UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1606. usque ad annum 1610

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1776

VD18 90118820

urn:nbn:de:hbz:466:1-67222

Visual Library

Th. 5778.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS
HISTORIA ECCLESIASTICA
A
R. P. ALEXANDRO
A S. JOANNE DE CRUCE CARMELITA EXCALCEATO
EX PROVINCIA BAVARICA, OLIM S. THEOLOGIÆ
AC SS. CANONUM LECTORE
CONTINUATA.

CONTINUATIONIS
TOMUS TRIGESIMUS
SEU IN ORDINE
TOMUS LIV.
Ab anno Christi 1606. usque ad annum 1610.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
IMPENSIS JOSEPHI WOLFF. MDCCLXXVI.

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CLXXXVII.

§. 1. *Ex Conjuratis quidam extremo ſupplicio in Anglia affecti.* pag. 1

§. 2. *Pater Garnetus Jeſuita captus.* 4

§. 3. *PP. Garnetus & Oldcornus coram Judicibus interrogati.* 7

§. 4. *P. Oldcornus Vigorniæ, & P. Garnetus Londini extremo ſupplicio affecti.* 9

§. 5. *Juramenti ab omnibus ſubditis præſtandi norma ab Anglicano Senatu præſcripta.* 13

§. 6. *Pauli V. literæ ad Anglos contra hoc juramentum.* 17

§. 7. *Severum Jacobi I. edictum contra Catholicos.* 21

§. 8. *Apologia Jacobi I. Angliæ Regis pro ſuo fidelitatis juramento.* 27

§. 9. *Synodus Avenionenſis.* 34

§. 10. *Actum de gratia ex ſeipſa efficaci. Congregatio XII. XIII. XIV.* 34

§. 11. *Congregatio XV. XVI.* 36

§. 12. *Pauli V. Pontificis consilium de ferenda sententia.* 38
§. 13. *Actum de delineando definitionis diplomate.* 40
§. 14. *Dissensio circa conficiendi diplomatis modum.* 44
§. 15. *Origo Contentionis inter summum Pontificem & Rempublicam Venetam.* 45
§. 16. *Pauli V. Pontificis querelæ contra hæc attentata.* 47
§. 17. *Veneti Oratoris rationes coram Papa propositæ.* 49
§. 18. *Senatus Veneti responsum ad Pontificis literas.* 53
§. 19. *Pontificis consilium de Republica interdicto subjicienda.* 53
§. 20. *Anathematis atque interdicti sententia a Paulo V. in Venetam Rempublicam fulminata.* 54
§. 21. *Ducis ac Reipublicæ Venetæ responsum ad diploma.* 58
§. 22. *Interdicti Pontificii fatum ac successus.* 62
§. 23. *Varia scripta ultro citroque hac super re divulgata.* 65
§. 24. *Patres Societatis in perpetuum e ditione Veneta exclusi.* 71
§. 25. *Continuatio tumultus Donawerthani a Lutheranis suscitati.* 74
§. 26. *Senatus - Consultum Tolosanum adversus quosdam Sacerdotes.* 78
§. 27. *Postulata Cleri Gallicani in Regis Senatu discussa.* 79
§. 28. *Burdegalensis Curiæ decretum contra Surdisium Cardinalem a Galliarum Rege temperatum.* 82

§. 29.

§. 29. *Funesta Demetrii Moscoviæ Ducis, suæque Uxoris fata.* 84
§. 30. *Octo Cardinales a Paulo V. Pontifice creati.* 87
§. 31. *Franciscus de Avila Cardinalis mortuus.* 88
§. 32. *Antonii Facchinetti obitus.* 90
§. 33. *Augustini Valerii Cardinalis extrema.* 92
§. 34. *Bartholomæi Farratini Cardinalis decessus.* 94
§. 35. *Bellum in Hungaria contra Turcas, & seditiosos continuatum.* 96
§. 36. *Pacis negotium Cæsarem inter & Hungaros rebelles maturatum.* 97
§. 37. *Pax Cæsarem inter & Turcas agitata.* 100
§. 38. *Pax Cæsarem inter & Turcarum Imperatorem firmata.* 102
§. 39. *Pacis articuli.* 103
§. 40. *Botskaius Transylvaniæ Princeps veneno necatus.* 105
§. 41. *Ingens Romæ tempestas, atque Tiberis exundatio.* 107
§. 42. *Molimina Hispanorum in Belgio contra Fœderatos Calvinistas.* 109
§. 43. *Constitutiones Pauli V. Pontificis.* 113
§. 44. *S. Congregationum decisiones ex Pontificis mandato promulgatæ.* 116
§. 45. *Jesuitæ ex Gedanensi & Torruensi templis ejecti.* 118
§. 46. *Tumultus in Polonia ob Religionis diversitatem suscitati.* 121
§ 47. *Justi Lipsii obitus.* 124
§. 48. *Ejusdem Scriptoris opera, atque de illis eorumque stylo judicium.* 129

§. 49. *Renati Chopini fatum.* 131
§. 50. *Joannis Baptiſtæ Corradi Dominicani mors.* 133
§. 51. *Marcus Antonius de Camos mortuus.* ibid.
§. 52. *Reginaldi Belnenſis Archiepiſcopi Senonenſis deceſſus.* 135
§. 53. *Moelleri & Rhodomani obitus.* 136
§. 54. *Uſus orationis quadraginta horarum ante quadrageſimam a Paulo V. confirmatus, auctusque.* 139
§. 55. *Actum de diſſidio Papam inter & Venetos componendo.* 141
§. 56. *Colloquium Cardinalis Joioſæ cum Fraxineo Franciæ Oratore Venetiis habitum.* 142
§. 57. *Franciæ Regis conatus pro reconcilianda utraque parte.* 144
§. 58. *Joyoſa Cardinalis pro inclinando Pontifice Romam profectus.* 146
§. 59. *Gravis in perficiendo negotio difficultas ob Jeſuitarum revocationem ſuborta.* 147
§. 60. *Perronii Cardinalis conſilium de ſuperanda hac difficultate.* 149
§. 61. *Veneti Senatus oppoſitio contra Jeſuitarum revocationem.* 151
§. 62. *Aliæ difficultates coram Papa complanatæ.* 156
§. 63. *Venetorum Respublica a cenſuris & interdicto ſoluta.* 158
§. 64. *Calviniſtæ occaſione hujus diſſidii ſuam ſectam Venetias invehere intenti.* 163
§. 65. *Paulus Sarpius a Sicariis graviter vulneratus.* 166
§. 66. *Diplomatis promulgatio circa controverſiam de auxiliis a Paulo V. in aliud tempus dilata.* 170

§. 67.

§. 67. *Cardinalis Perronii conatus pro impetranda hac Pontificiæ definitionis dilatione.* 172

§. 68. *Hoc Pontificis decretum Nuntiis Apostolicis Inquisitoribus, aliisque insinuatum.* 174

§. 69. *Pacis atque induciarum negotiatio in Belgio Catholicos inter & Fœderatos.* 176

§. 70. *Induciarum promulgatio.* 178

§. 71. *Pontificis literæ ad Anglos Catholicos circa Regis juramentum.* 181

§. 72. *Jacobi I. Angliæ Regis responsum ad secundum hoc Pontificis diploma.* 184

§. 73. *Bellarmini Cardinalis epistola ad Blakwellum Angliæ Archipresbyterum.* 185

§. 74. *Blackwelli responsum ad Bellarmini epistolam.* 189

§. 75. *Altera Jacobi I. Angliæ Regis Apologia seu epistola hortatoria ad Cæsarem & Principes.* 190

§. 76. *Ejusdem Regis responsum ad Bellarmini epistolam Blackwello scriptam.* 203

§. 77. *Donawerthensium Lutheranorum pervicacia contra Cæsaris mandata.* 208

§. 78. *Senatus consultum a Lutheranis contra Catholicos Donawerthanos promulgatum.* 209

§. 79. *Proscripti Donawerthani Protestantes ad Cæsaris clementiam confugientes.* 213

§. 80. *Lutherani Donawerthæ Cæsaris clementia petulantiores effecti.* 215

§. 81. *Proscriptionis executio rursus Maximiliano Bavariæ Duci demandata.* 218

§. 82. *Urbs promulgato proscriptionis edicto a Bavaris obsessa.* 222

§. 83. *Donawertha pactis conditionibus Maximiliano Bavariæ Duci dedita.* 224

§. 84. *Suevicorum Ordinum Conventus in cauſſa Donawerthana Ulmæ habitus.* 227
§. 85. *Calviniſtarum conciliabulum in Francia Rupellæ habitum.* 229
§. 86. *Gieſſenſis Academia a Ludovico V. Haſſiæ Landgravio erecta.* 232
§. 87. *Hipponea Urbs a Ferdinando Etruriæ Duce capta.* 233
§. 88. *Ptolomæi Gallii Cardinalis obitus.* 236
§. 89. *Cæſar Baronius Cardinalis mortuus.* 238
§. 90. *De ejusdem Cardinalis Annalibus, aliisque ejus operibus.* 240
§. 91. *Literatorum judicium de Baronii Annalibus.* 243
§. 92. *Anſelmi Mazarti Cardinalis deceſſus.* 246
§. 93. *Caroli de Lotharingia Cardinalis extrema.* 248
§. 94. *Novi Cardinales a Paulo V. creati.* 252
§. 95. *Synodus Provincialis Mechlinienſis.* 253
§. 96. *Polonorum Proteſtantium tumultus adverſus Sigismundum.* 256
§. 97. *Proteſtantium exercitus a Regiis magna clade affectus.* 260
§. 98. *Pauli V. Summi Pontificis Conſtitutiones.* 262
§. 99. *Mors Venerabilis Cæſaris de Bus Fundatoris Congregationis de doctrina Chriſtiana.* 264
§. 100. *Quædam propoſitiones a Theologica Facultate Pariſienſi proſcriptæ.* 267
§. 101. *Liber quidam ab eadem Pariſina Facultate proſcriptus.* 270
§. 102. *Ejusdem Facultatis ſollicitudo circa Gallicam ſummæ Divi Thomæ verſionem.* 273

§. 103. *Parisiensis Curiæ decretum circa doctrinam de Hierarchia Ecclesiastica.* 274

§. 104. *Statutum Synodale Archiepiscopi Coloniensis adversus quosdam abusus a Papa confirmatum.* 275

§. 105. *Joannis Pistorii Nidani obitus.* 277

§. 106. *Michaelis Alfonsi Caranzæ Carmelitæ mors.* 279

§. 107. *Achiles Gagliardus & Joannes Hajus e Societate mortui.* 280

§. 108. *S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Carmelitanæ obitus.* 281

§. 109. *Joannis Rainoldi decessus.* 282

§. 110. *Matthæi Dresseri aliorumque extrema.* 284

§. 111. *Georgii Milii interitus.*

LIBER CLXXXVIII.

§. 1. *Regius Congi Orator Romæ mortuus.* 288

§. 2. *Posonii comitia, novumque fœdus Hungaros inter & Austriæ Archiduces.* 291

§. 3. *Matthias Austriæ Archidux in Hungariæ Regem salutatus.* 293

§. 4. *Pacis compositio Cæsarem inter & ejus Fratrem Matthiam facta.* 294

§. 5. *Concordiæ articuli.* 297

§. 6. *Protestantium Austriacorum postulatio circa sectæ suæ libertatem.* 299

§. 7. *Iterata Protestantium molimina pro extorquenda sectæ suæ libertate.* 302

§. 8. *Matthias in Hungariæ Regem inauguratus.* 304

§. 9. *Comitia S. R. Imperii Ordinum Ratisbonæ fruſtra ſuſcepta.* 305
§. 10. *Fides Catholica in Bearnenſi Principatu per Henricum IV. Franciæ Regem reſtituta.* 308
§. 11. *De pace inter Albertum Archiducem & Batavos actum.* 310
§. 12. *Pace deſperata induciarum negotiatio inita.* 313
§. 13. *Anni Sacri gratiæ a Summo Pontifice indultæ.* 316
§. 14. *Contentio Papam inter & Venetos circa Abbatiam Vangadizzæ.* 317
§. 15. *Alia controverſia inter eosdem circa Patriarcham Venetum.* 319
§. 16. *P. Angeli Joyoſæ Capuccini obitus.* 321
§. 17. *Dux Montpenſerius mortuus.* 322
§. 18. *Frideriei Wirtembergici Ducis mors & elogium.* 324
§. 19. *Jacobi I. Angliæ Regis libellus contra Tirænium Comitem.* 325
§. 20. *Gabriel Batorius Tranſylvaniæ Princeps a Proteſtantibus ſalutatus.* 328
§. 21. *Franciſca Romana a Paulo V. Cælitibus adſcripta.* 330
§. 22. *Bernardi Macziewskii Cardinalis obitus.* 331
§. 23. *Aſcanius Columna Cardinalis mortuus.* 333
§. 24. *Franciſci Mariæ Tauruſii Cardinalis extrema.* 337
§. 25. *Hieronymi de Xavierre Cardinalis deceſſus.* 338
§. 26. *Alphonſus Vicecomes Cardinalis fatis functus.* 341

§. 27.

§. 27. *Quinque Cardinales a Paulo V. creati.* 343
§. 28. *Legatio Nivernenſis Ducis Franciæ Oratoris ad Summum Pontificem.* 344
§. 29. *Varia decreta Facultatis Theologicæ Pariſienſis.* 345
§. 30. *Equeſtris Ordo a Mantuano Duce inſtitutus.* 347
§. 31. *Diverſæ Pauli V. Pontificis Conſtitutiones.* 348
§. 32. *Aliæ deciſiones Pontificis auctoritate promulgatæ.* 350
§. 33. *Petri Morini obitus.* 352
§. 34. *Martini Del-Rio mors.* 355
§. 35. *Ejusdem Scriptoris opera, ac de iis judicium.* 356
§. 36. *Claudii Dausquei deceſſus.* 359
§. 37. *Joannis de Horoſca Gauduciani Epiſcopi fatum.* 361
§. 38. *Georgii Blackwelli mors.* 362
§. 39. *Benedicti Renati extrema.* 363
§. 40. *Nonnulli Scriptores e Societate hoc anno defuncti.* 366
§. 41. *Gregorii Servantii & Sebaſtiani Pravi obitus.* 368
§. 42. *P. Petri a Matre Dei obitus.* 370
§. 43. *Pater Baſilius Auguſſola mortuus.* 372
§. 44. *Alberici Gentilis & Philippi Nicolai fata.* 373
§. 45. *Caſpar Ulrici & Czechovicius mortui.* 375
§. 46. *Henrici IV. Galliarum Regis edicta adverſus divini nominis prophanatores, & Duellantes.* 376
§. 47. *Ordinum Bohemicorum Comitia Pragæ habita in cauſſa Religionis.* 379

§. 48.

§. 48. *Nova Proteſtantium molimina pro extorquenda Sectæ ſuæ libertate.* 380

§. 49. *Bohemiæ Ordinum Conventus in nova Curia Pragenſi celebratus.* 382

§. 50. *Nova Ordinum comitia a Cæſare Pragæ indicta.* 385

§. 51. *Aperta Proteſtantium vis adverſus Cæſarem.* 387

§. 52. *Religionis libertas a Proteſtantibus Bohemiæ Statibus extorta.* 388

§. 53. *Sileſii idem a Cæſare intentatis minis poſtulantes.* 390

§. 54. *Novi tumultus ex Juliacenſis Ducis obitu exorti.* 394

§. 55. *Bellicus utrinque apparatus pro jurium defenſione.* 398

§. 56. *Origo Ligæ Catholicæ & unionis Evangelicæ.* 401

§. 57. *Pugna inter Matthiæ Regis milites & Proteſtantes in Auſtria conceſſumque Religionis exercitium tam Auſtriacis quam Moravis.* 403

§. 58. *Ferdinandi Magni Hetruriæ Ducis obitus.* 406

§. 59. *Proditio Genevæ detecta.* 407

§. 60. *Chriſtiana res Conſtantinopoli & in Perſide aucta.* 409

§. 61. *Catholicæ Religionis libertas in Belgio indulta.* 411

§. 62. *Anglorum querelæ adverſus Jacobum I. Regem.* 414

§. 63. *Jacobi I. Regis defenſio adverſus haſce querelas.* 417

§. 64. *Jacobi Auguſti Thuani Hiſtoria Romæ affixa.* 421

§. 65. *Alia Scripta Romæ proſcripta.* 424

§. 66

§. 66. *Parisiensis Facultatis Theologicæ oppositio contrà Jesuitarum Scholas.* 426
§. 67. *Synodus Diœcesana Ypris celebrata.* 436
§. 68. *Decreta Synodi Diœcesanæ Constantiensis.* 438
§. 69. *Ferdinandi Ninnii Cardinalis obitus.* 440
§. 70. *Horatii Maffæi Cardinalis decessus.* 441
§. 71. *Seraphini Olivarii Razalii Cardinalis mors.* 442
§. 72. *Ludovicus de Torres Cardinalis mortuus.* 444
§. 73. *Bibliotheca Ambrosiana Mediolani instituta.* 446
§. 74. *Variæ Decisiones Congregationum.* 447
§. 75. *Josephus Justus Scaliger mortuus.* 449
§. 76. *Henrici Cucquii extrema.* 451
§. 77. *Scriptores e Societate hoc anno defuncti.* 453
§. 78. *Joannis Bochii & Arnoldi Havensii obitus.* 454
§. 79. *Celebriores Scriptores ex Ordine FF. Prædicatorum.* 455
§. 80. *Alexii Porri & Dionysii Perroneti Carmelitarum obitus.* 457
§. 81. *Gerardi Vossii extrema.* 459
§. 82. *Jacobi Arminii aliorumque Heterodoxorum Scriptorum mors.* 460
§. 83. *Ludovicus Bertrandus & Ignatius Loyola Beatorum fastis a Paulo V. adscripti.* 461
§. 84. *Synodus Diœcesana Mechlinienſis.* 463
§. 85. *Disciplina Regularis in Monasterio Portus Regii per Mariam Angelicam Arnaldinam restaurata.* 464
§. 86. *Novum Virginum Anglicanarum Institutum a Jesuitissis longe diversum.* 467

§. 87.

§. 87. *Alberti Archiducis edicta pro tuenda Religione Catholica.* 472
§. 88. *Maurorum Hiſpaniam incolentium perfidia.* 474
§. 89. *De Maurorum ejectione in Regis Senatu deliberatum.* 477
§. 90. *Maurorum ejectio a Rege decreta.* 479
§. 91. *Leopoldi Archiducis exercitus a Juliacenſis Ducatus Competitoribus profligatus.* 482
§. 92. *Juliacum Neoburgico & Brandeburgico Principibus vindicatum.*
§. 93. *Pax inter Catholicos & Unito-Proteſtantes Monachii ſtabilita.* 489
§. 94. *Alii tumultus occaſione hujus belli a Proteſtantibus præcipue Aquisgranenſibus ſuſcitati.* 490
§. 95. *Lutheranæ Sectæ exercitium plebæis in Auſtria permiſſum.* 49
§. 96. *Inſidiæ in Gabrielis Bathorii viiam ſtructæ.* 496
§. 97. *Expeditio bellica Henrici IV. Galliarum Regis in Italia & Germania.* 497
§. 98. *Indignatio Regis contra Hiſpanum propter Condæum Principem.* 499
§. 99. *Franciæ Regina ritu ſolemni inaugurata.* 501
§. 100. *Henricus IV. Galliarum Rex a quodam Sicario interfectus.* 504
§. 101. *De Henrici Regis vita & virtutibus.* 506
§. 102. *Regina in Regni adminiſtratricem renuntiata.* 509
§. 103. *Ravaillacus Sicarius quæſtioni ſubjectus.* 511
§. 104. *Extremum Ravaillaci ſupplicium.* 517
§. 105. *Facultatis Theologicæ Pariſienſis decretum contra execrabiles Regum & Principum Parricidas.* 520

§. 106.

§. 106. *Regiæ Parisiensis Curiæ decretum contra Marianæ librum.* 521
§. 107. *Sacerdotes omnes ex Anglia a Jacobo I. Rege proscripti.* 524
§. 108. *Christianorum Victoria adversus Turcas.* 524
§. 109. *Protestantium audacia a Colonienſi Senatu repressa.* 526
§. 110. *P. Guilielmus Balduinus ob conjurationis suspicionem in Angliam deductus, & innocens declaratus.* 529
§. 111. *Calvinianæ Sectæ libertas in Galliis edicto publico asserta.* 530
§. 112. *Facultatis Parisinæ oppositio adversus docendi licentiam Jesuitis concessam.* 533
§. 113. *Reconciliatio Cæsarem inter & Mathiam Regem Pragæ stabilita.* 534
§. 114. *Antistita Trebnizensis fædifraga.* 538
§. 115. *Constitutiones a Paulo V. editæ.* 542
§. 116. *Canonisatio B. Caroli Borromæi Cardinalis.* 544
§. 117. *Variæ Decisiones jussu Summi Pontificis emanatæ.* 546
§. 118. *Cynthii Aldobrandini Cardinalis obitus.* 548
§. 119. *Innocentius Bufalo Cardinalis mortuus.* 550
§. 120. *Hieronymi Pamphili Cardinalis extrema.* 551
§. 121. *Decreta Synodi Diœcesanæ Metensis.* 552
§. 122. *Synodus Diœcesana Antverpiensis.* 554
§. 123. *Synodus Augustana.* 555
§. 124. *Principum ac Virorum illustrium obitus.* 557
§. 125. *Synodus Diœcesana Wurmiensis & Grassensis.* 560
§. 126. *Princeps Condæus in Franciam redux.* 561
§. 127. *Princeps Condæus Parisiis perhonorifice exceptus.* 566

§. 128.

§. 128. *Ludovicus XIII. in Franciæ Regem Rhemis inauguratus.* 568
§. 129. *Florimundi Puteani extremum ſupplicium.* 570
§. 130. *Diſſertatio Baronii de Sicula Monarchia Hiſpani Regis juſſu proſcripta.* 572
§. 131. *Bellarmini tractatus de Pontificis poteſtate in Senatu Pariſino proſcriptus.* 574
§. 132. *Executio Sententiæ a Pariſienſi Senatu pronuntiatæ per Reginam impedita.* 577
§. 133. *Facultatis Theologicæ judicium in favorem Edmundi Richerii Syndici.* 581
§. 134. *Ejusdem Facultatis Pariſinæ declaratio contra Epiſcopos.* 583
§. 135. *Halberſtadienſium Proteſtantium tumultus adverſus Catholicos.* 585
§. 136. *Petrus Victoria Palma Cayet mortuus.* 586
§. 137. *Franciſci Fevardentii obitus.* 589
§. 138. *Societatis Scriptores hoc anno mortui.* 590
§. 139. *Thomæ Bozii, Olivarii Hattemii & Elichii fata.* 593
§. 140. *Andreæ Capellæ & Antonii Ricciardi mors.* 595
§. 141. *Scriptores ex Ordine FF. Prædicatorum hoc anno defuncti.* 597
§. 142. *Polycarpi Lyſeri interitus.* 598
§. 143. *Emerici Catonæ, & Joannis Pappi interitus.* 600
§. 144. *Larachium ab Hiſpanis ſecundo Marte expugnatum.* 601
§. 145. *Cæſaris Baronii Cardinalis epiſtola Paræneticaad Venetos.* 603

HISTO-

HENRICUS IV. Franciæ Rex, a Sicario necatus.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

LIBER CLXXXVII.

PAULUS V. SUMM. PONTIFEX.
RUDOLPHUS II. OCCID. IMP.

§. I.

Ex Conjuratis quidam extremo ſupplicio in Anglia affecti.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Maluiſſet equidem Jacobus I. Angliæ Rex populi ſui obſequium potius manſuetudine ac indulgentia emere, quam Regiæ Majeſtatis ſeveritate, & ſubditorum ſanguine extorquere,

Merc. Gallo Belg. tom. 5. Thuan. hiſt. l. 135. Rapin. hiſt. d' Angl. Juvenc. hiſt. Societ.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

quere, nihilominus ne ſerperet in vulgus incorrecta Procerum pravitas ſimulque factioſis terror incuteretur, morigeris vero publica redderetur tranquillitas, Rex ſuum ſolium firmare ratus, nuperæ conſpirationis reos in comitiis die vigeſima prima Januarii celebratis plecti juſſit, nominatis hanc in rem quibusdam, qui judicii acta in eos inſtruerent: Igitur præ ceteris coram tribunali ſiſtuntur Digbius, Graundius, Rucwodus, Bateſius, Robertus & Thomas Wintheri fratres, Cajus & Fauxius. Ex his octo Digbius crimen ſuum ultro faſſus, ſe ad id deſperatione adactum fuiſſe ajebat, unice petens, ut enſe, nec laqueo puniretur: Thomas quoque Wintherus, Rucwodus, Robertus & Fauxius ſe cuniculo manus admoviſſe fatebantur: ceteri vero criminis, quod negare haud poterant, fœditatem diſerta ſaltem oratione, honeſtoque obtentu imminuere nitebantur: Accepta igitur mortis ſententia unaomnes die trigeſima Januarii ad ſupplicii locum producuntur, ad quorum conſpectum omnium animi intimo miſerationis ſenſu afficiebantur: funeſtum enim erat ſpectaculum, cernere tam egregia ac liberali oris venuſtate, corporis habitudine plane regia juvenes tam ſplendide veſtitos ad infame mortis ſupplicium a Licto-

Lictoribus raptari. Ipsi tamen Heroibus dignam vultu, moribusque constantiam præseferebant, atque inter eos primus scalam ascendens hæc duntaxat pronuntiabat verba: *criminis quidem, si forum spectatur, reus suum, si conscientia, innocens:* quibus dictis carnificis manu in furcam actus est, quo pariter supplicio Robertus, Graundius & Batesius necati sunt. Altera die Thomas Wintherus, Cajus, Rucwodus & Fauxius hoc supplicii genere vitam finiere: Præprimis laqueo suspensi, dum adhuc animam agerent, scamnis imponebantur, ubi carnifex primum pudenda abscissa in ignem conjecit, postea, aperto ventre cor extraxit, illoque os obverberavit, demum intestinis igne crematis, capite revulso truncum in quatuor partes dissecuit, quæ variis in locis suspensæ, capita vero in Temesis ponte palam affixa fuere: Catesbii vero & Percei, quos carnificis manibus desperata temeritas jam antea ultronea morte subtraxerat, corpora eandem supplicii ignominiam subierunt, ceteriique, in quos levior criminis suspicio cadebat, exilio plectebantur. Peracto hoc supplicio varii in urbe spargebantur rumores: non deerant, qui Epistolam ad Montaquilium scriptam nil nisi Cæcilii Sarisberiensis Comitis Catholicis in- Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

fenſiſſimi commentum fuiſſe aſſererent, addebant etiam primam de hac conjuratione notitiam ad Jacobum perveniſſe per Henricum IV. Franciæ Regem, qui eam a Jeſuitis eo fine didiciſſet, ut Angliæ excidium in rem ſuam verteret.

§. II.

Pater Garnetus Jeſuita captus.

Juvenc. hiſt. Soc. l. 13. p. 5. n. 49. Thuan. lib. 135. Rapin. l. 18.

Tandem Pater Garnetus Jeſuita, qui aliquamdiu hæreticorum inſequentium ſedulitatem eluſerat, in laqueos incidit, nefaria proditione cujusdam Catholici nomine Hunfredi Littletoni, qui, ut ſupra meminimus, conjuratos urbe egreſſos in ædes ſuas receperat. Hic veniæ ac recuperandæ libertatis ſpe deceptus, hunc Patrem unacum Oldcorno, quem *Hallum* vulgo nominabant, in Albingtonienſi caſtello deliteſcere denuntiabat, quo comperto mox Henricus Bromleyus ſecta Puritanus cum ducentis ſatellitibus advolat, ambosque Jeſuitas unacum Garneti famulo Londinum ad carceres deducit, in quo præfatus famulus obtuſo cultro ſeipſum trucidabat: Primis diebus Pater Garnetus perbenigne habebatur, poſtea a Judicibus interrogatus, cum omnia pernegaſſet, ad cuſtodiam reducitur, cujus intermedia pars carcerem, in quo P. Ol-

P. Oldcornus detinebatur, dividebat. Eodem in pariete foramen erat, per quod vox ab uno ergaſtulo ad aliud ſibi adjunctum commeare poterat: igitur Pater Garnetus de ſocii ſui præſentia admonitus eundem, quonam loco ipſius cauſſa eſſet, ſciſcitatur, cui Oldcornus hæc reſpondit: *nihil adhuc inventum ſcio, quo me conjurationis conſcium probare poſſent, nec porro quicquam invenire poterunt; unicus enim, a quo facinus prope perfectum cognovi, in terris adhuc exſtat, qui tamen jam ex Anglia exceſſit, ac proin nullum criminis indicium facere poteſt.* Abſcondebantur ſtudioſe ipſis inſciis duo probatæ fidei teſtes, qui ab iis excepta mox ad Judices deferebant. Inſuper ſubornatus erat quidam homo, qui ſe Catholicum ſimulans, de oppreſſa Religione querebatur, hacque ratione in intimam Garneti familiaritatem ſeſe inſinuabat: Huic ergo Garnetus doli ignarus, ad quamdam Nobilem fœminam, quæ ob Religionem pariter carcere mancipata hæſerat, literas dabat, in quibus ipſam incautius edocebat, quæ ipſe jam confeſſus, & de quibus nondum interrogatus eſſet, & qua demum ratione ipſa quoque jam confeſſa excuſare, & nondum cognita ſilentio premere poſſet: dein ejusdem perfidi opera uſus ad alium, qui alibi cuſtodiebatur, lite-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

In Proceſſu Lond. Garnet. p. 13. & ſeqq.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

literas dedit omni culpa vacantes, in margine tamen ſat ſpatioſo arcana mali citrii ſucco deſcripſerat, ſignificans, quod Regis judicium ſe declinaturum ſperaret, eoquod innocentia tutus idoneas probationes adverſus ſe deeſſe ſciret, ſi tamen ſecus accideret, neceſſe foret, ut unus homo moreretur pro populo. Hæ literæ ad Judices delatæ, atque ad ignem admotæ latentem Scripturam prodiderant. Altera igitur die evocatur Garnetus: objicitur ei colloquium cum Patre Oldcorno habitum: quis ille, ex quo conjurationem cognoverit, edicere jubetur. De iisdem ſeorſim interrogatur Oldcornus: Garnetus autem hæc duntaxat ex conjectura dici ratus, interpoſita etiam juramenti religione, atque oppignorata animæ ſuæ ſalute ſe cum Oldcorno collocutum haud fuiſſe aſſeverabat, audiens autem, quod Oldcornus veritatem faſſus eſſet, de perjurio inſimulatus reſpondit, ſe exiſtimaſſe, quod ſemetipſum accuſare non teneatur, deficientibus aliis teſtibus, atque argumentis: his dictis inſuper priorem ſuam aſſertionem excuſare nitebatur, tandem ingenue faſſus, hunc fuiſſe Patrem Grenwellum, qui a Catesbyo de conjuratione plene edoctus ſibi quoque ante quinque Menſium decurſum eandem manifeſtaſſet, Catesbyum

Recueil des Ecrits ſur les Affair. d'Etat Vol. II. p. 206.

byum vero a se enixe rogatum fuisse, ut is nihil contra Regem Regnumque moliretur, summo Pontifice severe prohibente, ne sese ulli conspirationi immiscereret: preces quoque se fudisse fatebatur pro avertendo tanti mali successu & præveniendis acerbioribus edictis, quæ in proximis Comitiis contra Catholicos condenda timuisset. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. III.

PP. Garnetus & Oldcornus coram Judicibus interrogati.

Jam ter & vicies Henricus Garnetus a decima tertia Februarii usque ad vigesimam sextam Martii diem interrogatus biduo post in Londinensi Tribunali publico sistitur judicio, in quo Cookius longa oratione crimina Garneto objecta prosequebatur: Hic vero ad suam defensionem exponebat, quod licet de conjuratione diu per rumores cognovisset; magis vero specialia ex solo Patre Grenwello didicisset, interposito tamen Sacræ Confessionis sigillo, cujus arcani religionem violare nefas esset: de cetero autem ipsemet ab hoc facinore, quod ipse summopere detestaretur, Grenwellum dehortatus fuisset. Hæc cum dixisset Garnetus, mox Cæcilius Saresberiensis Comes eum acerbe

P. Calmet Hist. Univ. l. 152. n. 38. P. Juvenc. l. 13. p. 5. Rapin. & Thuan. l. c. Merc. Gallobelg. tom. 6. pag. 1. Epist. Casaubon. ad P. Front. edit. 1709. pag. 424.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

objurgans ajebat: „Si factum tanto-„pere deteſtatus es, cur Grenwello con-„fitenti abſolutionem indulſiſti, ante-„quam ipſe etiam crimen ſuum ex ani-„mo damnaſſe, per pœnitentiam oſten-„diſſet? dein, proſequebatur Comes, „nonne extra Confeſſionis ſigillum con-„jurationis notitiam a Catesbio hauſiſti, „cur crimen tunc non indicaſti? nonne „ex literis tuo chirographo munitis, at-„que ad Regem miſſis faſſus es, quod „P. Grenwellus hoc tibi non tanquam „peccatum, ſed tanquam rem ſibi a-„liunde cognitam conſilii gratia mani-„feſtarit? nonne cum Grenwello dudum „in Eſſexia ſimul de hac conjuratione „conſultaſti: cur ab eodem interroga-„tus, quis futurus eſſet Regni Prote-„ctor, reſpondiſti, differendum eſſe re-„ſponſum, donec conatus finem ſuum „eſſet ſortitus?„ Ad hæc omnia dun-taxat repoſuit Garnetus, ſe conjuratio-nem ex P. Grienwello, qui ſuam de ea ſententiam exquirebat, didiciſſe, ſed eam fuiſſe deteſtatum. Haud multo poſt quidam Nobiles Angli absdubio ſub-ornati captivum inviſebant ab eo ſciſci-tantes, utrum ſi Eccleſia Romana ipſum tanquam Martyrem eſſet declaratura, ipſe hanc rem comprobare auderet: ad hæc exclamans Garnetus reſpondit: *Martyrem me, o qualem Martyrem? id Eccle-*

Ecclesia nunquam faciet, & ne faciat, Deum suppliciter rogo. Hoc ipsum Garneti responsum ex humilitate prolatum nequiter pro reæ conscientiæ inditio habebatur, Alter quoque ejus socius P. Oldcornus quæstioni subjectus de conjuratione, quam suis responsis approbasse accusabatur, fassus quidem erat, quod cum Littletono desuper sæpius fuisset collocutus, ita tamen, ut eam minime ratam haberet, & si quid obscurius dixisset, nec satis enucleate, idcirco ita locutus fuisset, quod timeret, ne insidiose interrogaretur: Hæc responsio, cum non satisfaceret Judicibus, quinquies tormentis acerrimis ad edicendam veritatem adigebatur, nihil inde mota hujus Viri constantia: unde Judices declarabant, Oldcornum ex animi sui sententia nequaquam locutum esse, ac verbo quidem conjurationem improbasse, eam tamen animo ratam habuisse, proin ex iis, quæ animo celasset, perspicue reum esse. His ita agitatis P. Oldcorno mortis sententia denuntiatur. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. IV.

P. Oldcornus Vigorniæ, & P. Garnetus Londini extremo supplicio affecti.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Pronuntiata hac ſententia P. Oldcornus unacum Thoma Abingtono ac Littletono Vigorniam ductus, die ſeptima Aprilis laqueo ſuſpenſus, diſſectusque eſt & Cor cum inteſtinis in ignem pro more conjectum. Habita peracti ſupplicii notitia Londini capitalis quoque ſententia in Patrem Garnetum decernitur. Igitur die tertia Maji ad ſupplicii locum raptatur, ubi Cookius Regii Fiſci Advocatus objecta eidem crimina nec teſtibus nec argumentis comprobata proponebat, quibus auditis hæc ſubjunxit Garnetus: „nemo ignorat „ſupplicii cauſſam, in reticendo in Re„gem peccavi, pœnitet me, veniam„que a Regia ſua Majeſtate ſuppliciter „depoſco, machinationem contra Re„gem conflatam, ſi fuiſſet peracta, ex „animo, intimisque ſenſibus deteſtatus „fuiſſem:„ Poſtea Annam Walliam, quæ propter ipſum in carcere multa ſuſtinuit, omni modo excuſare nitebatur; cum vero a Montacutio interpellaretur, eoquod conjurationem ſibi extra Confeſſionem a Catesbyo fuiſſe detectam negaſſet, cum tamen id pridem ſuo etiam chirographo teſtatus fuiſſet, mox intulit Garnetus: *quin igitur chirographum meum profers?* ille peram ſuam fruſtra excutiens, famulum, ut Garneti literas promeret, inclamabat, non ſine vulgi

Juvenc. hiſt. Soc. l. 13. pag. 5.

Gualt. Chron Sæc. XVII.

vulgi risu: postmodum Montacutius Garnetum in preces effusum admonebat, nullam vitæ spem supereſſe, proin si quid nosset, quod Regi regnoque fraudi esset, id brevi moriturus exponeret; non enim jam tempus esset, in æquivocationibus opem quærere: Ad hæc Garnetus commotior hæc reposuit: quousque & quando æquivocationibus uti liceat, jam antea explicavi, asserens, *quod inter amicos ea non liceat: quoties autem de necessaria defensione agitur, deque injuria vitanda, aut de consequendo magno bono sine ullo cujusquam periculo, tunc licita est æquivocatio, nunc vero ad illam non confugio, nec plura, quam confessus sum, nosco.* Tandem pro Rege, Senatu, pro se ac Catholicis Deum exorans, scalam patibulo admotam subiit, qua subtracta suspensus vitam finivit, corpore in quatuor partes discisso, ex cujus reliquiis, licet Martyres non pœna sed causa faciat, quicquam reportare certabant nonnulli, atque inter eos juvenis quidam nomine Joannes Wilkinsonus ex stramine, cui corpus impositum erat, spicam recenti cruore imbutam sustulit, eamque lætus ad quamdam piam Matronam detulit, quæ post temporis intervallum in hac spica ignoto penicillo depictum Garneti vultum, deprehendisse dicebatur. Ea res urbem totam

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Ea dæmon responſ. ad epiſt. Iſac. Caſaub. c. 8. p. 167.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

totam populari fama repleverat: Jacobus autem Rex moleste ferens, quem ut proditorem necasset, veluti Sanctum miraculis celebrari, hanc spicam sibi monstrari ab Hispano Oratore petiit: negavit autem hic penes se illam esse, sed jam in Belgium transmissam asseruit: unde non deerant malevolorum nonnulli, qui, cum rem miram negare haud possent, id non ad innocentiæ, sed sanguinariæ vindictæ testimonium accidisse interpretarentur: adeo periculosum est in iis, quæ naturam fidemque humanam supereſſe dicuntur, quipiam ad cujusdam gloriam iniquissimis hisce temporibus edicere, quin non illico in odium retorqueatur.

P. Juvenc. pag. 167.

Thuan. l. c.

Edidit Eduardus Cookius Regii Fisci Advocatus librum postea ex Anglico in latinum idioma translatum, cui titulus: *Actio in Henricum Garnetum Societatis Jesuiticæ in Anglia Superiorem*, hanc vero lucubrationem confutare nitebatur P. Andreas Joannes Eudæmon Jesuita, edita apologia pro P. Garneto *contra actionem proditoriam Edovardi Coqui* (*) in qua tamen æquivocationis doctrinam nimis ardenter defendisse arguitur:

(*) Coloniæ anno 1613. apud Kinckium impressa habetur æque ac illius responsio ad Isacci Casauboni epistolam.

tur: paulopoſt Iſaccus Caſaubonus epiſtolam ad P. Frontonum Ducæum jeſuitam perſcripſit, in qua Garnetum de conjuratione extra Confeſſionis ſecretum cognoviſſe, ex ipſius confeſſionibus, & teſtimonio propria manu exarrato oſtendit, atque æquivocationis doctrinam multis argumentis exagitavit, contra quem non modo præfatus P. Andreas in ſua reſponſione ad hanc epiſtolam, ſed Heribertus Rosweidus & Julius Cæſar Bulengerus calamos ſuos acuerunt, Caſaubonum econtrario defendentibus Richardo Montacutio & Jacobo Capello. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. V.

Juramenti ab omnibus ſubditis præſtandi norma ab Anglicano Senatu præſcripta.

Quantumvis ſcelus adeo deteſtabile nullis ſat dignis pœnis affici potuerit, extra omne tamen dubium poſitum eſt, quod Angli ac præcipue Puritani inde occaſionem nimis opportunam ſumpſerint, qua ſuo in fidem veram odio ſub ſpecioſo tuendæ Regiæ Majeſtatis obtentu Catholicos immolare ſatagebant: Hac ratione ſtimulati Proceres, in comitiis adhuc congregati a Jacobo I. Rege edictum extorquebant, vi cujus omnes Jeſuitæ e Britannia ejecti ſunt.

Rapin. hiſt. d'Angl. l. 17. André du Chesne Hiſt. d'Angl. Rog. Boke p. 29. hiſt. Univ. Calmet lib. 152. n. 38.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

sunt, prohibitique in hoc regnum redire, indictis graviſſimis etiam pœnis. Inſuper ut *Papiſtas recuſantes* (ita appellitabant Catholicos, qui ſe domi continentes Sacris Proteſtantium communicare renuebant) a ceteris velut ex fidei theſſera eo facilius internoſcerent, eisdem quoddam juramentum obtrudebant, quod omnes ſubditi, nemine excepto præſtarent: Vocabant illud juramentum fidelitatis, ſubmiſſionis atque obedientiæ erga Regem, tanquam ſupremum, ac a nullo alio in terris Superiore dependentem: Differebat verbis a juramento, quod Henricus VIII. præſcripſerat, ſubitosque ſuos obſtrinxerat, ut ipſum tanquam ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ Caput agnoſcerent; in nova enim hac jurandi norma duntaxat Rex tanquam ſupremus in rebus temporalibus, ac a ſummo Pontifice nullatenus dependens proponebatur; cum enim Jacobus I. juramentum Eccleſiaſticæ obedientiæ a Catholicis ſibi minime præſtandum probe cognoſceret, hinc ipſemet præconceptam hujus jurisjurandi formulam, in qua Proceres hæc verba: *Papa non habet poteſtatem excommunicandi Reges*, emendari, hæcque ſubſtitui juſſit: *quod ſubditi per Pontificis excommunicationem ſe a Regis ſui obedientia & fide ſubtrahendi jus non habeant.*

His

Sæc. XVII. A. C. 1606.

His igitur verbis conceptum erat hoc juramentum: *Ego vere & ſincere agnoſco, & profiteor, teſtificor & declaro in conſcientia mea coram Deo & mundo, quod ſupremus Dominus noſter Rex Jacobus eſt legitimus & verus Rex hujus Regni & omnium aliarum Regionum & Statuum, quos poſſidet, Et quod Papa nec per ſeipſum, nec per ullam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel Sedis Romanæ, nec per ulla media, cum quibuscunque aliis aliquam poteſtatem nec auctoritatem habeat deponendi Regem, de ſuo Regno, aliisque ſuis juribus diſponendi, vel alteri Principi extero facultatem concedendi, ut eum invadat, vel ejus perſonam in ſuo Regno moleſtet, vel ullos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Majeſtatis obedientia & ſubjectione exonerandi; aut ullis eorum licentiam dare arma contra ipſum gerendi, tumultus ſeminandi, aut aliquam violentiam, aut damnum Majeſtatis ſuæ Perſonæ, ſtatui, vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis infra ſua Dominia afferendi. Item juro ex corde, quod non obſtante declaratione, vel ſententia excommunicationis, aut privationis facta, vel conceſſa, aut facienda, vel concedenda per Papam, vel Succeſſores ſuos &c. fidelitatem tamen, veram obedientiam ſuæ Majeſtati, hæredibus, & Succeſſoribus ſuis præſtabo, & ipſos totis meis viribus contra omnes conſpirationes, & attentata quæ-*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

quæcunque, quæ contra perſonam illius, vel illorum, eorumque coronam, & dignitatem, ratione vel colore alicujus ſententiæ, vel declarationis, aut alias facta fuerit, defendam, omnemque opem impendam, revelare & Majeſtati ſuæ hæredibus, & Succeſſoribus ſuis, manifeſtum facere omnes proditiones, & proditorias conſpirationes, quæ contra illum, aut aliquos illorum ad notitiam vel auditum meum pervenerint.

Præterea juro, quod ex corde abhorreo, & abjuro tanquam impiam, & Hæreticam hanc doctrinam, & propoſitionem, quod Principes per Papam excommunicari, vel privari poſſint per ſuos ſubditos, vel alios quoscunque deponi, & occidi. Et ulterius credo, & in conſcientia mea reſolvo, quod nec Papa, nec alius quicunque poteſtatem habet memet ab hoc juramento, aut aliqua ejus parte abſolvendi. Quod juramentum agnoſco, recta, ac plena auctoritate, eſſe mihi legitime miniſtratum, omnibusque indulgentiis, ac diſpenſationibus in contrarium renuntio. Hæc quæ omnia plane, ac ſincere agnoſco, & juro, juxta expreſſa verba per me hic prolata, & juxta planum, ac communem ſenſum, & intellectum eorundem verborum, absque ulla æquivocatione, aut mentali evaſione, vel ſecreta reſervatione quacunque, Hancque recognitionem, & agnitionem facio cordiali-

dialiter, voluntarie, & vere in vera fide Christiani viri, sic me Deus adjuvet. Sæc. XVII. A. C. 1606.

Hoc juramentum inter Catholicos præcipue Ecclesiasticos grandes difficultates turbasque excitabat: Quidam enim cum Puritanis, id omnino licitum nilque Catholicæ etiam fidei adversum continere, sed unice civilem obedientiam a Rege deposci affirmabant; quidam in medio consistebant: non pauci vero nulla hæsitatione dicebant, quod juramentum civilis quidem obedientiæ Principibus omnino debitum sit, in præfato autem insuper spiritualis atque Ecclesiastica expetatur, eoquod ibidem potestas Papæ auctoritative ejuranda proponatur, necnon juramenta legitime relaxandi atque ex justa caussa censuras ferendi facultas summo Pontifici denegari videatur. Nihilominus Georgius Blakwellus Archipresbyter putabat, fas esse, aliqua interpretatione adhibita juramentum exsolvere, quærendum tamen censuit, quid summo Pontifici videretur, hancque in rem ad eundem literas dedit.

§. VI.

Pauli V. literæ ad Anglos contra hoc juramentum.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

Accepta Blakwelli epistola summus Pontifex die vigesima secunda Septembris hoc anno ad Catholicos Anglos sequentes dedit literas: *Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide jugiter sustinuistis. Sed cum intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est; accepimus namque compelli vos, gravissimis pœnis propositis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse, profecto credimus, proculdubio eos, qui tanta constantia, atque fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt, ut immaculate ambularent in lege Domini, nunquam commissuros esse, ut coinquinentur communione desertorum divinæ legis. Nihilominus Zelo Pastoralis officii nostri impulsi, & pro paterna sollicitudine, qua de salute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento divini cultus, ac vestræ salutis.*

Balduin. in Chron. moral.

Quemadmodum etiam non potestis, absque evidentissima, gravissimaque divini honoris injuria, obligare vos juramento, quod similiter

militer maximo cum cordis noſtri dolore audivimus, propoſitum vobis fuiſſe præſtandum, infraſcripti tenoris, videlicet: Ego N. N. recitatis juramenti verbis ita proſequebatur Pontifex. Sæc. XVII. A. C. 1606.

Quæ cum ita ſint, vobis ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quod hujusmodi juramentum, ſalva fide catholica, & ſalute animarum veſtrarum, præſtari non poteſt, cum multa contineat, quæ fidei & ſaluti aperte adverſantur. Propterea admonemus vos, ut ab hoc atque ſimilibus juramentis præſtandis omnino caveatis: quod quidem eo acrius exigimus a vobis, quia experti veſtræ fidei conſtantiam, quæ tanquam aurum in fornace perpetuo tribulationis igne probata eſt, pro comperto habemus, vos alacri animo ſubituros eſſe quæcunque atrocia tormenta, ac mortem denique ipſam conſtanter oppetituros, potius quam Dei Majeſtatem ulla in re lædatis. Et fiducia noſtra magis confirmatur ex his, quæ quotidie nobis afferuntur de egregia virtute, atque fortitudine, quæ non ſecus ac in Eccleſiæ primordiis reſplendet noviſſimis hiſce temporibus in Martyribus veſtris.

State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ ſumentes ſcutum fidei: confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus, nec quicquam vos detineat, ipſe autem qui coronaturus vos, certamina veſtra in cælo intuetur, bo-

Sæc. XVII. A.C. 1606.

num opus, quod in vobis cæpit, perficiet. Nostis quia discipulis suis pollicitus est, se nunquam relicturum eos esse orphanos, fidelis enim est, qui repromisit, retinete igitur disciplinam ejus, hoc est, radicati, & fundati in charitate, quidquid agitis, quidquid conamini in simplicitate cordis & unitate Spiritus, sine murmuratione aut hæsitatione, unanimes facite, siquidem in hoc cognoscunt omnes, quia Discipuli Christi sumus, si dilectionem adinvicem habuerimus, quæ quidem Charitas, cum sit omnibus Christi fidelibus maxime appetenda, vobis certe dilectissimi filii prorsus necessaria est. Hac enim vestra charitate, diaboli potentia infringitur, qui nunc adversus vos tantopere insurgit, cum ipsa contentionibus, atque dissidiis nostrorum filiorum præcipue nitatur.

Hortamur itaque vos per viscera Domini Jesu Christi, cujus Charitate e faucibus æternæ mortis erepti sumus, ut ante omnia mutuam inter vos charitatem habeatis: præscripsit sane vobis præcepta maxime utilia, de fraterna Charitate vicissim exercenda, felicis recordationis Clemens Papa VIII. suis literis in forma brevis, ad dilectum filium Magistrum Georgium, Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta mensis Octobris anno millesimo sexcentesimo tertio. Ea igitur diligenter exequimini, & ne ulla difficultate, aut ambiguitate remoremini, præcipimus vobis, ut illarum literarum

rarum verba ad amussim servetis, & simpliciter, prout sonant, & jacent, accipiatis, intelligatis, sublata omni facultate aliter illa interpretandi, interim nos nunquam cessabimus Deum Patrem misericordiarum precari, ut afflictiones & labores vestros clementer respiciat, & vos continua pietate custodiat, atque defendat, quibus Apostolicam benedictionem nostram clementer impertimur.

§. VII.

Severum Jacobi I. edictum contra Catholicos.

Hoc item anno Jacobus Rex severum promulgari jussit edictum, non modo *Parlamentariis*, ut vocant, sed & Puritanis Regem in Catholicos vehementer incendentibus; cum enim isti vociferarentur, defecisse Regem ad Catholicos, minasque palam jactarent, & clam agitarent insidias, Jacobus, inquietam ut placaret gentem, odium jam antea in eam conceptum effudit in Catholicos, sancito hoc edicto, cujus articuli continentur in quodam libello Rotomagi impresso sub hoc titulo: *Breviculus duorum nuper in publicis comitiis Anglicanis actorum anno Christi* 1606. *Jacobi Angliæ Regis tertio.* Ex hoc præcipua duntaxat delibabimus edicti capita, & primus quidem articulus, in

Juvenc. Hist. Soc. l. 13. *p.* 5. *Eudæmon Paral. tort. cap.* 3. *Brevicul. duor. act.*

Sæc. XVII. A. C. 1606

præfato Breviculo ita præfertur: *Quando jam satis constat, Romanæ Ecclesiæ Sectatores nefario Jesuitarum, aliorumque Sacerdotum consilio Regi, Regnoque perniciem meditari, visum est Regiæ Majestati, Regnique Proceribus, & statibus, qui ad hoc Parlamentum convenerunt, omnes imprimis leges tempore Elisabethæ & aliorum Regum contra Papistas stabilitas confirmare ratasque habere.* Equidem Ciceſtrenſis Pſeudo-Epiſcopus in ſuo Tortore negat, hanc legum innovationem in primo articulo contineri, attamen id parum referre videtur, cum ipſemet pag. 141. fateatur, quod acta publica comitiorum anni primi Jacobi VI. apertiſſime cap. 4. teſtentur, confirmatas ibi fuiſſe leges omnes ab Eliſabetha in Catholicos latas.

II. *Quot annis ſemel deferantur ad Judices eorum nomina, qui de menſtrua abſentia notati ſunt, etiamſi aliquas habeant proles novennes, vel qui apud Parentes agant: tum ſervorum etiam nomina, ni deferantur, decem florenis mulctentur, quorum id ex lege munus eſt.* III. *Poteſtas Judicibus ſit, ut ſtatutis temporibus, quibus jus dici ſolet, bis quaterque in anno audiant offenſas hujusmodi, atque ſtatuant in reos ex legis ſententia, quod ſi tunc ſe ſubducant, rei ſint, præconio publico ſiſtendi in terminum proximum juridicum: quo tempore ni ſe ſtiterint,*

pro

Sæc. XVII. A. C. 1606.

pro convictis habeantur. IV. *Edicitur, ut qui pertinacis abſentiæ a Sacris legitime convictus fuerit vi legis, quæ jam dudum ea de re rogata fuerat, Paſchæ termino vel Michaelis, qui proxime tum ſubſequetur, poſtquam ita convictus fuerit, ſolvat fiſco Regio multæ nomine libras noſtratas viginti pro ratione Menſium, qui tabulis accuſatoriis comprehenſi ſunt, atque ut ejusdem deinceps multa in menſes poſt ſingulos teneatur, citra novam ullam in judicio poſtulationem, præter quam ſi duæ tertiæ terrarum in manu Regia ſint: hoc autem quoadusque reus legi pareat de ſacris adeundis: qui vero partem multæ menſtruæ non ſolverit, ei bona omnia mobilia, ac duæ immobilium partes pereant fiſco adjudicandæ.* V. *Cum vero de multa illa viginti librarum compertum ſit, magis oneroſam eſſe eam iis, qui tenuiore fortuna ſunt, quam qui ampla; quodque ditiores hi, dum terris ſuis ſibi frui datur, viginti libras malunt pendere, unde illis, etiam multa ſoluta, copioſe ſupereſt, quod vero ita ſupereſt, in Jeſuitas inſumunt, aliosque, qui regno huic, reipublicæque infeſti ſunt, hinc edicitur, ut Fiſco Regio optio fiat, utrum viginti libras menſtruarum accipere, an vero illarum nomine malit duas tertias adire terrarum, relicta uſufructuariis tertia ſua.* VI. *Quicunque convictus fuerit, quod rei ſacræ intereſſe pertinaciter recuſarit, poſt autem conformem ſe*

Sæc. XVII A C 1606.

reddiderit, ei ut non satis sit, si templa adeat, nisi & intra annum sacra Eucharistia communicet, atque ita deinceps semel saltem quot annis, qui secus faxit, pecuniaria mulcta luat, anno primo viginti, secundo quadraginta, tertio sexaginta librarum nostrarum, si ubi semel communicavit, post detrectet iterum, quot annis sexaginta. VII. *Si contigerit aliquem relabi a frequentatione templorum, qui hactenus frequentasset, statim annua sexcentorum florenorum pœna teneatur.* VIII. *Ut vero plenius cognoscatur, quo sint in Regem animo subditi, volumus, & ordinamus, ut omnes Episcopi, atque publici Magistratus, aut Præsides provinciarum proponere possint, ac debeant universis quomodolibet pro Papistis suspectis ab anno decimo octavo ætatis juramentum infra scriptum, eum vero juraverint, nomen ac patriam subscribent, idque in tabulas publicas referetur, qui autem jurare noluerit, in publicos carceres asportetur.* IX. *Idem insuper vinctus in proxime futuro judicum tribunali sistetur, iterumque eidem juramentum proponetur; quod si tunc recusabit præstare, legis periculo obstringatur illius, quæ Præmunire vocatur, hoc est statim amittat bona omnia mobilia terrasque & redditus omnes, & ipse perpetuo carceri damnetur.* X. *Tabulæ illæ, quibus hactenus quis reperitur accusatus, quod a templis abfuerit, vim omnem & robur habeant; non obstante quocunque*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

cunque errore, qui in accusatione formanda, die dicundo, aliterve contigerit, illud iterum providentes, ut si quis resipiscat, & juxta leges Regni ad templa nostra conveniat, & cœnam more nostro suscipiat, legum beneficio ad defendendum potiatur. XI. *Quia experientia jam probamus, eos, qui ad exterorum Principum bella, militiamque se conferunt, Jesuitarum ac fugitivorum congressu, consilioque & a vera Religione, & a Regis sui famulatu divelli: statuitur auctoritate prædicta, ut quicunque hujus Regni subditus, post decimum diem Junii insequentem, principibus exteris militare voluerit, juramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habeatur, qui secus faxit, pro fellone habeatur; fraude enim Jesuitarum animum mutat, qui trans mare currit.* XII. *Insuper decernimus, ut si quis nobilis, vel qui hactenus Centurionis, aut Locumtenentis, aut quodvis militare officium gesserit, in exteris ditionibus servire voluerit, is una cum duobus fidei jussoribus Regi se obliget pro summa ad minus ducentorum florenorum; quod nullo unquam tempore Romanæ Sedis Episcopo reconciliabitur, quam cautionem nisi proficiscens dederit, mortis reus erit. Et ut certius constet, qui omiserint, custodes portuum teneantur, & juramentum prædictum, & cautionem datam in curia publica libris notare, & qui neglexerint, toties quoties quinquaginta florenorum summam solvent.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

vent. XIII. *Si quis de ſubditis regiis quemquam trans mare, vel in ipſo maris tranſitu, vel alio quocunque loco intra ditiones Regias, vel abſolvere tentet, vel abducere a naturali ſua obedientia Regi debita, aut Papæ reconciliet, Sedive Romanæ, vel eo abducat, ut obedientiam ſuam ſpondeat cuicunque authoritati prætenſæ, ſeu Sedis Romanæ, ſeu exteri, vel Principis, vel poteſtatis cujuscunque qui fecerit, quive inſtigator, conſultor, aut patrocinator, conſciusve facti fuerit, læſæ Majeſtatis crimine teneatur. Eademque ut pœna plectatur, cui perſuaſum eſt, quive abductus a fidelitate, vel reconciliatus, vel ejusmodi prætenſæ authoritati fidem ſpoponderit, qui tamen ita reconciliati, ſi intra ſextum a reditu ſuo diem Regiæ ſe Majeſtati, illiusque legibus parituros fidem dederint, ſuſcepto eo, quod hac lege propoſitum, atque altero illo (quod Eliſabetha primo conceptum olim) primatus juramento, eis ut hoc nomine lex iſta capitalis ne fiat.* XIV. *Quicunque vel domi ſuæ famulum retinebit convictorem, aut peregrinum, vel extra domum quemquam aluerit, aut ſalarium quodcunque pro famulatu dederit, qui per integrum menſem a templis abſtinuerit, pro ſingulis menſibus centum exſolvat florenos.* XV. *Denique ut facilius hæc omnia executioni mandentur, ſtatuimus, & facultatem facimus, præſidibus provinciarum, atque eorum ſubſtitutis, capien-*

capiendi quemcunque ob prædicta crimina accusatum; & si opus sit domos ipsorum, vel alias quascunque ædes, in quibus latitare possunt, irrumpendi, reosque trahendi in custodiam publicam.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. VIII.

Apologia Jacobi I. Angliæ Regis pro suo fidelitatis juramento.

Hæ leges Catholicos metu, ac periculis, hæreticos vero acriori in eos odio atque immensa lætitia implebant: Attamen cum regiorum satellitum severitas imo & Præconum & Præsulum, qui lictorum partibus contra Catholicos propemodum fungebantur, crudelitas ingentem Regi conflaret invidiam, hinc ipsemet juramenti sui defensionem adversus duo Pontificis diplomata & Bellarmini Cardinalis epistolam, quæ anno sequenti adducetur, conscribere aggressus est, cui hunc præfixit titulum: *Triplici nodo triplex Cuneus*, seu *Apologia pro juramento fidelitatis*. Igitur Rex nuperam conjurationem enarrans in ceteros Catholicos nihil durius statutum fuisse ait, sed duntaxat quasdam leges latas de mediis, quibus ejusmodi scelerum portenta deinceps caverentur. *In his erat*, inquiebat Rex, *jusjurandum a subditis meis exigendum, quo testarentur se in*

Opera Regia Jacobi I. Apol. p. 112. Thoiras l. c.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

in fide & obsequio meo permansuros: ut Catholicos, qui fidelitatem non ejurarunt, secernerem ab iis, qui læsæ Majestatis crimina sola Religionis disparitate excusari posse credebant: multi etiam ex Pontificiis jurarunt in verba: Ast neque Sathanas quid nocentius potuisset comminisci, quam quod accidit a Romani Pontificis diplomate huc transmisso & publicato, quo ille suis omnibus hoc juramentum interdixit: unde nova diffidentiæ semina inter me & Papistas meos sparsa sunt, qui aut cum vitæ rerumque omnium jactura debitum mihi obsequium denegare, aut (si Pontifici credimus) animas suas ejurata Catholica fide æterno devovere coguntur exitio. Hæc præfatus Rex, totum Pontificis diploma primum recitat, postmodum Elisabethæ Reginæ clementiam erga Catholicos exaggerans ajebat, quod ante Pii V. excommunicationis Bullam nullius Catholici Sanguis effusus, gravior paulo pœna irrogata, nec acerbior lex lata fuerit, quæ autem postea in Catholicos gesta fuissent, justissima, sed parca fuisse ait, summorum scelerum supplicia: his præmissis, cum se a Papa crimine persecutionis damnari ægre ferret, innocentiam suam vindicaturus hæc subjunxit: *Postquam defunctæ Manibus justa feci, liceat mihi cum D. Paulo meam ipsius famam ab innumeris, quibus premitur calumniis asserere,*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

ſerere, & quo me pacto erga Papiſtas ſemper geſſerim, bona fide teſtari. Hoc ſancte affirmem, quantacunque demum fuerit (quæ certe fuit maxima) deceſſoris mei clementia & miſericordia in Papiſtas, meam tamen multo ſemper fuiſſe majorem, & omnino tantam, ut illius fiducia Pontificii noſtri faſtuoſiores quam prius ſuæ Religionis libertatem, & jura omnia cum ceteris paria certo certius a me ſibi promitterent; non pauci vero e præſtantiſſimis meis ſubditis indulgentia hac mea perculſi & attoniti, continuo præſagirent eventus amaritudinem, qualis in ſulphurea conjuratione contigit. Quot ego notiſſimæ contumaciæ Papiſtas in equeſtrem ordinem adlegi? quanta utriusque religionis homines æquabilitate admiſi, hosque & illos omni favoris & honoris genere ornavi? quam liber & inoffenſus in aulam meam & comitatum acceſſus omnium ordinum Pontificiis ſemper patuit? & præter cetera, quanta liberalitate & promptitudine multatitiæ pecuniæ illis feci gratiam? neque ignotum eſt, quo pacto ipſe judicibus injunxerim, ut damnatorum quoque Sacerdotum vitæ parcerent, addito clementiſſimo edicto, quo Sacerdotibus omnibus necdum cuſtodia detentis ante certum diem abeundi e regno copia facta eſt, incarceratis quoque & damnatis venia conceſſa. Unde hi tanquam nihil admiſiſſent, ſui juris facti ſunt, & qui poſt comprehenſi fuere trans mare a-

man-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

mandati ſua fruebantur libertate. Dies me citius vel charta deficeret quam omnia in Pontificios benefacta, in ſingulos, in univerſos, collata percenſerem, qua in enumeratione ſingulæ lineæ totidem forent Romani Pontificis accuſationes, tanta nimirum ingratitudine tantam compenſantis benevolentiam.

Atque ita lachrymas omnes ex perſecutionis mœrore per Pontificias fluentes genas ſatis (ni fallor) abſterſimus. Verum ille ſi politicæ tantum prudentiæ compos fuiſſet, veritatis licet & juſtitiæ ſecurus, debuerat in hac querela meum & nuperæ Reginæ imperium diſtinguere, & potius laudando perpetuam facere, quam in me cernebat clementiam. Verum etenim illud eſt, quod vulgo dici ſolet, apud generoſos animos plurimum quoque poſſe fictam benevolentiæ imputationem. Eſt autem illa de perſecutione manifeſta calumnia: neque probari poteſt, ex quo ego hoc regnum adii quemquam hominum religionis cauſſa fuiſſe exutum vita: niſi forte jam ex novo Pontificis interdicto, quo debitum mihi prohibetur obſequium, juſta oriatur in multos animadvertendi neceſſitas, quod ſi evenerit, Pontifici imputetur eorum ſanguis, qui unus eſt ejus fundendi auctor.

Alteram illam Pontificii Brevis partem, qua vetat ſuos, ne noſtras Eccleſias ritusve aut ceremonias frequentent, non ſert animus nunc attingere; cum id mihi negotii tantum

tum

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tum dederim, ut orbi terrarum illius publicem injuriam, quod ſubditos meos a juſtiſſima obſequii profeſſione avertat.

Ceterum verba ipſa, quibus damnatur juramentum, numero quidem pauca, ſed pondere graviſſima ſunt; nempe id perſpicuum eſſe debere Catholicis omnibus, quod hujusmodi juramentum, ſalva fide Catholica & ſalute animarum ſuarum præſtare non poſſint; cum multa contineat, quæ ſaluti & fidei aperte adverſentur, huic homini quadrat vetus illud Philoſophi; multa dicit, ſed pauca probat, imo vero nihil omnino probat. Nam quod obſequii profeſſio erga Principem fidei & ſaluti ſubditorum aperte adverſetur, eſt ſupra noſtram Theologiam, & peregrinum eſt, & inſolens dogma, & eo homine penitus indignum, qui ſe univerſalem Epiſcopum, & oecumenicum Chriſtianorum Paſtorem cenſet appellandum. Legi non ſemel in ſacro codice, ſubditorum eſſe Principibus ſuis ſeu bonis ſeu malis etiam conſcientiæ cauſa obedire.

Hanc in rem poſtea Rex varia Sacræ Paginæ, SS. Patrum & Conciliorum teſtimonia allegans hæc ſubjunxit: *Pontifex igitur, penes quem eſt privilegium non errandi, & novos, cum libet, fidei articulos condendi, mea quidem ſententia prius definire debuerat, eſſe hunc unum e Catholicæ fidei articulis, quam credendi obediendique neceſſitatem Catholicis impoſuiſſet:*

Sæc. XVII. A.C. 1606.

ſuiſſet: Sed reſponſionem noſtram ad hanc Pontificii Brevis partem hoc concludamus dilemmate:

In rebus temporalibus vel licet obtemperare Principi vel non licet? Si licet (quod nemo unquam vocavit in dubium) cur ita iniquus eſt Pontifex & ferox in Catholicos, ut licitum iis interdicat obſequium? ſin æſtimet, non licere, cur ſuæ opinionis nullam attulit cauſam? cur non iis concedit, vel ut rectius dicam, cur non perſuadet ipſis illum Regem, ut deſerant, cui obedire non debent.

Quod autem tanta contentione eos hortatur ad conſtantiam, & ut martyrium, ceteraque adverſa propter Religionem forti ferant animo; id ſolum reſpondeo, ſi æqua ſit & honeſta cauſa, quam illis commendat, neceſſariam quoque videri hortationem ejus: ſin, ut eſt & ego modo probavi, futilis ea eſt & vana, tum nulli bono eſſe hortationem ejusmodi, niſi ut ipſe reum ſe faciat Sanguinis tot ovium ſuarum, quas hic ſciens volensque abjicit, non modo vitas, opes & familias, ubi nihil opus eſt evertens, verum etiam Papiſtis omnibus ſædam inurens maculam; quaſi fieri nequiret, ut qui Papiſticam Religionem ſerio coleret, Principi alicui fidelis ſubditus eſſe poſſet, vel ſane illius Religionis profeſſio cum debito Magiſtratui obſequio haud quaquam poſſet ſubſiſtere.

Tan-

Tandem Pontificem excusat, quod forte vano rumore deceptus præpropere hoc diploma transmiserit, nec mirum videri debeat, quod Romæ in tam ampla civitate *Judex alias non iniquus* calumnia tamen circumventus inique judicet, quod nonnulli Pio V. & Clementi VIII. non dubitant accidisse: *quinimo* subjunxerat Rex, *ipsi Pontificii eruditionis & prudentiæ fama celebriores, v luti meus Archipresbyter, persuasum habuerunt non fuisse hoc diploma Pontificis, sed famosum libellum in Pontificis invidiam concinnatum, vel Papam calumniatorum dolis circumventum hoc scripsisse. Qua in mente erant non rudiores solum Papistæ, sed etiam qui eruditionis & prudentiæ fama inter eos præcellebant, e quorum numero erat & Archipresbyter.* Sæc. XVII. A. C. 1606.

Ceterum hanc Jacobi I. Regis apologiam Bellarminus Cardinalis refellere aggrediebatur, ejus tamen responsio in Indicem librorum prohibitorum fuit rejecta, jussu Pauli V. Pontificis, post cujus tamen obitum, a Romano illo indice expuncta est, cur autem istud Bellarmini scriptum Paulo V. displicuerit, caussam assignant nonnulli, quia hic Papa improbaverat, quod Bellarminus indirectam duntaxat potestatem, non autem per se proximam ac directam supra Reges ratione civilis & profani

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Principatus ſummo Pontifici attribuerit: an vero hæc cauſſa ſubfuerit, valde ambiguum eſt

§. IX.

Synodus Avenionenſis.

Gallia Chriſtiana Sanmarth. t. 1. p. 836. ad ann. 1606. Abbregé de l'hiſt. Eccl.

Hoc anno Joannes Franciſcus Bordinus patria Romanus Presbyter Congregationis Oratorii ex Cabellicenſi Epiſcopatu ad Avenionenſem translatus die vigeſima quinta Octobris circa diſciplinam Eccleſiaſticam Synodum celebrabat, cujus tamen decreta cum præter ea, quæ ceteris ejusmodi Synodis communia ſunt, nihil ſingulare complectantur, iis ſigillatim recenſendis ſupersedemus.

§. X.

Actum de gratia ſeipſa efficaci. Congregatio XII. XIII. XIV.

Hiſt. Congr. de auxil. l. 4. c. 14.

Dum interim Catholica fides variis mediis in Anglia opprimebatur, Paulus V. Pontifex Maximus Gratiæ doctrinam ab omni errore Romæ toto ſtudio vindicare conatus eſt. Hunc in finem coram ipſo die decima Januarii duodecima habebatur Congregatio, in qua Baſtida Jeſuita, ut Thomiſtarum phyſicam Prædeterminationem cum Calvini

vini erroribus componeret, tam prolixe perorabat, ut evoluto præscripti temporis intervallo summus Pontifex Jesuitis significari juberet, quatenus in proxima Sessione suas contra hanc Prædeterminationem rationes brevius, quam soliti essent, proferrent, simulque Censoribus illud traderent scriptum, quo Thomistarum doctrinam cum Calvini sententia conferre nitebantur. Die autem vigesima quinta ejusdem Mensis tertia decima celebrata est Congregatio, in qua rursus de Gratia ex se efficaci rationibus Theologicis agebatur: hanc in rem Bastida primo ex libertatis læsione, secundo ex auxilii sufficientis everſione, ac tertio ex Dei influxu in peccatum sua petebat argumenta, quæ tamen P. Lemosius diluit, demonstrans primo, adeo non lædi libertatem, ut potius ea perfectius adstruatur, secundo, argumentum de auxilio sufficienti jam dudum a S. Thoma *quæst.* 1. *de potentia art.* 1. *ad primum* fuisse solutum, ac tertio Calvini influxum in peccatum toto cælo distare a Thomistico, luculenter comprobabat. His addidit, Bastidæ hallucinationem in eo versari, quod is de physica prædetermination, quæ ad naturæ ordinem spectat, egerit, cum tamen in præsentiarum duntaxat de gratia ad bonum libere exer- Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

cendum præmovente ageretur. Postquam vero Lemosius Bastidæ objecerat, quod Christus efficacissime fuerit prædeterminatus Patris sui præcepto ad mortem, & tamen liberrime, ac meritorie eandem subierit, Bastida negans in Christo fuisse potestatem dissentiendi, inde inferebat, in homine prædeterminato, deesse potestatem ad consentiendum & non consentiendum. His diu agitatis Censores die prima Februarii rationibus, utrinque expensis censuerunt, *doctrinam de gratia* ex se efficaci *esse tutam, & argumentis adversariorum non obstantibus persistendum esse in decretis.* Ceteris vero omnibus solus refragabatur Bovius Carmelitani Collegii Regens, olim Societatis Alumnus.

§. XI.

Congregatio XV. XVI.

Hist. Controv. l. 6. c. 21. & 22. Serry hist. Congr. l. 4. c. 16. & seqq. Acta Lemoscolum. 1176.

Eadem hæc quæstio rursus die decima quinta Mensis Februarii in Congregatione decima quinta agitabatur: Hanc in rem Bastida fuse admodum probare aggressus est, quod Divus Thomas non admiserit ejusmodi præmotionem, quæ ita physice voluntatem prædeterminet, ut cum ea nec dissensus conjungi, nec sine illa actus elici valeat. Verum hujus asserti sensum explicans Lemosius sub-

subjunxit, quod perperam Thomistis affingatur, sine præmotione actum elici non *posse*, cum ex eorum sententia per præmotionem voluntas actum eliciendi potentiam non acquirat, sed illa hanc præsupponat, atque intactam relinquat: Addidit tamen Bastida, prædeterminationem physicam, Sancto Thomæ incognitam, ac unice a Dominico Bannesio, *qui nil nisi Calvinum sapit*, inventam fuisse. Eapropter Lemosius excandescens, Jesuitis exprobrabat, quod antiquiores ipsorum Authores, imo & ipsemet Molina, hanc fuisse Divi Thomæ doctrinam testati fuerint, ipsisque a suo Generali injunctum, ut hujus Sancti Doctoris sententias sequerentur, atque inter illas hanc: *cum secundæ causæ operantur, Deus in illas primum influit, easque movet*: observandum tamen, quod Bastida in hac Congregatione probaturus, Præmotionis doctrinam esse alienam a D. Thoma, sub sermonis initium de Præmotione ista in ordine naturæ ita perplexe locutus sit, ut interiorem animi sui sensum, licet studiose occultarit, haud obscure tamen prodiderit mentem jam tum in Thomisticas præmotiones tam inclinatam, quam a propriis, quæ declamabat, verbis dissitam fuisse. Ceterum sequens tota Congregatio decima sexta die vigesimo primo

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

ejusd. Menſis habita nonniſi ultro citroque allatis Theologorum teſtimoniis inſumebatur, perinde acſi de quæſtione mere Theologica ageretur, quæ ſi talis duntaxat fuiſſet, tam longa ac operoſa concertatio plane ſupervacanea cenſeri poſſet: Nihilominus die prima Menſis Martii reſolvit Congregatio, permanendum eſſe in deciſis: obſtabat rurſus huic judicio Bovius, afferens, quod ſecus Deus prædeterminaret ad actum peccati.

§. XII.

Pauli V. Pontificis conſilium de ferenda ſententia.

Ex Archiv. Rom. Bibl. Angel. Perron. in ep. ad Henric. VIII.

Perpenſis igitur Conſultorum cenſuris ſummus Pontifex die octava Menſis Martii Congregatione habita Cardinalibus deliberandum propoſuit, num e communi bono Eccleſiæ foret, ut Apoſtolico judicio hæc controverſia finiretur? aſſenſere omnes excepto Bellarmino & Perronio, hic ut Henrico IV. ille ut Societati ancillaretur. Ut primum Jeſuitis hoc Pontificis conſilium innotuit, mox omnem movebant lapidem, ut illius ſucceſſum aut impedirent, aut ſaltem retardarent, quocirca quatuor vaſtiſſimos ſcriptorum faſciculos, quorum tres jam ante quinquennium Clementi

menti VIII. tradiderant, denuo Paulo V. discutiendos obtulere. Cessit eorum precibus Pontifex, ne forte se non satis audiri rursus quererentur: Jacobo igitur Bossutio uni ex Consultoribus Doctori Theologo ex Sorbona Parisiensi hæc scripta maturius examinanda commisit, qui prolixa censura demonstratum ibat, quod in hoc scripto Molinianæ sententiæ dogma verbis ambiguis, atque in omnem sensum versatilibus expositum sit, econtra Thomistarum doctrina in sensu ab eorum mente remotissimo explicata: cum autem Jesuitæ suam sententiam plurium Theologorum eidem subscribentium, necnon octo Academiarum numero fulcirent, ad hæc reposuit Bossutius, id haud mirum esse, eoquod ea sit erroris indoles, ut serpat velut cancer, multique, qui falsa eorum expositione delusi erant, huic opinioni subscripsissent: has autem Academias, de quarum suffragio Jesuitæ gloriabantur, ipsimet Jesuitæ potissima ex parte moderarentur, Theologicas Cathedras occuparent, ac cuncta pro suo arbitrio regerent, ita, ut potius Jesuitarum Collegia, quam Academiæ nominari possent, ac insuper ex quinquaginta Doctoribus, qui earum Judiciis subscripserant, quadraginta circiter ex eadem Societate, ceteri vero

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

ejus Discipuli, atque ab eis in hac doctrina imbuti nominarentur, quamvis Jesuitæ, ne eorum testimonia suspecta viderentur, studiose instituti Jesuitici nomen reticuissent: Scripta hac censura Bossutius hæc subjunxit: *Beatissime Pater, hæc sunt, quæ mihi visa sunt observanda in scripturis PP. Societatis, quas vestra Sanctitas voluit a nobis examinari: video, tenui meo judicio, non agi apud Vestram Sanctitatem ea fide & candore animi, quem res tam seria, & Sanctitatis vestræ veneratio postularet.*

§. XIII.

Actum de delineando definitionis diplomate.

Act. Secret. Hist. Congr. l. 4. c. 14. l. 5. sect. 7. c. 4.

Die nona Martii summus Pontifex accersitis iis, qui Congregationi a secretis erant, injunxit, ut succinctam, claramque censurarum omnium summam edi curarent, in qua proscripti errores Pontificio diplomate postea damnandi notarentur: Præterea præcepit, ut Consultores separatim, nulla inter se habita consultatione, tria hæc scriptis mandarent. I. Quid fide tenendum sit, quidve damnandum, quave ratione &c. II. Qua parte ab hæreticis Catholici differant. III. Quis modus in edendo Pontificio diplomate servari posset? Cum autem

autem Pontifex ab iisdem Conſultoribus, qui prius in Molinæ cauſſa ſuas cenſuras tulerant, errorum elenchum confici poſtulaſſet, ac duntaxat de methodo in diplomate obſervanda eorum judicium expetiiſſet, omnino certum eſt, quod Pontifex ex Cardinalium conſenſu (*) adverſus Moliniſtas hanc controverſiam ſuo diplomate definire ſtatuerit, nihilque ſancito hoc judicio defuerit præter ſolemnem illius promulgationem. Ut autem in futuro diplomate cuncta ad normam Concilii Tridentini explanarentur, Pontifex Cardinali Perronio negotium dabat, ut omnia acta manuſcripta præfati Concilii ſedulo diſcuteret: prout teſtatur idem Cardinalis in ſua ad Galliæ Regem die undecima Julii data epiſtola in hæc verba: *Quantum attinet ad controverſiam Dominicanos inter & Jeſuitas, de cujus progreſſu,*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Ambaſſad. & negot. Card. du Perron fol. 493.

(*) Die octava Martii habita cum omnibus Cardinalibus matura deliberatione decretum fuit, ut hæc controverſia Apoſtolica definitione terminaretur, decem ex præfatis Cardinalibus id unanimiter concludentibus, & duntaxat Bellarmino & Perronio reclamantibus, qui certe ſeſe non oppoſuiſſent, ſi Papa Molinæ doctrinam approbare, & Thomiſtarum prædeterminationem tanquam erroneam in fide damnare, ſuo diplomate intendiſſet.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

greſſu, aut mora, voluit ſua Majeſtas fieri certior; Pontifex ante duos menſes acta integra Concilii Tridentini, Hiſtoriasque ac Tractatus omnes eo ſpectantes, quæ in arce S. Angeli aſſervabantur, juſſit in manus meas conſignari; ut hæc ſuper materia controverſa conſulerem, verum quia ſunt ingentis molis ſcripta, & ex medicorum judicio, his præſertim caloribus, ſtudia moderanda ſunt, necdum eſt lectio ad calcem perducta, interim ſupplico Majeſtati tuæ, ut hanc rem ſecreto recipiat, quoniam id ita deſideravit Pontifex, ne innoteſcat cuiquam, hoc mihi negotium fuiſſe a ſua Sanctitate commiſſum.

Tandem exeunte Menſe Auguſto Conſultores ſua quisque ſenſa, judicia, & rationes de damnandis Molinæ erroribus ſummo Pontifici tradiderunt. Tum vero Pontifex ponderatis ſingulorum judiciis, quod antea ſeorſim a Conſultoribus expendi juſſerat, nunc conjunctim quoque, & mutuo inter ſe habita collatione diſcuti voluit: eapropter die quinta Octobris præcepit, ut præfati Conſultores in ædibus Armachani Archiepiſcopi poſtremum haberent conventum, ibidemque omnes, quas ad dirimendam controverſiam de auxiliis divinis tamdiu agitatam, damnandas cenſerent propoſitiones, diligenti ſtudio ſeligerent, quæ etiam in Bulla exprimere, quæve attingere oporteat, accurate obſer-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

observarent, atque ad veram & aptam formam reducerent, ita tamen, ut in explicandis contrariis veritati erroribus perspicuitate studeretur, & omnis tergiversandi occasio, sublatis æquivocationibus, & verborum ambiguitate, penitus subtraheretur.

Nihil tamen de oppositis propositionibus, quas in Catholicas veritates statuere necesse foret, mandabat Pontifex, ad cujus nutum Consultores novem celebrabant congressus, in quibus Petrus Lombardus Armachanus Archipræsul Canones a se jam antea elaboratos una- *Hist. Congr. Append. num. 3.*
cum potissimis superiorum annorum censuris eo fine exhibuit, ut hæ in Pontificio diplomate inscriberentur. His Canonibus omnes novem Consultores unanimi consensu suffragabantur, solus Bovius Carmelita Mense Julio anni sequentis summo Pontifici seorsim Bullæ edendæ normam scripto tradidit, & utramque sententiam potius componendam, quam Jesuitarum doctrinam esse damnandam censuit, eoquod verendum esset, *ne si in Anglia, ejusmodique aliis Regnis audierint simpliciores illi Catholici, damnatos esse Patres Societatis Jesu in ea ipsa doctrina, quam adversus præcipuum errorem de arbitrii libertate hactenus docuerunt, & sustinuerunt, facile contingeret, ut quamplurimi animo consternati,*

dum

Sæc. XVII. A. C. 1606. *dum hæſitant quid, aut cui credant, non magno negotio ab hæreticis ſeducantur.*

§. XIV.

Diſſenſio circa conficiendi diplomatis modum.

Abregé de l'hiſt. Eccleſ. tom. 10. §. 8. pag. 118.

Abſolutis autem Conſultorum congreſſibus ſummus Pontifex unam quidem omnium de damnandis Molinæ propoſitionibus ſententiam eſſe cognovit, quosdam tamen errores non ſatis diſtincte diſpoſitos, nec ſatis nitide ac ſuccincte, prout diplomatis anguſtiæ depoſcerent, expoſitos cenſuit, quocirca illos methodo magis diſtincta diſponi juſſit, hoc negotio die vigeſima tertia Novembris ſolis Secretariis ac duobus Archiepiſcopis demandato, ea tamen lege, ut ſuas poſtea lucubrationes ceterorum judicio committerent: Hoc præſtito Archiepiſcopus Armachanus Pontificii diplomatis exemplar delineabat, cui tamen nec Secretarii nec Joannes de Rada Tranenſis Archiepiſcopus ex integro ſubſcribere voluerunt, eoquod *amplectendæ doctrinæ* capita præter Pontificis voluntatem die quinta Octobris denuntiatam digeſſiſſet, ac ex damnandis propoſitionibus aliquas minus ordinate, minusque nitide expoſuiſſet, alias vero, quæ non tam ipſius Moli-

Molinæ, quam aliorum Doctorum erant, addidiſſet: Secretariorum conſilium ceteris probabatur Conſultoribus, quibus etiam ſuffragabatur Pontifex, facta Armachano optione, an opus ſuum vel ipſemet perpolire, vel id Gregorio Coronello relinquere velit. Hic ſuam ipſemet lucubrationem ſecundis curis caſtigabat, ſeorſim vero eandem pariter a Coronello emendari voluit. Utrumque hoc ſcriptum quarta demum vice anno ſequenti ad limam vocatum eſt, tandem vero Pontifex Coronelli lucubrationem Armachanæ prætulit. Sub idem tempus Romæ nuntiatum erat, quod Barcinonenſes Jeſuitæ die quarta Januarii hoc anno, approbante ac ſubſcribente P. Raphaele Guerano e Societate Jeſu, publicas Theſes ediderint, in quarum ſeptima hæc legebatur concluſio: *De fide debebamus credere Clementem VIII. fuiſſe rite electum, ac verum Papam, certitudine vero morali Paulum V. eſſe verum Pontificem.* Hanc tamen injuriam ſibi illatam adhuc diſſimulabat Pontifex. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XV.

Origo Contentionis inter ſummum Pontificem & Rempublicam Venetam.

Dum

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Hiſt. part. delle coſe paſſat. tra Paulo V. e la Rep. Venet. Act. & Script. controv. inter Paulum V. & Venet. Thuan. lib. 137. Sleid. Cont. l. 11. & 12. Merc. Belg. l. 1. tom. 6.

Dum interea Romæ de dirimenda gravi hac controverſia agebatur, nova erupit contentio inter Paulum V. Pontificem Maximum, & Venetorum Rempublicam. Hujus diſſidii cauſa & origo hæc erat: Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo tertio die decima Januarii Senatus Venetus decretum edidit, vi cujus pœnis graviſſimis vetitum, ne Eccleſiaſtica Xenodochia, aut Monaſteria extruerentur, nec novi Religioſorum cætus vel Societates absque Senatus venia induci poſſent. Die autem vigeſima ſexta Martii anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinto idem Senatus aliud decretum jam anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto conditum ad univerſum Reipublicæ ſtatum extendit, inhibendo, ne ullus teſtamento, venditione vel alio quovis pacto bona immobilia perpetuo Eccleſiaſticis relinquere, vendere, & alienare inconſulto Senatu auderet, ſed transacto biennio, bonis divenditis, pretia iisdem pro Legatis aſſignarentur: alienationes vero ſecus factæ forent nullæ, fundusque fiſco addictus. Præterea Senatus quemdam Religioſum capite plecti, alium vero exilio mulctari præceperat, unde fori Eccleſiaſtici jurisdictionem violaſſe arguebatur. Sub idem ferme tempus Scipio e Saracenorum

rum familia Matronæ cujusdam sibi cognatæ pudicitiam attentare præsumpserat, Brandolinus vero Valdemarinus multos interfeciſſe arguebatur: ambos igitur Senatores Veneti carceri manciparunt, ac sæpius incaſſum tamen admoniti captos detinuerunt, nulla habita Eccleſiaſticæ dignitatis ratione. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XVI.

Pauli V. Pontificis querelæ contra hæc attentata.

Hæc omnia ferme jam geſta erant ſuperſtite adhuc Clemente VIII. Pontifice Maximo, qui tamen poſtquam ea de re incaſſum querebatur, mira ſapientia & moderatione totum diſſimulabat, Sanctum Gregorium Magnum imitatus, qui Mauritii Imperatoris edictum, quo Eccleſiaſtici rationibus obnoxios Clero adſcribere prohibebantur, commendabat, & adverſus alteram edicti partem qua Monachis milites nondum expleto militiæ tempore ſuſcipere inhibitum, nonniſi querelas, ſuasque rationes, non fulmen oppoſuit, imo & juxta Imperatoris mandatum *juſſioni ſubjectus*, idem edictum *per diverſas terrarum partes transmitti fecit*, quia tamen *hanc legem ipſam Omnipotenti Deo minime concordare* arbitrabatur, per ſcriptam *paginam ſuas rationes ſereniſſimis Domi-*

Daniel hiſt. de France tom. 10.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Dominis ſuis Mauritio, ejusque Filio Theodoſio nuntiabat, eo fine, ut *utrobique, quæ debuit, exſolveret, & Imperatori obedientiam præberet, & pro Deo, quod ſenſerat, minime taceret.* Ceterum Paulus V. ejus Succeſſor imminutam Eccleſiæ libertatem, violatos Canones, meſſique alienæ falcem a Senatu admotam exiſtimabat, unde ſuam auctoritatem, quam in tuendo Eccleſiaſticæ libertatis jure in Italia magis quam alibi extenſo ſub primis Pontificatus ſui auſpiciis Genuæ, Luccæ & Neapoli monſtraverat, contra Venetos exerere ſtatuit, ac primo quidem de ejusmodi legibus cum Oratore Veneto graviter expoſtulans, demum inſtituta publice querela, Venetos in jus vocabat, pronuntians, velle ſe, ut abrogatis hiſce legibus ſine mora obedirent, atque Orator Venetus ea de re quantocius ad Senatum perſcriberet. Paruit hic Papæ mandatis, cui tamen a Senatu injunctum, ut Pontifici ſignificaret, nihil ea lege adverſus libertatem Eccleſiaſticam fuiſſe decretum, eoquod lex ad laicos directa de eorum bonis mere profanis diſpoſuiſſet, idem quoque a Valentiniano, Valente, & Gratiano Imperatoribus, necnon a Carolo Magno in Saxonia, a B. Ludovico in Galliis, Eduardo III. in Anglia, Carolo V. in Belgio fuiſſe ſancitum, ac in pluri-

S. Gregor. Magn. l. 2. epiſt. 62.

pluribus aliis locis sæpius executioni demandatum. His parum commotus Pontifex subjecit, quod hortatorias literas, quales simili in causa contra Genuenses fuerant jam olim expeditæ, ad Senatum mittere decrevisset: postea querela de captivis Ecclesiasticis mota subjunxit, quod si Senatus ea in re cuidam niteretur Privilegio, eidem onus probandi incumberet, cum igitur Orator, in causis gravioribus contra Ecclesiasticos jurisdictionem exercendi gratiam a Clemente VII. & Paulo III. Senatui concessam allegaret, mox Pontifex eandem primum restrictam ac demum per *Bullam Cœnæ* revocatam declarabat. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XVII.

Veneti Oratoris rationes coram Papa propositæ.

Postremo cum de lege Sacras ædes concernente ageretur, Orator hæc proposuit: „Exemptio Ecclesiasticorum „in criminibus civilibus, non est de jure „Divino, sed primum ab anno Christi „quadringentesimo benignitate Princi„pum hæc gratia Sacro Ordini facta us„que ad annum millesimum ducentesi„mum vigesimum invaluit, cujus rei „testimonia in Theodosii & Justiniani „Co- *Thuan. l. c.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

„Codice occurrunt: propterea tamen „Eccleſiaſtici a ſuprema, quam in eos „habet Princeps, jurisdictione exempti „non ſunt, ſed duntaxat a jurisdictione „Principalis Magiſtratus. Intermedio „autem tempore ab anno milleſimo centeſimo ſexageſimo usque ad annum milleſimum ducenteſimum vigeſimum decreta de Sacri Ordinis exemptione a „Pontificibus ſancita fuere: notum autem eſt, quod Respublica Veneta ab „anno quadringenteſimo vigeſimo jurisdictionem in Eccleſiaſticos exercuerit, cui per Cæſarum gratias atque „privilegia Sacro Ordini conceſſa derogari nullo modo potuit; hæc enim „Respublica nunquam Cæſarum imperio ſubjecta fuit, quæ tamen in cauſſis „levioribus eandem exemptionem Ordini Eccleſiaſtico conceſſit. Porro uſus „ille ac conſuetudo usque ad annum Salutis noſtræ milleſimum quadringenteſimum ſeptuageſimum quartum magno Pontificum conſenſu tenuit: ab „illo etiam tempore Literæ Apoſtolicæ „Sixti IV. Innocentii VIII. Alexandri „VI. & Pauli III. exſtant, quibus hæc „conſuetudo approbatur, quæ ad loca, „omnesque ditionis Venetæ terras porrigitur, & ad omnia delicta gravia extenditur, omnesque e Sacro Ordine „comprehendit: Præterea conſuetudo „hæc

„hæc est libertas naturalis omni Eccle-
„siastica exemptione antiquior, cui proin
„nulla Pontificum superveniente Con-
„stitutione, utpote non acceptata, de-
„rogari potuit: nullo etiam in Regno,
„nulla in Pontificis ditione, exemptio
„decretis suis sancita locum habet in
„crimine læsæ Majestatis; semper enim
„ordinarius de eo Magistratus cognovit:
„In Francia autem jus Ecclesiasticos ca-
„piendi cuivis Judici competit, adjecta
„lege, ut judex Regius simul cum Ec-
„clesiastico judicium exerceat, & post
„pronuntiatam ab utroque sententiam
„reus dimitti non possit, nisi iis actis
„prius Cognitori Regio communicatis,
„cujus & consensus debet accedere, ne
„si ab ea fors appellaretur, dilabente
„reo, jurisdictioni Regiæ illudatur. Mul-
„tis quoque Italiæ locis Clerici etiam
„non moniti a Judice puniuntur, si
„sacra veste non induti deprehenduntur.
„Idem in Hispania usurpatur, quando
„de vi publica & armata agitur. Enim-
„vero sæpius Pontifices in Veneto statu
„in delictis item atrocibus exemptionem
„introducere tentabant, semper tamen
„Respublica jurisdictionem suam con-
„servabat; si enim Principi jus animad-
„vertendi in suos delinquentes, cum ex-
„pedire bono publico visum, adimatur,
„una & Regium nomen tollitur: proin

 „Sena-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

„Senatus ea in re duntaxat naturali li„bertate usa est, semper antea legitime „usurpata & a Pontificibus tacito & ex„presso consensu comprobata.„ His rationibus flecti videbatur Pontifex, pariterque Joannes Delphinus & Augustinus Valerius Cardinales unacum Augustino Nanio & Alincurtio Legato rem ad concordiam reducere nitebantur, obstabant tamen plerique Cardinales, atque inter eos præcipue Paulus Sfondratus & Pompeius Arrigonius, qui scriptis suis pariter faces subdebant. His etiam egregie adstipulabatur Ferdinandus Pacerus Ascalonæ Dux Philippi III. Hispanus apud Pontificem Orator, qui oblatis etiam armorum suppetiis Papam contra Venetos incitabat: Valerio tamen & Delphino interpellantibus negotium tamdiu suspendebatur, donec Leonardus Donatus Reipublicæ Orator, Vir integritate, rerumque peritia conspicuus Pontificem placasset: interea vero Paulus V. literas, ut vocant, monitorias ad Martinum Grimanum Reipublicæ Ducem transmittebat, eo autem jam tum defuncto, atque in ejus locum subrogato Leonardo Donato Petrus Duodus Orator Romam decretus est.

§. XVIII.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XVIII.

Senatus Veneti responsum ad Pontificis literas.

Præfatis literis Pontifex de promulgatis a Senatu legibus acerbe querebatur, quas intentato etiam anathemate mox revocari præcepit, additis minis, acerbiora adhibitum iri remedia, ni sine cunctatione obtemperaturi captos Sacerdotes Nuntio Pontificio traderent. Ad hæc repositi Senatus, quod penes Principem sit curare, quænam ædificia in ejus ditione construantur, & quinam eas inhabitaturi essent: altera autem lex nil nisi de bonis temporalibus statuerit; eo fine, ne per eorum alienationem imperii robur debilitaretur, proin nec Pontificiam auctoritatem offendi, nec se in censuras incidisse crederent, vel maxime eo nomine, quod in capiendis hisce Sacerdotibus potestate sibi a Deo data, & nunquam extra legitimos jurisdictionis a Pontificibus approbatæ limites exercita usi fuissent. *Thuan. l. c.*

§. XIX.

Pontificis consilium de Republica interdicto subjicienda.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Accepto hoc responso excanduit Pontifex, qui jurisdictionem in Ecclesiasticos a Laicis consuetudine obtineri posse pernegabat, privilegia vero, si quæ existant, Romam, ut examinarentur, mitti debuisse, iisque discussis absdubio constitisse ajebat, quod Respublica jurisdictionis sibi concessæ fines excessisset: Interea Duodus Romam venit, ad Pontificis alloquium introductus, cum autem & ipse allatis antea rationibus insisteret, re infecta dimissus est: Pontifex vero aliquoties convocato Cardinalium Collegio mentem suam aperuit, ac re ad deliberationem sæpius revocata omnium sententias rogabat, a suo proposito haud dissidentes. Conficitur igitur anathematis diploma, quod die decima septima Aprilis Romæ in consuetis locis publice affixum, promulgatumque est: hoc comperto mox Duodus Orator unacum Augustino Nanio Venetias rediit.

§. XX.

Anathematis atque interdicti sententia a Paulo V. in Venetam Rempublicam fulminata.

Abregé de l'hist. Eccles. tom. 10.

Pontifex præfatum diploma ad omnes Ecclesiastici Ordinis status directum Venetias transmisit, in quo enarrata dissi-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

diffidii occasione ex præfatis legibus sumpta subjunxit Pontifex: *cum hæc omnia in aliquibus Ecclesiarum juribus, & personarum Ecclesiasticarum privilegiis præjudicium inferant, ipsamque libertatem ac immunitatem Ecclesiasticam tollant, ac ea omnia in ipsorum Ducis & Senatus animarum perniciem, & scandalum plurimorum tendant, & cum ii, qui supradicta ac similia edere, & promulgare, illisque uti ausi sunt, in censuras Ecclesiasticas a Sacris Canonibus generalium Conciliorum decretas, & Romanorum Pontificum constitutionibus inflictas, necnon etiam privationis feudorum, & bonorum, si quæ ab Ecclesiis obtinent, pœnam eo ipso incurrerint, a quibus censuris & pœnis nonnisi a nobis aut Romano Pontifice pro tempore existente absolvi ac liberari possint, ac propterea inhabiles, & incapaces sint, qui absolutionis & liberationis beneficium consequantur, donec editas leges novis edictis atque decretis sustulerint, omniaque inde secuta reipsa in pristinum statum redintegraverint, cumque etiam Dux & Senatus prædicti, post plures paternas nostras monitiones a multis mensibus citra eis factas, adhuc decreta & edicta præfata non revocaverint, ac eosdem Canonicum Saracenum, & Abbatem Brandolinum carceratos detineant, & illos venerabili Fratri Horatio Episcopo Hieracensi nostro & Apostolicæ Sedis apud eos*

Merc. Gallobelg. tom. 6. lib. 1.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Nuntio, ut debebant, non consignaverint, Nos, qui nullo pacto ferre debemus, ut Ecclesiastica libertas & immunitas, nostraque & Sedis Apostolicæ auctoritas violetur & contemnatur, inhærentes plurimum generalium Conciliorum decretis, ac vestigiis Romanorum Pontificum, habita cum venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus matura consultatione demum auctoritate Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus ac Nostra, nisi Dux ac Senatus prædicti intra viginti quatuor dies, a die publicationis præsentium in hac alma urbe faciendæ computandos, quorum octo primos pro primo, octo pro secundo, & reliquos octo pro tertio & ultimo, ac peremptorio termino, & pro monitione Canonica illis assignamus, prædicta decreta omnia & in illis contenta & inde secuta quæcunque omni prorsus exceptione & excusatione cessante publice revocarint, & ulterius nisi a similibus decretis contra libertatem, immunitatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam, ac nostram & Sedis Apostolicæ authoritatem, ut præfertur, facientibus edendis & respective faciendis in posterum cavere & penitus abstinere promiserint, ac nos de revocatione, deletione, cessatione, nuntiatione, restitutione, ac promissione prædictis certiores reddiderint; & nisi etiam prædictos, Scipionem Canonicum, & Brandolinum Abbatem, prædicto Horatio

Sæc. XVII. A. C. 1606.

ratio Episcopo & Nuntio cum effectu consignaverint, seu consignari fecerint, ipsos tunc & pro tempore existentem Ducem & Senatum Reipublicæ Venetæ statutarios, & eorum fautores, Consultores, & adhærentes, & eorum quemlibet, etiamsi non sint specialiter nominati, quorum tamen singulorum nomina, & cognomina præsentibus pro expressis haberi volumus, ex nunc prout ex tunc & econtra excommunicamus, & excommunicatos nuntiamus, & declaramus . . . . . Et si dicti Dux & Senatus per tres dies post lapsum dictorum viginti quatuor dierum excommunicationis sententiam animo (quod absit) sustinuerint indurato, sententiam ipsam approbantes, ex nunc pariter prout ex tunc civitatem Venetiarum, & alias civitates, terras, oppida, castra & loca quæcunque, ac universum temporale Dominium dictæ Reipublicæ Ecclesiastico interdicto supponimus, illamque & illud suppositа esse nuntiamus, & declaramus, . . . ac ulterius eosdem Ducem, & Senatum, & quemlibet eorum, non solum Reipublicæ sed etiam privato nomine, si aliqua bona Ecclesiastica in feudum seu alias quovis modo a Romana aut vestris seu aliis Ecclesiis concessa obtineant, illis bonis & feudis, nec non etiam omnibus & quibuscunque privilegiis & indultis in genere vel specie in quibusdam videlicet casibus & delictis contra Clericos procedendi, illorumque causas certa

Sæc. XVII. A. C. 1606. *forma præscripta cognoscendi, a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris illis forsan quomodolibet concessis, ex nunc similiter prout ex tunc & econtra, privamus, ac privatos fore, & esse nuntiamus & decernimus.*

§. XXI.

Ducis ac Reipublicæ Venetæ responsum ad diploma.

Ut autem Veneti ictum hujus fulminis promulgati declinarent, quantocius Reipublicæ Dux Senatu convocato decrevit, ab hac censura esse provocandum, neve ditionis Venetæ subditi a debita fide & obsequio avocarentur, nulla mora sequens edictum ad omnes totius Reipublicæ Præsules ac Clericos transmittendum esse: *Deum hominesque obtestamur nihil eorum, quæ per nos fieri poterant, prætermissum fuisse, quo validissimæ & indissolubiles rationes, & jura nostra Sanctitati suæ innotescerent, eique probarentur: primum quidem per Oratorem nostrum apud Sanctitatem suam Legatione fungentem, deinde vero per nostras literas, quibus respondimus prioribus brevibus nobis ab ea directis, demum per extraordinarium Oratorem ad eandem propterea missum. Verum cum Sanctitatis suæ aures clausas invenerimus, cognoverimusque præfatum*

Breve

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Breve contra omne jus & æquum emanasse, & contra ea, quæ divina Scriptura, Sanctorum Patrum doctrina, Sacrique Canones præcipiunt, in præjudicium auctoritatis secularis a Deo nobis traditæ, & libertatis Reipublicæ nostræ, cum perturbatione tranquillæ possessionis, bonorum, honoris & vitæ, qua fideles subditi nostri divina gratia, sub nostro regimine fruuntur, non sine omnium scandalo promulgatum fuisse: prædictum Breve non modo ut injustum, indebitumque, verum etiam uti nullum, nullisque roboris aut momenti Nobis habendum esse non dubitamus: atque ita invalidum, irritum & fulminatum illegitime & de facto, nulloque juris ordine servato, ut ea remedia adhibenda duxerimus, quibus Majores nostri, & alii supremi Principes usi sunt cum Pontificibus, qui potestatis, a Deo sibi in ædificationem traditæ, limites ac modos egressi fuerunt, præsertim, cum exploratum nobis sit, vos ceterosque fideles nostros subditos, universumque orbem idem de eo existimaturos. Non dubitantes, quin sicut ad hoc usque tempus curæ animarum fidelium nostrorum sedulo invigilastis, divinoque cultui operam dedistis, qui vestra diligentia in hac nostra ditione floret, ut ceteris non sit invidendum, ita posthac in eodem Pastorali officio perseveraturi sitis: cum nobis decretum constitutumque sit, in sancta Catholica, & Apostolica, atque in observantia erga

Sæc. XVII. A. C. 1606.

erga Sacram Romanam Ecclesiam persistere, quam Majores nostri a prima hujus civitatis origine hucusque divina comitante gratia, & sine ulla intermissione coluerunt. Mandantes, has nostras, ut omnibus innotescant, in magis conspicuis hujus nostræ Urbis ac aliarum fidelium civitatum nostro Principatui subjectarum affigi.

Datum in nostro Ducali Palatio die sexta Maji anno MDCVI.

Aliud postea edictum Senatus ad omnes totius ditionis subditos dirigebat, in quo Leges de ædificiis Sacris & bonis immobilibus innovans declarabat, quod hæ Constitutiones *ad laicos tantum pertineant, illæque solummodo bona concernant, quæ politicum Magistratum agnoscunt: quod vero ad bona Ecclesiastica attinet, de illis hæ quidem constitutiones non agant, siquidem Personis Ecclesiasticis non solum divitias & bona sua mobilia augere, sed & immobilia bona, cum consensu & permissu magistratus acquirere concessum.*

Postea circa civiles Ecclesiasticorum pœnas hæc addidit Senatus: *cum veterem illum justitiæ usum contra personas gravioribus delictis obnoxias exercere statueremus, modernus Papa Paulus V. ab hostibus Reipublicæ & assentatoribus suis eo adductus est, ut nobis resisteret, & vetustissimum cogenitæ nobis libertatis usum, qui ante mille & ducentos invaluit annos, nobis eripere, idque*

idque modis omnibus efficere conaretur, ne vel leges & statuta in dilectissimorum nostrorum liberorum & subditorum gratiam condere, vel eos, qui detrimento vos afficerent, debitis pœnis coercere nobis amplius liceret, quasi vero quod privato homini in domo sua permissum est, ut rem suam familiarem pro libitu constituat, & ab omni incuria tueatur, id Magistratui ad custodiam & conservationem vestram divinitus constituto, non multo magis liceret, & permissum esset, cum præsertim Reipublicæ huic talis Præpositus Princeps sit, qui non solum nemini unquam subjectus, sed & opibus sanguineque subditorum suorum, quam optime de Romana Ecclesia promeritus semper fuit. Quamvis autem cum omni reverentia & submissione, Pontificem per ablegatos Romam Oratores nostros de jure nostro edoceri & admoneri curaverimus, multasque epistolas cum annexa protestatione ad eum dederimus, ipse tamen solenni Nativitatis Christi festo, cum Sacra jam communio percipienda esset, & Dux noster Grimanus extremum emitteret Spiritum, coram Principibus & Cardinalium consistorio, illegitime admodum de nobis conquestus est, & tametsi honorem & ministeria nostra erga eum continuaremus, jamque in signum humilitatis nostræ etiam extraordinaria missa legatione, officia nostra ei exhiberemus, ipse tamen de certo & deliberato rigore, nihil quicquam non modo remisit,

Sæc. XVII. A. C. 1606.

remiſit, ſed magis magisque ad iram accenſus, eo usque progreſſus eſt, ut excommunicationis in nos dirigere literas nihil dubitarit, quas ipſi tamen, utpote coram divina Majeſtate juſtificati, nobis nihil omnino nocituras ſperamus, poſtquam autem paterno plane affectu, & animo, vos de totius hujus negotii ſerie jam certiores fecimus, fore omnino ſperamus, ut intelligeretis, quam præter omne meritum noſtrum, ob ſuſceptam ſolum bonorum veſtrorum defenſionem, hæc nobis evenerint, iniquam hanc actionem vere deteſtaturi, & averſuri, in obedientia nobis debita diligenter perſeveraturi, veſtrumque jus modis omnibus defenſuri, atque conſervaturi ſitis.

Præterea die decima nona Aprilis Parochi omnes, ac Religioſorum Ordinum Præſides a Senatu convocabantur, quibus interminata capitis pœna prohibitum, ne quicquam adverſus Rempublicam promulgarent, & ſi quid ejusmodi forte templorum vel ædium ſuarum portis vel parietibus affigeretur, ſtatim avellerent.

§. XXII.

Interdicti Pontificii fatum ac ſucceſſus.

Thuan. l. 137. Daniel hiſt. de France tom. 10.

Comperto Pontificis diplomate Clerici, quibus executio illius præprimis incumbebat, in diverſas rapiebantur ſententias:

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tias: Horum quosdam ad cenſuræ contemptum impellebat privati queſtus ſtudium ac proprii' diſpendii formido, alii utpote Clerici hinc a Religionis ac debitæ erga Pontificem obedientiæ legibus illinc tanquam ſubditi ab obſequioſis erga Principem ſtudiis arctati fluctuabant, denique non pauci in dubio de æquitate præcepti hinc Pontificii illinc Politici, potius mandato Eccleſiaſtico parendum rati ultroneo ſeſe mulctabant exilio: Hos inter præcipuus erat Hieronymus Vendraminus recens electus Patriarcha Venetus Patavium feceſſit, quamvis ipſemet ab Eccleſiaſticis præcipue Jeſuitis bona immobilia variis modis ad ſe pertrahi anno priori apud Senatum queſtus, hac de re acerbam ad Cardinalium Collegium epiſtolam perſcripſiſſet, aſſerens, quod *triginta decies centena millia & amplius Eccleſiaſticorum facultates in Veneta ditione valere æſtimentur*, ac proin *neceſſario his malis medendum, & legibus a Senatu cavendum fuerit, ne Eccleſiaſtici tandem omnia ſæcularia occupent, ac poſſideant.* Præterea Hiſpaniæ Regis, Cæſaris, & Sabaudiæ Ducis Oratores ſervato interdicto haud amplius cum Duce Veneto Eccleſiam Sancti Marci frequentabant. Pariter Barbarus quoque Patriarcha Aquileienſis jamjam hoc interdictum in ſua Diæceſi promulgare parabat, tempeſtive

Luci. hiſt. Jeſ. l. 4. c. 8. Hoſpin. hiſt. Jeſ. 180.

P. Juvenc. hiſt. Soc. l. 12. p. 5.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

peſtive tamen comminatione Ducis prohibitus, qui ad Eccleſiam Metropolitanam convocato populo expoſuit, non de Religione, ſed duntaxat de libertate & Reipublicæ commodo agi. Paulopoſt accerſitis Eccleſiarum Præſulibus ac Monaſteriorum Præpoſitis Decemviri interminata etiam capitis pœna vetabant, ne quid novi in Religionis cultu molirentur, ſed ſuo quisque muneri, ut antea, nulla habita interdicti ratione religioſius incumberet. Nihilominus PP. Cappuccini & Fratres Eremitæ Sancti Auguſtini Eccleſiaſtica ſua officia clauſis Templi foribus peragebant, ac tandem urbe excedebant: Patres Societatis ab uno ex Decemviris, quid animi ipſis eſſet interrogati, reſpondebant: *præſtabimus quicquid effici poterit*: cum autem hic acerbius reponeret: *poſtulamus, ut id efficiatur, quod a vobis petitur*, reſponderunt Jeſuitæ: *nihil omittetur, quantum in nobis eſt, ut mos Reipublicæ geratur.* Inſuper pollicebantur, quod ipſi, ut ſemper aſſueviſſent, *Divinum officium* proſequi vellent: cum autem per ſuos in urbe ſparſiſſent, quod nihilominus a publicæ Miſſæ Sacrificio ceſſaturi eſſent, hac de re die nona Maji admoniti, Magiſtratui reſpondebant, ſe pollicitationi factæ non adverſari, eoquod Miſſa ſub nomine Divini Officii non com-

comprehendatur: Displicuit hoc responsum Senatui, qui Ecclesiæ rebus per Patriarchæ Vicarium consignatis, illos quantocius ex urbe discedere jussit. Hi igitur conscensis navigiis secunda noctis hora Venetias excesserunt, combustis prius scriptis quamplurimis, relictisque pluribus instrumentis ad fundenda metalla accommodis, quæ tamen nequaquam, ut aurum funderent, sed ut pileos suos seu bireta concinnarent, comparata fuisse, testabatur Pater Antonius Possevinus, qui etiam arguebatur, quod Nuntium Apostolicum ad deteriora consilia flectere conatus sit. Ceteri Religiosi jam antiquitus instituti ubique Sacrum solemne templis apertis peragebant, cætusque Ecclesiasticos pristino more celebrabant, Clericorum quoque potissimi Senatus edicto obtemperabant, veriti, ne bonis suis & patrio solo privarentur. Tantum impedit Religionis bonum privati dispendii formido. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXIII.

Varia scripta ultro citroque hac super re divulgata.

Fervente inter Theologos dissidio unusquisque, prout de Pontificiæ sententiæ æquitate vel injustitia judicabat, *Opere del P. Paolo Sarpi tom. I. pag. 79.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

P. Gretſer. conſider. ad Theol. Venet.

calamos ſuos ſtringere cæperat, paucosque inter Menſes plusquam ſeptuaginta ejusmodi Lucubrationes prodiere, præprimis vero pro tuenda Venetorum cauſſa Frater Paulus Sarpius ex Servitarum Ordine Reipublicæ Theologus tractatum de interdicto Pauli V. evulgabat, in quo ſe demonſtraſſe arbitratur, quod hoc interdictum non ſit legitime promulgatum, atque ob plures rationes Eccleſiaſtici illud obſervare non teneantur, nec absque noxa obſervare valeant. Hanc in rem ſequentes deducebat aſſertiones. I. Superioris cujuscunque præceptum non promulgatum nec intimatum non obligat. II. Interdictum nec in urbe nec in ditione fuit promulgatum. III. Pontificis præceptum, ex quo ſcandala & ſtatus Eccleſiaſtici perturbationes exorituræ prævidentur, ab Eccleſiaſticis obſervari nequit, etſi id præcipiatur *ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ*. IV. Naſcerentur autem inde ſcandala, pericula, & innumerabilia mala. V. Timor juſtus excuſat ab obligatione cujuscunque legis humanæ, etiam juſtæ & legitimæ. VI. Juſte autem hujus Reipublicæ ſubditis timenda eſt jactura vitæ, bonorum, carceris &c. VII. Pontificis poteſtas præcipiendi Chriſtianis eſt reſtricta ad finem publicæ utilitatis pro Eccleſia,

& pro

& pro norma habet legem Divinam. VIII. An potestas Pontificis sit Sacris Canonibus & Conciliis superior vel inferior, est adhuc dubium. IX. Obedientiam, quam Christiani summi Pontificis præcepto debent, non se extendit ad omnia, minus ad ea, quæ sunt contra legem Divinam, imo nequidem ad omnia, quæ legi Divinæ non adversantur, adeo, ut in multis etiam bonis rebus homo sit liber, & ad obediendum non obstrictus. X. Christianus præcepto etiam Pontificis obtemperare non tenetur, nisi prius quantum res præcepta deposcit, examinaverit, an sit conveniens, legitimum, & obligatorium, secus peccat. XI. nec excusatur ex eo, quod Pontifex asserat, suum præceptum esse justum. XII. Qui autam facto hoc examine ex seipsis decernere nequeunt, tenentur Viros doctos, probos & submissionis erga Sacram Sedem studiosos consulere. XIII. Quando Pontifex ad præceptum suum injustum, irritum, auctoritatem sibi a Deo concessam excedens, aut legi Divinæ adversum anathemate & interdicto adstringit, & hoc errorem haud tolerandum vel injustitiam continet, illud nec acceptandum, nec eidem obtemperandum nec curandum est, salva tamen reverentia Sedi Apostolicæ debita. XIV.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sententia nulla, & iniqua est abusus potestatis, cui sese opponere, Principi supremo licitum & necessarium est. XV. Non modo Judex peccat ferendo ejusmodi sententiam notorie talem, sed & Minister illam exequendo. XVI. Princeps, contra quem ejusmodi sententia est pronuntiata, potest illius executionem inhibere, & si exin scandalum vel Divini cultus diminutionem oriri cognosceret, peccaret, si non prohiberet. XVII. Interdictum est censura nova in Ecclesia, nisi debita cum moderatione adhibeatur. Præter hasce assertiones, quas fusius dilucidabat, Sarpius quoque edidit considerationes suas in censuram Pauli V. adversus Rempublicam Venetam, in quibus rationes, quas Pontifex Venetis legibus opposuit, examinans ait, quod hoc nomen *libertas Ecclesiastica* per duodecim sæcula in Ecclesia fuerit incognitum, nec in jure Canonico definitum, quænam res sub illa comprehendantur: aliunde autem per legem, ne Ecclesiæ absque Principis venia ædificentur, non exerceatur jus in Ecclesias, sed in fundum, in quo ædificandæ sint. Pariter legem de bonis immobilibus vendicat ex eo, quod Pius V. quoque simili edicto vetaverit, ne Ecclesiastici a Laicis in Pago Bosco bona immobilia emerent, idemque Clemens

mens VIII. prohibuerit circa ædem Lauretanam. Denique Sarpius hanc in rem ſuppreſſo nomine publici juris fecerat tractatum & deciſiones Joannis Gerſonii *de valore excommunicationum:* cum autem Bellarminus Cardinalis in octo hujus tractatus capita calamum ſuum ſtrinxiſſet, mox Sarpius edita apologia præfatum tractatum vindicabat; pariter Bellarminum confutabat Joannes Marſilius Neapolitanus Franciſcanus: Nec intactæ remanſerunt Sarpii conſiderationes, quas ſpeciali libro Joannes Antonius Bovius Novarienſis Carmelita impugnabat, mox tamen Fulgentium Brixianum Servitam oppugnatorem habebat: Baronius quoque & Aſcanius Columna Cardinales Eccleſiæ cauſſam evulgatis ſcriptis defendendam ſuſcepere, Baronium tamen idem Marſilius confutare nitebatur, non alio ſucceſſu, niſi quod hic Romæ publico programate in pœnam excommunicationis & privationis omnium bonorum incidiſſe, hoc anno declaratus eſſet ex mandato Cardinalium contra hæreticam pravitatem Inquiſitorum: quo comperto Marſilius datis literis die nona Septembris reſpondit, quod Romam accedere nec tutum nec ei a Senatu permiſſam eſſet, de cetero autem coram Inquiſitore Veneto judicium fidei ſubire,

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

paratus foret, ſimulque negotium jam dediſſet, ut hæc ſua excuſatio in Tribunali Veneto facta ſtatim Romam mitteretur; quoniam vero fidei profeſſionem non ita pridem publice feciſſet, pro qua tamen emittenda Romam venire juberetur, ac ſeſe a communione Eccleſiæ nunquam ſeparaſſet, hinc neque a Charitate Chriſti, & Eccleſiæ ſeparari valeat: imo has duas propoſitiones in loco tuto defendendas ſuſcipiat. I. *Si quis dixerit, aliquem poſſe a Chriſto aut a Catholicæ Eccleſiæ communione ſeparari, niſi prius ipſe ſe ſeparaverit: eſt hæreticus.* II. *Si quis dixerit, aliquem ſine ſua culpa excommunicatum ob hoc tantum, quia non auditur Pontifex, vel ejus miniſtri non audiuntur, eum audiri nec poſcunt, nec debent, vere & valide excommunicatum eſſe: eſt hæreticus, ac proinde ipſe eſt excommunicatus.*

Poſtea in Cardinalium Congregatione die vigeſima Septembris lectio libellorum Pauli Sarpii prohibita eſt, ac ipſe Author die trigeſima Menſis Octobris intra viginti quatuor dierum ſpatium Romæ comparere, cauſſamque ſuam defendere jubebatur. Hic vero die vigeſima quinta Novembris ad Inquiſitores Cardinales literas dedit, in quibus, ne Romam veniret, ſe excuſari petiit, eoquod libellis ſuis jam interdictis,

dictis, quin ipse vel auditus, vel ejus propositiones sigillatim censuris perstrictæ fuissent, nullo jure decere videatur, ut post pronuntiatam jam contra se sententiam in jus vocaretur, præterea hosce judices, inter quos Bellarminus vindictæ in eum cupidissimus esset, merito sibi suspectos haberet, aliunde vero Sacro Reipublicæ obsequio adstrictus, nisi impetrata illius facultate ab urbe discedere prohiberetur: eodem quoque die F. Fulgentius prolixo scripto ad Sacrum Ordinem directo pariter contra Romanum edictum reclamabat, asserens, quod excommunicationem non timeat, sed duntaxat gratiæ jacturam: demum comminationi Fiscali de privatione bonorum illudit, eoquod ipse utpote Franciscanus nulla omnino bona possideat, quæ fiscus rapere posset. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXIV.

Patres Societatis in perpetuum e ditione Veneta excluſi.

Interim non sine magno Ecclesiæ Catholicæ periculo de hac controversia inter Theologos calamis certatum est, nonnullis jurisdictionem Ecclesiasticam ultra modum extollentibus, aliis indigne nimis illam deprimentibus, tandem vero, cum res ad bellum spectare vide-

Daniel hist. de France tom. 10. Thuan. lib. 137. Lus. Hist. Jes. l. 4. c. 8. Hospin. hist. Jes. p. 181. Juvenc. hist. Soc. l. 13. p. 5.

Sæc. XVII. A. C. 1606. videretur, arma utrinque parabantur, incendio huic oleum affundentibus Ecclesiæ Romanæ hostibus, qui sua auxilia bellum gesturis largiter pollicebantur: Præprimis quidem Senatus Venetus sex armatorum millia ex Rhætia conduxit, dato etiam negotio, ut Franciscus Valdemontius Comes supremus Veneti exercitus Dux ex Italia sex peditum millia & sexcentos Equites adduceret, qui tamen potius officio suo cedere, quam arma in Sedem Apostolicam vertere maluit: Nec Pontifici deerant armorum subsidia; ipse enim Ductore Ranuntio Parmensi Duce validum ubique & præcipue in Umbria exercitum instrui ac circa Ferrariam delectum haberi jussit: Philippus quoque Hispaniarum Rex die nona Julii datis literis summo Pontifici *tanquam Filius vere obediens suam personam omneque Imperii robur* ultro deferebat. Cum autem die decima quarta Junii quidam Jesuitis minus faventes in Senatu Veneto proposuissent, quod hi Patres non modo Papam ad extremas vires contra Venetos tentandas instigarent, sed etiam scriptis, privatis colloquiis, publicisque ad populum sermonibus in Rempublicam Ferrariæ, Bononiæ, Mantuæ & alibi acrius inveherentur, necnon Italiæ Principes ad denegandam milites conscribendi

bendi licentiam incitarent, eorumque non pauci, dum Pontificiam censuram defendere conabantur, progressi longius essent, quam necessitas ac prudentia requisiisset, hinc in Senatu deliberatum decretumque est, quod *cum Societas Jesuitarum Venetis a primo tempore, quo recepta & benigne habita fuit, erga Rempublicam sese exhibuerit semper ingratam, inque detrimentum potius ejus, quam emolumentum fuerit propensa, idemque etiamnum non sine intolerabili molestia, & insolenti dicacitate continuet; in æternum illa amplius recipi, in quemcunque locum Dominii Veneti non possit, nec debeat, nisi hisce quatuor conditionibus adhibitis.* I. *Ut caussa Societatis ad Senatum referenda expenderetur in pleno Collegio.* II. *Ut acta & rei gestæ series, unacum allegatis aliis turpibus, horridisque* criminibus, uti ait P. Juvencus & *sceleribas, caussisque ejiciendæ Societatis in Senatu recitarentur.* III. *Ut Senatus esset frequentissimus, in quo scilicet ex iis, quibus ferendi suffragii jus est, non pauciora quam centum octoginta capita censerentur: ac denique.* IV. *Ut ex Universo cœtu, sex in partes diviso, partes quinque Jesuituram reditum expeterent.* Die autem decima octava Augusti denuo sancitum, ut sequens promulgaretur mandatum: *Ne ullus cujuscunque conditionis & sexus, sive Venetiis, sive aliis in civita-*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

P. Juvenc. l. c. pag. 96. Contin. Sleid. lib. 12.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tibus Reipublicæ, recipere auſit Jeſuitas; aut literas ad eorum Societatem perſcribere, aut commercium ullum cum eis habere, ſub pœna irremiſſibili proſcriptionis ex omnibus terris, & locis Reipublicæ; & vel ſub graviori pœna pro transgreſſionis & perſonarum qualitate. Ut teneantur etiam omnes, qui liberos ſuos ſub diſciplina illorum habent, eos ocyus, & ſine mora revocare, neque in perpetuum illos ad Collegia eorum remittere: ſub iisdem pœnis.

Paulopoſt omnes Jeſuitæ Vicentia, Verona, Patavio, Brixia & Creta migrarunt, Venetis acriter eos incuſantibus, quod nulla re magis tunc manifeſtarint ſuum ingrati animi vitium ac bene meritorum oblivionem, quam hoc ipſo exceſſu; cum tamen etſi non ſibi, nec Reipublicæ honori conſulere voluiſſent, ſaltem tempori tantiſper cedere debuiſſent.

§. XXV.

Continuatio tumultus Donawerthani a Lutheranis ſuſcitati.

Annal. Boic. Adlzr. p. 3. lib. 2.

Cum Venetiis pro tuenda jurisdictione Politica calamis dimicaretur, Lutherani in Germania Catholicos a vitæ ſuæ Religionis poſſeſſione armorum vi deturbare nitebantur, hos inter ceteris claſſicum præcinebant Donawerthani

thani cives, qui hoc item anno novos tumultus concitarunt, etsi eisdem die vigesima octava Februarii intimatum fuisset Cæsaris mandatum, quo Abbati Sanctæ Crucis, aut Monasterio vel Catholicis ullam inferre molestiam prohibiti sunt: Accepto hoc mandato pollicebantur Lutherani, quod suo tempore causſæ suæ rationem reddere vellent, interim Imperatoris mandato morem gesturi. Attamen cum Imperii Ordinibus, qui ab Ecclesia Romana alieni erant, re collata per suum Agentem in Aulico Cæsareo judicio Pragæ litem contestati sunt. Priusquam vero Imperator hac super re pronuntiasset, jamjam Lutherani Pastores Senatum, plebemque in Catholicos seditiosis suis sermonibus concitabant, in hoc imitati exemplum sui Prædecessoris Joannis Wieland, qui odio in Catholicos furens, ne Lutherani Catholicorum nuptiis vel exequiis interessent, non modo in suis quinque sermonibus inhibuit, sed etiam eos, qui in hisce functionibus Catholicos comitaturi essent, Diabolo dicavit, eosque ab absolutionis beneficio, & Cœnæ Dominicæ usu arcere tam insano furore ausus est, ut Senatus pro tuenda tranquillitate publica anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo tertio edito adversus

Sæc. XVII. A. C. 1606.

hunc

Sæc. XVII. A. C. 1606.

hunc declamatorem edicto illum urbe expellere coactus esset. Ceterum hoc anno Consul ac Senatus Donawertanus haud moderatione majori utebatur, sed spreto Cæsaris mandato Abbati ad S. Crucem dictatorio more significari jubebat velle se, ut proxima die vigesima prima Aprilis nequaquam explicatis vexillis supplicationem institueret, fore alioqui, ut vim passurus esset. Oppositum fuit Abbas Religionis pacem, Cæsaris imperium, fidem nuper a Senatu datam, necnon avitum Catholicorum jus veteremque consuetudinem, insuper Senatum etiam atque etiam hortabatur, ne lite pendente quicquam temere, adversus tot rationum, jurisque præsidia moliretur. Catholici igitur, ne possessione longo usu firmata caderent, supplicationem pro more instruunt, sed mox inconditus Lutheranorum exoritur clamor, jactantur probra, & ludibria, ac undique tumultuaria per urbem fit concursitatio: dein e civibus præcipui hastatorum ac sclopetariorum manu stipati illos, qui ex Achsheimensi pago, ubi Abbas pro more Sacrum peregerat, cum suis vexillis revertebantur, ab urbis ingressu arcent, ceteros vero, qui sub Monasterii & Teutonici Ordinis vexillis incedebant, usque ad forum impune dimittunt, crudelius

Relat. Donawerth. Germ. p. 25.

postea

Sæc. XVII. A. C. 1606.

postea excipiendos; nam ibi Lutherani frequentes excubabant, hastis, sclopis, sudibusque armati, ad quos quantocius velut ad classicum (nec dubium quin de composito, jussuque Senatus) convolant magno numero seditiosi, arreptisque, quos furor obtulit, hastilibus, telis, bidentibusque, aliisque armis Catholicos supplicantium more incedentes invadunt, vulnerant, atque in Wurmbsii Consulis & Syndici conspectu tria labara discerpunt, Sanctæque Crucis imaginem diffringuunt: crescente postmodum tumultuantis plebis ferocia mox oritur densa lapidum grandinatio, quæ a fronte, a tergo, omnique ex parte inermes Catholicos, ac sine ullius offensa pietatis exercitio vacantes velut canes abegit, atque ad Sacras ædes confugere compulit. Id vero, cum non modo esset repentinus civium tumultus, sed ipsius Magistratus imperium, qui Catholicos eorumque Religionem odiis innatis atque a Luthero translatitiis ad usque perniciem non sine manifesta pacis perturbatione, mandatique Cæsarei contemptu contra omnia jura moremque insectabatur, hinc Marquardus Augustanus Præsul rogante Leonardo Hormano tum Abbate denuo ad Cæsaris tribunal confugere compellebatur, qui etiam die tertia

Sæc. XVII. A.C. 1606.

tertia Septembris decretum impetrabat, vi cujus hi Lutherani rursus comparere jussi, tanquam manifesti pacis publicæ perturbatores in pœnam *Constitutionis* præsertim *Banni* incidisse declarantur, innovato mandato, ne ulterius Catholicos turbarent, aut offenderent, indicta etiam proscriptionis, & privilegiorum amissionis pœna. Hæc die vigesima tertia Decembris Consulibus Senatuique Donawerthano rite fuere denuntiata, his reponentibus, quod tempestive desuper responsum essent.

§. XXVI.

Senatus-Consultum Tolosanum adversus quosdam Sacerdotes.

Abregé de l'hist. Eccles. tom. 10. art. 3. §. 3. Thuan. l. 136.

Nondum penitus ex quorumdam animis extirpata erant erronea indiscreti Zeli principia, quæ a *Liga*, ut vocabant, in Galliis olim progerminata fuerant: currente enim hoc anno quædam adhuc reperiebantur Monasteria, atque Ecclesiæ, in quibus Clerici preces pro Rege ad Deum fundere prætermittebant, eoquod hæ in ipsis Missalibus Lutetiæ, Burdigalæ, ac Lugduni impressis insertæ non essent: id Regius Cognitor compererat, eaque de re in Tolosano Senatu graviter expostulans auctorita-

ctoritatis publicæ opem implorabat. Igitur ad ejus petitionem die ſeptima Junii ſancitum, ut Sacerdotes in ſolemni Sacrificio pro Rege orationem antea ſemper uſurpatam deinceps adhiberent, uſu librorum, in quibus illa omiſſa eſſet, interdicto. Inſuper aliud editum eſt decretum contra Typographos & Bibliopolas, quibus ejusmodi libros absque præfata oratione typis vulgare vel vendere inhibitum, indicta arbitraria corporis mulcta. Præterea Rothomagenſes funeſto illo civilis belli tempore ex ſuis, ut vocant, litaniis illa verba: *ut Regem noſtrum cuſtodire digneris*, necnon ex collecta orationem hanc: *Quæſumus, ut famulus tuus Rex noſter &c.* expungebant, cumque in alia oratione in die Paraſceves, ſemper hæc verba: *Reſpice ad Chriſtianum, benignus, imperium*, fuiſſent recitata, ac tum illis hæc ſubrogata: *Reſpice ad Romanum benignus imperium:* hinc omnes indignæ ejusmodi mutationes hoc anno Magiſtratus auctoritate fuerunt abolitæ.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXVII.

Poſtulata Cleri Gallicani in Regis Senatu diſcuſſa.

Hoc item anno Henricus IV. Franciæ Rex in Senatu poſtulata ſibi a Clero Galli-

Thuan. hiſt. l. 133. *l.* 136.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Gallicano in comitiis propoſita ac centum ſex articulis diſtincta diſcuti juſſerat, ubi tamen plurima Sacro Ordini fuere denegata, & pauca admodum in eorum favorem ſtabilita: præprimis vero permiſſum, ut Clerus, bona Eccleſiaſtica olim vili pretio ac per nefas alienata ab anno quadrageſimo quarto ab emptoribus annuente Pontifice recipere valeat: Ea ex ratione præteriti temporis rationes non ſine acerbis utrinque altercationibus diſcutiebantur, ſimulque æs alienum, quod ex annuis vectigalibus aut quæſtorum perfidia, aut negligentia ſuppreſſum adhuc debebatur, & quater centies mille aureos excedebat, gratioſe ita diſtribuebatur, ut aliqua pars in Flexienſe Jeſuitarum Collegium deſtinata, alia Regi, major vero pars arbitrio delegatorum e Sacro Ordine relicta eſſet, & demum bis mille aurei pro cudendis Græcorum Patrum libris impenderentur: Præterea ad articulum circa Concilii Tridentini promulgationem Rex reſpondit, quod ob easdem cauſſas, per quas ejus Prædeceſſores ſæpius interpellati eam diſtuliſſent, ipſe quoque abſterreretur, quominus hanc toties petitam, totiesque eluſam promulgationem concederet, aliunde vero præcipua Concilii capita ad Cleri petitionem jamjam in Regias Conſtitutiones

Abrege de l'hiſt. Eccl. l. c.

tiones inserta fuissent: de ceteris autem Rex per Oratores suos antea cum Clemente VIII. egisset, qui etiam ejus in Religionem affectum, justasque excusationes æquo tulisset animo. Cum vero Jurisdictio Ecclesiastica haud parum in Galliis labefactaretur per provocationes ad Curias profanas, hinc Sacer Ordo in iisdem comitiis Regem exorabat, ut Regii decreti auctoritate hanc corruptelam tolleret: Hic autem instigante Parisiensi Senatu, qui ejusmodi provocationes *ab abusu*, ut vocant, veluti efficax Cleri jura infringendi medium sæpissime adhibere solebat, Clericorum Deputatis respondit, quod ad tuendam Regiam auctoritatem ac jurisdictionem, Regni leges & jura, necnon ad conservandas Ecclesiæ Gallicanæ libertates & privilegia hæ provocationes oppido necessariæ forent, proin ipse in re tanti momenti nihil novi decernere valeat. In iisdem quoque comitiis Sylvanectensis Episcopus querelas detulit adversus Jacobi Lechasseri Cautidici librum *de veteri & Canonica Ecclesiæ Gallicanæ libertate* eoquod hic Author Presbyteris secundi Ordinis nimiam jurisdictionem ex Divino instituto attribuere videretur: Quapropter Prælules congregati octo assertiones ex hoc libro decerptas, tanquam falsas, erroneas, Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

hæreticas, Divino juri, & S. Canonum decretis adversas, impietatemque redolentes proscripsere, a qua tamen sententia Jacobus anno sequenti ad Regem provocans, a secretiori Consilio sententiam in suum favorem extorsit.

§. XXVIII.

Burdegalensis Curiæ decretum contra Surdisium Cardinalem a Galliarum Rege temperatum.

Thuan. l. c. Abrege l. c. §. 2.

Jam quartus evolvebatur annus, ex quo Surdisii Cardinalis caussa rursus agitari cæperat; cum enim Burdegalensis Senatus hujus Archipræsulis sententiam irritam declararet, atque in favorem Philippi Prenneti, qui ut supra memoravimus, ab ea appellaverat, die decima nona Decembris anni prioris pronuntiasset, Surdisius re comperta violatam auctoritatem suam scripto ad Curiam transmisso vehementer querebatur, additis etiam contra Senatores comminationibus. Inde vulnus nondum cicatrice obductum facile recruduit, duobus e Senatorio Ordine referentibus, Surdisium palam esse professum, quod hoc scriptum non modo suum agnosceret, sed illius etiam veritatem, si necessitas deposceret, proprii cruoris testimonio firmare, paratus esset. Augeba-

gebatur magis concepta in Præſulem invidia, cum Andreas Coſturius Canonicus, atque Eccleſiæ Cathedralis Pœnitentiarius teſtaretur, quod Surdiſius cunctis Sacri Tribunalis Miniſtris deſcripta Judicum, qui præfatum condiderant decretum, nomina eo fine tradidiſſet, ut hi eis abſolutionis gratiam denegarent, ea Archiepiſcopo duntaxat, prædictoque Pœnitentario reſervata. Enorme piaculum committi, Regisque auctoritatem hac agendi ratione imminui vociferabantur Senatores adverſus Archiepiſcopum, qui econtra ab iis falcem in alienam meſſem fuiſſe immiſſam queſtus eſt: Prævaluit tamen rationi præpotentia Senatorum, qui die trigeſima Decembris edito decreto Sacerdotibus injunxere, ut inſuperhabito Archiepiſcopi interdicto cunctos, qui in præfata ſcheda nominati fuiſſent, ad Sacram Exomologeſin admitterent, eisque abſolutionis beneficium impertirentur: Nec his contenti, Archiepiſcopo inſuper præcepere, ut abolito, quod contra Curiam edidiſſet, ſcripto multam quindecim librarum millium Regi ac Xenodochiis exſolveret, atque interdicto Curiæ ingreſſu, deinceps a verbis contumelioſis atque cenſuris abſtineret: Attamen Rex accepto hujus facinoris nuntio, cum hanc colliſionem Sacerdo- Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

tium inter & Imperium abhorreret, totius cauſſæ cognitionem ad ſe revocabat, ulteriore executione inhibita; dein mulctam Archiepiſcopo remittebat, decreto in ceteris intacto. Hujus igitur judicii temperie, ſuppreſſoque uſurpatæ ſeveritatis exceſſu prudentiſſimus Rex ſuam, ſuique Senatus auctoritatem ſartam ſervabat, ac ſimul Eccleſiaſticæ poteſtatis jura tuebatur.

§. XXIX.

Funeſta Demetrii Moſcoviæ Ducis ſuæque uxoris fata.

Thuan. hiſt. lib. 135. Merc. Gallo Belg. tom. 6. lib. 1.

Acrior longe magisque horrenda erat Moſcorum averſio, ac conjuratio in Demetrium paucos ante Menſes recens electum Ducem conflata: Celebraverat hic die octava Maji nuptias ingenti pompa: Verum ut felicitas in terris nulla ſine fæcibus fluit, nec ullum facile gaudium mœrore adjuncto vacuum eſt, ſic medius proſperi auſpicii curſus objecto multiplici luctu, ſtatim ſucciſus eſt, in novi Ducis, ejusque ſponſæ interitum coeuntibus tam Moſcovitis quam Ruthenis. Oderant enim eum gens utraque, aliunde rebellioni ac ſervituti nata, ad omne libertatis veſtigium ferox, ac tum demum placida, quando premitur: quapropter hæc ipſa nationis hujus abjectiſ-

Barclai. icon. Animor.

jectissima servitudo Demetrio quoque gradus & offendiculum fuit ad ruinam, cujus plures jactabant causas Rutheni, præcipue vero, quod Dux exclusis indigenis exteros satellites ex Anglia, Francia & Scotia conscripsisset, ac insuper novandorum ibidem Sacrorum, atque abolendi Græci schismatis consilia volvisset: Hæc suspicio, quæ in Religionibus plurimum valet, hos æque ac Moscos eo adegit, ut ad septimæ matutinæ sonitum die decima septima Maji quindecim armatorum millia præter confusam infimæ plebis multitudinem noctu in ædes Regias impetum facerent, ductore Suiskio, qui majus tintinabulum, quod alias exorti incendii signum erat, pulsari imperabat: igitur concursitatione ex condicto facta quamplurimi prædæ inhiantes confestim ad Polonorum hospitia properant, ea vi diripiunt, cunctaque cædibus permiscent. In arce ex prætoriana cohorte pauci admodum vim armis repellere tentant, ceteris aut metu dilapsis, aut in conjuratorum partes pertractis: Solus Petrus Basmannus Cæsarei exercitus Bellidux in fide perstitit, qui dum ad cubantes adhuc in thalamo Ducem uxoremque tutaturus accurrerat, ac seditiosos irruptionem jamjam facturos repellere nitebatur, a domestico quo-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Joan. Cluver. epitome. Henric. Spond. ad hunc ann.

Sæc. XVII. A. C. 606.

dam suo famulo confossus cecidit. Demetrius vero Dux strepitu excitatus, cum non jam incendium, sed proximum vitæ suæ periculum instare cerneret, acinacem suum corripere parat, quem tamen non invenit, famuli pretio corrupti perfidia subductum: Anna vero ejus uxor Thoro pavida dissilit, latebrasque, sed breves & malefidas, invenit: inter hæc diffracto aditus obice rebelles in cubiculum irrumpunt, Demetrius furiis incensos haud sine multiplici funere reprimere conatur, cum autem unus tantæ multitudini resistendo impar esset, ac vivus in tumultuantium manus venire vereretur, in aliud ex alio conclavi cursitans, insequentes ingeniosa fuga eludit: ast nec ibi tutus, ut, incerto licet saltu, certissimum tamen declinaret interitum, per fenestram sese in aream saxis instratam dejicit, ubi ex præcipiti casu luxato fæmore, illisoque crudeliter cerebro concidens, mox a circumfusa turba capitur, ac seminecem trahens spiritum in majorem aulam Suiskii jussu abducitur, a supervenientibus Barbaris insatiabili crudelitate contrucidatus. Exanime porro Demetrii corpus nudum a furente multitudine per celebriores, lutoque profundas plateas, inde in forum raptatur, ubi ad ludibrii augmentum palam

ac

ac ſupinum extenditur, ventrique lar- Sæc. XVII.
va obſcœnæ deformitatis imponitur, & A. C. 1606.
fiſtula utricularis, qua Poloni ruſtici ad muſicam utuntur, ori inſeritur unacum denario, quem pro portorio ad inferos tranſiturus perſolveret. Quarto poſt cædem die corpus tumulo temere congeſto injectum, die nona refoditur flammis abſumptum. Uxor vero ejus Anna Maria non tantum omni mundo muliebri, ſed & veſte, qua tegeretur, & lecto, cui incubaret, ſpoliata, ac nonniſi vili induſio velata precarium unacum Minſecio Sendomirienſi Palatino ejus Patre ſpiritum ducere coacta eſt, præclare ſecum agi reputans, ſi vel nuda in patriam, unde paulo ante cum tanta pompa totque divitiis egreſſa eſt, reverti permitteretur, proprio edocta diſpendio, nullam in felicitatis curſu eſſe conſtantiam. Sedato tumultu Proceres die vigeſima Maji Baſilium Joannidem Cnjacum in Ducem elegerunt, vel hoc unico proditionis non detectæ nec punitæ exemplo.

§. XXX.

Octo Cardinales a Paulo V. Pontifice creati.

Hoc item anno Paulus V. Pontifex Maximus die undecima Septembris Romæ *Ciacon. in vit. Pauli V. pag. 401.*

Sæc. XVII. A. C. 1606. Romæ in Quirinali Palatio octo Præsules Cardinalium Collegio adscripserat: Hos inter primus erat Ludovicus de Torres patria Romanus ex Archiepiscopo Montis Regalis in Sicilia Presbyter Cardinalis tit. S. Pancratii II. Maphæus Barbarinus ex Nobili Florentinorum genere ortus primo Archiepiscopus Nazarenus, Presbyter Cardinalis S. Petri in Monte aureo, postea Sancti Onuphrii. III. Bartholomæus Farratinus Ameriæ in Umbria natus, Presbyter Cardinalis sine titulo. IV. Joannes Garsia Millinus patria Romanus Cardinalis Presbyter tit. Sanctorum Quatuor Coronatorum. V. Horatius Spinula Patritius Genuensis, patriæ suæ Archiepiscopus, & Presbyter Cardinalis tit. Sancti Blasii de Annulo. VI. Bonifacius Cajetanus Romanus Presbyter Cardinalis, tit. Sanctæ Pudentianæ. VII. Marcellus Lantes ex Illustri Pisana familia natus itidem Presbyter Cardinalis tit. Sanctorum Quirici & Julitæ. VIII. Denique Horatius Massæus nobilis Romanus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. Sanctorum Petri & Marcellini.

Ferd. Ugel. Ital. Sacra.

§. XXXI.

Franciscus de Avila Cardinalis mortuus.

His

Sæc. XVII. A. C. 1606.

His Purpuratis recens electis compensabatur jactura quatuor Cardinalium, qui hoc anno Purpuram cum vita exuebant. Hos inter primus erat Franciscus de Avila clarissimo genere Abulæ in Hispania natus, qui in Collegio S. Jacobi Universitatis Salmanticensis egregiam literis politioribus operam navabat, ac Magistri laurea insignitus, ob virtutum merita & exactam Sacrarum literarum peritiam Canonicus primo & Archidiaconus majoris Toletanæ Ecclesiæ nominatus est, postea ejusdem Urbis Apostolicus Inquisitor electus. Varia demum Ecclesiæ munia strenue ac laudabiliter obibat, tandem a Clemente VIII. Cardinalium Collegio absens adscriptus. Romam igitur ad suscipienda Cardinalatus insignia profectus, auctusque Titulo Sancti Sylvestri, postea Sanctæ Crucis, a Philippo III. Hispaniarum Rege in demortui Petri Cardinalis Dezæ locum Regni Protector postulabatur. Anno autem sequenti, qui fuit Christi millesimus sexcentesimus, ab eodem Pontifice inter Cardinales, quibus Catholicæ fidei adversus hæreticam pravitatem conservandæ præcipua cura est demandata, annumeratus, publica Hispani Regis Regnique negotia in Curia Romana procurabat, quo in munere omni sese data occasione

Bentivol. in mem. hist. Ciacon. in vita Clem. VIII. Petramela in elogiis.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

casione Virum Ecclesiastica severitate insignem, justitia conspicuum, Ecclesiæ summopere proficuum, Regi ac Pontifici percarum, omnibus denique morum comitate gratissimum exhibuit: Post Clementis VIII. obitum Sacris interfuit comitiis Leonis XI. & Pauli V. ubi cum se a Petro Aldobrandino Cardinali delusum arbitraretur, acerbius in eum pro vindicando Hispani nominis honore invectus est, qui propria confisus probitate, cum neminem improbum suspicaretur, in pertractandis negotiis simplex quidem nonnullis pro sæculi vafricie videbatur, re tamen ipsa Princeps erat in Christiana Politica versatissimus, in arduis constans, in dubiis cautus æque ac providus, & in Religionis cultu fervidus. Tandem vero Romæ morbo correptus diem vigesimam Januarii vitæ suæ postremam habuit. Corpus suum ad Ecclesiam Sanctæ Crucis delatum, ibidemque depositum, postea in Hispaniam ad tumulum suæ gentis proprium translatum est.

§. XXXII.

Antonii Facchineti obitus.

Ciacon. in vita Innoc. IX. Cabrera in Carm. Vizzan. in hist. Bonon.

Alter erat Antonius Facchinetus de Nuce patria Bononiensis, Innocentii IX. ex Sorore Pronepos, qui anno Salu-

Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio natus præclara egregiæ indolis, modeſtiæ, probitatis, Religionis ac eruditionis ſpecimina ediderat; nondum enim decimum octavum ætatis annum attigerat, cum jamjam aſſidua librorum lectione, ac jurisprudentiæ ſtudio tam vaſtam hauliſſet eruditionem, ut Referendarii, ut vocant, munere augeri mereretur, creſcente autem meritorum fama die decima octava Decembris anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo ab Avunculo ſuo Innocentio IX. Cardinalis Diaconus tit. SS. Quatuor Coronatorum renuntiatus eſt: obeunte hoc Pontifice ab ejus Succeſſore Clemente VIII. variis Eccleſiæ negotiis eo duntaxat fine præfectus videbatur, ut ubique pietatis, doctrinæ ac integritatis ſuæ ſpecimina dandi occaſionem nanciſceretur. Aſt tanti Viri expectationem intempeſtiva nimium mors eluſit; plurium enim dierum morbo acerbe cruciatus ætatis ſuæ anno nonniſi trigeſimo tertio die decima octava Menſis Maji hortante eum ad extremam luctam Patre Petro Carmelita excalceato Concionatore Pontificio, animam Deo placidiſſime reddidit, non ſine maximo omnium luctu, & majori adhuc Reipublicæ Chriſtianæ damno. Cadaver ejus

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

ejus tumulatum est Romæ in Eccles Sanctæ Mariæ ad Scalam apud Patre Carmelitas Discalceatos, translatu postea ad Basilicam Sancti Petri in Va ticano prope Innocentii IX. Avuncul sui tumulum.

§. XXXIII.

Augustini Valerii Cardinalis extrema.

Tomasin. de Nobil. gentis Valer. Ciacon. in vita Greg. XIII. Nic. Erithr. Pinac. I. Oldoin. in addit. ad Ciacon.

Hunc pari ferme fato sequebatur Au gustinus Valerius Patritius Vene tus anno Incarnationis Dominicæ mil lesimo quingentesimo trigesimo prim Venetiis natus. Hic ab ineunte ætat Græcis, hebraicis, latinisque literis ce terisque bonis artibus in Patavino Gym nasio apprime excultus, ita pietati a Religioni deditus fuit, ut nunquam do ctrinæ elegantiam a vitæ probitate se jungeret: Postea Venetias reversus mo ralis Philosophiæ præcepta, quæ a La zaro Bonamico aliisque præstantissimis Magistris hauserat, publice suis civi bus tradidit, præprimis honestæ vitæ instituta Auditorum animis infigere sol licitus. Theologiæ dein ac juris, le gumque scientiæ diligenti opera navata utriusque facultatis Lauream adeptus est. Excelluit Historica cognitione, mi raque oris facundia & eloquentia, ac viz

vix duodeviginti annos natus Bonamico Magistro suo Oratione funebri parentavit, necnon saepissime in publico Patrum consessu graviter & nitide disseruit, quamvis si vulgari sermone latine loqui debuerat, in verbis inveniendis, promptequeque collocandis, cum ea ad voluntatem non profluerent, haesisset. Percarus ac valde familiaris erat Sancto Carolo Borromaeo, quo etiam procurante Episcopus Veronensis a Pio IV. renuntiatus est, quo in munere Vir vere Apostolicus gregem sibi commissum ad sanctissimos mores & Christianae vitae disciplinam non modo sermone, sed & opere erudire nitebatur; nunquam enim in eo reprehendi poterat dissidium cordis & linguae. Synodos quoque pro Cleri sui reformatione quotannis celebravit, Nosocomia ad egentium & aegrotorum levamen condidit, conscriptisque sanctissimis legibus Virginum ac Viduarum periclitantium pudicitiae consuluit. Eam ob rem ex publico Veronensis Senatus decreto ei in foro aenea statua cum inscriptione bene factorum erecta est: a Gregorio demum Papa hujus nominis decimo tertio Valerius absens inter Presbyteros Cardinales tit. Sancti Marci annumeratus, magno, tum Ordini illi amplissimo tum Patriae suae, splendori ornamentoque extitit. Postea Romam

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Miraeus Bibl. Script. Sæc. XVII.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Romam evocatus, variis Congregatio-nibus & graviſſimis Eccleſiæ negotiis præfectus eſt, ſemperque morum integritate, rerum civilium uſu, ingenii eloquentia, & recondita Sacrarum Literarum doctrina ac monumentis conſpicuus florensque, optimi & utiliſſimi Senatoris partes quoad vixit, Romæ adimplevit. Tandem vero annuente Clemente VIII. ad Prænestinum Epiſcopatum promotus, Romæ religioſiſſime, ut vixit, mortuus eſt die vigeſima quarta Maji anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſexto: Corpus ejus primo in ædi Divi Marci tumulatum, Veronam poſtea translatum eſt. Scripſit ultra centum & viginti opuſcula latino ſermone præter undeviginti dialogos *de æſtivo canis ortu diebus canicularibus:* Edidit alia quamplurima tum latina tum vernacula lingua, quorum argumentum nullum aliud eſt, niſi vel de rebus ſacris vel ad mores componendos pertinentibus: Horum omnium catalogum exhibet Auguſtinus Oldoinus ad calcem vitæ Valerii Cardinalis.

§. XXXIV.

Bartholomæi Farratini Cardinalis deceſſus.

Poſtre-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Postremus inter Purpuratos, qui hunc annum sibi exitialem habebant, erat Bartholomæus Farratinus Amariæ in Umbria clarissimis ortus parentibus. Is adhuc juvenis Romam se contulit, ubi in Aula Romana versatissimus nonnisi virtutum ac meritorum commendatione pluribus dignitatum honoribus augebatur, atque anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo secundo die nona Mensis Octobris Amerinus Præsul renuntiatur, quam Ecclesiam cum per novem annos rexisset, annuente Pontifice dimisit, factus Cancellariæ Regens, ac Signaturæ, ut vocant, utriusque Præses. Consenuerat in hisce muneribus, cumque propior sepulcro videretur, a Paulo V. die undecima Septembris hoc anno Presbyter Cardinalis nominatur, in qua tamen dignitate vix quinquagesimum secundum diem expleverat, Romæ die prima mensis Novembris anno ætatis suæ sexagesimo nono mortuus. Erat divitiis abundans, quas ejus Nepotes, quibus eas reliquerat, funditus everterunt, sumptuosæ tamen ædes ab eo ædificatæ in Collegium de Propaganda fide conversæ fuerunt.

§. XXXV.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXXV.

Bellum in Hungaria contra Turcas & seditiosos continuatum.

Han Panon. nova & vet. ad ann. 1606. Merc. Gallo Belg. annal. tom. 6. l. 1. Sagredo hist. della Monarch. Ottom.

Interim in Hungaria tam Rudolphus Cæsar, quam Achmetes Turcarum Imperator bellum quasi novum parabant, haud obscuro inditio, quod ambo pacem desiderarent: præprimis vero Turcæ numero haud plures quam quinquaginta die ad promovendum pacis negotium præstituta Jaurinum pervenere, in urbem intromitti postulantes: Præsidiarii proximæ pacis fiducia decepti civitatis portas ultro aperuissent, nisi a quodam milite vigilias agente admoniti fuissent, quod tria Turcarum millia sub densa nebularum caligine latitarent. Feliciori eventu Heiducci rebelles Toccaiam urbem non tam armorum quam famis violentia subjugabant. Epperia vix non ad easdem angustias redacta. Cum vero mille circiter Tartari die decima septima Mensis Aprilis superato ad Budam Danubio Albam Regalem versus prædabundi excurrerent, noctu a Cæsareis obruti non sine suorum clade, opimam, quam abegerant, pecorum prædam amisere: eodem quoque Mense sex Turcarum millia in Lippam inopina vi irruere parabant: astre com-

comperta Huſſari, qui ſimulata fuga in inſidiis latebant, Turcas tumultuario impetu in urbem penetrantes tanto furore adorti ſunt, ut bis mille trucidatis cæſoque Baſſa ceteros in fugam agerent. Hæc tamen clades Barbaros in Chriſtianorum excidium intentos minime abſterrebat, quo minus rebelles Heiduccos, qui numero quindecim millium haud minores erant, ad vaſtandam late regionem, promiſſis etiam pecuniarum ſubſidiis animarent. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXXVI.

Pacis negotium Cæſarem inter & Hungaros rebelles maturatum.

Hucusque iterata pacis conciliatio optato caruit ſucceſſu, reluctantibus ſemper Hungaris Proteſtantibus, qui excluſis Eccleſiaſticorum ſuffragiis ſibi de privilegiis & ſectæ ſuæ profitendæ libertate ſatis ſuperque caveri poſtulabant. Ex adverſo autem tam Botskaius quam Illishaſcius ad pacis conſilia propenſum exhibebant animum: Horum pariter votis acceſſerat Matthias Auſtriæ Archidux, qui ampliſſima poteſtate, quam a Rudolpho Cæſare fratre ſuo habebat, præprimis domeſticos in Hungaria motus componere ſtatuit. Hanc in rem Falkenſteinium, Mollartum, *P. Calnet hiſt. Univerſ. lib. 153. Thuan. l. 136. Hortenberg. hiſt. Pragmat.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tum, Liechtenſteinium, Boknerum, Ekbodium, Turzonem, Forgatzium & Krempurgum, omnes primæ Nobilitatis Viros delegabat: Viciſſim vero Botskaius Illishaſcium, Vichellium, Oſtium, Homonaium, & Nagiaporium aliosque primarios Hungaricæ Nobilitatis Magnates Viennam, ubi pacis conventus ageretur, decernebat. Fervebat utriusque partis ſtudium, crebroque nuntii ad Cæſarem, & ad Botskaium gravi morbo correptum commeabant, tandem vero pacis articuli proponuntur omnes, excepta ſolum Religionis libertate; quamvis enim jam evoluto biennio extra comitia decretum eſſet, ut Religio relinqueretur cunctis libera, Proteſtantes tamen Hungari generale hoc *Religionis* nomen ad Lutheranæ, Calvinianæ & Catholicæ Religionis libertatem diſſertis verbis extendi poſtulabant, pacis mentionem fieri recuſantibus, donec eorum pertinaciæ cunctis hæreticis innatæ ſatisfieret. Ceſſit tandem Matthias Archidux, qui omnibus Hungaris, Sectæ, quamcunque vellent ſequi, profitendæ libertatem promiſit, rem non Cæſaris, ſed propriam agens. Cautum tamen, ne exinde ullum Catholico-Romanæ Religioni præjudicium fieret, Sacerque Ordo ſua Templa prorſus integra, intactaque retineret, & ſi

& si quæ turbarum tempore occupata fuerint, sine mora Catholicis restituerentur. Sublato igitur præcipuo obice in sequentes articulos facile conspiratum. I. Ut pax cum Turcis pariter æquis conditionibus sanciatur. II. Palatinus a Regni Ordinibus eligendus jus inter partes dicat, inconsulto Cæsare, interim vero Matthias Archidux non Gubernatoris amplius, sed Proregis titulo uteretur. III. Regni corona annuente Cæsare Posonium transferretur, & in Cæsaris custodia relinqueretur. IV. Cæsarei Quæstoris potentia ultra vectigalium administrationem non extendatur. V. Imperatori libera Episcopos nominandi potestas relinquatur, iique in consilium deinceps admittantur, dummodo Hungaricæ Nationis Nobiles sint. VI. Jesuitæ non sibi solis tot Regni bona vindicent, sed Regum donationes juxta Regni decreta fiant. VII, Præfecturæ Hungaricæ & annexæ Provinciæ per Hungaros administrentur, eæque nullo Religionis discrimine bene meritis a Rege attribuantur. VIII. Botskaio Transylvania cum titulis & arcibus annexis cedatur, unacum decimis Agriensibus ultra Tibiscum: si tamen sine mascula prole decedat, cuncta ad legitimum Hungariæ Regem devolvantur. IX. A Botskaio proscriptis bona restituan-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tur. X. Denique, Heiduccis ſtipendio perſoluto, præteritorum oblivio utrinque ſervetur. Hæc die decima quarta Septembris Viennæ concluſa ab utriusque partis Delegatis ſubſcripta Bohemis, Moravis, Sileſitis & Auſtriacis Proteſtantibus ſigillo ſuo firmanda, ut conventum erat, tradebantur, iisdem relicta poteſtate, ut Proteſtantes Imperii Principes ad horum capitum approbationem invitare valerent. Illishaſcius quoque nulla mora Caſſoviam ad Botskaium, quæ geſta eſſent, relaturus conceſſit: Poſtea admiſſi ad Matthiam Legati & rebellionis veniam petentes in gratiam redire, confeſtimque ad Serdarem Baſſam quidam decreti ſunt, qui eum de pacis articulis certiorem facerent, ne quid hoſtile impoſterum in Cæſareis provinciis moveret, ſed adventantes propediem Legatos quiete præſtolaretur: Solus obſtiterat adhuc Rudolphus Imperator, qui a ſubditis ſibi leges præſcribi, Tranſylvaniam rebelli hæretico relinqui, & ſectæ libertatem pactis firmari, indigniſſime ferebat, tandem vero non propria ſed Miniſtrorum voluntate, pacem ratam habuit.

§. XXXVII.

Pax Cæſarem inter & Turcas agitata.

Pace

Pace cum Hungaris confirmata Turcarum Sultanus cursorem ad Vezirium, Bassamque Budensem ablegabat, serio eisdem præcipiens, ut pacem cum Christianis inirent; Allatus tum erat nuntius Constantinopolin, quod Gambolatus Alepi Præfectus concitata rebellione Tripolitanum, Damascenum & Gazarenum Bassas, qui in eum conjunctis viribus movebant, ingenti clade fudisset, occupatisque pluribus urbibus, ac navibus, quæ tributum Sultano advehebant, interceptis, jamjam quadraginta armatorum millia sub signis haberet, seditiosis prædam Constantinopolin usque agentibus: Insuper Turcarum exercitus in Persida cladibus, peste & fame vix non ad nihilum redactus erat. Nec parum valebat ad augendam calamitatem repente exortum Constantinopoli incendium, quo plusquam octingentæ domus absumptæ sunt, damno ad multa centena aureorum millia æstimato. His adversæ fortunæ casibus Sultanus ad tantas redigebatur angustias, ut Serdares Bassa Oratori Veneto, Monarchiæ suæ excidium nonnisi pace cum Cæsare inita redimi posse, declararet: eapropter hoc negotium toto studio Viennæ urgere cæpit: Ceterum Rudolphus Imperator deplorandum Turcici Imperii statum edoctus, provida

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sagredo mem. Istor. de Ottom. Thuan. & Calmet l. c. Merc. Gallo Belg. tom. 6. lib. 1.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

cunctatione, ac simulata quadam repugnantia eo magis honorificam pacem se obtenturum sperabat: eapropter sedulo suorum exquirebat consilia ac præcipue Georgii Bastæ strenui Belliducis, qui ferme nunquam præliabat, nisi vinceret, & nunquam vincebat, nisi cum augmento suæ gloriæ, & hostium interitu. Hic ergo composita cum Hungaris pace bellum contra Turcas totis viribus continuari suadebat: *Cæsarea sua Majestas*, inquiebat ipse, *urgeat summum Pontificem, ut ceteros Principes Christianos præsertim renitentes ad ferenda auxilia adstringat, interminatis Ecclesiæ censuris, quæ in hac rerum vicissitudine æquissimæ sunt. Iram Dei meretur, qui Dei causssam negligit.* Prævaluit tamen ceterorum consilium, qui pacem quovis pretio redimendam censebant.

§. XXXVIII.

Pax Cæsarem inter & Turcarum Imperatorem firmata.

Calmet & Thuan. l. c. Mercur. Gallobelg. tom. 6. l. 1.

Igitur Turso, Isthuanfius, Molartus & Althemius Cæsareæ Majestatis Legati unacum Ahmetis Turcici Imperatoris Deputatis ineunte Mense Octobri Comorram conveniunt, de pace acturi. Accidit autem, ut Octava die ejusdem Mensis, cum quidam Lutheranæ Sectæ Præco-

Præco ad populum declamaret, Buchemius & Knæveus bene poti cum ministris aliquot templum ingressi vulneratis non paucis miserum hunc Concionatorem e suggestu ac Templo profligarent, tanto excitato tumultu, ut pueri quidam pedibus conculcati perirent, omnesque extrema quæque sibi imminere vererentur. Ea res Hungaros adeo commoverat, ut Turso & Badianius, qui pacis negotio adesse debebant, urbe excedere pararent, ægre a Collenitzio & Molarto retenti. Sedato demum tumultu die vigesima quinta Octobris Cæsarei Legati, qui Solimanum Bassam Budensem, cum jam septem annis Viennæ captivus hæreret, & alterum Hali nomine secum adduxerant, ad destinatum sibi locum convenere: pariter Illishascius & Proceres Hungari, ac tandem Turcici Legati accessere. Nono igitur Novembris die re utrinque acriter disceptata negotium hoc feliciter confectum, & pax post cruentum sexdecim annorum bellum cum Turcis sancita est, præstito utrinque juramento, obsidibusque in fidei pignus utrique parti traditis. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XXXIX.

Pacis articuli.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Calmet hist. Univers. lib. 153.

Porro in has transactum erat conditiones. I. Deinceps Cæsar ab Ottomano Imperatore Pater, & hic vicissim ab illo Filius, ambo vero abolito Regis titulo Imperatores deinceps nominentur. II. Tartari hoc fœdere comprehendantur, nec tempore pacis Christianos infestent. III. In hac pace, quæ ad viginti annos extendatur, comprehensa sint utriusque Imperii Regna & universæ Domus Austriacæ ditiones. IV. Neutra pars obsistat, si Hispaniæ Rex cum Turcis convenire velit. V. Ab Excursionibus, & latrociniis utrinque abstineatur, qui secus fecerint, severe puniti damna resarciant, relicta tamen sit cuilibet piratas & prædones insectandi potestas. VI. Nulla clandestina consilia ineantur, nullusque receptus maleficis præbeatur, ceteris vero negotii caussa liber utrinque sit transitus. VII. Penes Jaurini Præfectum & Budensem Bassam de controversiis forte exortis plenum jus decidendi sit, rem tamen majoris momenti, si ab eis transigi nequit, ad utrumque Imperatorem referant. VIII. Neutra pars propugnacula dirutasque arces reparet. IX. Captivi utrinque in libertatem vindicentur, vel permutatione vel soluto lytro dimittendi. X. Statim Rudolphus Cæsar suum Legatum cum ducentorum mil-

millium florenorum munere Constanti- Sæc. XVII.
nopolin, vicissim vero Sultanus suum A.C. 1606.
cum pretiosissimis muneribus Pragam
decernat, quod idem singulis trienniis
fiat. XI. Vaccia Christianis, Strigo-
nium Turcis relinquatur, cunctis ad
pristinum statum revocatis, nec ulla
vi Religioni illata. Firmatis hisce ar-
ticulis ingens passim lætitia exstitit, ac
Christiani quidem die decima tertia No-
vembris reboantibus belli tormentis Am-
brosianum Hymnum Comorræ decan-
tabant, Sultanus quoque per Buden-
sem Bassam de confecta pace certior fa-
ctus, cum ingenti Janisserorum multitu-
dine augustius Templum ingressus Ma-
hometi suo solemnes gratias rependit.

§. XL.

Botskaius Transylvaniæ Princeps veneno necatus.

Haud diu Stephanus Botskaius Tran- *Han Panon. hoc ann.*
sylvaniæ Principatu, quem ex pa-
cis præscripto jure fiduciario possede-
rat, quiete potiebatur; Cantajus enim
ejus Cancellarius Principi suo, quem
ad prandium invitaverat, venenum pro-
pinabat, quo hausto Botskaius perfi-
dum hunc Ministrum quantocius in vin-
cula conjectum capitis supplicio affici
jussit, subrogato Joanne Janusio, &

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Cancellarii prædiis eidem attributis, cu jus tamen ſententiæ executio primu die decima tertia Januarii peracta eſ Interim vero Botskaius medicamenti nihil proficientibus die vigeſima ſecun da Decembris ſecundo Principatus ſu anno Caſſoviæ deceſſit, ante morte ſuam palam profeſſus, libenter ſe mo riturum, dummodo obtenta Dei grati ſeſe de ſeditione coram toto Roman Imperio excuſare, ſibi liceret. Habe bantur primum die ſecunda Februar anni ſequentis ſolemnes exequiæ: al tera autem die cadaver ejus Albam Ju liam translatum eſt. Mortuo hoc Prin cipe nequaquam Hungarorum Prote ſtantium contentio cum Cæſare & Au ſtriaca Domo, utpote Catholica, quie vit; quamvis enim juratis etiam pacti conventum eſſet, quod univerſum Da ciæ jus, Botskaio ſine prole maſcula de cedente, in Cæſaris manus fide integr reverteretur, nihilominus ferocior hæ reticorum factio ſuorum multitudin inſolens contra jus fasque inconſult nec conſcio Cæſare Sigismundum Re gozium, invitum ſane, maximaqu contentione reluctantem ad capeſſend Daciæ gubernacula rapiebat: Ut ver audacis hujus facti invidiam lenirent ſpecioſis excuſationibus, argutiisque Genevenſi ſchola petitis per ſuos Le gatos

gatos die duodecima Martii Viennam decretos exponebant, quod neutiquam a Cæsaris obsequio recedere meditarentur, sed duntaxat quorumdam Transylvanorum Procerum, qui huic Principatui inhiarent, molitionibus obviam ire intenderent, de cetero Ragozium velut Cæsaris donum & auspicium, imo in Ragozio Cæsaris vices, & imaginem sibi propositam spectarent. Verum Ragozius, qui Calvini sectam, retento tamen quantum in ipso erat, tranquillitatis studio, profitebatur, oppido alienus erat a tentanda, quam hujus sectæ fanatismus inspirat, seditione in legitimum suum Principem, quod etiam luculento comprobabat testimonio, dum se sponte Daciæ Principatu abdicaret, electo in ejus locum Gabriele Bathorio, quamvis Botskaius testamento caviſſet, ut hoc diadema in Valentinum Homonaium transferretur.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XLI.

Ingens Romæ tempestas, atque Tiberis exundatio.

Die vigesima quinta Januarii Romæ tam horrida tempestas imbrium & ventorum exstitit, ut ejus atrocitas sermonem, miseriæ gravitas calamum, recordatio ac narratio fidem hu-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

humanam ſuperet; nam præter d ſturbatum procellis aerem jam m bes ventorum violentia agitatæ inte ſe collidebantur, creberrimoque rupti tonitru fragoribus aures & pavore pal pitantium incolarum corda verber bant: Inſuper fulmen divi Petri tem plum, aliud vero Monaſterium Fra ciſcanorum, quod *Ara cœli* vocatur concuſſit, aucto inde tot malorum ter rore, eoquod veluti terræ motu con cuſſa domorum fundamenta nutare cre derentur. Novis autem undique a quarum acceſſibus adaucta Tyberis a tantam excrevit altitudinem, ut no modo omnes vici, urbisque plateæ, ſed omnes pariter circumquaque agri, do musque natare viderentur, ac qua parti paucas ante horas continentis planitie extra urbem late prata virentesque cam pos explicuerat, ibi nunc rapida elu vione circumquaque effuſa Tiberis in cederet, non minus quinque milliarium ſpatio. Jamjam in momenta ſingula haud paucorum, qui fluctibus intercepti erant, ſalus in diſcrimen adducebatur, atque ad omnem halitum intercluſus formidine mortis ſpiritus tanquam in naufragio fluctuabatur: aliis nil reſta bat, niſi ut fame morerentur, ventumque eſſet ad neceſſitatis deſperationem, niſi Magiſtratus ſolertia & ſummi Pontificis

Gallut. de Bello Belg. lib. 18.

pietas

pietas malis remedium, & miseris auxilium tulisset. Hic enim promulgato mox edicto præceperat, ut Pistores magna copia panes navigiis hinc inde transveherent, ne quos aquarum vis domibus inclusos tenebat, famis violentia enecaret. Haud mitius, serius licet, die vigesima septima Martii Belgium aliæque orbis partes tam sæva ventorum intemperie infestabantur, ut navibus in mari submersis, in continenti evulsis funditus arboribus, quassatis domibus, disjectisque turribus, atque apertis in Batavia Boreali aggeribus extremi diei calamitates jam in mentibus, jam in oculis omnium obversari viderentur. Exacto ferme sequentis anni Mense Januario simile fatum quasdam Angliæ Provincias afflixerat.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XLII.

Molimina Hispanorum in Belgio contra Fœderatos Calvinistas.

Interim turbæ, armorumque apparatus Hispanos inter & Fœderatos ad bellum majori adhuc furore prosequendum spectare videbantur; præprimis vero Batavi classem in Hispanos emittebant imperante Hantænio, qui tamen amplioris fortunæ spe dejectus nonnisi depræ-datis paucis Mercatorum navibus inglorius

Grotius Hist. lib. 15. Gallutius l. c. Merc. Gallobelg. t. 6. l. 1. Thuan. l. 136.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

glorius domum rediit. Albertus ver
Archidux Terralium Belliducem Rh
num versus immisit, ut locum futur
expeditioni commodum occupare nit
retur. Hic igitur Brefortium intere
pere molitur, urbemque prospero su
cessu occupat, præsidiariis ad arce
confugere compulsis, quos tamen cu
obsidere parat, Henricus Princeps Na
sovius tempestive in opem accurren
recuperata urbe ab obsidionis pericu
liberat. Sub idem tempus Catholi
Frisiam invadebant, unde Fœderati,
hostem diverterent, Brabantiam & Fla
driam infestarunt. Minus tamen C
tholicis ab hoste, quam a militum t
multu periculum erat, Vachtendonchi
nis præsidiariis seditionem molientibu
quæ tamen Decurione quodam pugion
aliisque duobus perfidiæ reis laque
mulctatis extincta est. Ita paucoru
pœna cunctorum correctio exstitit. Po
ea idem Terralius in oppidis invadend
animosior, quam felicior Sluſa potit
tentabat, sed post faustum rei princ
pium sine cunctatione fugam arripe
coactus est, desideratis suorum plus
quam quinquaginta, captisque nonnul
lis, inter quos erat Jesuita quidam qua
tuordecim vulneribus sauciùs, qui
militibus adjunxisse fatebatur, ut op
pido Romanæ fidei reddito ipse primu

Ferreras contin. Hist. Hisp. tom. 11. Khevenhill. tom. 6. pag. 3076. Haræus t. 3. pag. 634.

ibidem

ibidem Sacrum peragere posset. Infausti hujus successus culpa, cum in Ductorum aliquot oscitantiam rejiceretur, Rezorius & Cranchenburgius Centuriones Bruxellis capite plexi sunt. Interim Marchio Spinola, in Belgium reversus habito cum Alberto Archiduce consilio per Frisiam in Velaviam irrumpere statuit, moxque cum Bucquoio curas, copiasque partitur: Hic ergo in agrum Batavum, quem Rhenus in Vahalin, suique nominis alveum divisus amplectitur, transire parat, Marchio autem ad Geldriæ partem, quæ Velavia dicitur, cum suo exercitu properat, frustrante tamen prosperum ipsius progressum aeris intemperie; quippe assiduis improbisque imbribus, ventorumque vehementia haud minor equorum, quam militum pernicies erat: unde Mauritius fatali hac suscepti itineris mora exercitum suum subvehendi spatium nactus inter Deventriam, & Zutphaniam urbes castra posuit, ut quocunque res vocaret, præsto esset. Hoc comperto Spinola otio infensus Lochemium expugnare decrevit, quod & tertia obsidionis die deditione cepit. Altera ex parte Bucquoius Vahalin, Spinola autem Isalam trajicere tentabant, irrito tamen conatu, quocirca Marchio Grollam obsidere, ineunte Mense Augusto aggres-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606. aggreſſus eſt, quod oppidum decim
ſexta ejusdem Menſis die armis ſuis ſub-
jecit. Poſtmodum continuato victoria
curſu Rhenobergam obſidione cinxit,
non ſine ſecundi eventus præludio; pri-
mo enim itinere Bucquoius quinqu
Mauritii naves obvias habuit, quas acri
ter inſectatus eorum quatuor dilapſ
milite incendit, unam tormentis qua
ſatam cepit, die autem vigeſima ſecun
da Auguſti iter proſecutus Rhenobe
gam pervenit, ubi adventante Spinol
urbs omni ex parte verberari cæperat
obſeſſis crebro erumpentibus, ſempe
tamen non ſine clade repulſis. Tun
plane, nullam virtuti difficultatem im
perviam eſſe monſtrabat Hiſpanorum
ad vincendum obfirmatus animus; nam
quamvis obſeſſi extrema quæque tenta
rent, & Mauritii ſollicitudo ad omnes
caſus intenta Catholicos ſæpius infe
ſtaret, validasque ſuppetias urbi labo
ranti ferret, die tamen ſecunda Octobris
Rhenoberga victricibus Spinolæ armis
ceſſit, quam cladem Mauritius Princeps
ulturus Venlonam, incaſſum tamen,
occupare tentat, ac Lochemio recu
perato, pariter Grollam obſidione
cingit, quam tamen Spinolæ ſolertia
deluſus ſolvere cogebatur.

§. XLIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1606.

§. XLIII.

Conſtitutiones Pauli V. Pontificis.

Cum ſummus Pontifex non modo ad temporale ſubditorum commodum, ſed præcipue ad Eccleſiæ ac Ordinum Regularium proſperitatem, utilitatemque paſtorali cura intentus eſſet, hinc ingruente ſterilitatis timore ac annonæ caritate de rebus ad communem vitæ uſum, ac ſuſtentationem neceſſariis paterne providit, editis hanc in rem pluribus edictis. Alia quoque Conſtitutione die vigeſima prima Januarii Congregationem Sancti Ambroſii cum illa Sancti Barnabæ ſub Regula Divi Auguſtini conjunxit. Sub idem ferme tempus ſummo Pontifici Superiores Fratrum Congregationis Jeſuatorum referebant, quod quidem juxta Inſtitutum ſuum fratres poſt emiſſam profeſſionem Sacris initiari haud conſueviſſent, ac propterea quidam, qui violata hac lege ad S. Ordines promoti fuerant, juſſu Gregorii XIV. ab Ordinum executione ſuſpenſi fuiſſent, nihilominus ad Ordinis ſui incrementum haud parum conduceret, ſi ſaltem illi, qui ex ordinatis adhuc ſuperſtites eſſent, Ordinem ſuum exequi permitterentur: Horum igitur deſiderio annuens Pontifex primo centum eorum,

Bull. Magn. Pauli V. Conſtit. 12. & ſeqq.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

poſtea cunctos hujus Inſtituti alumnos ad Sacerdotium habiles declarabat, ita tamen, ut ad Sacros Ordines non promoti iisdem privilegiis ac promoti gaudeant, nullus autem quovis obtentu aquas diſtillatas mulieribus vendere valeat. Speciale etiam eſt, quod li fratres non a quovis loci Ordinario ad Sacros Ordines promoveri potuerint, ſed eis nominatim aliqui fuerint deſignati: promotis vero impoſita horarum Canonicarum recitatione Miſſas Solemnes cantare, præfatasque aquas conficere haud conceſſum fuerit. Hanc in rem edita eſt Conſtitutio die decima octava Februarii. Alia vero ſequentis Menſis die decima ſeptima omnes Monachos Sancti Baſilii ad unam Congregationem reduxit Pontifex, addita hac ratione, quia *hic Ordo omnes ceteros Regulares antiquitate præcedit.* Die vigeſima nona Aprilis Papa omnes Monachos Ordinis Cæleſtinorum in Galliis ſubjecit poteſtati Abbatis generalis. Declarabat etiam die decima ſexta Maji, quod Clerici Regulares Miniſtrantes infirmis nequidem ad Carthuſianos absque Sedis Apoſtolicæ conſenſu migrare valeant. Demum ad preces ipſorum Regularium Papa ſuo diplomate die vigeſima tertia Martii Indulgentias *via communicationis* extenſas revocans, eis, etiam Monialibus

bus, novas conceſſit Indulgentias. I. Habitum Regularem ſuſcipientibus. II. Profitentibus. III. In feſto principali Ordinis. IV. In articulo mortis. V. Primam Miſſam celebrantibus, vel eidem præſentibus. VI. Sacris exercitationibus vacantibus. VII. eorum Eccleſias intra clauſuram viſitantibus vel quinquies orationem Dominicam recitantibus, necnon Prædicatoribus & Lectoribus. VIII. Orationi mentali vacantibus. IX. Se de culpis propriis in capitulo accuſantibus. X. Miſſiones Apoſtolicas acceptantibus. XI. Denique Orationi quadraginta horarum aſſiſtentibus. Omnes hæ indulgentiæ ſunt, ut vocant, *plenariæ*, exceptis VII. VIII. & IX. Poſtea idem Pontifex Monachis & Monialibus Fulienſibus die nona Julii & vigeſima prima Novembris varias indulſit gratias: pari quoque favore complectebatur militiæ Sacræ Equites, ſi per triennium contra Infideles in Africa militaſſent. Die autem prima Septembris revocat omnem facultatem Superioribus olim conceſſam ſuorum Religioſorum cauſſas ad Sacram Inquiſitionem ſpectantes cognoſcendi: fautores quoque hæreticorum, aut qui S. Officium impediunt, excommunicationem latæ ſententiæ incurrere declarat. Denique ejusdem Menſis die quinta

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606. Septembris Capuccinis nova loca recipiendi facultas datur.

§. XLIV.

S. Congregationum deciſiones ex Pontificis mandato promulgatæ.

S. Congr. Rituum & Congreg. Epiſc.

Plures itidem corruptelas, quæ ſenſim in Eccleſiæ ritibus vel diſciplina irrepſerant, ſummus Pontifex in Sacris Cardinalium Congregationibus eradicari juſſit, editis deſuper ſalutaribus decretis, quorum primo declaratum, quod Miſſæ ad ſatisfaciendum eleemoſynis alicui Eccleſiæ traditis, non celebrentur per exteros, ſi per Sacerdotes ejusdem Eccleſiæ fieri poſſit, die autem decima ſexta Januarii ſtatutum, quod Epiſcopus Officium, quod in civitate celebrari ſolet, ad ſuam Diæceſin extendere nequeat, nec Vicario liceat dare Benedictionem Diacono, antequam cantet Evangelium, nec Concionatori pulpitum aſcendenti: declaratum quoque die quarta Martii, quod qui habet uſum Mitræ ex privilegio, non poſſit impertiri indulgentias: ſancitum præterea die vigeſima octava Aprilis, quod Archidiaconus, qui ſuſtinet Epiſcopi Baculum, thurificandus ſit poſt Diaconum: benedictio autem & diſtributio Candellarum & ramorum in omnibus

nibus Ecclesiis tam Collegiatis quam Parochialibus utriusque Cleri fieri queat: Episcopus tamen in aliena Diœcesi concionaturus nec coram Cardinali Benedictionem petere teneatur. Pariter die decima nona Maji decisum, quod *Gloria* cum *Credo* omittatur in Votivis pro re gravi, si violacea adhibeantur paramenta, rei gravis autem signum sit, si convenit totus Clerus cum Episcopo vel apud Regulares in eorum Comitiis generalibus, si cantatur Missa pro re, eorum judicio gravi: *Gloria* vero semper dicatur in Missis votivis B.V.M. & in Sabbatis per Adventum. Septimum tamen candelabrum duntaxat adhibeatur in Missis Episcopi solemnibus, non autem defunctorum, horum vero Missæ non sint cantandæ, nec celebrandæ in diebus solemnibus, uti decidit S. Rituum Congregatio die vigesima tertia Junii: Congregatio autem Episcoporum die prima Julii declarabat, quod Regulares ad Monialium Monasteria sine licentia accedentes pœnam peccati mortalis incurrant, & Monialis exorcisanda in Ecclesia exteriori exorcisetur: declaratum quoque, quod pia consuetudo servetur pulsandi campanam aliquot ictibus tam vespere quam mane, quando dicendum est Officium mortuorum. Die prima Septembris statu-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

tum est, quod Clerici ex Seminario in supplicationibus primi ante Clerum sæcularem post Curatos incedant: Præterea Sacra rituum Congregatio die decima septima Novembris decidit, quod in Altari privati Oratorii non possit Missa celebrari in Natali Domini, Epiphania, primis diebus Paschatis & Pentecostes, Annuntiatione, etiam translato ejus festo, in Cæna Domini, etsi tunc occurrat festum S. Joseph vel Annuntiationis, in Assumptione B. V. SS. Petri & Pauli, atque omnium Sanctorum.

§. XLV.

Jesuitæ ex Gedanensi & Torruensi Templis ejecti.

Laudorp. lib. 12. Thuan. hist. lib. 136. Luc. Hist. Jesuit. l. 4. c. 5.

Jam decimus quartus effluxerat annus, ex quo Gedani, quod est Prussiæ Regalis seu Polonicæ clarissimum emporium, Societatis Patres quoddam Brigittani Ordinis Templum sibi vendicabant, ibidemque Sacris celebrandis, excipiendisque Confessionibus intendebant: additis etiam ad aurium oblectamenta Symphoniacis, musicisque instrumentis: cum vero hujus Monasterii patrocinium ad Urbis Consules pertineret, ab eis monebantur Patres, ut abstinerent; cum autem hi parere recusarent, urbis Magistratus auctoritatem

Sæc. XVII. A. C. 1606.

tatem ſuam interponens edito die vigeſima quinta Auguſti decreto Jeſuitis denuntiabat, ut intra tridui ſpatium e monaſterio emigrarent omnes, aſportata omni ſua ſupellectile, ſecus ſi facerent, Magiſtratus contra eos legum ſeveritate uſurus eſſet. Æquale fatum non tamen eadem ex cauſſa ſubiit Societas Torruni Boruſſiæ Polonicæ urbe ad Viſtulam fluvium ſita, Templis, ædificiis, atque emporio clariſſima; ibidem enim Parochum inter & urbis Senatum ita convenerat, ut jus Patronatus integrum penes civitatem ejusque Conſules eſſet, Scholæ autem & Templi majoris ad Sanctum Joannem, necnon Parochialis domicilii cura ſoli Plebano relinqueretur: Progreſſu temporis Jeſuitæ Laurentii Gebickii Culmenſis Epiſcopi favore adjuti, inconſultis tamen Senatoribus cum Parocho convenere, ut is Vicarii titulo contentus eſſet, Patribus vero Templi, & Scholæ adminiſtrationem cederet, poſtea Parocho ex domo ſua ejecto duo introducebantur Jeſuitæ, unus pro Confeſſionibus, alter pro Concionibus habendis: Reclamabat Senatus, nullo tamen ſucceſſu; quinimo præter duos illos Jeſuitas ſubinde alii advenerant, qui obtento quodam Privilegio, Eccleſiæ, Scholæ & Parochialis Domus poſſeſſionem ſibi vendicabant,

Sæc. XVII. A. C. 1606.

bant, auctoque indies eorum numero viduarum, & pupillorum ædes emebant, apertisque Scholis Collegium erigebant, unde creberrimi per vicos & plateas tumultus oriebantur, eorum præcipue discipulis cives injuria & contumelia afficientibus. Senatus vero, ne per conniventiam jure suo privaretur, die duodecima Octobris Parocho significari jussit, quod Ecclesiæ, domus & Scholæ administrationem recuperare satageret, Jesuitas vero, eoquod talia propria auctoritate moliri ausi essent, removeret, eosque domo & Ecclesia interdiceret. Reponente autem Parocho, quod rem ad Episcopum referre vellet, Senatus haud expectandum ratus Parochum pristinæ possessioni restituit, Jesuitis vero denuntiavit, ut sponte Parochiali domo cederent, atque a Templo & Schola imposterum abstinerent. Hi vero Scholam quidem claudere & Collegio cedere promittunt, domum tamen Parochialem, & Ecclesiasticum ministerium peragendi facultatem sibi relinqui postulant. Attamen Senatus decreto claves Parocho reddere, & Scholæ atque Ecclesiæ ministerio sese abdicare coguntur. Adventante autem Regio Oratore unacum Culmensi Episcopo Jesuitæ hac opportunitate usi statim sequenti die Confessiones excipere, ac die

Juvenc. hist. Soc. lib. 14. & 15.

die Dominica Conciones habere cæperant, quo comperto Senatus Episcopum rogabat, ne post sirum discessum Jesuitas eo loco relinqueret, secus hi propriæ suæ culpæ imputent, si contumelioſe a civibus haberentur. Spreto hoc Senatus monito Episcopus Jesuitas Regio diplomate tutos esse respondit: Senatus tamen Regem siniſtre edoctum fuisse prætexens, literis publice affixis declarabat, quod Regem melius edocere, interim vero de jure suo nihil remittere vellet. Igitur prævalente Senatu Jesuitæ Parochiali domo iterum cedere compelluntur, sparsis contra eos famosis libellis, in quibus de ambitione, avaritia, & aliena invadendi cupiditate perperam insimulabantur. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XLVI.

Tumultus in Polonia ob Religionis diversitatem suscitati.

Nec majori tranquillitate fruebatur ipsemet Sigismundus III. Poloniæ Rex; cum enim Annam Austriacam duxisset, nonnulli Proceres veriti, ne quid ex his nuptiis detrimenti caperet publica libertas, propter Austriacæ Domus Jesuitis addictissimæ potentiam, serere suspiciones & populum commovere cæperant. His omnium primi sua nomina *Hospin. hist. Jes. p. 197. Lucius Hist. Jes. l. c.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

dederunt hæretici, non modo Catholicæ Religionis odio incensi, sed & ilatis privatorum injuriis lacessiti: accidit enim, quod die decima tertia Martii Posnaniæ Jesuitarum Scholares trecenfere numero inita cum aliis conspiratione, impetum in Lutheranorum Templum facerent, perfractisque foribus scamnisque in unum congestis incendium excitarent, quo totum ædificium brevi in cineres versum est. Pari quoque furore Nosocomium devastarunt unde Acatholici ad celebranda sectæ suæ sacra in patenti campo convenire cogebantur: cum vero & Cracoviæ studiosi quidam Lutheranorum Templum destruxissent, Protestantes apud Regem Ordines de hac injuria Varsoviæ conquesti sunt. Ceterum Jesuitæ missis ad Regem Legatis significabant, quod discipulos suos in officio continere haud potuerint, cum hi indiscreto Religionis Zelo accensi, hæc Templa omnino diruta voluerint, eorumque restaurationem inhiberi postularint, ne acrioribus turbis ansa præberetur. Nihilominus Rex, ut Procerum querelæ discuterentur, Varsoviam Comitia indixit, quorum tamen exitum haud præstolantes Lutherani fœdus sub specioso tuendæ libertatis obtentu iniere, præcipuo Authore Zebridonio Cracoviensi

Præ

Præfecto, qui fæderatorum Ducem constituit Stadniskium pariter Protestantium doctrinæ vitæque licentiosæ valde deditum. Interim vero ingentes turbæ in comitiis Varsovienſibus inter Ecclesiasticos & sæculares Proceres oriebantur: Hi enim pro sectæ suæ libertate obtinenda, & Jesuitis ex Cracovia, Sendomiria, Varsovia, Leopoli &c. ejiciendis, necnon pro oneribus abrogandis, Ordinumque privilegiis tam acriter decertabant, ut Rex pacis conservandæ studio in eorum sententiam abire videretur, Ecclesiasticis tamen nihil in Religionis negotio immutandum contendentibus: Fœderati igitur, qui vulgo Rokossani appellabantur, cum nihil proficere cernerent, Lublini invito Rege conventum celebrant, in quo tamen confuse, nimisque insolenter res ab eis agebantur; ipsum enim Regem convitiis proscindere ausi, insuper se armis Religionis libertatem vindicaturos, jurisjurandi religione sese obstringebant, acerbius contra Jesuitas declamante quodam Equite Polono, cujus oratio a Rudolpho Hospiniano aliisque recitatur. Hoc comperto Rex a Patre Sarga Jesuita, ut fertur, persuasus, abrupto pacis negotio vim vi repellere statuit: rursus tamen res ad concordiam adducta est, ubi vero quatuor ex his fœdera-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

deratis Regis jussu debitas luebant pœnas, Rokossani inde irritati denuo adversus Regis copias movent: dimicatur utrinque, victoria tamen in anceps relicta. Ergo rursus de concordia agitur, Rege subditorum sanguini parcente, & Rokossanis ad pacem necessitate compulsis; incautius enim progressi, hinc fluvio, inde circumfusis agminibus regiis inclusi effugere haud poterant: Tandem vero utrinque conventum, ut Razivilius necnon Cracovienſis Præfectus in proximis Regni comitiis ad reddendas suæ rebellionis rationes se judicio sisterent, fide data, ut neutri id fraudi esset. Ceterum saniores haud diffitebantur, ad tuendam Regni tranquillitatem plurimum interesse, ut nimia Nobilitatis licentia justi temperamento reprimeretur: Protestantes tamen vociferabantur, quod exaltata Regia potestate libertas conscientiis concessa labefactaretur, idque sibi eo magis persuadebant, quod Jesuitæ, qui consiliis *exoticis*, ut inquiebant illi, feruntur, plurimum auctoritate in Aula pollerent, atque eandem querelis contra Protestantes motis turbarent.

§. XLVII.

Justi Lipsii obitus.

Inter

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Inter hæc Juſtus Lipſius Vir illo ævo doctrinæ & eruditionis fama longe clariſſimus ſupremum obiit diem. Hic Iſcanii in Brabantia die decima octava Octobris anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo ex pervetuſto Bruxellenſium genere ortus a teneris præclara ingenii ſui ſpecimina edidit: vix duodecimum ætatis ſuæ annum attigerat, cum jam Athæ Hanoniæ urbe carmina, & orationes componeret. Inde Coloniam ac poſtea Lovanium delatus, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto, Schotto & Clenardo celeberrimis Magiſtris, Philoſophiæ operam navabat, haud neglecto jurisprudentiæ ſtudio: præcipue tamen ſeſe humanioribus literis, ac antiquitatum cognitioni impendebat, magiſterio uſus Cornelii Valerii: Utroque autem Parente orbatus, cum jamjam trium linquarum ſcientia necnon lucubratione ſua *de variis lectionibus* ingens ſibi nomen comparaſſet, Romam profectus eſt, ubi Granvellani Cardinalis ſubſidio in librorum ſcriniis arcana quæque ac recondita vetuſtatis monumenta ſingulari ſtudio collegerat: Roma autem diſcedens ac Lovanium reverſus, a ſeſe nonnihil diſceſſit, paululum voluptati, animoque ſuo obſecutus: verum Caroli Longii viri doctiſſimi

Jan. Nic. Erythr. Pinac. III. Dupin. Novell. Bibl. tom. 17. Thuan. l. 136. Miræ. Script. Sæc. XVII.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

simi hortationibus ad seipsum reversu libros *de constantia* elucubravit, n que ita multo post Viennam Austri venit, a Maximiliano II. perhonorifi exceptus: nihilominus patrii soli more abreptus in Belgium reverti co stituit, sed per Saxoniæ fines iter ciens, cum omnia sua bona in tumul Belgico direpta intelligeret, Jenæ Pr fessoris munus obire compulsus est, voluto autem anno Coloniam, inde L vanium redux, ibidem Jurisprude tiam publice tradebat, brevi tam Lugdunum Batavorum evocatus t decim omnino annis cum summo o nium applausu vastissimæ eruditio suæ præceptis Auditores suos imbu bat. Insimulabatur, quod ibidem Pr testantium sectæ nomen dedisset: s ille palam declarabat, quod quidem B tavinæ Cathedræ munus, nunquam t men Batavinæ patriæ Religionem pr fessus hunc locum tanquam corpo non autem animæ suæ asylum selegi set: quinimo Lipsius inter medios S ctatores adversus Theodorum Cornhe tium aliosque Novatores Religione Majorum egregie vindicabat: Tand vero clam ex Hollandia secessit, eoquo animæ suæ salutem, ut inquiebat, præ sentis vitæ commodis præferret: Vi inde pedem efferebat, cum Pontifex

Reges

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Reges, Duces, Principes, Respublicæ atque Academiæ ferme omnes hunc Virum maximis ad se præmiis evocare certarent, ipse vero grati animi impulsu Brabantiæ Ordinum precibus cessit, eisque suum, quo hoc in genere nullum exactius prodiit, opus *de Cruce* nuncupavit, atque usque ad obitum suum antiquitatum Historiam publice Lovanii tradidit, ubi Albertus Archidux & Isabella ejus conjux sæpius eundem, præcipue cum semel Panegyrin Trajano dictam interpretaretur, audire dignati sunt: suum erga Beatissimam Virginem pietatis studium specialiter enituit, dum librum de Historia & miraculis Beatæ Virginis Halensis, atque alium de prodigiis B. V. Sichemensis conscripserat, ac primæ argenteam plumam, alteri togam suam optimam pellibus suffultam dono dederat, quo tamen pietatis obsequio Protestantium irrisiones, mordaces linquas & calamos effugere haud poterat; quippe mox Petrus Denaisius anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo quinto librum sub titulo *de Idolo Hallensi*, & Georgius Thomson Scotus anno sequenti alium *de Idolo Sichemensi* injuriis, convitiis & scurrilitatibus plenum Lugduni edebant, quos tamen petulantes irrisores Lipsius potius contemptu, quam calamo refellendos censuit,

Sæc. XVII. A. C. 1606.

fuit, parvo duntaxat libello, qui *Re-jectiuncula* nominatur, honorem ſuum vendicans. Anaſtaſius tamen Cochle-tius Carmelita Denaiſium edito libro ſub titulo: *Palæſtrita honoris Divæ Virginis Hallenſis pro Juſto Lipſio*, & Clau-dius Dosqueius Thomſonum, ſua lucubra-tione, *ſcutum B. Virginis Sichmenſis* in-ſcripta confutarunt. Uterque liber Am-verpianis literis, & quidem prior anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo, poſte-mus autem nono poſt anno prodiit. Tandem die decima quinta Martii Feb-correptus, cum mortem ſibi inſtare an-mo præſagiret, expiata conſcientia, Sa-crisque ritu Chriſtiano ſuſceptis Lovan-anno ætatis ſuæ quinquageſimo non-die vigeſima tertia ejusdem Menſis in-ter teneros Chriſti Crucifixi amplexu-tanta animi conſtantia & tranquillitas animam Deo reddidit, ut non ſcripto modo, ſed & facto ſe Philoſophum Chri-ſtianum comprobaret. Elatus eſt a Eccleſiam Franciſcanorum humeris ve-uti univerſæ Academiæ, certantibus inter ſe Academicis, quis eorum poſ-remum hoc Præceptori ſuo meritiſſimo obſequium præſtare poſſet: Defuncto parentabat Gerardus Corſelius Juris utriusque Doctor ac Lipſii Prædeceſſor eleganti ac diſerta oratione, quam Bal-duinus in ſuo Chronico recitat. Biblio-thecam

Balduin. in Chronic. moral. p. 956.

thecam Guilielmo Græfio Nepoti ſuo, Græcos manuque exaratos Codices Lovanienſibus Jeſuitis, flores atque arbuſculos Wiringo & Blylenio vigilum Præfecto, numismata denique Vilenio & Woverio antiquitatum peritiſſimis reliquit. Obſervandum denique, quod Lipſius in ſuo libro de miraculis B. V. in Aſpricolle ſeu Sichemenſi non pauca ex libro Joannis Miræi Antverpienſis Epiſcopi de beneficiis B. V. M. in Aſpricolle edito deprompſerit. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XLVIII.

Ejusdem Scriptoris opera atque de illis, eorumque ſtylo judicium.

Dederat ſe Juſtus Lipſius potiſſimum ſcientiis Politicis atque Ethicis, quocirca inter copioſiſſima ingenii ſui monumenta ſex majoris formæ voluminibus comprehenſa, atque Amſtelodami, & poſtea Antverpiæ impreſſa reperiuntur pauca de rebus Eccleſiaſticis tractantia, ex quibus tamen præter jam recenſita ceteris palmam eripiunt ejusdem libri tres *de Cruce:* Præterea ſcripſit I. libros duos de conſtantia. II. Manuductionem ad Stoicam Philoſophiam. III. Phyſiologiam Stoicorum. IV. Diſputationem pro loco de terra pretioſa. V. Centurias ad Belgas, Ger- *Dupin. l. c. Valer. Andr. in Bibl. Belg.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

manos, & Gallos. VI. Varias epistolas. VII. Dialogum de recta pronuntiatione linquæ latinæ. VIII. Libros quinque antiquarum lectionum. IX. Satyram Menippeam, qua Criticorum, qui ambitione ducti judicium de aliorum scriptis ferre audent, audaciam labefactare ac infringere conabatur. X. Commentarios in Plinii Panegyrin, & Polybium. XI. Libros sex civilis doctrinæ, Monita & exempla Politica, leges regias & Decemvirales, in quibus libris Politicis Lipsius affirmabat, quod Princeps nonnisi unicam Religionem in sua ditione toleraret, hæreticos vero ferro & igne insectaretur; cum vero eum Cornhertus impugnaret, Lipsius eidem respondit edito libello *de una Religione adversus Dialogistam*, ubi hæc verba: *ure, seca* temperans declarabat, ea nil nisi phrasin esse a Medicina mutuatam, qua non obvio verborum sensu *ferrum* & *ignis*, sed remedium violentum intelligitur. Scripsit adhuc quam plurima alia, quæ sigillatim recenset Valerius Andreas in sua Bibliotheca Belgica.

Ceterum non pauci, atque inter eos præcipue Henricus Stephanus in suo libro *de Lipsii Latinitate* hujus Scriptoris stylum carpunt, eoquod novum quid verbis inops, sæpius incidens, nimisque concisum dicendi genus affectasset, quo

quo tamen interdum orationem ſuam ſat obſcuram reddidiſſet, indeque factum, ut purioris latinitatis cultoribus dictio minus probetur: non deerant tamen, qui hanc ſcribendi rationem Ciceronianæ dictioni præferrent, avideque conſectari ſtuderent; quamvis potiſſimi cunctos doctrinæ atque eruditionis nervos, qui in hoc ſtylo erant, quique in ejus operibus haud ingrati ſunt, imitando non aſſequerentur, hinc ipſemet Lipſius id animadvertens, auctor ſuis Auditoribus erat, ut hac una in re ab ipſius imitatione ſe abſtraherent, totaque mente Ciceronem intuerentur. Sæc. XVII. A. C. 1606.

§. XLIX.

Renati Chopini fatum.

Inter Eccleſiaſticos Scriptores pariter ſibi locum vendicare videtur Renatus Chopinus Belgioli in Andegavenſi Ducatu anno reſtauratæ Salutis miileſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo natus. Hic celeberrimus ævi ſui Cauſſidicus longo admodum tempore in Pariſienſi Senatu forenſes cauſſas agebat, in graviſſimis Regni negotiis conſultus: Cardinalis quoque Borbonii jura ſtrenue tuebatur, acerrimus *Ligæ* defenſor, ac Vir ingenii acie, eruditionis amplitudine, & memoriæ felicitate celeberri- *Le Long. Bibl. hiſt. Maine Bibl. France.*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

mus: ſuorum municipum conſuetudine commentario *de Andium legibus muni palibus*, & alio *de civilibus Pariſinorum m ribus*, ac demum Franciæ jura edi libro, cui titulus *de Domanio Franci* ampliori ac fæcundiori ſtylo quam Mo linæus illuſtrabat, tanto nominis f applauſu, ut Henricus III. ei in labor præmium præter mille aureos, ut vo cant, Solares etiam Nobilitatis dipl ma concederet. Demum ad ea, qu pietatem propius accedunt, ſtudia con verſus, juris Pontificii, Sacerdotiorum que litibus explicandis totum ſe ſacra bat, hancque in rem opus elucubrab *ſacram Politiam* nuncupatum. Tande noviſſimus illius labor erat ſuum *Mon ſticon ſeu de Jure Cœnobitarum*, in qu opere veterem Monaſticæ vitæ diſcipl nam collapſam deplorat, noſtri ævo ſo lutam caſtigat, & reſtaurandæ medi præſcribit, ac ferme cujuslibet Ordin & cœnobii elogia, diplomata, immun tates, ortus, progreſſus, Conditores eorumque Benefactores recenſet. Præ ter hæc ſcripſit quamplurimos alios tra ctatus, qui unaomnes latino idioma in ſex voluminibus collecti exſtant. Ce terum ſtylo uſus eſt admodum implex atque obſcuro. Obiit Pariſiis die tri geſima Januarii anno ætatis ſuæ ſexa geſimo nono nondum expleto.

S. L

Sæc. XVII.
A. C. 1606.

§. L.

Joannis Baptiſtæ Corradi Dominicani mors.

Luxit pariter Sacer FF. Prædicatorum Ordo jacturam Patris Joannis Baptiſtæ Corradi, qui Peruſiis nobili genere natus emenſo literarum politiorum curriculo Sacræ Theologiæ Magiſter creabatur, quam etiam apud ſuos pluribus annis ſumma cum laude profeſſus eſt, demum gradu ad Canonicæ jurisprudentiæ adyta facto enodandis conſcientiæ caſibus totum ſe dedit, de quibus conſcripſit *reſponſa ad cujuscunque pene generis caſus* necnon *quadringenta quæſita pro examinandis, qui ad curam animarum promoventur*. Edidit quoque tractatum de *indulgentiis*, necnon alium *de ſuſpenſione* ac denique libellum *de Regularibus in Confeſſarios deputandis*. Tandem hoc anno vivere deſiit plusquam ſeptuagenarius. Commendantur moralia hujus Scriptoris opera, eoquod in opinionum ſelectu mediam inter laxas ac rigidas viam ingreſſus eſſet.

Script. Ord. Præd. t. 2. Jacobill. Bibl. Umbriæ.

§. LI.

Marcus Antonius de Camos mortuus.

Sæc. XVII. A.C. 1606.

Inter Hiſpaniæ Scriptores, qui hoc ſæculo floruerunt, apud Literatos ſu deſiderium reliquerat Marcus Antoniu de Camos natione Hiſpanus, patri Barcinonenſis. Hic anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio in lucem editus ingenium ad Togam & Sagam aptiſſimum ſortitus eſt, ac poſtquam triginta octo omnino annos tam in bellicis quam forenſibus negotiis & muneribus conſenuerat, tandem uxore ſua orbatus Sacra militiæ nomen dare conſtituit, atqu inſtitutum Fratrum Eremitarum Sanct Auguſtini profeſſus adeo ſedulam Theologiæ operam navabat, ut Doctoris Laurea decoraretur: poſtmodum aucta meritorum copia ad Tranenſem Neapolitani Regni Epiſcopatum nominatus eſt cujus tamen Regimen nimis intempeſtiva morte præpeditus ſuſcipere haud poterat: Deceſſit enim Neapoli anno ætatis ſuæ ſexageſimo tertio. Hunc fuiſſe Virum Zelo Apoſtolico ac doctrina Evangelica inſignem teſtantur duo illius libri, quorum primus *Inſtitutio de vita honeſta & Chriſtiana*, alter *Microcosmus ſeu Univerſalis Gubernatio hominis Chriſtiani* inſcribitur.

Anton. Bibl. Hiſp.

§. LII

Sæc. XVII.
A. C. 1606.

§. LII.

Reginaldi Belnenſis Archiepiſcopi Senonenſis deceſſus.

Hoc item anno Reginaldus Belnenſis de Rege & nomine Gallico optime meritam animam Deo placidiſſime reddidit pene octogenarius. Hic Vir ſolo ferme meritorum ſuffragio ſelectus Regi a conſiliis erat, poſtea Curiæ Pariſienſis Præſes ac Cancellarius, tandem Senonenſis Archipræſul renuntiabatur: Calamitoſo *Ligæ*, ut vocabant, tempore ita quidem Religionis augmentum, & Cleri jura tuebatur, ut nunquam tamen a Regiis partibus conſtans ejus ſubmiſſio, ac ſubmiſſa conſtantia avelli potuerit; dicere enim ſolitus erat, Religioni niſi ſalva Republica, conſuli non poſſe, nec viciſſim ſalvam Rempublicam ſervari poſſe, niſi legitima ſucceſſione ſervata: Ea vox tum quidem paucis arridebat, ac propterea, qui ſublimiore dignitate eſſet digniſſimus, ab ea ſemper excluſus fuit. Hujus tamen ſpiritus ſcintillæ emicant in ſua ſententia pro Clero Gallicano præſente Henrico III. Rege pronuntiata. Scripſit etiam ſermonem in exequiis Cardinalis de Birague, necnon aliam orationem funebrem mortuo Andegavenſi Duce.

Thuan. hiſt. lib. 136.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Eodem anno die quarta Maji obiit Petrus Garsias Gallazza Bellanensis, Episcopus Caurienſis in Hiſpania, qui ſcripſit octo libros *Evangelicarum Inſtitutionum* & tractatum *de clauſura Monialium.* His accedunt Deganhardus de Dumeta & Simon Coalho ambo Carmelitæ, quorum prior edidit commentarios in Libros IV. Sententiarum, alter vero hiſtoriam Provinciæ Luſitanæ Carmelitarum, tractatum de vita activa & contemplativa & commentaria in Regulam Carmelitanam præter Apologiam pro Carmelitis. Sub idem tempus deceſſit Nicolaus Orlandinus Jeſuita Author primæ partis Hiſtoriæ Societatis

§. LIII.

Moelleri & Rhodomani obitus.

Groſſers Lauſitz memor. Germ. Baillet jugem. des Scavans.

Ex Proteſtantibus, qui hoc anno obierunt, paucos duntaxat recenſere operæ pretium eſt, ex his primo emicuit Martinus Moellerus anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo Kropſtadii prope Wittembergam natus: Hic tenuis admodum fortunæ Parentes, atque agreſti labore victum ſibi comparantes habuit, unde minus liberaliter educatus nonniſi benevolorum munificentia & proprii meriti ope vitam ſuſtentare, ingeniumque bonis

bonis artibus literisque Wittembergæ excolere cogebatur. Tantos tamen fecerat profectus, ut ob scientiæ & probitatis laudem dignus judicaretur, qui Leopoli Cantoris, Kossels dorffii Pastoris munere fungeretur, postea Leopoliensis Diaconus, ac demum Görliziæ, ut vocant, Primicerius nominatus. Hic idem postremis vitæ suæ annis oculorum usum amisit, nec tamen propterea officium suum, ex quo sibi victum comparaverat, dimittere voluit, sed concionaturus sibi ab obvio quovis textus quosdam prælegi curavit, desuper verba facturus: tandem die secunda Martii annos natus quinquaginta novem calculi dolore confectus, Görliziæ animam exhallabat: Edidit *Schedam Regiam*; pariterque Epistolas Divi Ignatii & Dialogos Theodoreti ex Græco idiomate latine reddidit: ex suo autem calamo profluxere *meditationes Patrum*, *soliloquia de Passione Domini*, *Natalitia Christi*, *Manuale morientium*, *mysterium magnum & Thesaurus precationum* præter *praxin suam Evangeliorum*. Alter erat Laurentius Rhodomanus, qui Saxenwurfiæ Stollbergensis Comitatus oppido anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo quadragesimo sexto natus studiorum caussa plures peragrabat Regiones, tandem Jenæ Græci idiomatis & Wittem-

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Quanstadt de Patr. Ill. Vir.

Sæc. XVII. A. C. 1606.

bergæ eruditionis Historicæ Profess nominatus, die octava Januarii natur debitum solvit. Varia argumenta carm ne tam latino quam Græco pertractaba ex quibus præcipue celebrantur tyroc nia Christianæ Theologiæ, historia Eccl siæ seu populi Dei, politiæ ejusdem & rerum præcipuarum, quæ in illo po pulo acciderunt, libri novem Palæsti næ seu historiæ Sacræ, & historia vit & doctrinæ Lutheri præter alia quam plurima ejusdem generis carmina.

§. LIV.

Usus orationis quadraginta horarum ante Quadragesimam a Paulo V. confirmatus, auctusque.

Thyers l. 4. cap. 17. Lambert. Card. Vol. I. notif. 14. Scripta. Soc. de var. Reb.

Referunt nonnulli, quod jam ann Christi millesimo quingentesimo tri gesimo quarto Franciscus II. Mediola Dux in memoriam quadraginta hor rum, quibus Christus Dominus in s pulcro jacuit, hortante Bono Crem nensi quadraginta horarum supplicati nem coram exposito Sanctissimo habe præceperit, non desunt tamen, qui pr hujus consuetudinis originem P. Joseph Mediolanensi Capuccino in acceptis re ferendam censeant: ut ut sit, certum ta men est, quod Clemens VIII. plenæ re missionis gratia iis, qui *saltem p*

unam horam orando in ejusmodi Templis perseveraverint, concessa, hunc usum Romæ perpetuum in Ecclesiis haberi mandarit, & Paulus V. die decima Maji anno 1606. has indulgentias *per commodum tempus* orantibus indulserit: Minus tamen certo constat tempus, quo devotio quadraginta horarum tribus ultimis Bachanalium diebus ante diem cinerum fuerit introducta: Cardinalis Lambertinus, postea fel. Rec. Benedictus XIV. Pontifex æterna memoria dignissimus ex Annalibus colligit hanc consuetudinem introductam fuisse primum sæculo decimo sexto: nec id in dubium vocare audemus: hæc tamen devotio nondum specialis Indulgentiæ gratia tum locupletata videtur; exstat enim Epistola Claudii Aquavivæ Societatis Præpositi Generalis, qui Roma die decima quarta Januarii hoc anno ad Superioris Germaniæ Provincialem hæc perscripsit: *Movit nos frequens concursus, quem in Ecclesiis nostris ad orationem quadraginta horarum, quæ triduo ante quadragesimam institui solet, fieri audiebamus, ut Indulgentias aliquas a S. D. Nostro, quas consequi per id tempus liceret, postularemus. Annuit ergo supplicationi nostræ, & eas concessit, quas R. V. hoc Brevi Apostolico comprehensas videbit. Quod quidem ad ipsam propterea mitto, ut singula exem-*

Sæc. XVII. A. C. 1606.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

exemplaria in ſingula Provinciæ loca diſtri-buat, ac primo quoque tempore, ne hujus anni fructus intercidat, perferenda curet &c. Ex his igitur literis colligi videtur, tum primum hanc devotionem ejusmodi Indulgentiis fuiſſe auctam, hasque in dulgentias nonniſi Societati fuiſſe i ipſorum Templis conceſſas.

§. LV.

Actum de diſſidio Papam inter & Ve netos componendo.

Hiſt. des differends entre le Pape & la Republ. l. 6. p. 301. Calmet hiſt. Eccleſ. de Lorr. l. 32. Supplem. alla Iſtoria di Venez. Controv. mem. inter Paul. V. & Ven. Thuan. l. 137. Ferreras hiſt. Hiſp. tom. 11.

Cum interim acriter circa diſſidium Papam inter & Venetos libellis di ſceptaretur, Principes quidam arma pro ſuo quisque affectu in alterutrius partis opem parabant, cunctis compoſitæ diſſenſionis honorem ſibi vendicare cer tantibus. Præprimis Fontanus Comes Mediolani Prorex ſe in Pontificis au xilium plusquam viginti Hiſpanorum millia in aciem educturum jactitabat Viciſſim Batavi ex Pontificis odii maritima Venetis, ſi periclitarentur ſubſidia promiſere, quibus tamen a Se natu actæ per literas gratiæ multa ver borum comitate. Sollicitabant quoque Veneti Valdemontium Comitem Caroli Lotharingiæ Ducis Filium ac ſupremum Reipublicæ Belliducem, ut ſex millia Gallorum & Germanorum conſcriberet

E con-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

E contrario Pontifex, Albertus Archidux Auſtriæ, & Maximilianus Bavariæ Dux eundem a Reipublicæ obſequio retrahere totis viribus nitebantur; quinimo Nancæi plures erant Nobiles Jeſuitis addicti, qui collectis a ſe pecuniis duodecim aureorum millia Valdemontio annue aſſignare parabant, eo fine, ut is Venetorum ſtipendiis nuntium mitteret, quibus & ipſe poſtea urgente ejus Patre fratribusque ceſſit. Interim Philippus III. Hiſpaniarum Rex Franciſcum de Caſtro Venetias Legatum decreverat, eo conſilio, ut ſi res ad pacem inclinaret, ipſe Franciæ Regi compoſiti diſſidii gloriam præriperet. Verum Henricus cognitis Hiſpanicæ Aulæ conſiliis eo ardentius hoc negotium urgebat, quo magis proſperum rei exitum ſibi ex propenſo erga ſe Reipublicæ animo polliceri poterat; cum enim Florentiæ Dux miſſa ad Venetos Legatione Pontificis reconciliationem promitteret, dummodo cauſſam Prælatis & quatuor Cardinalibus a ſe ſeligendis dijudicandam permitterent, Veneti reponebant, quod cauſſæ cognitionem Galliarum Regi vellent committere. Hoc comperto Henricus IV. Joſoſam Cardinalem Venetias decernere ſtatuit, qui etiam exeunte anno priori Ferrariam delatus, mox literas ad Burgeſium

Sæc. XVII. A. C. 1607.

gesium Cardinalem dabat, significans, quod si Pontifici bene visum fuerit, pro componenda caussa Venetias contendere paratus esset. Rescripsit ei Burghesius, rem cum Pontifice se communicasse, hunc vero totum negotium ejus prudentiæ relinquere.

§. LVI.

Colloquium Cardinalis Joyosæ cum Fraxineo Franciæ Oratore Venetiis habitum.

Merc. Gallo Belg. tom. 6. lib. 2. Daniel hist. de France tom. 10. Thuan. hist. lib. 137. Mem. secretes part. 6. Epist. Card. Perron. die 21. Sept. 1606.

Accepto hoc responso Joyosa, ne quid in se desiderari pateretur, statim Venetias profectus est, ruptaque omni mora Philippum Canaium Fraxineum qui Franciæ Regis Oratorem apud Venetos agebat, invisit, quo animo Senatus esset, ab eo percepturus. Præmissis autem mutuis honorum significationibus Orator Cardinali hæc exposuit; „Senatus, ut authoritatem suam violari patiatur, nunquam adduci po„terit; Donatus insuper prudentissimus „Princeps Oratori Pontificio palam edi„xit, quod Papa male de Venetorum „rebus instructus consilium sibi probro„sum a suis suggestum secutus esset, cum „potius prudentiam & moderationem „Prædecessoris sui imitari debuisset, qui

„cum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„cum minime ignoraret, quo Veneti ea „in re fuiſſent, nihil tamen acerbius „toto ſuo Pontificatu aggreſſus eſt, proin „Senatores potius vitam quam libertatem ac jura Majorum amittere parati „forent „ Sub idem tempus Alincurtius datis Roma literis nuntiabat, quod Papam eo inclinaſſet, ut cenſuras ſuas *ſuſpendere* vellet, dummodo & Veneti legum ſuarum executionem pariter in ſuſpenſo tenere, ac decretum, quo Papæ interdictum declararunt eſſe nullum, revocare intenderent: Hoc nuntio animatus Joyoſa, die decima ſexta Martii Senatum adiit, Pontificis mentem exploraturus: Minus tamen hoc conſilium arridebat Senatoribus, qui hac agendi ratione ſupremam ſuam auctoritatem labefactari, atque in alterius arbitrium reponi cenſebant: Franciæ tamen Legato declarabant, quod ſi Papa ſuas cenſuras penitus *revocare* vellet, etiam ipſi ſua edicta revocare, necnon ambos Eccleſiaſticos carcere detentos Franciæ Regi conſignare haud renuerent. Hæc a Gallico Oratore edoctus Alincurtius Veneti Senatus conſilium expoſuit Pontifici, qui tamen non Regi, ſed ſibi captos Eccleſiaſticos eſſe conſignandos repoſuit, eoquod per profanam vim læſa immunitas nonniſi reſtituto Eccleſiaſticæ jurisdictionis uſu repa-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

reparari posset: tandem vero placatior factus hæc addidit: „si saltem Respu„blica unacum Rege meas censuras r„vocari petiisset, atque duos hosce c„ptos non Regi sed Sacro Tribunali co„signasset, *tunc* .... his dictis ferm nem intercidit Pontifex, quantoci autem Orator eundem interpellan subjunxit,„ *si autem Senatus id facer „num Sanctitati vestræ satisfactum esset:* ad hæc vero duntaxat reposuit Pap *notum mihi est, quod si Franciæ Rex se V netis minus indulgentem præberet, hi br ad obsequium revocari possent.*

§. LVII.

Franciæ Regis conatus pro recon lianda utraque parte.

Memoir. secret. part. 6. Fra Paolo Storia Part. l. 5.

Cognito hoc Pontificis responso Hen ricus Franciæ Rex Oratori suo i mandatis dabat, ut Venetis exprobr ret, quod sua tergiversatione utilia Re gis consilia, atque obsequiosam, qu illos ex periculosis anfractibus extric re conatus esset, sollicitudinem par pendere viderentur, proin nisi Senatu circa concordiæ modum mentem suam non vagis, uti hactenus, sed diserti verbis Regi aperire voluerit, ipse haud ultra operam suam apud summum Pon tificem pro Republica impendere co gitet

gitet. Idem ferme Alincurtius Romæ Paulo V. proponere jubebatur: Paulo- post Fraxineus ad alloquium admissus, Senatui exposuit, quod acceptis Roma literis percepisset, quatenus Papa ex communi Purpuratorum consilio nunquam censurarum executionem suspendere decreverit, nisi Respublica quoddam submissionis officium prior præstitisset, necesse igitur foret, ut Senatus de ejusmodi submissionis modo deliberaret, præcipue cum nec Reipublicæ dignitati nec patriæ libertati præjudicaret, sese Pontifici, non tanquam Principi, sed velut supremo Ecclesiæ Capiti spirituale obsequium præstare. Ad hæc reposuit Senatus, quod si Rex de reparanda injuria Reipublicæ illata, necnon de revocandis censuris certus esset, Senatus gratum haberet, ut Rex suo ac Reipublicæ nomine pro ejusmodi revocatione Pontifici supplicaret. Hoc Senatus responso proximior videbatur utriusque partis concordia: quocirca Joyosa Cardinalis, ut bene cæptis insisteret, mox Senatum adiit, atque imminentia continuati dissidii pericula, præsentanea Reipublicæ damna, turbatamque Italiæ, totiusque Europæ tranquillitatem, tam validis rationum momentis exposuit, ut inter Senatores conventum, decretumque esset, quod legum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

gum contra Clerum ſancitarum execu-
tio, donec amica utrinque deſuper
compoſitio fieret, ſuſpenderetur, amb
captivi Sacerdotes Pontificis Delegat
traderentur, atque edicta contra Inter-
dictum promulgata revocarentur, Re-
ligioſis etiam, qui e ditione Veneta e
migrarunt, in integrum reſtitutis. Vi
ciſſim vero Pontifex Interdictum abo
leret, eodemque tempore, quo Joyoſ
Cardinalis & Alincurtius hoſce con
cordiæ articulos Pontifici conſignave
rint, hic Joyoſæ Cardinali diploma d
revocando interdicto ſimul committere

§. LVIII.

Joyoſa Cardinalis pro inclinando Pontifice Romam profectus.

F. Paolo Iſtoria l. c. lib. 7. Merc. Gallo-belg. tom. 6. lib. 2. Daniel hiſt. de France tom. 15. Thuan. l. 137.

Proſpero hoc negotiationis ſuæ ſuc-
ceſſu lætiſſimus Joyoſa Cardinalis
die vigeſima quarta Martii Romam con-
tendit de Venetorum decreto Pontifi-
cem edocturus. Hujus adventu Ro-
mana Curia haud parum concitabatur
ac unusquisque prout affectus erat, ſuum
deſuper judicium ferebat, quibusdam
reconciliationem anhellantibus, aliis
eandem abhorrentibus: ipſe quoque
Pontifex primis diebus inter concordiæ
deſiderium, & imminuendæ Majeſtatis
ſuæ formidinem fluctuabat. Eodem
autem

autem, quo Cardinalis advenerat, die Baronius & Perronius Cardinales Papam rogabant, ut Joyosam benigne exciperet, & concordiæ conditiones a Franciæ Rege propositas grato animo acceptaret. Postridie Joyosa ad Pontificis alloquium admissus, quid post acres disceptationes, multasque difficultates superatas tandem Henrici IV. opera cum Venetis transactum esset, pluribus exposuit: cum vero sermonem de Jesuitarum revocatione inspergere oporteret, ex Alincurtii & Gallorum Cardinalium consilio, dissimulatione utendum ratus ajebat, quod eorum restitutio oppido difficilis, non tamen omnino desperata foret, ac ipsemet opportunum excogitasset medium, quod, si suæ Sanctitati bene visum fuerit, ceteris semel complanatis expositurus esset.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LIX.

Gravis in perficiendo negotio difficultas ob Jesuitarum revocationem suborta.

Totam noctem Pontifex inter recurrantes vigiles curas insomnem ducebat, ac orta vix luce Joyosam & Alincurtium ad se accersiri jubens revocandæ Societatis rationem sibi exponi petebat. Cardinalis itaque hunc in modum

Sæc. XVII. A.C. 1607.

dum exorsus est. „Jesuitarum revoca-
„tio, ut per speciale pactum obtinere-
„tur, sperari haud valet, si tamen San-
„ctitas sua diploma de revocando inter-
„dicto fidei meæ committere voluerit
„quamprimum illud Venetis, qui paci
„avidissimi sunt, exhibiturus sum, mo
„subjungam, quod illud, nisi Jesuitis i
„integrum restitutis, exequi haud ve-
„leam, spe igitur fretus sum, quod Ve
„neti, cum ad tollenda tot mala m
„nisi hanc unicam conditionem desid
„rari viderint, in eam facile consensur
„essent.„ Hoc Joyosæ consilium di
splicuit Pontifici, qui hoc unum desi
natum habebat, cum Venetis non tra
figere, nisi impetrata prius Jesuitarum re-
stitutione; „meo enim, inquiebat, de
„rogarem honori, si Jesuitas non alian
„ob caussam, quam ob præstitam mih
„obedientiam expulsos derelinquerem
„ipsis quoque meam de hac revocation
„fidem obstrinxi, sique ob duos Sacer
„dotes carceri mancipatos omnem
„meam impendi auctoritatem, indi
„gnum foret, si integrum Ordinem pro-
„scribi tolerarem. Volo itaque ac jubeo
„ut hi, antequam operi manus admo-
„veatur, integre restituantur: si vero
„Veneti contra illos quasdam habeant
„querelas; eas servato juris Ordine in-
„stituant.„ Hoc responso attonitus

Joyosa,

Joyosa, Perronium Cardinalem rogabat, ut Pontificis animum mitigare satageret. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LX.

Perronii Cardinalis consilium de superanda hac difficultate.

Igitur Perronius Cardinalis ea, qua valebat, auctoritate Papam his verbis alloquebatur: „Indignum est, ut „ob unius Jesuiticæ Sodalitatis utilita„tem totius Christiani corporis salus in „summum discrimen adducatur, præci„pue cum illius restitutio non tam ne„getur, quam in aliud tempus rejicia„tur: in eo potius laborandum, ut præ „ceteris Pontificia auctoritas Venetiis „restituatur, hoc impetrato facile ob„tineri poterit, ut Jesuitæ in hac di„tione pristinum locum recuperent: „Porro deberet sua Sanctitas pruden„tia sua introspicere, quod in eodem „statu res nunc concurrant, in quo tunc „erant, cum Leo X. in Germania, Cle„mens VII. in Anglia Religionis caus„sam perdidit, in quo erant, cum nu„per Clemens VIII. eandem salvam in „Franciæ Regno servavit. Jam in ar„bitrio Sanctitatis vestræ est, nunc al„terutrum in Italia efficere, rejectis aut „acceptis, quæ a Franciæ Rege pro- *Thuan. lib. 137. Fra Paolol. 7. pag. 395.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„positæ sunt, conditionibus: certum „autem est, quod Sanctitas sua per vi„ginti annorum bella, immensos sum„ptus, & sanguinem humanum totidem „præliis effusum, necnon per tot casus „& belli pericula id consequi haud po„terit, quod jam nunc citra sudorem „& cruorem ultro offertur: Ceterum „ea optima & sanctissima fiducia est, „quæ a caussæ justitia sumitur: Deus „vero mandavit discipulis, ut ad sim„plicitatem etiam prudentiam adjunge„rent. Clementis VII. caussa contra „Henricum VIII. Angliæ Regem justis„sima fuit, necnon Leonis X. adversus „Germanos, neque tamen æquitati e„ventus respondit, & utrobique Religio „summe labefactata fuit: nemini vero „notum est, an non Deus Catholicam „Religionem in Italia, & in Nobiliori „Europæ parte opprimi sit passurus, „sicut in Africa & Asia accidit, ut in„de ad Indias transferatur. Nisi ergo „occasione utatur Sanctitas sua, non „unum, sed viginti ex uno bello per or„bem sunt exoritura, iisque se sectarii „Germani rebus turbatis immiscebunt, „tunc erumpent cæca, quæ in viscera„bus latent, ulcera, contagione per „totum corpus grassatura: dein eve„niet, ut sua Sanctitas hinc inter Se„ctarios, inde inter Hispanos, qui se „pro

„pro auxiliaribus venditabunt, miſer- Sæc. XVII.
„rime & periculoſiſſime conflictetur: A. C. 1607.
„nec decent bella Sacerdotalem pieta-
„tem: minus igitur prudenter faciet
„Sanctitas ſua, ſi, cum de ceteris con-
„venerit, duntaxat Jeſuitarum ſtudio ſe
„tantis anguſtiis & damnoſis difficulta-
„tibus involvat. Eadem obſtacula ſeſe
„offerebant, cum Clemens VIII. de
„Franciæ Regis reconciliatione egit,
„ipſe tamen, quamvis articulum de re-
„vocandis Jeſuitis ſummopere cordi ha-
„buiſſet, ab eo deſtitit, ſola contentus
„ſpe, quod progreſſu temporis id, quod
„tum impoſſibile videbatur, obtenturus
„ſit:„ Tandem vero poſt multos ultro citroque non ſine altercatione habitos ſermones Pontifex indulſit, ut Joyoſa interim pro revocandis Jeſuitis, quantum fieri poſſet, apud Venetos ageret, ſi qua eorum reſtitutio nunc obtineri non poſſet, ſaltem aliqua apponeretur clauſula, qua minime eorum cauſſa neglecta videretur.

§. LXI.

Veneti Senatus oppoſitio contra Jeſuitarum revocationem.

Accepto hoc Pontificis reſponſo Joyoſa Cardinalis mox Venetias conceſſit, qui etiam ad Senatum admiſſus expo- *Fra Paolo l. 3. p. 335.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Daniel hist. de France a l'an 1607. Thuan. l. 137.

fuit, quod Pontifex Rempublicam pactis utrinque conditionibus in gratiam recipere paratus sit, ea tamen lege, ut Jesuitæ in pristinum statum revocarentur: Ad hæc reposuit Dux: Jesuitæ „non fuerunt ejecti, sed ipsimet ultro „abire maluerunt, quam Principi suo „obedire: postquam vero absentes Rem„publicam privatis & publicis convitiis „machinationibus, insidiis & seditio„nibus proscindere non dubitarunt, Se„natus communi omnium suffragio il„los tanquam Reipublicæ pacisque ho„stes perpetuo mulctavit exilio.„ His dictis Senatores, ut inquit P. Daniel Jesuita, contra Societatem in medium proferebant *atrocissima quæque ab hæreticis, ceterisque hujus Societatis hostibus jam toties divulgata.* Ajebant enim, quod „Patres & Mariti non pauci conquesti „essent, instigantibus Jesuitis sibi solita „obsequia a filiis & uxoribus non præ„stari: literæ etiam cujusdam Jesuitæ „fuerint interceptæ, quibus Pontificem „certiorem reddiderat, in urbe trecen„tos præcipuæ nobilitatis juvenes, to„tidem, quicquid juberet, suæ Sancti„tatis mancipia, inveniri: Hi quoque, „pergebant illi, secreta familiarum re„mantur bona ac facultates, proin, to„tius Imperii robur, viresque perspectas „habent, cientelas cujusque cogno„scunt,

„ſcunt, ea de re commentarios confi- Sæc. XVII.
„ciunt, & ſingulis ſex menſibus per A. C. 1607.
„Viſitatores ſuos ad Generalem ſuum
„mittunt. Bergomi & Patavii feſti-
„nato eorum diſceſſu multæ chartæ ſunt
„repertæ, quibus ejus rei fides fit. In
„ſuis ſermonibus ad populum traduce-
„bant Rempublicam, tanquam hære-
„ticam, Lutheranam, tyrannicam, &
„abominabilem: Monarchicum quoque
„Regimen in ſuis Scholis ſtudioſe ex-
„tollebant, ut Ariſtocraticum redde-
„rent infenſum: exſtiterunt quoque
„auctores, atque inſtrumenta omnium
„tumultuum, ſeditionum, & damno-
„rum, quæ Reipublicæ fuerunt illata:
„Moſcoviam intruſo Demetrio turba-
„runt, repetitis toties conjurationibus
„Eliſabetham ad trucidandos tot Ca-
„tholicos in Anglia impulerunt, Heno-
„ticam factionem in Galliis ad Regni
„perniciem excitarunt, variasque alias
„Regiones pernicioſiſſimis conſiliis per-
„turbarunt: Guilielmum quoque Ba-
„variæ Ducem ſenſim quaſi omni re
„ſpoliarunt, non ſine ipſius populi fre-
„mitu. Monarchiam in Eccleſia Ca-
„tholica moliuntur, etiam Pontificis
„potentiæ, ſi occaſio ferat, imponere
„parati, ut eam Pontifici ablatam in ſe
„transferant. Gregorio XIII. optimo
„ſeni tota vita impoſuerunt, emuncto-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„que ejus marſupio ex tot benefactis „ridiculo legationis Japonicæ chorag „morienti illuſerunt: pari impudenti „Clementi VIII. operam ſuam vendit „runt, mentione injecta de Sylveſtr „Aldobrandino in Bosniæ Regem crea „do: in Religione etiam tanquam pe „riculoſi novatores nuper pernicioſa „diſputationes de gratia cum Domin „canis inſtituerunt: nuper etiam ten „tarunt, ut Confeſſiones & abſolutio „nes per epiſtolas fierent: Moniti etiam „addebat alius, ab aliis ſumus, u „deinceps Societatis mores, doctrinam „& converſationem diligenter inſpici „mus, habent enim in hac Societat „omnium vitiorum genera patrocinium „& excuſationem: habent avari, qu „ſe tueri poſſint, quo ſine ullo conſcien „tiæ morſu ſpiritualia bona nundinen „tur, apud ſuperſtitioſos imaginis oſcul „omnium virtutum chriſtianarum exer „citatio ſuppletur: gloriæ cupidis, qui „bus ob fortunæ humilitatem, niſi pe „ſcelera non licet innoteſcere, quæli „bet ſcelera ſanctitatis tegmine velar „licet. Itaque non mirum, quod tan „tos progreſſus ea doctrina faciat, mul „tosque fautores habeat, quæ plurium „vitiis & cupiditatibus deſervit.„ Hæc & plura alia in odium Societatis fuere prolata, præ ceteris vero diſplicebat

Vene-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Venetis, quod quidam Jesuita in pompam, qua Parmæ Dux Nobilis cujusdam Puellæ Nuptias adornabat, impotentius invehens, dixisset, quod hi sumptus melius in Pontificis auxilium contra Venetos erogari potuissent. Præterea vel maxime Senatorum animos exacerbabat, quod Jesuitæ pueros in Scholis, atque adolescentes in Republica sensim ab obsequio alienarint, unde animadversum, quod illo abhinc tempore, quo Jesuitæ Venetiis domicilium fixerunt, Candidati ad Magistratus munia aspirantes haud amplius, ut olim, sese Senatoribus commendarint, sed consuetum hoc obedientiæ obsequium intermittentes per prensationes & secretas factiones non sine magno Senatus contemptu & Reipublicæ periculo ad dignitatum fastigia ascendere edocti fuerint: Eapropter jam tum in Decemvirum consessu stabilitum, ut si concordia cum Pontifice iniretur, Jesuitarum restitutio a pacis negotio separaretur, hacque ratione, si in ceteris Pontifici obtemperarent, saltem in hoc vincerent: Probationes etiam de aliis criminibus contra Jesuitas eo fine instructas ostendebant, ut se ob denegatam illorum revocationem apud Papam excusare, eosque, quos belli jam accensi authores, novamque dissensionum incentores noverant,

Sæc. XVII. A.C. 1607.

verant, intra Reipublicæ viscera habe
non cogerentur.

Quamvis Joyosa Cardinalis quam
plurima potius exacerbati animi impe
congesta nosset, ex his tamen haud ob
scure collegerat, quod Senatum ad Je
suitarum restitutionem incassum sollic
taret, quocirca huic articulo supers
dendum ratus Romam reversus est.

§. LXII.

Aliæ difficultates coram Papa complanatæ.

Daniel & Thuan. l. c. Fra Paolo l. c.

Interim Romæ in removendis ceter
concordiæ obstaculis desudatum e
nova enim oriebatur difficultas circ
locum, ubi censurarum revocatio fiere
Pontifex enim illam Romæ, Vene
vero Venetiis promulgari petebant
utraque tamen contendentium pars a
concordiam revocata est, ea lege, u
Alincurtius a Papa censurarum revo
cationem Romæ, Fraxineus vero Ve
netiis peteret. Rursus Hispani Card
nales contendebant, quod ad Sanctita
tis suæ dignitatem pertineret, ut Epi
scopi, qui interdicto non obtemperarun
in absolutionis gratia non comprehen
intelligantur, sed eam ab ipso Papa Ro
mam accedentes petere teneantur. Ve
rum ad Perronii Cardinalis oppositione

Papa

Papa assensit, ut Joyosa Cardinalis Episcopos hosce censuris solvere posset: Præterea Pontifici falso rumore fuerat insinuatum, quod Veneti captivos Sacerdotes consignare nollent, nisi facta prius *protestatione*: Hanc ob caussam totum pacis negotium fuisset dissolutum, nisi Perronius Cardinalis Pontifici proposuisset, quod si transactio hanc ob caussam dissolvenda foret, Pontificiæ dignitati magis consonum videretur, si ea pacis dissolutio Venetiis fieret; tunc enim illa ab omnibus adscriberetur Venetis, secus vero attribueretur Pontificis pertinaciæ. Huic Cardinalis rationi acquievit Pontifex: mox vero Hispani petebant, ut Cardinalis Zapata Joyosæ comes ac socius in exequendo Pontificis diplomate adjungeretur: obstitit tamen vehementer Joyosa, palam professus, quod potius a toto negotio desistere, quam alium in partem laboris tanto suo incommodo confecti admittere vellet. His igitur omnibus superatis difficultatibus Joyosa Cardinalis jamjam Venetias cum diplomate reverti parabat, cum Pontifex eodem temporis momento literas acciperet, in quibus Franciscus de Castro Hispani Regis Orator eidem significabat, quod si articulo de Jesuitarum revocationi immotus insistere vellet, absdubio a Venetis consen-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

consensum obtenturus esset: Perlecta hac epistola mox Pontifex Joyosæ negotium dabat, ut hanc caussam denuo urgeret, simulque Venetiarum Duci declararet, quod secluso hoc articulo totum concordiæ negotium in irritum caderet. verum Perronius mox labantem Pontificis animum denuo ad firma pacis consilia erexerat, id tamen Hispani conspirante ipso Donato Veneto Duce a Pontifice impetrarunt, ut in Philippi Regis gratiam, Pontifex Jesuitarum revocationem in concordiæ pactis omitti concederet: Quinimo ipsemet Francia Rex hunc articulum sat remisse urgere videbatur; quippe inter cetera, quæ Campignio Oratori Venetias decreto dederat, mandata nullam de eorum restitutione mentionem fecerat, duntaxat injungens, ut a Senatu obtineri niteretur, quatenus Ecclesiæ Collegia & Jesuitarum bona, utpote Ecclesiastica, a Nuntio Pontificio administrarentur, præcipue cum Respublica non bonis hisce, sed Jesuitis bellum dixisset.

§. LXIII.

Venetorum Respublica a censuris & interdicto soluta.

Thuan. l. 137. *Merc. Gallo-belg. t.* 6. *l.* 2.

Sublatis igitur omnibus obstaculis solus Joyosa Cardinalis Roma unacum diplomate Pontificio Venetias contendit,

dit, ac die decima Aprilis Curiam ingreſſus, quid apud Pontificem egiſſet, pereleganti oratione Senatoribus expoſuit, ſubjungens, interdictum non revocatum iri, niſi Jeſuitæ reſtituerentur. „Ad hæc Venetus Dux ſubridens „Cardinali repoſuit, ſupervacaneum eſt „hanc rem urgere; ſat notum enim eſt „mihi, quod Pontifex, ut Hiſpaniæ Re„gem ſibi demereretur, hunc articulum „urgere deſtiterit.„ Accepto hoc reſponſo Cardinalis pacis articulos Pontificis manu firmatos protulit, quorum hi potiſſimi erant. I. Ut ambo Sacerdotes captivi conſignentur *abſque proteſtatione*. II. Religioſi ditione dilapſi revocentur, reſtitutis eorum bonis. III. Revocetur decretum, interdicto oppoſitum cum omnibus aliis ab eo dependentibus. IV. Irritum quoque declaretur epiſtola ad omnes urbes transmiſſa. V. Adimpletis hiſce conditionibus, ſublato interdicto, cenſurarum abſolutio concedatur. Re igitur cum accerſitis quibusdam Patavinis Doctoribus & Theologis communicata, reſpondit Princeps totumque Collegium, quod in Regis Franciæ gratiam captivos, absque præjudicio auctoritatis Reipublicæ, tradere parati eſſent, non tamen omiſſa proteſtatione: quo ſtabilito Cardinalis de modo cenſuras tollendi agere cæpit,

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

pit, exponens, quod ipſe cum Princip & Senatu ad Eccleſiam Divi Marci ac cedere, atque ad finem Miſſæ eisde ſolitam benedictionem impertiri velle eoipſo enim, quod coram Senatu ipſ met Sacrum celebraret, omnibus m nifeſtum fieret, ſublatas eſſe cenſura Verum hic modus diſplicuit Princip qui Cardinali hæc repoſuit, „ut noſt „innocentia omnibus ſit manifeſta, nu „lique culpæ obnoxia, minime dece „ut interveniat actio, quæ abſolutioni „pœnitentiæ aut condonationis ſpecie „præſeferat: ſæpe enim aliis Princip „bus contigit, ut quæ ipſi ex pietat „ac Religionis ſtudio fecerant, ab ali „in commiſſæ agnitæque culpæ teſtim „nium accepta fuerint.„ Opponen autem Cardinale, quod Benedictio A poſtolica nunquam ſit rejicienda, re poſuit Princeps, *nec nos illam rejicim nec unquam rejiciemus, niſi ea in falſæ cu pæ ſignum adhibeatur*: Tandem multi ultro citroque agitatis Cardinalem inte & Senatum conventum eſt. I. Ut Car dinalis in Collegio absque alia actione ſolutas eſſe cenſuras annuntiet, eoden que tempore Princeps Cardinali tradat edicti revocationem. II. Captivi red dantur, data duntaxat utrinque fide III. Religioſi, qui a Veneta ditione re ceſſere, reſtituantur, excluſis Jeſuitis ut-

utpote qui non ob Pontificis obedientiam, sed alias graves culpas ejecti fuissent. IV. Nulla fiat mentio de epistola ad civitates directa, sed duntaxat edicti revocatio typis imprimatur. V. Orator Romam decernendus a Republica eligatur. His stabilitis supererat difficultas circa ipsum diploma; cum enim ibi hæc verba legerentur: *sublatis censuris simul tollatur edictum*, Cardinalis contendit, omittendum esse verbum *tollatur*, subrogato verbo *revocetur;* in quo Senatus voluntati Cardinalis acquievit.

Compositis igitur omnibus dies vigesima prima Aprilis indicitur, in qua tot votis exoptata reconciliatio perficeretur: Res autem hunc in modum peracta: Habitabat Joyosa Cardinalis in Ferrariæ Ducis Palatio, quo se matutina luce conferebat Fraxineus Galliarum Regis Orator: postea Marcus Ottobonus Reipublicæ Secretarius cum duobus Notariis & satellitibus, qui ambos captivos Canonicos ducebant, Oratoris cubiculum accessit, quo salutato inquiebat: *Hi sunt duo illi capti, quos juxta transacta Serenissimus Princeps in Regis Christianissimi gratiam Oratori suo consignat, protestando, quod id absque præjudicio auctoritatis, quam Ecclesiasticos judicandi Respublica habet, factum intelligatur*, ad hæc reposuit Orator: *Hac con-*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ditione illos recipio: his ita gestis dese- per utrinque conficiuntur tabulæ. Ora- tor vero cum toto suo comitatu Capi- vos ad Cardinalis conclave adducen- *hi sunt*, inquiebat, *captivi, quos Pontif- tradere jubeor*, mox Cardinalis eos con- signabat Claudio Montano hanc in rei a Papa delegato, qui in Dominii & po- sessionis signum eos dextera tange- satellites rogabat, ut illos interim cu- stodirent. His peractis Cardinalis un- cum Oratore ad Principem, totumqu- Collegium accedens inquiebat, *gaud- tandem optatissimum juxta ac faustissimu- illum illuxisse diem, in quo Serenitati v- stræ annuntiare licet, quod omnes censur- sint, prout reipsa sunt, sublatæ: inge- tem capio voluptatem ex præclaro hoc b- neficio, quod in Christianam Rempublica- præcipue vero in Italiam exinde redund-* His dictis Princeps diploma de revocat- decreto tradidit Cardinali, qui Orato- rem Romam ablegandum seligi petiit eapropter eadem adhuc die sub vespe- ram nominabatur Franciscus Contari- nus, qui etiam die nona Maji Romam profectus die decima nona ejusdem Mensis ad Pontificis alloquium perbe- nigne admissus est: vicissim vero Pon- tificis Nuntius die secunda Junii Vene- tias advenit, pari honorum significa- tione exceptus: Pontifex vero hanc

trans-

transactionem sibi a Cardinale submissam die trigesima Aprilis ratam habuit. Tandem igitur periculosum hoc dissidium contra omnem spem optatum sortiebatur exitum, cujus prosperitas potissimum in acceptis referenda est dexteritati Cardinalis Joyosæ, qui omissis cavillationibus multa, quæ quidem Romanæ Curiæ Ministri expetebant, ipse vero nunquam a Venetis concedenda prævidit, prudenti dissimulatione suppressit. Re penitus confecta Veneti huic Cardinali argenteorum vasorum quatuor sportas, Oratori autem Gallico adamantem & aureum ingentis pretii poculum in gratitudinis thesseram pro adhibita tam indefessa opera dono dederunt. Henricus vero Galliarum Rex Perronium Cardinalem Senonensi Archiepiscopatu & supremi Galliarum Eleemosynarii dignitate decorabat.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXIV.

Calviniſtæ occaſione hujus diſſidii ſuam ſectam Venetias invehere intenti.

Compoſito hoc diſſidio epiſtola a quodam Paſtorculo Genevenſi Pariſios ad quemdam Calviniſtam fuit intercepta hujus tenoris: „ipſemet aliquamdiu „ Venetiis commoratus Evangelium „ ibidem introduxi, cujus uberrimos „ fru-

Daniel hiſt. de France tom. 10. Lettr. du Cardinal. Ubaldin. 16. Sept. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„ fructus poſt aliquot annorum curri
„ culum videbimus: in hac vinea Frate
„ Fulgentius (*) ſanctiſſimus Evangeli
„ Prædicator indefeſſo ſtudio laborat
„ plures etiam ex Senatoribus, ac præ
„ cipue Dux oculos ad veritatis lucem
„ aperuerunt, quamvis nondum ſe
„ manifeſtare, ſed tempus magis oppor
„ tunum præſtolari decreverint, dum
„ eorum numerus erit celebrior: Fe
„ tur quoque, quod epiſtolæ adverſu
„ Papam & Jeſuitas ſcriptæ Autho
„ exiſtat Nobilis Venetus nomine Do
„ minicus de Molino: nil ergo Reli
„ gionis Reformatoribus ſupereſt, ni
„ ut Deum exorent, quatenus brevi
„ Papa litem contra Venetos excita
„ permittat; hac enim ratione ipſi Re
„ formatam Religionem in Venetas di
„ tiones invehendi occaſionem nanci
„ ſcentur. „ Hanc epiſtolam, ſive ve
ra ſive conficta fuerit, Henricus Rex
Ubaldino Pontificis Nuntio legendam
præbuit, qui vehementer attonitus, f
naſcenti malo remedium pro ea, qu
apud Venetos valeret, auctoritate op
poſiturum, ſpopondit: viciſſim ver
Rex Nuntio declarabat, quod de tot
re

(*) Erat is ex Ordine Servitarum Reipu
publicæ Theologus, ac Fratris Pauli Sarpi
Socius, cujus etiam vitam conſcripſit.

rei ſerie edoctus Campignio ſuo apud Rempublicam Oratori hanc in rem literas dediſſet, addito mandato, ut ad Senatum admitti petens, eidem imminens fidei periculum, malumque præveniendi neceſſitatem ob oculos poneret. Enimvero Campignius præcipuis Senatoribus, quos Orthodoxæ fidei addictiſſimos noverat, hujus Calviniſtæ epiſtolam exhibuit, ac re cum illis collata ad Senatus conſeſſum introduci petiit, ubi hac ſuper re acriter declamans pluribus, iisque validiſſimis rationibus demonſtratum ibat, quantum Reipublicæ interſit, omnem aditum hæreſis veneno tempeſtive occludere: poſtea præfatam extraxit epiſtolam, ad cujus lectionem ex Senatoribus quidam exanguis ac pallore deformis conſtitit, alius vero palam edixit, has literas eſſe ſuppoſititias, atque a quodam confictas Jeſuita, qui Patris Cotoni opera uſus Rempublicam Regi, mundoque exoſam reddere conatus eſſet: ad hæc vero reponente Oratore, quod niſi Rex de hujus epiſtolæ veritate certus foret, eandem prudentiſſimo huic conſeſſui communicari haud juſſiſſet, non pauci ex Senatoribus acriter in Fratrem Paulum & Fulgentium invehebantur, dato Inquiſitoribus negotio, ut ſuo officio ſtrenue fungentes mala ex hæreſi & hæretico-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ticorum technis pertimescenda præverere satagerent: Insuper Fratri Fulgentio, ne deinceps ad populum diceret, inhibitum, Sarpius vero plurimum imminuta, qua prius apud Rempublicam valebat, existimatione deinceps tam in sermonibus quam scriptis suis cautior, magisque circumspectus evaserat: Hæc si vera forent, licet ægre cum probata Donati Principis probitate, & tantopere deprædicata Sarpii Orthodoxia conciliari possint, luculento tamen essent testimonio, quod hæretici sedulo omnique tempore ex Catholicorum dissidiis sectas suas propagandi occasionem captare studiosissimi sint.

§. LXV.

Paulus Sarpius a Sicariis graviter vulneratus.

Vita del P. Paolo Memoir. secret. tirées des archives des Souverains pag. 6. Thuan. l. 137.

Attamen non modo Sarpii famam calumniis obterrere satagebant nonnulli, sed insuper ejus vitæ insidias sæpius struebant, præprimis vero sexto post redditam pacem mense die quinta Octobris a Sicariis invasus ægre mortis periculum eluctabatur: cum autem hoc idem facinus a variis Scriptoribus calamo vel in Pontificem vel in Sarpium nimis amarulento citra veritatem descriptum videatur, potius Authorem arca-

arcanorum ex Principum Archiviis extractorum sequi placuit, eoquod is totam rei seriem se ex ipsius Patris Fulgentii ore percepisse testetur. Decreverat Casparus Scioppius Roma in Germaniam proficisci, huic ergo, eoquod Venetias pertransire cogeretur, Bellarminus negotium dabat, ut Patrem Paulum Sarpium suo nomine salutaret, eidem significaturus, quod Bellarminus nunquam Personæ, licet causſæ, inimicus Sarpii fuisset, „cum ambo sui Princi„pis causſam tuendam suscepissent, hic „pro Republica, iste pro Sede Apostolica decertans: proin tantum absit, „ut is Sarpio indignetur, quin potius „eum æstimet, colat, omnique data „occasione obsequium eidem præstare „paratus sit, in hujus autem sinceri af„fectus testimonium eundem monitum „velit, ut securitati suæ consulat, eo„quod ejus vitæ insidias strui certum „sit.„ Insolito hoc obsequio attonitus hæsit Sarpius, qui mox totam rei seriem tribus Reipublicæ Inquisitoribus retulit. Hi vero, ut Sarpii vitam in tuto collocarent, illum rogabant, ut loricam sub veste sua gestaret, ac nonnisi comitante eum Fratre Marino Viro sat magnanimo, qui sclopo ac pugione armatus esset, foras iret. Cum autem quadam die cum præfato socio de

Sæc. XVII. A.C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607. ponte Sanctæ Fuscæ descenderet, ad monasterium suum reversurus, vidit populum ad incendium, quo domus quædam correpta flagrabat, extinguendum turmatim accurrere: incitabat quoque spectandi aviditas Fratrem Marinum, qui obtenta a Sarpio licentia pariter ei festinus contendit. Hujus absentia freti, qui in insidiis latebant, quinque sicarii Paulum nil mali suspicantem adoriuntur, & quindecim ictibus in facie & collo feriunt, ac pugionem in uno vulnere infixum relinquunt, alius vero Marinum insecutus eundem tamdiu legatum tenuit, donec Sarpio, ut credebant, trucidato ejus Socii ex condicto reversi fuissent, qui præcipiti pedum studio aufugientes conscenso navigio ad id instructo in Ferrarienſem ditionem descenderunt; comperto atroci hoc facinore Venetus Senatus, ut deinceps Theologi sui vitæ ac securitati consultum esset, die vigesima nona Octobris hoc edictum promulgari jussit: *Spectato nefario conatu contra Reverendum Patrem Magistrum Paulum Servitam Reipublicæ Theologum attentato, necnon compellente pietate Reipublicæ consueta & protectione, quam illis debet subditis, qui eidem suo Zelo ac fidelitate deserviunt, prout hic Religiosus rarœ probitatis ac doctrinæ Vir præstitit, Respublica ad testificandam suam er-*

ga

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ga ipsum venerationem declarat, quod si cujuscunque demum conditionis aut status deinceps præfatum Patrem Paulum aut quovis modo vel quovis Reipublicæ loco offendere præsumpserit, hunc qui occiderint, præmium bis aureorum millium, occisi vel capti bonis aut ex ærario, si vero vivum stiterint, duplo majorem summam recipiant. Si quis autem hujus sceleris Autores manifestaverit, etsi conjurationis conscius esset, accepta tamen impunitatis gratia ei duo aureorum millia statim exsolvantur. Respublica enim omnino vult, ut Reverendus Magister Paulus, sicut & quivis alius subditus, qui Reipublicæ utilem navat operam, a quovis honoretur tanquam Vir, quem Respublica ob propria ejus merita sua protectione dignatur.

Quoniam vero duo ex hisce Sicariis primo ad Nuntii Apostolici Palatium confugerant, ac Rudolphus Poma hujus criminis Autor jam antea suis filiis Possevini Jesuitæ curæ commissis Romæ multis cumulabatur beneficiis, hinc non deerant calumniatorum non pauci, qui per summum nefas ipsum Paulum V. Pontificem Maximum hujus violentiæ conscium redarguerent: attamen literæ ab Alincurtio ad Henricum IV. Regisque Ministros Roma datæ, necnon plurima testimonia progressu temporis producta plene innocentiam hujus Papæ vindicarunt: quinimo ipsemet Senatus

Sæc. XVII. A. C. 1607.

omni sollicitudine caverat, ne quid fieret aut diceretur, quod Pontificem posset offendere, severe etiam prohibitis libellis, qui hac de re in vulgus spargebantur, vel postea spargi possent.

§. LXVI.

Diplomatis promulgatio circa controversiam de auxiliis a Paulo V. in aliud tempus dilata.

Abregé de l'hist. Eccl. tom. 10. Acta P. Lemos Hist. Congreg. l. 4. c. 22. Diarium Pegnæ Hist. controv. l. 6. cap. 23.

Plurimo quamvis labore, quo plerumque utilia comparantur, denique Venetæ litis salus constitisset, ab ipso tamen hoc tumultu Paulus V. haud exiguum alterius controversiæ levamen deprompsit, litigio inter FF. Prædicatores & Jesuitas per tot annos protracto in finem, saltem silentium imponendi occasionem nactus. Postquam enim Pontificis jussu Gregorius Nunnius Coronellus, qui Sacræ Congregationi a secretis erat, præmeditatum damnandæ Molinisticæ doctrinæ diploma quater sub limam revocatum, atque a summo Pontifice ultimo recognitum exhibuerat, nil propius videbatur, quam ut hoc ipsum diplomatis specimen Pontificia manu firmaretur, eoque promulgato hæc controversia Apostolico judicio tandem dirimeretur: Insuper Pontifex

tifex Cardinales ad hujus cauſſæ cognitionem adſcitos, qui jam anno ſuperiori hanc litem definiendi neceſſitatem expoſuerant, denuo die vigeſima octava Auguſti in feſtivitate D. Auguſtini, qui ſtrenuus erat gratiæ vindex, conſuluit Pontifex, num *his maxime temporibus* (ſcilicet cum Societas ob pronum in Pontificis juſſa obſequium Venetiis expulſa fuiſſet) indicta Congreg. ſolemnis controverſiæ definitio promulganda eſſet? Quid vero in hoc conventu deliberatum fuerit, reſciri nequit, eoquod Pontifex inviolabilis ſilentii legem impoſuiſſet, & ipſe Coronellus, qui acta conſcripſit, huic Congregationi non interfuerit: Livinus quidem Jeſuita in ſua hiſtoria *ex probabili* conjectura nullatenus dubitandum cenſet, quod Papa Cardinalibus Moliniſticæ opinionis merita & Baneſianæ doctrinæ vitia compendio propoſuerit, eo fine, ut hi ex integra rerum cognitione ſecundum æquitatis Regulas de cauſſæ juſtitia cenſerent. Verum in re tanti momenti *probabilis* conjectura parum valere videtur: id unice certo compertum habetur, quod Pontifex accerſitis poſt tertium diem Ordinum Præpoſitis litem, judiciique Apoſtolici promulgationem differendam declararit, prout ex ſequenti reſcripto Pontificio oſtenditur:

Sæc. XVII. A. C. 1607.

In

Sæc. XVII. A. C. 1607. *In cauſſa de auxiliis, Sanctiſſimus Dominus Noſter diſputantibus & conſultoribus ſignificavit, poſſe illos reverti ad propria, dixitque Sanctitas ſua, ſe opportuno tempore promulgaturum declarationem, ac determinationem ſuam, atque interim ſeverio injunxit, ut in hujuſce argumenti tractatione, nullus partem alteram nota aliqua, vel cenſura perſtringere audeat, inſuper tam Prædicatoribus quam Jeſuitis ut ſi quis hoc in capite deliquerit, ſeverepuniatur, ita quippe ſuum iſtud decretum inviolate ſervari vult, ſuo ergo officio non deerit Paternitas veſtra, ut ejus obſervantiæ invigilet, ſingulariter vero data occaſione ſignificabit, quidquid in hoc executione demandaverit, ut de iis ſuæ Sanctitati ratio reddi valeat.*

§. LXVII.

Cardinalis Perronii conatus pro impetranda hac Pontificiæ definitionis dilatione.

Ciacon. in vita Perron. Card. Abrege l. c. Hiſt. Congreg. l. 4. cap. 23. P. Eggs S. J. l. 5. Purp. doct.

Jam dudum Perronius Cardinalis quamvis Molinæ doctrinam ſibi minus probatam haberet, ad omnes tamen intentus erat occaſiones, ut Henrico Regi ſuo gratificaturus periclitatem Societatem in Auxiliorum controverſia juvare, ac imminens capiti fulmen quæſita mora ſaltem ad tempus averte-

vertere posset: haud magis exoptata hujus consilii opportunitas occurrere videbatur, quam quæ ex siniſtro Jesuitarum fato, quod Venetiis subibant, enata est; prout ipsemet Perronius datis die undecima Julii anno priori literis Henrico IV. his verbis insinuabat: *haud dubito, quin ea res* (loquebatur de proxima causſæ hujus definitione) *ad exitum deducatur, nisi occasione Veneti dissidii alia interveniat vicissitudo, quæ illius cursum sistat.* Cum ergo Perronius Societatem plus æquo affligi crederet, si eo tempore, quo unice ob obedientiam & præstitum Sedis Apostolicæ obsequium, Patriæ, honoris, & fortunæ periculum adibant, Pontificia doctrinæ suæ damnatione diffamarentur, ac majori infamiæ, suorum æmulorum ludibrio, irrisioni, ac despectui exponerentur, aliunde vero Cardinalis sibi Pontificis, atque Henrici Regis gratiam novo hoc officii genere demereri averet, hinc sua eloquentia, sagacitate atque auctoritate, qua plurimum valebat, Pontificem eo inclinabat, ut ipsemet proposita ratione persuasus, vulnus a Venetis inflictum procrastinatæ damnationis emplastro mederi festinaret. Nec id diffitetur Augustinus Oldoinus Jesuita Ciaconii continuator, ex quo P. Eggs ejusdem Societatis Alumnus hæc

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

hæc scribere haud dubitabat: *Paulo V. auctor fuisse memoratur Perronius, ut solemnis disputatio de auxiliis gratiæ efficacis libero arbitrio & Prædestinatione excitaretur & periculosis opinionibus opportunior, quam ferendis fructibus, silentio involveretur.*

§. LXVIII.

Hoc Pontificis decretum Nuntiis Apostolicis Inquisitoribus, aliisque insinuatum.

Hist. Congr. l. 4. c. 23. & 24. Abrege l. c. Pegna in advers.

Hoc Pontificis decretum, quamprimum publicæ luci datum, nulla mora Nuntiis Apostolicis necnon hæreticæ pravitatis Censoribus eo fine communicatur, ut hanc litem non quidem finitam, vel decisam, aut uni parti adjudicatam, sed duntaxat suspensam, atque ad opportunius tempus dilatam esse innotesceret: Idem quoque die quinta Septembris Claudius Aquaviva Societatis Præpositus missis per omnes Provincias Encyclicis literis significabat. Hispani quoque Inquisitores omnibus sibi subjectis denuntiarunt, quod Pontifex opportuno tempore suam hac in caussa definitionem evulgaturus esset, proin lite nondum decisa interim cunctis data *sit facultas, ut quoad sua Sanctitas resolvat de hac controversia, possint disputare & tractare de præfata materia,* quia

Sæc. XVII. A. C. 1607.

quin tamen quis alterutrius ſententiam cenſuris perſtringere audeat. Quamvis ex ipſis Pontificii hujus decreti verbis luculenter pateat, Molinæ ſententiam toties a Cenſoribus notatam, nondum tamen Apoſtolico judicio damnatam, ſed adhuc toleratam fuiſſe, nihilominus in variis Hiſpaniæ urbibus feſtivi ignes ludique inſtituti, triduanæ feriæ Scholaribus indictæ, tauri per plateas & vicos agitati, caſtrenſes tibicines & Tympanotribæ diu noctuque auditi, ac denique triumphales arcus magna mole fuerunt erecti, quorum in fronte titulus aureis literis inciſus legebatur: *Molina Victor.* Attamen tantilla hæc dilati fulminis refrigeria, atque inde captata gaudia non citra indignationum æſtus ſteterunt; poſtquam enim Fratres Prædicatores, atque inter eos præcipue Joannes de Arcediano Hiſpaniæ Provincialis die vigeſima ſexta Novembris datis ad Papam literis de hac injuria quererentur, ac Franciſcus Pegna Rotæ Romanæ Decanus, intempeſtivi hujus plauſus ſcandala graviori Sermone coram Pontifice exponeret, hic datis ad Hiſpaniæ Regem literis declarabat, proximam hujus litis deciſionem ſibi adhuc cordi eſſe, falſo autem aſſeri, quod Moliniſtarum opinionem tanquam probabilem approbaſſet. Hac igitur ratione nimis

Præf. Hiſt. Congr. §. 12. *P. Labbe Jeſ. l. 2. elog.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

nimis præfeſtina quorumdam victori evanuit, brevi tamen revixit pro utr que ſententia decertantium ardor, utr *vero potior ſit, judicent docti.* Pro qu autem parte hiſtorica hujus diſſidii ve ritas ſtet, *compendio res ageretur*, inqu Noriſius Cardinalis in vindiciis Aug ſtinianis, *ſi liceret acta Congregationu recitare*, producendo, quibus oppoſi pars caret, antiquiora & coeva teſti monia ex Hiſtoricis commentariis Tho mæ de Lemos, Franciſci Pegnæ & Co ronelli, qui omnes ea ætate tum Rom fuerunt præſentes, maximamque a actis ipſis partem habuere: Ceteru circa hunc articulum Religioni pio f lentio litandum eſt: id tamen omnib compertum habetur, quod Calviniſt impoſitum Pontificis ſilentium in rem ſuam vertentes paſſim divulgarint Se mipelagianismum in Eccleſiæ Romanæ gremio tolerari: hos tamen doctiſſimu Boſſuetius ſolide confutavit.

§. LXIX.

Pacis atque induciarum negotiatio in Belgio Catholicos inter & Fœderatos.

Gallut. de Bellobelg. lib. 20. Grotius l. 15. & ſeqq.

Sub idem tempus, quo Romæ dogmatica concertatio inter Thomiſtas & Moliniſtas ſententiæ ſuſpenſione com quie

quieſcere cæperat, poſt atrociſſimum quadraginta annorum bellum tandem etiam de induciis cogitatum eſt, tam Alberto Archiduce, quam Mauritio ad communem Belgii tranquillitatem propenſis. Obſtabat tamen antiquum jus, quod Archiduces in Fœderatas Provincias, quæ viginti quinque abhinc annis Hiſpanorum imperium excuſſerunt, ſibi adhucdum vendicare credebantur, quocirca Belgii Ordines palam declarabant, nullam pacis ſpem fore, niſi prius hæ Provinciæ in liberæ Reipublicæ ſtatum redactæ agnoſcerentur: nihilominus Archidux concordiæ ſpe haud dejectus Joannem Neyum, qui poſt vigeſimum ætatis annum ab hæreticis ad Catholicos ſe receperat, Franciſcanæ familiæ Generalem, ut vocant Commiſſarium pro hoc negotio ſelegit, Sacros Viros, utpote reconciliationis humanæ interpretes, pacis tractationem minime dedecere ratus. Hic ergo Religioſis veſtibus in profanas commutatis die vigeſima ſexta Februarii Bruxellis Risvicum contendit, ibidem Hagam Comitum progrediendi poteſtatem præſtolaturus, qua obtenta ad Mauritii & Barneveldii Hollandiæ Patroni alloquium admiſſus expoſuit, quod Archiducum exiſtimationi graviter detraheretur, ſi hoſce populos nunc nimia in-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Haræus anno 1607. *Thuan. iib.* 138.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

dulgentia liberos declararent, in qu
utpote jugum detrectantes arma tot
nis moviſſent: ad hæc vero mox
ſpondit Mauritius, *non ipſi, ſed no*
manus hanc nobis peperere libertatem,
qua acrius quam pro vita pugnabimus.
dictis dimiſſus eſt Neyus, data eid
redeundi facultate, dummodo amp
res demandatæ de induciis agendi
teſtatis literas ſecum afferret, qui
obtentis Barneveldius Fœderato
nomine alium ejusmodi chirograph
tradebat, in quo Ordines poſtulabu
ut Hiſpani quoque Regis conſenſus
cederet, de qua cum Neyus ea le
ſi Archiduci placeret, caviſſet, Bruxe
rediit, inde vero Hagam reverſus
Ordinibus petiit, ut non modo ter
ſed & mari ab omni hoſtili opere ce
retur: cum autem ei reſponderet
quod non antea Claſſis Hollandica
Hiſpaniæ litoribus revocanda eſſet, qu
ex aula conſenſio Regis in Inducias
ciperetur, Neyus hoc reſponſo ha
contentus tandem a Fœderatis ob
nuit, ut armorum ceſſatio in octo M
ſes promitteretur.

§. LXX.

Induciarum promulgatio.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

His ita feliciter confectis communis omnium erat lætitia, ac præcipue Fœderati Ordines die decima tertia Aprilis hasce inducias per omnes Provincias promulgari præceperunt, misso hunc in finem edicto, quo publicam privatamque subditorum utilitatem, ac Calvini sui Religionem hac pace promotam gratulantes, in tam singularis beneficii recognitionem universalem *jejunii & precationis* diem nonam Maji per omnes urbes & oppida indixerunt. Postea Theodorus Dousa seu Verdusius die decima quarta Aprilis ab Ordinibus Lilloum decernebatur unacum literis, quibus præfatæ octimestres induciæ solemni ritu confirmabantur, vicissim vero pares Archiducum literæ Verdusio traditæ, cui jam antea, ut huic negotio egregiam navaret operam, Neyus Archiducis nomine admodum pretiosum torquem aureum dono dederat: ita nempe nullum negotium tam arduum est, quod auri ope confici non valeat. Paulopost Galliarum Rex Ordinum literis certior factus, die vigesima octava Maji quosdam ablegabat, qui præprimis questi, quod Ordines ad rei adeo gravis conclusionem Rege insscio descenderint, petebant, ut ex Fœderatorum numero aliqui publica auctoritate delegarentur, quibuscum ipsi de rebus ad

Merc. Gallobelg. l. 31. t. 8. part. 2. Rapin. Thoir. hist. d' Angl. l. 17. Daniel hist. de France tom. 10.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

commune bonum ſpectantibus delibe-
rare poſſent. Poſtea Fœderati, ne
æmulationis invidiam ſibi accerſerent,
pariter quosdam ad Jacobum Angliæ
Regem decreverunt, qui eundem de re
geſta certiorem redderent, ejusque opem
conſiliumque implorarent. Interim die
decima ſexta Julii expectata Hiſpaniæ
Regis approbatio ad Ordines delata est,
cunctis ſibi tam felicem exitum gratu-
lantibus: Idem quoque officii genus Pon-
tificis nomine Guido Bentivolius Nun-
tius Apoſtolicus apud Archiduces ex-
ſolvebat. Die autem nona Octobris ad
Fœderatos allatæ ſunt Rudolphi II. Cæ-
ſaris literæ, in quibus ſe inſcio ac in-
conſulto armorum ceſſationem fuiſſe
ſancitam querebatur, declarans, ſe
ſe jure poſtulare, ne ſine aſſenſu ſuo
pacis negotium promoverent, aut aliud
quid circa Belgium Sacri Imperii feu-
dum aggrederentur, quod imminutu-
iret Cæſaream auctoritatem. Veruntamen
Fœderati in ſuo reſponſo nullam fecere
mentionem de ea literarum parte, in
qua feudum Imperii Belgium dicebā-
tur, forte quia id refellere odioſum, de
fateri inglorium cenſuere. Demum
exeunte anno de ipſo pacis negotio age-
batur, ſublatis jam per inducias gra-
vioribus obſtaculis.

§. LXX

Sæc. XVII.
A. C. 1607.

§. LXXI.

Pontificis literæ ad Anglos Catholicos circa Regis juramentum.

Postquam primum Pauli V. diploma, quo neminem sine salutis dispendio se præscripto juramento obstringere posse declarabat, in Angliam fuerat delatum, Blackwellus aut pœnarum metu territus, aut Regi complacendi studio deceptus hasce Pontificis literas promulgare detrectabat, obtendens, hanc caussam non satis Pontifici explicatam ac cognitam fuisse, hocque diploma a Pontifice Jesuitarum fraudibus decepto emanasse: Re comperta Paulus V. ex animi sententia & caussa diligenter cognita ac discussa præfatum diploma se scripsisse denuntiabat, & die vigesima tertia Augusti hujus anni novum diploma ad Catholicos Angliæ transmittebat, hujus tenoris. *Balduin. mor. Chron. Rapin Thoiras Hist. d'Angl. l. 18. Juvenc. hist. Soc. lib. 13. pag. 5.*

Dilecti Filii, salutem & Apostolicam benedictionem. Renuntiatum est nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui, cum satis declaraverimus per literas nostras anno superiore decimas Kalendas Octobris in forma Brevis datas vos tuta conscientia præstare non posse juramentum, quod a vobis tunc exigebatur, & præterea stricte præceperimus, ne ullo modo illud præstaretis, nunc

Sæc. XVII. A. C. 1607.

dicere audeant, hujusmodi literas de prohibitione juramenti, non ex animi noſtri ſententia, noſtraque propria voluntate ſcriptas fuiſſe; ſed potius aliorum intuitu, atque induſtria: eaque de cauſa iidem perſuadere nituntur, mandata noſtra dictis literis non eſſe attendenda: perturbavit ſane nos hic nuntius, eoque magis, quod experti obedientiam veſtram (filii noſtri unice dilecti) qui, ut huic Sanctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitates, libertatem, vitam denique ipſam, pie ac generoſe nihili feciſtis, nunquam ſuſpicati eſſemus, potuiſſe vocari apud vos in dubium, fidem literarum noſtrarum Apoſtolicarum, ut hoc prætextu vos ex mandatis noſtris eximeretis: verum agnoſcimus verſutiem, atque fraudem adverſarii humanæ ſalutis, eique potius quam veſtræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos ſcribere decrevimus, ac denuo vobis ſignificare, literas noſtras Apoſtolicas, anno præterito decimas Kalendas Octobris datas de prohibitione juramenti, non ſolum motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, verum etiam poſt longam, & gravem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur, adhibitam, fuiſſe ſcriptas, & ob id teneri vos, illas omnino obſervare, omni interpretatione ſecus ſuadente rejecta. Hæc autem eſt mera, pura, integraque voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſoliciti, ſemper cogitamus ea, quæ magis

gis vobis expediunt. Et ut cogitationes, & consilia nostra illuminet is, a quo Christiano gregi custodiendo nostra fuit præposita humilitas, indesinenter oramus, quem etiam jugiter precamur, ut in vobis filiis nostris summopere dilectis fidem, constantiam, mutuamque inter vos charitatem, & pacem augeat, quibus omnibus cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus. Sæc. XVII. A. C. 1607.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris decimo Calendas Septembr. MDCVII. *Pontificatus nostri anno Tertio.*

Hisce literis summus Pontifex Anglicum P. Roberti Personii, necnon latinum Roberti Bellarmini Cardinalis responsum ad Jacobi I. Regis apologiam adjunxit. Attamen serius in Angliam hæ literæ sunt perlatæ; jam enim præfatus Archipresbyter, die vigesima quinta Junii in vincula conjectus tormentorum aspectu ac impiissimi Bancroftii Cantuariensis Pseudo-Archiepiscopi dolis concussus, non modo hoc juramento se obstrinxit, verum etiam Catholicos ad nefariam sui imitationem incitavit, datis ex carcere Westmonasterienſi die septima Julii hanc in rem literis ad reliquos Angliæ Catholicos.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXII.

Jacobi I. Angliæ Regis responsum ad secundum hoc Pontificis diploma.

Opera Regia Jacob. I. pol. p. 118.

Interim Jacobus I. Angliæ Rex suæ apologiæ adjunxit sequens in has Pontificis literas responsum: *Quod ad hoc Breve attinet, merito in authorem sua retorquentur verba, ut versutia & astus Satanæ appelletur. Nam si mille annis in hoc incubuisset Satanas, ut insigni aliquo infortunio Pontificios nostros mactaret, hoc commento nihil reperisset unquam efficacius. Quotquot enim sacramentum fidelitatis dixerunt, & laici & Sacerdotes non pauci & ipse Archipresbyter, idque sine renisu aut hæsitatione; necesse nunc habent non modo Principi negare obsequium, nascendi jure debitum, quod scrupulorum obtentu in verbis juramenti excusari utcunque potuisset; verum etiam juratum ejurare, imo vero tertia hac vice duo, quæ ante præstiterunt, juramenta ejurare: alterum tacitum, quod ipsa nascendi conditione intelliguntur juraſſe, alterum manifestum, nempe hoc ipsum fidelitatis, quod nihil est aliud quàm taciti illius expressio, unde efficitur Anglorum neminem manere posse in Catholica fide, aut suæ animæ saluti prospicere, nisi ejuret obsequium, quod nascendi jure debet Principi.*

§. LXXIII.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXIII.

Bellarmini Cardinalis epistola ad Blackwellum Angliæ Archipresbyterum.

Non multo post Catholicorum nonnulli, quibus Religio cordi erat, summum Pontificem de Blackwelli perfidia certiorem reddidere: quapropter Bellarminus Cardinalis facti improbitate commotus, si forte errantem ovem reducere posset, tentaturus, Pontificis jussu Roma die vigesima octava Septembris ad eundem epistolam dedit, cujus hæc erat summa: „Anni sunt ferme „quadraginta, quod invicem nos vide„rimus, & opere & veritate alter in „alterius dilectione permansimus. Ve„rum hoc silentium & lætitiam non „mediocriter interturbavit tristis nun„tius, qui de constantia tua in recusan„do illegitimo juramento, forte labe„factata, & prostrata retulit; neque „enim (frater charissime) juramentum „illud ideo licitum esse potuit, quod ali„quo modo temperatum, & modifica„tum offerretur. Scis enim hujus„modi modificationes, nihil esse aliud, „quam Satanæ dolos, atque versutias, „ut fides Catholica de Primatu Sedis „Apostolicæ, vel aperte vel obscure pe-

Juvenc. & Bald. l. c.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„tatur, pro qua fide tot inclyti Marty„res in ista ipsa Anglia ad sanguinem „usque pugnarunt; certe enim quibus„cunque verbis juramentum ab adver„sariis fidei concipiatur in regno isto, eo „tendit, ut auctoritas capitis Ecclesiæ „a Successore S. Petri, ad Successorem „Henrici octavi in Anglia transferatur, quod enim obtenditur de periculo vitæ „Regis, si summus Pontifex eam in „Anglia potestatem habeat, quam in „omnibus aliis Christianis regnis habet, „inane prorsus esse, omnes, qui sunt „aliqua prudentia præditi, facile vi„dent; neque enim auditum est unquam „ab initio nascentis Ecclesiæ usque ad „hæc nostra tempora, quod ullus Pon„tifex Maximus Principem ullum, quam„vis hæreticum, quamvis Ethnicum, „quamvis persecutorem cædi manda„verit, aut cædem forte ab aliquo pa„tratam probaverit.„

S. Gregor. Naz. in prima orat. in Jul. Imp.

„Vani sunt isti prætextus & stratage„mata Sathanæ; sicuti vero Julianus „Imperator, ut simplicibus Christianis „imponeret, in imaginibus imperato„riis, quas Romani civili quodam ge„nere honoris pro more adorabant, ima„gines Deorum falsorum admiscuit, ut „nemo posset Imperatoris imaginem „adorare, quin simul Deorum simula„cris cultum adhiberet. Hinc nimirum „fie-

„fiebat, ut plurimi deciperentur: & si Sæc. XVII.
„qui forte fraudem subodorati, Impera- A. C. 1607.
„toris imaginem venerari recusarent,
„ii gravissime punirentur, ut qui Cæsa-
„rem in sua imagine contempsissent.
„tale aliquid in juramento vobis oblato
„mihi videre videor, quod ea fraude
„compositum est, ut nemo possit, prodi-
„tionem in Regem detestari, civilem-
„que subjectionem profiteri, quin pri-
„matum Sedis Apostolicæ perfide ab-
„negare cogatur.„

„Sed Christi Servi ac præsertim pri-
„marii Sacerdotes tantum abesse debent
„a susceptione illiciti juramenti, ut juxta
„Eleazari exemplum ab omni etiam su-
„spicione simulationis præstiti juramenti
„cavere debeant, ne fidelibus ullam
„prævaricationis exemplum reliquisse
„videantur: in memoriam quoque re-
„voca, quod cum Præfectus Valentis
„Imperatoris hortaretur S. Basilium, ut
„non vellet propter pravam dogmatum
„subtilitatem Imperatori resistere, re-
„spondit ille: *non esse ferendum, ut de di-*
„*vinis dogmatibus vel una syllaba corrum-*
„*patur: sed potius pro eorum defensione*
„*omne supplicii genus amplectendum.*„

„Talem & te ac quidem Antesigna-
„num esse oportet, & quamvis vel ino-
„pinata comprehensio, vel acerbitas
„persecutionis, vel senectutis imbecil-
„litas,

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„litas, vel quid aliud in cauſa fuerit, „ut conſtantia titubaverit; confidimus „tamen de Domini pietate, & de diu„turna tua virtute, fore, ut qui Sancti „Petri, & Sancti Marcellini caſum ali„qua ex parte imitatus videris, eorun„dem fortitudinem in reparandis viri„bus, & veritate aſſerenda feliciter imi„teris. Nam ſi rem totam diligenter „apud te cogitare volueris, videbis pro„fecto, non eſſe rem parvam, quæ ob „juramentum iſtud in diſcrimen addu„citur; ſed unum ex præcipuis fidei no„ſtræ capitibus, ac Religionis Catho„licæ fundamentis.

S. Greg. M. epiſt. 2. l. 11. *S. Leo ſerm. 3. de aſſumpt. ad Pontif.* *epiſt. ad Epiſc. Vienn.*

„Apoſtolicæ enim Sedis reverentia „nullius præſumptione turbetur, tur„bata autem læſoque capite ipſe mem„brorum ſtatus turbatur: Sequere exem„plum Joannis Roffenſis & Thomæ „Mori, qui pro graviſſimo dogmate mar„tyrium ſubiere: non anteponas liber„tatem temporalem libertati gloriæ fi„liorum Dei. Noli igitur tantorum la„borum præmia tam facile perdere. „Noli Corona juſtitiæ, quæ tibi jam „dudum paratur, teipſum privare. Noli „tot fratrum, & filiorum tuorum vul„tus confundere, in te ſunt hoc tem„pore conjecti oculi totius Eccleſiæ; „quin & ſpectaculum factus es mundo, „Angelis, & hominibus. Noli in ex„tremo

„tremo actu ita te gerere, ut & tuis lu- Sæc. XVII.
„ctum, & hostibus gaudium relinquas, A. C. 1607.
„sed contra potius, quod omnino spe-
„ramus, & pro quo ad Deum nostrum
„assidue preces fundimus, vexillum fi-
„dei glorioſe erigas, & quam contri-
„straveras, lætam facias Ecclesiam.„

§. LXXIV.

Blackwelli responsum ad Bellarmini epistolam.

Accepta hac epistola Blakwellus die decima tertia Novembris Londini ex carcere hunc in modum respondit: *Thuanus lib.* 138.

„Doleo sane, quod post tot labores
„exantlatos pro Religionis Catholicæ
„caussa in extremo actu minus me for-
„titer gessisse, suggiller: Ceterum aliud
„est jusjurandum, quod contra Prima-
„tum Sanctæ Sedis diserte concipitur,
„aliud, quod pro obedientia civili, quæ
„Principi debetur, a subditis præstatur:
„potestas Pontificis suos habet limites,
„nec nisi extrema necessitate, & quæ
„periculum annexum habeat, ad tem-
„poralia extenditur: ita tu ipsemet cum
„de Romano Pontifice quinque libros
„ex professo scriberes, censuisti. Ita
„Cardinalis Alanus, Cajetanus aliique
„docuerunt: Ita Joannes Pedrezzanus,
„qui nuper pro Pontifice contra Vene-

„tos

Sæc. XVII. A. C. 1607.

„tos scripsit, ita denique Nicolaus San„derus, quem ob oculos me semper ha„bere monuisti, ea de re senserunt. Ita„que salva conscientia, & citra immi„nutionem cultus & reverentiæ, quæ „Primatui Sanctæ Sedis debetur, ea „formula, qua conceptum est, a me „& ab aliis Majorum Religioni addictis „præstari potuit. Vale.„

§. LXXV.

Altera Jacobi I. Angliæ Regis Apologia seu epistola hortatoria ad Cæsarem & Principes.

Thoiras hist. d'Angl. liv. 18. Juvenc. l. c.

Cum autem eo tempore diu noctuque Satellitum catervæ gladiis, uncis ferreis, vectibus & malleis per totum Angliæ Regnum volitarent, ut ad hoc juramentum Catholicos adigerent, ac recusantes sævis tormentis cruciarent, hujus inhumanitatis fama brevi ad Catholicos Principes delata non modicam labem Jacobi I. Regis existimationi inussit. Sub idem quoque tempus Tyrennæ Comes, qui oppressam in Hibernia Religionem totis viribus erigere adlaborabat, Londino in Patriam suam revertebatur, tentaturus, utrum quorumdam exterorum Principum suppetiis adjutus, Catholicos ab hæreticorum oppressionibus liberare valeret: spe autem sua

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ſua fruſtratus, cum inſequentium furorem pertimeſceret, unacum Tirconello Comite Regno excedebat, variasque regiones pervagatus ubique narrabat, quam inhumana crudelitate Catholici in Hibernia divexarentur, & quod ipſemet hanc ob cauſſam ſua bona, Patriamque relinquere coactus eſſet. Ejusmodi querelæ ad Regis aures brevi delatæ eum rubore ſuffundebant, cumque tanquam Catholicorum Tyrannus traduci iniquo ferret animo, aliunde vero ob confutatam ſuam apologiam exacerbatus eſſet, ut hanc labem a ſe amoveret, ſimulque ſcriptum ſuum defenderet, epiſtolam ad Cæſarem, Reges & Sacri Romani Imperii Principes, ut vocat, *monitoriam* ſcripſit, in qua ſe *fidei vere Chriſtianæ, Catholicæ, Apoſtolicæ, veterisque ac Primitivæ Eccleſiæ tot Epiſcoporum, aliorumque fidelium Martyrii gloria coronatorum ſanguine illuſtris Propagatorem ac Defenſorem nominat*, poſtea recenſita conjuratione nupera ſe notum jusjurandum propoſuiſſe ait, ut deprehendi poſſet, an adhuc reſtarent aliqui, qui cum conjuratis ſentirent, *quod ſi* tunc, proſequitur Rex, *leges aliquæ triſtiores vel in Papiſtas latæ, ſane temporis, locique, & hominum ratio, qui eas ferebant, ſeveritatem iſtam in Pontificios non tam ſuaſerunt, quam extorſerunt. Ita tamen*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

men animus meus, & instituta administrandarum rerum ratio ab omni acerbitate abhorret, ut vix ulla ad superiores leges severior accessio in hunc usque diem executioni mandata sit, atque ut certioribus indiciis perditam horum convitiatorum malitiam deprehendere possitis, qui hoc jusjurandum excogitatum esse impudenter asserunt, ad improvidorum Pontificiorum conscientias in caussis fidei in fraudem illiciendas, rem omnem paucis expediam.

Ea pars publicorum Ordinum, quæ inferiore curia continetur, (inferiorem domum parlamenti vocant) cum primum conciperetur jurisjurandi formula: clausulam inseruerat, qua Pontifici excommunicandi mei potestas adimebatur. Sed hanc clausulam induci protinus ac deleri volui, ut vis ulla hujus jurisjurandi non esset, quam excommunicationem Pontificis, justam ac legitimam causam meis subditis ministrare non posse, ut quicquam apertis aut clandestinis consiliis in me, meumve imperium moliantur: qui abdicandorum Regum jus, nullo legitimo modo Pontifici quæsitum esse censeam: & hanc injustam Paparum usurpationem & violentiam sæcularem, Excommunicationis, quæ spiritualis censura est, fines longe lateque excedere arbitror. Tanto studio, tantaque sollicitudine cavebam, ne quicquam hoc jurejurando contineretur, præter fidelitatis illius, civilisque & tem-

& temporalis obedientiæ profeſſionem, quam ipſa natura omnibus ſub regno naſcentibus præſcribit: addita ſponſione, qua opem & auxilium contra omnem vim debitæ fidei adverſam a ſubditis ſtipulabar.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Hoc igitur jusjurandum, cum promulgatum eſſet, poſitumque jam in uſu, tantum turbarum in Pontificis, Clerique Pontificii animis concivit, ut inſtar undarum undas ſupervenientium ipſa Brevia in Angliam certatim advolarent, quibus interdicebatur Catholicis, ne ſe illius Sacramenti religione obligarent: rem eſſe fidei contrariam, quamque ipſi ſine jactura animarum admittere non poſſent. Cardinalis quoque Bellarmini literæ ad Blackwellum allatæ ſunt, in eandem ſententiam quidem ſcriptæ, ſed quibus prolixius de hoc jurejurando diſſerebatur.

Viſum itaque e re eſſe, ut hujus jurisjurandi Apologiam ederem, in qua ſuſpiciebam probandum, nihil in eo contineri, niſi quod ad obedientiam mere civilem ac temporalem ſpectat, qualis ſummis Principibus a ſubditis debetur: huic autem æquiſſimæ legi controverſiam non aliunde eſſe motam, quam ab ambitioſa Pontificum tyrannide, quam illi contra auctoritatem Scripturarum, contra Conciliorum antiquorumque Patrum mentem ſibi in temporalia Regum jura & auctoritatem injuſte uſurparunt: in qua qui-

Sæc. XVII. A. C. 1607. *dem Regum auctoritate asserenda totam meam Apologiam impendi.*

Sed cum id operis emisissem, ecce tibi exortos subito duos Censores, qui non tam argumentis in librum, quam in me convitiis certaverunt, ut impudentiam hominum omnes merito mirentur; cum enim librum Anglico sermone conscripsissem, qui, pro argumento, jurisjurandi Anglicani patrocinium complecteretur, totaque res Anglos meos potissimum tangeret; & mox aliqui faciliorem illi viam ad exteras gentes sternere cupientes, eundem latinitate donassent; prodiit ad me non multo post male mulctatus & utroque idiomate vapulans.

His ita expositis Rex de utroque hujus censore agit, & quidem primo Perronium, qui Anglice respondit, fugitivum, obsequii debiti ejuratorem, homuncionem appellat, de altero autem, qui latino sermone Regis apologiam confutabat, subjungit: *quis hujus libro auctor sit, tantum ex conjectura augurari possum, id nominis sibi adscripsit, Matthæus tortus Cardinali Bellarmino a sacellis; distortus sane Doctor, tortuosa Matæologia imbutus; auctor obscurus; mihi quidem prorsus incognitus, & parum ut opinor, ex ullis suis opribus orbi notus, qui non igitur perditum nebulonem arbitretur, qui non in refutando tantum Rege, sed etiam calumniis onerando, prima artis suæ rudimenta*

menta posuerit? verum quisquis totius libri seriem accurate perpenderit, illum Cardinali certe potius, quam illius Ministro imputaverit.. Postea hunc librum Bellarmino attribuens præprimis illius scribendi modum suggillat, eoquod Cardinalitiam dignitatem cum Regia componere voluerit, pluraque convitia in Regem evomuerit, novies disertis verbis eum mentiri pronuntiarit, & septies falsi arguerit, nec ipsi nec nomini suo parcens, modo, prosequebatur Rex, *affirmarit, Clementem Pontificem sensisse: Me non abhorrere a fide Catholica; modo me in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse, alibi concludit, quia Jacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est: iterum, ex Christiano Calvinistam fecerunt: alio loco, neque omnino verum est, Jacobum nunquam deseruisse Religionem, quam primo susceperat, & posteaquam Juliano Apostatæ me contulisset, hoc argumento rem concludit, cum Catholicus non sit, neque Christianus est.*

Postmodum Rex ad rem ipsam progrediens observat, quod hic Author nunquam ad id, in qua caussæ cardo vertitur, recta respondeat, eoquod Rex probare intenderit. I. In fidelitatis Sacramento nil nisi obedientiam civilem contineri. II. Potestatem in Reges a Pontificibus inique usurpari: primum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

vero Author duntaxat confutat infe- rendo, si hoc juramento jus Reges ex- auctorandi Pontifici negetur, ne quidem excommunicandorum potestatem & Primatum ei relinqui, quod posterius tamen nemini unquam Catholico du- bium fuit, circa potestatem autem Chri- stianos Reges exauctorandi, Rex cete- ros Principes his verbis alloquitur: *Ne dubito, quin pro Imperii vestri Majestat. injuriam tam indigne auctoritati vestræ i- latam sitis graviter laturi: præsertim cum illis omnibus e vestro numero, qui Roma- nam amplectuntur Religionem, hoc mag- quam mihi, providendum sit. Nam cum me hæreticis adnumeret, cum Juliano Apo- statæ æquet, extra caulam etiam, gregem- que Pontificium, esse putet, necesse est. Eo- dem itaque jure cum Ethnicis Principib- censendus sum, in quos ipse nihil posse Pon- tificem fatetur. At vos de Pontificio greg- estis: vos magnus ille Pastor instar ovium ad occisionem ducere pro libidine sua potes-*

Paucis interjectis rursus Rex Auctor objicit, quod hoc juramentum nihil a- liud esse præter antiquum *Primatus* ju- ramentum ab Henrico VIII. imposit- falso crediderit: attamen inter utrum- que hoc jusjurandum eo ex capite nul- lum esse discrimen luculenter compro- babat P. Liberius a Jesu Carmelita Ex- calceatus Collegii de Propaganda fide studio-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

studiorum Præfectus in suo tractatu *de prætenso Primatu Anglicano.*

Fusius autem excurrit Rex comprobando, Pontificibus nullum esse jus in Principes, allatisque hanc in rem pluribus exemplis nominatim contra ipsum Bellarminum pugnat: eoquod Regem dixerit esse hæreticum, hanc a se labem absterfurus hæc addidit: *Vel ipso jure Pontificio, antequam hæreticus publica sententia renuntiatus fuero, non est, ut populus meus auctoritatem meam defugiat. Equidem si privati tantummodo hominis personam sustinerem, causamque coram ipso ac Cardinalibus in Conclavi suo dicerem; credo, difficile foret hæreticum me evincere, si ex antiquis ipsorum Decretis & Canonibus judicium hoc exercere vellent. Primum enim, quicquid Cardinalis in contrarium asserat, non sum Apostata, qui non modo in eadem, quam hodie profiteor, Religione semper ab ipsis incunabulis innutritus fuerim: sed & Patrem, paternumque avum, idem de fide sentientes habuerim, ut nec ex ipsorum regulis (cum in eorum nunquam Ecclesia fuerim) proprie hæreticus dici possim. Regina autem Mater mea Augustæ memoriæ, quamquam in ea Religione perstiterit, quam a teneris imbiberat; tantum tamen a crassioribus quorumdam Papistarum superstitionibus, & nuperis Jesuitarum dogmatibus abfuit, ut & Archiepi-*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ſcopo illi, qui me Baptismatis fonte ablu-
rat, interdici curaverit, ne ſaliva inter ce-
remonias uteretur. Et quidem mos geſtus
imperanti, omiſſaque res illa, fœda ſane,
magisque ad inimicum Chriſti deriſum, quam
ad imitationis pietatem inventa. Ejus verba
hæc fuerunt; nolle ſe, ut impurus & lue
venerea infectus presbyter, in os infantis
ſui inſpueret, quin & Baptiſterium, in
quo ſalutari aqua tinctus ſum, hinc in Sco-
tiam, Sereniſſima & immortalis memoriæ
Eliſabetha transmiſerat; quæ etiam me per
legatum de fonte ſuſcepit: quæ quidem in
Religione quid ſenſerit, Pium V. non la-
tebat. Ac ut clarioribus argumentis illam
glorioſiſſimi nominis Reginam, meam Ma-
trem, a ſuperſtitionum ineptiis vindicem, ita
aſſeverare poſſum, me nullis literis, quas
ab ea frequentes habui, ad Pontificiam reli-
gionem fuiſſe invitatum. Supremis quoque
verbis Præfectum domus ſuæ, nobilem Sco-
tum, qui hodie vivit, & in meis domeſti-
cis eſt, his mandatis ad me perferendis ono-
ravit: quamquam ipſa diverſæ Religionis
eſſet ab ea, in qua, Dei beneficio, mihi e-
ducari contigit; nolle ſe tamen me ad ſua
ſacra vehementius hortari, niſi mihi muta-
tionem illam, conſcientiæ ſecreta vis perſua-
deret. Si probe ſanctèque viverem; ſi ſe-
dulo jus redderem, & commiſſos mihi po-
pulos prudenter, pieque gubernarem, non
dubitare ſe, quin bene mecum ageretur; &
poſſem

Sæc. XVII. A. C. 1607.

possem in ea, quam colebam, Religione perseverare. Non sum ergo Apostata, qui nec ejus fidei desertor, quam partim parentum meorum tenuerunt, partim arbitrio meo permiserunt. Nec si illorum ritibus Baptismate ablutus, nihilominus ab iis in Religione dissentio, ideo aut Apostata aut hæreticus dici possum: cum de Baptismi substantia nulla sit lis inter nos, omnesque baptizemur in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: atque ita in hoc doctrinæ capite nulla est inter nos controversia.

Quod autem me hæreticum arguunt; nunquam equidem me pudebit fidei meæ rationem reddere, & ut jubet Apostolus, illius spei, quæ in me est, is ego sum Catholico-Christianus, qui in tria fidei symbola, Apostolicum, Nicenum, & illud Athanasii libens jurem; quorum duo posteriora primi paraphrasim continent. Hæc in eum sensum interpretor, quem illis esse voluerunt Patres, atque Concilia, a quibus sunt condita atque descripta: quibus quidem Symbolis, quotquot sunt in Anglia Ministri subscribunt, cum ordinantur. Sed & aliis omnibus Symbolis, tanquam legitimis & orthodoxis assentior, quæ, vel a Concilio aliquo publice, vel privatim, ab antiquis Patribus, in ejusmodi hæreticos conscripta sunt, qui ipsorum sæcula pestifera aliqua doctrina infestarunt.

Sæc. XVII. A.C. 1607. *Prima quatuor Generalia Concilia, tam quam Catholica & Orthodoxa veneror, atque recipio: quæ & publica Ordinum nostrorum sanctione recepta sunt, & ab Ecclesia nostra pro Orthodoxis habentur. Patribus autem eam venerationem exhibeo, quæ nec ipsi majorem optarunt, nec Jesuitæ parem unquam detulerunt.*

Postea circa cultum Sanctorum profitebatur Rex, quod illorum memoriam colat, *tot tamen nugis, quæ in Novitiorum Sanctorum actis perscribuntur, credulitatem suam deludi non ferat*, Beatam Virginem tamen credat esse benedictam in mulieribus, Christi & Dei Matrem super omnes Beatorum ordines ad cælos elevatam, nec audeat ipsam irrisioni habere, in ceteris vero articulis se cum Sectariis sentire professus subjungit, *Episcopos esse in Ecclesia tanquam institutionem Apostolicam ac ordinationem divinam contra Puritanos & Bellarminum semper sensi, qui negat Episcopos a Deo immediate suam jurisdictionem accepisse: sed nil mirum, a Puritanis eum stare, cum Jesuitæ nil aliud, quam Puritano-Papistæ sint.* Se autem nullatenus esse Puritanum, variis rationibus ostendebat Rex: postea Garnetum, Grienwellum & Oldcornium Jesuitas conjurationis *pulverariæ* conscios fuisse declarans, queritur, quod in Martyrologio nuper excuso inter Anglos Martyres recen-

recenſeantur. *Ex his*, addebat Rex, *perſpicitis, quam audaci impudentia* Author ille *veritatem ipſam tot publicis teſtimoniis fultam, mendacii inſimularit; qui & generaliter Jeſuitarum nullum hujus conjurationis conſcium ac participem extitiſſe aſſeruit (ita enim in illo ſuo libro ſcribit) nec ipſum Garnetum ad proditionis ſecretum aliter quam ſub confeſſionis ſigillo perveniſſe, ſed ſi primum hoc eſſet mendacium, quod de ſummis Angliæ rebus a fugitivis meis Sacrificulis ac Jeſuitis confictum, ſparſumque fuiſſet, facile eſſet forſitan huic malo remedium invenire, quin & monaſteria pleraque apud exteros, & Jeſuitarum Collegia, in parietibus depictas habent iſtiusmodi fabellas; & transfugarum libri pleni ſunt impudentiſſimis id genus figmentis.* Sæc. XVII. A. C. 1607.

Tandem prolixæ ſuæ orationi finem imponens ſubjunxit: *Spero vobis patefactum eſſe, nihil in me Pontificem ſuis Brevibus, nihil iſtos Apologiæ meæ oppugnatores his libellis eſſe molitos, quod non Regibus omnibus, liberis Principibus, ac rebus publicis æque ac meis rebus perniciosum & exitiabile videatur: nunc finem ſcribendi faciam, conceptis ad Deum votis, ut ſecuritatis veternum excutiat, quo & nos hactenus, & noſtri multis ſæculis deceſſores torpuerunt: ac ut nobis mentem injiciat, primum ſerio cogitandi,*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

quid ad Evangelii plantationem & propagationem, ex conscientia secundum divini verbi præscriptum præstare teneamur, nostri illius veri ac unici Pastoris imperio ac voci, quam in Scripturis audimus obtemperantes, (nam & oves suas vocem suam audituras ipse prædixit) non inanibus, fluxisque & pravis hominum traditionibus attendentes, deinde ut Sceptrorum nostrorum securitati mature prudenterque consulamus, nec Babylonicum illum Monarchan latius serpere, & quotidianis in nostra jura victoriis grassari patiamur. Quod si Dei, cujus in terris Legati ac Vicarii sumus, benignitas ea est, ut suam caussam cum nostra, spiritualem libertatem cum temporali voluerit esse conjunctam; quo studio, quo ardore animi in id negotium incumbere nos oportet, qui nostris laboribus in regno cælorum æternæ beatitudinis præmium scimus esse repositum; interim autem in hoc sæculo temporalem sceptris nostris securitatem, ac quietem comparabimus.

Huic postmodum epistolæ Rex catalogum subjecit, in quo præprimis viginti mendacia, quæ Matthæum Tortum suo libello inseruisse credidit, confutanda agreditur, postea eidem quinque errores historicos exprobrat, ac denique, prorsus tamen absone, eum quatuor nova dogmata procudisse affirmat. Ceterum valde dubium est, an cuncta

hæc

hæc ſcripta quæ Jacobo Montacutio Francofordienſibus literis, excuſa anno milleſimo quingenteſimo ſexcenteſimo octogeſimo nono prodiere, ex calamo & cerebro Jacobi Regis profluxerint: Utut autem res ſe habuerit, certum eſt, eadem a P. Andrea Eudæmone - Joanne fuiſſe confutata, ac Bellarminum anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo undecimo, edito parallelo vindicatum: Inſuper Jacobus Rex hiſce ſuis ſcriptis ſe plurimorum etiam Proteſtantium cenſuris obnoxium reddidit, his eidem nimiam erga Catholicos propenſionem exprobrantibus, aliis ob immodicam ſcientiæ ſuæ oſtentationem, crebrosque prudentiæ, ac judicii lapſus non ſine veritatis diſpendio eum carpentibus, quamplurimis denique vitio vertentibus, quod laborem Regiæ dignitati parum conſentaneum aſſumpſerit, cum potius e Regia Majeſtate ſit edicta & decreta condere quam ſcholaſticis quæſtionibus ſcientiæ ſuæ experimentum facere. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXVI.

Ejusdem Regis reſponſum ad Bellarmini epiſtolam Blackwello ſcriptam.

Non

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Opera Regia Jacob. I. pag. 120.

Non minus fuſo calamo Jacobus Rex refellere aggrediebatur Bellarmini literas ad Blackwellum Archipresbyterum datas. Præprimis igitur demonſtrare nititur, quod Bellarminus quæſtionem a præſenti negotio prorſus alienam pertractarit, confundens juramentum *Primatus* ab Henrico VIII. introductum cum Juramento fidelitatis: hanc in rem profert prioris Sacramenti verba, ſimulque quatuordecim propoſitiones ex Bellarmini epiſtola extrahit, quas omnes juramento fidelitatis contrarias eſſe aſſerit. Poſtea juramentum a ſe inductum auctoritate Conciliorum vindicare ſatagit, nil tamen aliud comprobat, niſi quod graviſſimis pœnis obnoxii ſint, qui conjuratione Sacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ, gentis, vel Regiæ ſalutis conſervatione polliciti ſunt, temeraverint, vel Regem necare, aut poteſtate Regni exuere, vel ejus Regnum uſurpare attentaverint. De hoc autem Catholicorum nemo unquam dubitavit, nec circa hoc difficultatis cardo vertitur. Porro in ſuo juramento nullum fidei articulum definiri ait, præcipuum vero negari diſſimulat, nec id mirum, quia ex ſuæ ſectæ principiis Primatus Divo Petro ejusque Vicariis abnegandus erat. Acrius autem in Bellarminum invehitur, eoquod hic affirmarit, nun-

nunquam Romano Pontifici probatas fuisse Principum cædes: oppositum vero, ut evincat, plurima congerit exempla, quibus tamen unice evincitur, quod Pontifices tanquam Pastores errantium ovium scelera in fidei & Ecclesiæ detrimentum, redundantia castigarint. Quoniam vero Bellarminus Juliani Apostatæ adduxerat exemplum, quo is Catholicos eo redegerat, ut vel idololatriam vel læsæ Majestatis crimen admitterent, Jacobus Rex discrimen ostendit ex eo, quod Julianus fuerit apostata, ob solam fidem Christianis infestus, eorum interitum sibi proposuerit, ad Idololatriam induxerit, dolisque eos nec opinantes irretire voluerit, Jacobus econtra sit Christianus, bonos cives duntaxat a perfidis proditoribus secernere, Christianam Religionem in pacata Republica florentem conservare, seu subditos suos ad fidei & debiti obsequii professionem inducere intenderit, & contra hoc juramentum, etsi perspicuum & minime obscurum sit, cuilibet tamen desuper suas dubitationes proponendi libertatem concesserit. Præterea indignatur Bellarmino, quod Blackwello Eleazari exemplum proposuerit, illud autem inepte ab eo allatum asserit, eoquod Eleazar a suilla abstinere potuerit, non item Blackwellus ab hoc juramento, quia

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607. quia nullibi in Sacris literis prohibitum, fidelitatem Regi debitam juramento firmare: Eodem modo dissolvere nititur D. Basilii exemplum, asserendo, quod a Valente Imperatore Sanctus hic Doctor ad Arianismum fuerit pellectus, Blackwello autem nihil in Religione immutandum fuerit, præterea Basilius Cæsari obtemperasset, nisi lex Divina obstitisset, fidelitatem econtrario Deus jubeat. Basilius denique magni fecerit amicitiam Principis cum pietate conjunctam: Blackwellus autem a Bellarmino jubeatur gratiam spernere, quam salva pietate posset amplecti. Postea allata SS. Petri & Marcellini exempla excutiens præfato suo discrimini rursus institit. Prolata autem Pontificum testimonia enervaturus ait, quod Bellarminus Pontificum Romanorum auctoritatem súis ipsorum decretis confirmarit. Omnes autem hæ Regis responsiones vitioso huic fundamento inniti videntur, quod ipsius juramentum, præter obedientiam civilem, non etiam includat Spiritualem atque Ecclesiasticam; attamen obedientia, *mere civilis* apta non est ad *dignoscendos Catholicos* a Protestantibus. Prætereo ea, quæ ibidem de Sándero dicta sunt, magis tamen observandum venit, quod Jacobus Morum & Rossensem ex Martyrum albo expunxerit,

Sæc. XVII. A. C. 1607.

xerit, affirmans, hunc ob politicam duntaxat cauſſam, illum ob læſæ Majeſtatis crimen ab Henrico VIII. neci fuiſſe datos: cum autem negare haud poſſet, ambos ob defenſum Pontificis Primatum, quem ſibi Henricus adſcripſerat, mortem oppetiiſſe, hinc Primatum Anglorum Regum Sacri Codicis auctoritati inniti aſſerens ſubjunxit: *illud perſuaſiſſimum habeo ex Dei verbo, ad cujus amuſſim gravia fidei dogmata exploranda ſunt, Primatum Regium melius defendi poſſe & impoſterum ſpero ſemper defenſum iri, tanquam verum & proprium Chriſtiani Regis in ſuis ditionibus officium, quam ille ſuas poterit Regum degradationes, & dejectiones, & ceteras adverſus ſacram Majeſtatem contumelias, & ſcabioſa dicteria, quibus tum priora illius ſcatent volumina, tum nuperi adverſus Venetos libelli.*

Hanc in rem varia Sacræ Paginæ protulit teſtimonia, quæ hyperbolicis honoribus, quos Bellarminus ſummis Pontificibus paſſim in ſuis libris attribuit, opponi oſtendit. Tandem ſuam reſponſionem his verbis concludit: *Apud bonos ſubditos contendo, ut maneant in veritate, nec transmarinis præſtigiis patiantur ſe ab officio & naſcendi jure mihi debita obedientia abduci, denique ceteros obteſtor, in quorum manus hæc noſtra venient, ut poſitis tantiſper affectibus candide judi-*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

judicent de nuda & infucata rerum veritate, quo calumniarum atræ nebulæ, quibus injuſtiſſime premor, tandem evaneſcant, conſtetque omnibus unicam illam mihi & ſcriptionis & editionis cauſam extitiſſe.

§. LXXVII.

Donawerthenſium Lutheranorum pervicacia contra Cæſaris mandata.

Merc. Gallobelg. l. 30. tom. 8. Annal. Boic. Adlzreit. p. 3. l. 2.

Ineunte hoc anno Donawerthani Proteſtantes ob iterato violatam Religionis pacem a Cæſare comparere juſſi reſpondere præſumebant, quod Cæſareum hoc decretum *per ſubreptionem* fuiſſet impetratum, nuperi autem tumultus cauſſa non penes Magiſtratum, ſed populum, qui frænari haud potuiſſet, reſideret: hoc reſponſum die vigeſima Januarii Auguſtano Epiſcopo communicarunt. Non latuit Cæſarem frivolæ hujus excuſationis falſitas, nihilominus, ut tumultuantis populi audaciam, quam uti cauſſabantur, Magiſtratus impotentia coerceri non valuit, potentiori auctoritate reprimeret, & Catholicos ab injuria & violentiis tueretur, die decima ſexta Martii indicta proſcriptionis pœna civibus rurſus præcepit, ne Catholicos in piis conſuetisque Religionis ſuæ exercitiis, præſertim proxima ſupplicatione ullo pacto turbare auderent:

derent: simul autem Maximiliano Bavariæ Duci mandatum dedit, ut Cæsareo nomine per se vel suos Delegatos Catholicorum securitati prospicere vellet: ipsemet quoque Cæsar ad Senatum literas dabat clementia plenas, quibus eos paterne monens significabat, quod Pacis Religiosæ tuendæ officio obstrictus ad servandam Magistratus auctoritatem, arcendamque injuriam, potestatem suam delegasset Bavariæ Duci, proin eidem debito cum honore morem gererent. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXVIII.

Senatus consultum a Lutheranis contra Catholicos Donawerthanos promulgatum.

Igitur Maximilianus Dux, ut Cæsareæ Majestati & Religioni Catholicæ gratificaretur, die vigesima tertia Aprilis binos e suis Consiliariis auctoritate præstantes, ac nonnisi sex septemve famulis stipatos Donawertham ablegat, ut quieti publicæ Cæsaris nomine consulant, suaque præsentia proximam supplicationem ab hæreticorum injuriis vindicent. Hi ergo Senatum exhibitis Cæsareis mandatis rogabant, ne Catholicis impedimento aut molestiæ esset. Aft brevi compererant delegati, *Struv. Hist. Germ. Period. 10. sect. 7. Thuan. l. 138. Relat. Donaw. Germ. Adlzreit. l. c.*

Sæc. XVII. A.C. 1607.

quod ipsemet Magistratus cum sectæ suæ civibus colluderet, & quod Wurmius & SmitiusConsules sese etiam tubarum Duces præberent; hi enim cuncta Cæsaris mandata, necnon Bavaricam commissionem & citationes fodiose suppresserant, adeo ut Senatorum potissimi, civesque ferme omnes horum ignorantiam caussarentur. Insuper Senatus ac Consules biduo ante delegatorum adventum Senatusconsultum in publicis oppidi compitis affigere non erubuerunt, hujus tenoris: *Si Dominus Prælatus adversus pacem Religionis vexillis explicatis quicquam novi tentaverit nullitati Consules Senatusque obnuntiant conteslanturque pro officii ratione atque protestate, se non cedere juri, ejusmodi facinora alienæve auctoritatis violationem arcenti sed civium communitati reservare libertatem in tempore, tali jure utendi.*

Hoc edicto velut Seditionis theseram civium animi jam aliunde ad quævis audenda projecti ad tam effrænem furendi libidinem incitabantur, ut, cum Senatus die vigesima tertia Aprilis prodi sexto serius, quam decuisset, mense Cæsaris mandatum prælegeret, ipsi abjecto omni pudore vociferari auderent, ejusmodi mandatum viginti sestertiis emi posse, proin ad extirpandos Catholicos arctiore civium omnium conjuratione

op-

opus esse; urgent Delegati Senatum, ut vulgus compescere, atque intra moderationis limites continere vellet: verum tantum abfuit, ut animi inde placati ad æquitatem flecterentur, quin etiam male feriati cives indomita magis rabie tumultuari inciperent, atque in Abbatis, Monachorum, omniumque Catholicorum capita conjurarent, & non modo Delegatos, sed ipsum etiam Cæsarem convitiis proscindere non erubescerent, quinimo eo petulantiæ progressa est furentium audacia, ut Delegatos læso etiam gentium jure, ubique ludibrio haberent, additis quoque minis, se etiam ipsos, si supplicationem comitari præsumerent, cum ceteris omnibus pessime mulctaturos. Ne vero eorum rabies intra minas stetisse videretur, armati passim concurrebant, seque mutuo ad Catholicorum omnium cædem cohortabantur: Præterea cum e Catholicis civibus duo ensibus armati monasterium peterent, ut supplicationi se adjungerent, hos confestim nonnulli tanto furore invaserant, ut semianimes corruerent: sub idem quoque tempus die vigesima quarta Aprilis Delegati e diversorio ad S. Crucis cœnobium se contulere, quos cum cives in suo diversorio adhuc morari crederent, primo in eorum ædes, postea in ipsum monaste-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

rium irruunt, tam Delegatos, quam Monachos trucidaturi, nisi quidam tempestive obserratis foribus hunc impetum cohibuissent. Tum veluti dato signo confestim seditiosa fit concursitatio, paucis primum, postea glisscente tumultu, a pluribus, denique ab omnibus fere me Lutheranis, qui ultro arma corripuerunt, ac ceteris, invitis licet, ad criminis societatem pertractis, duos qui inermes domo prodierant, graviter sauciarunt. Mox ubi seditiosorum turba satis conferta videbatur, in cetervis divisi, alii in Senatus Curiam convolant, civitatis & armamentarii claves magnis clamoribus expetunt, alii rursus ad Delegatorum ædes, alii ad diripiendum monasterium accurrunt, omnes denique tanto animi furentis impetu in Catholicorum cædes feruntur, ut Magistratus, qui antea non sua modo conniventia, sed nupero etiam senatus-consulto prius cives concitaverat, nunc illos, etsi voluisset, cohibere haud amplius potuerit, unde Senatus, ut seditiosos hosce tumultus reprimeret, a Delegatis rogatus respondit, cives Lutheranos jam in sua potestate non esse, nec posse se tam Delegatis quam Catholicis omnibus vitam, securitatemque policeri, nisi a supplicationibus illis abstineretur, quas ipsi etiam cum vitæ, bonorum

norumque dispendio haud amplius tolerare decrevissent. His ita constitutis, Deputatis bene visum est, furori cedendum, intermissa interim supplicatione. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXIX.

Proscripti Donawerthani Protestantes ad Cæsaris clementiam confugientes.

Itaque cum nec intentatis pœnis, nec monitis quicquam proficere possent Cæsaris Legati, totius rei successum ad supremum Cæsareæ Majestatis tribunal referre compellebantur. Mirabatur summopere piissimus Imperator Rudolphus, eos, qui se puram Evangelii doctrinam sequi jactitabant, conculcatis omnibus Dei, naturæ atque Evangelii legibus ubique tanta ferocia in Catholicos grassari, non alio ex fine, nisi ut suam sectam propagent, quam tamen ipsimet duntaxat ideo veram credebant, quia Romanum Pontificem velut Antichristum, Romanamque Ecclesiam, in qua eorum Majores enutriti erant, tanquam Babylonicam meretricem ab uno alterove famelico Ministello traduci audiissent. Igitur tanta tamque atroci injuria irritatus Cæsar collatis suorum consiliis die tertia Augusti hanc pronuntiari jussit *Relat. Donaw. Germ. pag. 33.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

sententiam: „Donawerthanorum ex„ceptiones frivolæ sunt, atque hæc fe„rocientis civitatis contumacia *factis ma„gistratibus & permanentibus* manifestata ad„versus tot Cæsaris decreta Rebellioni „affinis est: quocirca tam ad asserendam Imperatoris Majestatem quam ad „arcenda ejusmodi facinorum exempla „cum nulla resipiscendi spes in refractaria civitate appareat, Donawertha„in pœnas jam antea Cæsaris judicio „denuntiatas, reipsa incidisse declare„tur, earumque executionem Bavariæ „Dux suscipiat.„ Promulgato hoc Cæsaris decreto quorumdam metus simulatam humiliationem, plurimorum audacia belli Societatem ex sectæ consortio sperandam, paucorum vero moderatio clementiæ remedium suggerebat. Variantia hæc consilia Lutherani cives in tabernis domibusque suis excoquebant, tandem vero Consul Senatusque, quorum potissimum intererat, Imperatori supplicem libellum esse porrigendum decernebant, in quo antiqua excusatione, atque iterato mendacio die vigesima septima Julii exponebant, quod Magistratui (cujus tamen auctoritate cives cohibendi remedium a Cæsare quarta jam vice exhibitum studiose fuit suppressum) insani plebeculæ motus vehementer displicuerint, eos tamen re-

quive-

quiverit cohibere, duos tamen præci- Sæc. XVII.
puos hujus tumultus auctores carceri A. C. 1607.
manciparit, eadem pœna in cæteros animadversurus, si citra præsentaneum vitæ discrimen potuisset? Ceterum ex civibus multi essent insontes, qui non propria temeritate, sed metu & aliorum vi ad communem hanc seditionem abrepti fuissent: Proin Magistratus Sacram Majestatem exoraret, ut pro paterna benignitate, condonata proscriptionis pœna, innocentibus parcere, de sontibus autem pœnas sumere velit.

§. LXXX.

Lutherani Donawerthæ Cæsaris clementia petulantiores affecti.

Hac supplicum demissione commotus Cæsar proscriptionis executionem differri præcepit, ea tamen lege, ut binos illos, quos carceri dederant, Judicibus delegatis, ceteros autem sontes indicarent, atque ad quæstionem traderent, mandata quoque Cæsarea servarent, horumque sponsionem communi civitatis sigillo munitam consignarent. Hoc decreto instructi Delegati a Maximiliano Duce Donawertham decernuntur, & die quarta Septembris Senatui demandatam sibi provinciam aperiunt, demum per integros sex dies

Annal. Boic. Adlzreit p. 3. l. 2. Struv. hist. Germ. per. 10. sect. 7.

Sæc. XVII. A. C. 1607. Senatum & Consules exposita rei gravitate, malique imminentis periculo hortantur, ut si quid obsequiosi cordis humanique sensus reliquum haberent, ad officium & Cæsaris obsequium redire haud cunctarentur. Verum apud illos, quos Catholicæ fidei odium infectæ suo fanatismo obduratos detinuit, paterna adeo monita nihil profecerant; quamvis enim die nona ejusdem Mensis Schenchium & Goggelium Consules, duo illa præcipua conjurationis capita, Deputatis tradidissent, ne tamen ceteri seditionis rei in quæstionem vocarentur, deprecati sunt, alterave die, quamprimum Cæsareis mandatis obedientiam a Consulibus fuisse promissam, Senatus inferior compererat, mox recruduit seditio. Insana plebs arma rursus ac quarta jam vice corripit, civitatis imperium occupat, alii excubias certis stationibus locant, ac ferociores mænia portasque præsidiis firmant, binos ex infima fæce dictatores creant, & conjurant, se nihil eorum, quæ Senatus Cæsareis Delegatis spopondisset, servaturos, nec toleraturos, ut civium vel unicus Judicum quæstioni subjiciatur: Fervente hoc tumultu Delegati ludibrio habiti, & ni furentium Lutheranorum victima cadere vellent, re infecta rursus discedere coacti sunt. Iterata hac pervicacia

cia ſumma quidem Cæſaris indignatio ab hiſce ſeditioſis provocata videbatur, maluit tamen moderatiſſimus Princeps populi hujus obſequium clementiæ temperamento comparare, quam læſæ Majeſtatis injuriam promerita ſeveritate vindicare, aut vicinis hujus ſectæ Principibus novas in Imperio turbas concitandi anſam præbere; haud enim ignorabat Imperator, quod hi refractarii eo, quo ſubmiſſionem ſimulabant, tempore clam cum finitimis Principibus, urbibusque conſilia per internuntios agitaſſent, eosque in rebellionis ſocietatem ampliſſimis pollicitationibus pellexiſſent. Nihilominus Imperator ſuis Delegatis negotium dabat, ut Menſe Octobri Rheinam vicinum oppidum pergerent, eoque quosdam ex Senatu & Donawerthanis civibus venire juberent: Comparentibus his præſtituta die, Delegati ſpem veniæ fecerunt, dummodo Cæſareis mandatis obtemperarent, ac conſpirationis auctores quæſtioni traderent. Tenuit quatriduum omnino hoc colloquium, non alio conatus ſucceſſu, niſi quod hi Lutherani, ſe nihil absque totius civitatis, plenoque Senatus conſenſu polliceri poſſe reponerent, ſimulque rogarent, ut Delegati pro requirenda omnium ſententia Donawertham redirent. Ceſſerunt hi rurſus eorum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

votis, eo regressi die quinta Octobris. Verum vix civibus horum innotuit adventus, cum illico feram in cassesactam sibi gratulantes inter pocula victoriam canere, & postquam mero incaluere, tumultuari, probra jacere, minari, ceteraque tentare, quæ ferox temulentia suggesserat. Eadem die Delegati rem pertractandæ initium facere meditabantur, incassum tamen; quippe Magistratus unacum civibus adeo mero madebant, ut nullum sanum judicium, mente vino sepulta, sperare licuerit, minus quoque consultum videbatur, sobrium mane præstolari, ubi nil aliud exspectare poterant præter sannas, ludibria, ac violentias, & quicquid rebellione insanientibus in manus datura esset desperatio, nullo tumultuantis audaciæ temperamento. Quocirca delegati, ut vitam suam furori, ac Cæsaris auctoritatem ludibrio subducerent, excubiis minus intentis clam albente cœlo, urbe excesserunt.

§. LXXXI.

Proscriptionis executio rursus Maximiliano Bavariæ Duci demandata.

Relat. Donaw. German. p. 49. Annal. Boic. l. c.

Tam pervicaci civium improbitate iritatus Cæsar Maximiliano rursus nego-

negotium dabat, ut ad denuntiatæ proscriptionis executionem nulla habita ratione progrederetur, nisi Magistratus, populusque universus Donawerthanus juxta datam prius fidem mandatis Cæsareis parerent, eorumque statutum de Catholicis a jure civitatis excludendis abrogarent. Ne vero hæc pœna præpropere lata videretur, prævie hanc voluntatem civibus denuntiari, ac postea die quinta Novembris desuper conventum Rhainæ haberi præcepit, hacque ratione tertiam evadendæ ultionis viam obtulit Imperator, cui præstabilius videbatur servare resipiscentes, si vellent, quam nocentes perdere, si nollent. Eo igitur convenientibus binis Consulibus, totidemque ex intimo, ac sex aliis ex inferiori Senatu Deputati significabant, quam temere Cæsaris mandata iterato contempserint, Religionis pacem ac recens datam fidem, qua se ad exequenda Cæsaris mandata verbo & scripto obstrinxerant, violarint, oblatamque reconciliationis viam toties spreverint: proin si rebus suis consultum velint, hoc unicum ipsis reliquum foret, ut Cæsaris mandato obtemperantes superiora pacta communi consensu comprobarent. Hæc oratio aliquantulum molivit Consulum duritiem, non tamen plene flexit ad æquitatem; post crebras enim disceptatio- Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

tationes prius conventis quidem ſubſcripſerant, illos vero reos, qui nondum denuntiati eſſent, alienis judicibus tradere recuſarunt, de Catholicis ad Civitatis jura recipiendis nullam fieri mentionem poſtulantes. Poſtquam hi civium Deputati Donawertham redierant, poſt acrem cum plebe altercationem tandem obtinuere, ut die decima Novembris decerneretur, ex ſontibus illos, quos ipſi ad ſuum tribunal poſcerent, Delegatis eſſe conſignandos, nullius tamen nomen a civibus eſſe deferendum, demum implorata Cæſaris clementia Catholicis dandum, ut conſuetudo eos a civitatis juribus arcendi communi ſuffragio abrogaretur. Jamjam Senatus Delegati reditum Rhainam verſus parabant, Cæſareis hujus deliberationis ſucceſſum nuntiaturi, cum Rhotius Juris Doctor, quocum rebelles jam antea ſua conſilia contra Cæſarem excoquebant, die decima Novembris noctu Neoburgo adventans allatis literis valida Proteſtantium ac præcipue Ulmenſium auxilia polliceretur, civesque incitaret, ut æternæ ſuæ ſalutis memores nullam ſectæ ſuæ ſociis præjudicium ſua puſillanimitate crearent, nec Cæſaris petito parerent, ſed proſcriptionis pœnam ſubirent, eoquod brevi pares Bavaro copiæ in auxilium adver-

adventuræ essent, totaque causſa ab omnibus Augustanæ confessionis consortibus in proximis comitiis agitanda foret: Hoc promisso Senatus civesque velut classico ad novos tumultus concitati instigante etiam Wurmio Consule Viro ad quævis audenda proclivi, Rhainam sequens decretum amandare non erubuerunt. „Nihil eorum, quæ nostri „delegati promiserunt, servabimus, nec „unquam passuri, quempiam civium, „præterquam urbanis Judicibus ad quæ„stionem dedi, neque abrogari ea, quæ „contra Catholicos sunt constituta: po„tius proscriptionis incommoda tolerare, „quam quicquam cedere decrevimus. Postea exauctorato Senatu veteri novum creant, cives armant, nitratum pulverem suis distribuunt, in mænibus excubias locant: lustrantur cives, selectis circiter nongentis ad arma idoneis, pontis compages solvitur, suburbanæ Domus, quæ Bavariam spectant, diruuntur, annona advehitur, cuncta demum ad bellum contra Cæsarem ac Catholicos spectare videntur, seditionis facem egregie accendentibus tribus Pseudo-Pastoribus. Præterea quærentibus nova fœdera, sicut fit in desperatis, non potuere deesse novi conjurati, conciliante præsertim societatem, odii ac sectæ similitudine.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXII.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXII.

Urbs promulgato proscriptionis edicto a Bavaris obsessa.

Cum igitur tumultuantium civium insania lenitatis curationem haud amplius admitteret, Maximilianus Dux, quod Cæsaris clementia toties oblata non posset, id per obfirmatam armorum violentiam perfringere statuit, quocirca Ægidium Krichs, quem Dux Monachii Imperatoris nomine hac auctoritate munierat, tanquam fecialem Cæsareum die duodecima Novembris Donawertham decrevit, eo fine, ut civitatem proscriptionis pœna illigatam palam denuntiet, ejus cives Reipublicæ hostes, pacis publicæ violatores, contumaces, aqua & igni interdictos, omni cientela, Imperii beneficio, bonorum societate, & commercio exutos declaret, exponatque tum corpora, tum fortunas omnes liberæ omnium offensioni, & passim, Ulmæ præsertim & Nördlingæ palam proscriptionis programma affigat. Id ubi fœcialis Ulmæ exequebatur, a Senatu ad Curiam venire rogatus, mandati sui literas exhibere jussus est: cum autem Ulmenses hunc ipsum a Cæsare eo fine jam bina vice decretum, necnon a Bavariæ Duce Cæsaris nomine nunc

nunc ablegatum haud ignorarent, hic eis morem gerere recusabat, pollicitatione tamen facta, quod Senatus deliberationem præstolari vellet, eo autem moram trahente, urbe excedere parabat, redire tamen rogatus, Curiam accessit, ibidemque Ducis mandatum exhibuit, quo spreto Senatus affixum programma abstrahi jussit, caussatus, id absque mandato in alterius territorio duntaxat privato conatu fuisse promulgatum. Jam tum non modo Ulmæ, sed & Stugardiæ, Nördlingæ & alibi varii Protestantium conventus habebantur, ut junctis viribus Donawerthanorum defensio armis susciperetur, jamque eo fine haud contemnendus peditum equitumque numerus sub signis habebatur, etiam graviter Lutheranis Principibus apud Cæsarem & Bavarum querentibus, quod hæc lis, prætermisso Spirensi Tribunali contra Imperii & Circulorum leges, ad alienum tribunal perperam fuisset pertracta, ac ne compellato quidem Suevicorum Ordinum conventu præpropere, caussis non satis expensis fuisset judicata, perinde acsi per Cameralis, ut vocant, judicii erectionem suprema atque ordinaria Cæsareæ aulæ jurisdictio, perpetua possessione firmata, omnique jure Cæsari competens fuisset adempta. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXIII.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXIII.

Donawertha pactis conditionibus Maximiliano Bavariæ Duci dedita.

Interim (ut ad narrationis semitam revertar) Maximilianus Protestantium molimina celeritate præventurus ad executionem sibi a Cæsare demandatam intrepide processit, atque asperrimo prumæ tempore exercitum magnis ærarii sui sumptibus conscriptum urbi admovit, severe tam Ductoribus quam militi inhibens, ne prædam agerent, aut cuivis innoxio damnum vel vim inferrent, cujus edicti violationem Joannes Fridericus Moserus Centurio capite luit. Castris ad Donawertham positis, collocatisque circum tormentis ac postulata deditione cives rem serio agi conspicati, inducias petunt, quæ tamen negatæ fuerunt, ne hujus dilationis opportunitate Protestantium auxilia accersendi spatium daretur. Quocirca oppidani, qui paulo ante nec Cæsaris clementia movebantur, nec ejus potentiam pertimescebant, nunc inexpectato hoc eventu audacia & consilio destituti hærebant, certatim alium alio velut infaustæ sortis caussam, & seditiosæ pertinaciæ suasorem criminante. Senatus tamen instantis mali metu perculsus

culsus quantocius quosdam decrevit, qui deditionis conditiones offerrent. Profuit illis vel tunc morem gessisse; postquam enim inter deditionis leges sancitum esset, ut sese Maximiliani arbitrio permitterent, arma mox ponerent, præsidiumque reciperent, Dux severe inhibuit, ne milites, qui his pactis urbem occuparunt, bona civium diriperent, aut quamcunque injuriam inferrent: proin cuncti res suas habuere salvas, exceptis pauciſſimis, qui voluntario exilio sese damnarunt. Præterea, ne civibus numerosior miles oneri esset, Maximilianus potissimos persoluto stipendio a signis dimisit, retenta duntaxat ea parte, quæ ad subitos casus sufficeret. Postmodum civitas ad pristinam Regiminis normam revocata, creatus Magistratus, quies instaurata, sine cruoris effusione constituta respublica, nihilque admodum in Sacris immutatum, sed sui cuique ritus, sua professio atque Religio permissa. Tres vero Lutherani Præcones sibi male conscii, quamvis sæpius, dum res prospere fluebant, se pro grege suo animas posituros spopondissent, nunc velut mercenarii cuticulæ suæ timentes in tempore, quo de Religionis proin salutis periculo agi dicebant, insalutato hospite per aversam Urbis portam auffugere, ex quibus

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Jacob. Probst contra Rungium p. 132.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Joannes Delzerus Aschavii argenteum calicem suffuratus erat: Ceterum horum Mercenariorum fuga, ni fallor, ei haud vitio verti potest, eoquod ipsorum præsentia nullatenus necessaria fuerit. cum Magistratus, Nobiles & Consules urbium (*) quemvis obvium sutorem ad prælegendum Evangelium vocationis gratia donandi facultatem habuerint. His autem diffugientibus Parochiale Templum ante quinquaginta annos Catholicis vi ereptum vacare, declarabatur, exemplo præeuntibus Sectariis, qui hoc titulo Monachis & Monialibus aut metu dilapsis aut vi expulsis eorum Monasteria ac Ecclesias tanquam vacantes sæpissime occuparunt. Denique præter Schmitium & Wurmium etiam Asenhamer Advocatus, Cleminius Archigrammateus, Lintscherus & Crazerus Consules Monachium capti abducti sunt, eoquod ab ipsis civibus tanquam præcipui seditionis auctores denuntiati essent: de cetero Lutheranis tam plena profitendæ suæ sectæ libertas indulta erat, ut dum Herpferus Consul octogenarius ad gremium Ecclesiæ redire vellet, id eidem concessum non fuerit, nisi

Adlzreiter l. c. Relat. Donaw. p. 67.

(*) Vide doctrinam Mansfeldiani Superintendentis Sarcerii in suo libro de ratione veram Religionem conservandi. Fol. 287.

nisi prius alius Augustanæ Confessionis Consul eundem de caussa & libertate hujus propositi examinasset. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXIV.

Suevicorum Ordinum Conventus in caussa Donawerthana Ulmæ habitus.

Privata hæc Donawerthanorum caussa mox in publicarum dissensionum incendium exarserat, sufflantibus Rothio Doctore, & quibusdam Donawerthanis civibus, qui pœnæ metu urbe excedentes, ementito Magistratus nomine Ulmenses ad ferendam opem sollicitabant; jam enim ibidem Wirtembergici Principis, Statuumque & civitatum Protestantium per Sueviam Conventus ad diem sextam Decembris indictus erat, eo fine, ut de opportuna Donawerthanæ urbi subveniendi ratione deliberaretur. Accidit autem, ut quamprimum Wirtembergici Ducis ac Oetingensis Comitis Oratores, necnon Eslingensis, Nördlinganæ, Hallensis, Hailbrunensis, Meminganæ, Campidonensis, Kaufburanæ, Lindaviensis aliarumque Civitatum Deputati Ulmam convenissent, simul etiam Hochenzolleranus Comes, ceterique Cæsareæ Majestatis Legati eo venirent, qui Imperatoris nomine Con- *Thuan. lib.* 138.

Sæc. XVII. A.C. 1607. gregatos impenſe rogabant, ne quid hoc in conventu adverſus Cæſaris mandatum decernerent, nec Donawerthanos, eorum cauſſa legitimo modo jam dijudicata, in contumacia ſua confirmarent, quin potius demandatam Bavariæ Duci executionem omnibus viribus promoverent: Ad hæc Legati habita deliberatione hunc in modum reponebant. „Dolemus ſane, quod conventum iſtum „contra latam adverſus Donawerthanos „ſententiam, Cæſarisque mandatum „inſtitutum eſſe, Cæſar exiſtimet; Nos „enim in mandatis non habemus, ut „vel de hac cauſſa, vel de ſententia in „cives lata agamus, ſed duntaxat de „Cæſare ſaltem exorando, precibusque „humillimis permovendo deliberamus, „ut hujus civitatis miſertus executionis „incommoda in Circulum Suevicum re„dundantia avertere velit, præcipue, „cum æquitas ſuadeat, ut licet perver„ſorum urbis hujus civium patrocinium „ſuſcipere neſas foret, innocentibus ta„men ſupplicatione ſubveniatur, ne ipſi „cum improbis & perverſis eodem ſup„plicio involuti pereant, & civitas per „hanc executionem a corpore Suevico „plane divellatur.„ Hæc cum agerentur, nuntius de capta urbe ad Legatorum aures pervenit, hinc ulterior deliberatio ſupervacanea viſa, decretumque eſt,

Sæc. XVII. A. C. 1607.

est, ut negotio ad proxima comitia Ratisbonensia remisso interim tam Bavariæ Dux, quam Electores ceterique Imperii Principes datis literis monerentur, ut pro hac urbe suas apud Cæsarem preces interponerent. Ceterum responsi hujus sinceritas in præfatis comitiis eluxit.

§. LXXXV.

Calvinistarum conciliabulum in Francia Rupellæ habitum.

Quantumvis Henricus IV. Galliarum Rex jam anno priori Calvinistis prohibuerit, ne Conciliabulum suum, uti in Vapicensi Synodo statuerant, Rupellis haberent, nihilominus hoc anno Mense Martio ibidem congregatis Gallicarum Ecclesiarum Ministris conventum egerunt, in quo varios sectæ suæ articulos stabilire conati sunt & primo quidem de Deo II. de Sacris libris, ex quorum Canone librum Judith, Cantica Canticorum, Ruth, Tobiæ, & Prophetiam Baruch & Aggæi, necnon librum Machabæorum *propter internum* (ut inquiunt) *testimonium Spiritus Sancti* expunxere, *in quibus, licet alias non sint inutiles, fidei tamen articulos fundari non posse* statuerunt. III. De homine lapso, quem totum sub servitute peccati captivum,

Merc. Gallobelg. tom. 6. l. 2. Thuan. lib. 138.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

vum, nec ullam libertatem ad bonum habere ajunt, nisi Deus eam ei largiatur. IV. De Peccato originali, quod post Baptisma adhuc vere esse peccatum *quoad reatum*, declarant. V. De Prædestinatione. VI. De Incarnatione. VII. De Christo solo Mediatore nostro. VIII. De justificatione ex sola fide. IX. Sanctorum intercessionem & Purgatorium, Vota Monastica, Peregrinationes, distinctionem ciborum, dies festos, auricularem Confessionem & panes rotundos in Sacramento rejiciunt. X. Agunt de Ecclesia, in cujus cœtu adhuc reprobos & hypocritas esse decernunt, excludunt autem Pontificios, quos quidem non rebaptizandos esse censent, infantes tamen eis Baptizandos offerre, nefas esse declarant. XI. De Ministris Ecclesiæ, quos omnes auctoritate pares statuunt, ita ut nulla Ecclesia jurisdictionem in aliam habeat, hancque ob causam *certum ratumque habent, Papam vere esse Antichristum*, postea addunt: *hic articulus tanquam verissimus, conformis Scripturæ & iis, quæ videntur clare impleta, inseratur in omnibus fidei confessionibus de novo imprimendis.* Verum infame hoc decretum effectu caruit; præterquam enim, quod ejusmodi scurrillem Sacræ paginæ interpretationem primo quidem a Luthero excogi-

cogitatam, ab eo tamen nunquam dogmatice definitam, sed nonnisi in Papæ odium inventam, cui ipsemet Melanchton, Grotius & Hammondus subscribere erubuerunt, pro dogmate præscribere, stultissimum æque ac maxime impium sit, insuper summam hac agendi ratione proterviam ac petulantiam ostenderunt Rupellenses, dum in contemptum Regis Christianissimi, qui ante quatuor annos adversus hanc eorum impietatem in Vapicensi Conciliabulo stabilitam questus erat, rursus tam insanum dicterium suis *necessario credendum* proponere ausi sunt, cum tamen hæc loquendi libertas, comperto mendaci vaticinio de proxima ruina Imperii Antichristi, *per integrum fere sæculum elanguerit, & saltem per politicam ad obediendum Principibus Papisticis* (ut testatur quidam Calvinista) *neglecta fuerit*, & aliquibus in hac conviciandi licentia excedentibus Ministris, Salmerienses in sua Synodo necessarium duxerint prohibere, ne Pastorum ullus Apocalypsin sine consilio Synodi Provincialis interpretari præsumat. Redeamus nunc ad ceteros hujus Rupellensis Conventus articulos: Agit XII. de vocatione Ministrorum, quos per electionem fieri oportere ait, ita tamen, ut quandoque Deus singulari modo quosdam excitet

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Jur. accompliss. de Prophet. t. 1. p. 48.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

citet ad reſtaurandam Eccleſiam. XIII. His conſtitutiones ſanciendi poteſtatem attribuit, & XIV. Excommunicationem tanquam bonam, ſalutarem & in Eccleſia retinendam agnoſcit. XV. Duo tantum adſtruit Sacramenta. XVI. In Cœna Dominica autem, eos per occultam Spiritus Sancti virtutem carnis & ſanguinis Chriſti ſubſtantia nutriri, ſed id tantum ſpiritualiter & per fidem fieri aſſerit.

§. LXXXVI.

Gieſſenſis Academia a Ludovico V. Haſſiæ Landgravio erecta.

Merc. Gallobelg. l. 31.

Quamprimum Mauritius Haſſiæ Landgravius ejurata Lutheri doctrina Calvini ſectam Marpurgi invexerat, mox Ludovicus Haſſiæ ac Darmſtadii Landgravius ejus Agnatus Marpurgenſem Scholam Calvini erroribus infici, ſummopere dolens, in propugnaculo & civitate Gieſſa novam Academiam erigere ſtatuit, ne ditionis ſuæ juvenes non ſine perverſionis periculo Marpurgum contendere cogerentur, ſed in patria ſua a Magiſtris dogmate Lutheri imbutis literas addiſcere poſſent. Hunc in finem a Rudolpho Cæſare neceſſariæ facultatis diploma, necnon privilegia Academica ſibi benigne concedi ſupplicabat, quibus

bus impetratis pro eorumdem solemni promulgatione diem octavam Octobris indixit, omnesque literatos edito programate ad hanc solemnitatem invitavit. Præstituta igitur die Rector & Professores cum aliquot Studiosis & Ministris aulicis, qui Academiæ insignia deferebant, templum ingrediebantur, ubi præsente Principe Cancellarius habita oratione Cæsaris privilegia prælegi jussit, atque insignia pro more Academiæ Ministris distribuit: quibus peractis rursus eleganti latina oratione Cæsari ac Principi debitæ rependebantur grates, lauto convivio totam solemnitatem concludente. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. LXXXVII.

Hippona Urbs a Ferdinando Etruriæ Duce capta.

Hoc item anno Ferdinandus Magnus Etruriæ Dux expeditionem in Africam suscipere statuit, Hipponam urbem olim a Divi Augustini Natalibus atque Episcopatu celebrem occupaturus. Igitur hanc in rem instructa classis, cui Silvius Picolomineus & Igiramius præerant, die trigesima Augusti Liburno solvit, cujus cursum non modo ventorum prosperitas, sed & Amurathis, qui vicinum littus infestabat, intercipiendi *Thuan. hist. lib.* 138.

Sæc. XVII. A. C. 1607. aviditas propellere videbatur: eo autem insequentium sedulitatem tempestiva fuga eludente, Silvius die decima tertia Septembris Galitam contendit, inde vero promoto feliciter cursu in Hipponæ conspectum venit, ubi selecto ad exscensionem loco tertia post die suos milites in stationes ordinesque, ut commode Ductorum imperia accipere possent, provide distribuit, ad omnem strenue rei gerendæ dexteritatem intentis cunctorum mentibus. Exscensione autem facta Passerinus Bellidux Hipponenses, qui a quodam Christiano jam ante viginti dies de hostium adventu moniti erant, primo certamine fudit, fugavitque, inde vero Guadagnius, animosior factus admotis ad arcis portam crepitaculis, conscensisque muris urbem cum suis ingressus est, Turcis sese strenue opponentibus, quibus tamen tormentorum vi repulsis, cum Brancadorus aliique Centuriones per aliam portam in urbem penetrarent, mox insolitus Christianorum, nomen Sancti Augustini velut belli thesseram invocantium, clamor audiebatur, victoriæ spes & augurium, quo percepto Sylvius ad portam mediterraneam crepitaculum admoveri jussit, eaque, non tamen sine clade & suorum sanguine aperta, præsidioque firmata Guiscardum ad portam mari-

marinam tendere præcepit, licet per eam plerique jam Turcæ & Mauri natatu evaſiſſent, aut aquis hauſti fuiſſent, ceteris ad Turrim quamdam confugientibus, qui tamen admotis belli tormentis inde ad arcem recedere compulſi, ea quoque expugnata ſeſe victorum arbitrio dederunt: Sylvius igitur loco potitus, quantocius hoſtium tormenta muris dejici, atque ad naves deduci juſſit, omni alio apparatu flammis conſumpto. Poſtremo ad Moſcheam ſtrenue adhuc a Turcis certatum quamvis inde etiam brevi dejicerentur, Chriſtianis obfirmato ad vincendum animo certantibus: Cum ergo ceteri Belliduces conferto agmine per varias portas in urbem penetrarent, hoſtibus partim cæſis partim ad domos fugere compulſis, Sylvius plena victoria potitus eſt, occupatis duodecim ſignis, quinque æneis tormentis, captisque mille quingentis: de occiſorum autem hoſtium numero, quoniam in mare ſparſos nemo computat, conſtare non potuit, in urbe tamen & arce interfecti ſunt circiter trecenti ſeptuaginta. Victorum autem tam acri ac frequenti conflictu pauciores longe cecidere, nec vilia tamen omnia, nec illacrimata ſuis capita, quorum potiſſimi erant Gabrielius, Pallerius, Panhormitanus Equites, Franciſcus

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ciscus Comes Brancaleonius, Alemanus, Baldellius, aliique Ordinum Doctores. Eodem autem die, cum hinc Tunetanis, illinc Algerianis admodum vicinis, diuturnior in urbe mora periculo haud careret, Sylvius cum tota classe solvit, & die vigesima septima Septembris Liburnum appulit, displosis in victoriæ signum tormentis, & decantato in gratiarum actionem Hymno Ambrosiano.

§. LXXXVIII.

Ptolomæi Gallii Cardinalis obitus.

Ciacon. in vita Pii IV. Aubery in vit. Card.

Inter Cardinales, quos invida mors vita & Purpura hoc anno exuit, quatuor occurrunt, quorum primus erat Ptolomæus Gallius Novocomensis, qui ingenii sui felicitate, morum pietate ac indefessa industria juvenis adhuc a Trivultio & Gaddio Cardinalibus in contubernium recipi, eisque a secretis esse meruit, inde a Joanne Angelo Mediceo, qui renuntiatus Pontifex Pius IV. dicebatur, primo Marturanensis Antistes, postea Sipontinus Archiepiscopus suffragante integritatis, doctrinæ, ac prudentiæ merito electus est, demum anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo quinto die duodecima Martii Purpuram ab eodem Pontifice adeptus, post

Sæc. XVII. A. C. 1607.

post ipsius obitum non modo inter Presbyteros Cardinales titulum Sanctæ Agathæ obtinuit, sed etiam a Gregorio XIII. scribendis literis Pontificiis, necnon Sacræ Concilii Congregationi præfectus est. Rexit etiam sedente Sixto V. Sabinam, Tusculanam, Albensem & Portuensem Ecclesias, postea vero Clemente VIII. Romanam Ecclesiam moderante Sacri Collegii Decanus Ostiensi præfuit Ecclesiæ. Interfuit septem Pontificum comitiis: scripsit quoque Sipontinæ Synodi Constitutiones: tandem die quarta Februarii ætatis suæ anno octogesimo secundo Romæ obiit, sepultus in Ecclesia Sanctæ Mariæ ad scalam: Hujus Viri elogium Venerabilis Pater Joannes a Jesu Maria Præpositus Generalis Carmelitarum Discalceatorum in sui Commentarii in Cantica Canticorum epistola nuncupatoria his verbis eum alloquens complectitur: *Præter purpuræ Majestatem, qua insigniter clares, & eximias animi dotes toti Ecclesiæ salutares & conspicuas, quas ægre ferres a me recenseri; quod ad rem propius accedit, maturata ætate in unius sapientiæ studium totus incumbis; ut quasi alter David, post tot gesta præclara, in Abisag Sanamitidis amplexu conquiescas, agis enim serio de divina charitate perficienda, quæ vera sapientia est, ex Dei sincera notitia*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

notitia & amore conflata, cujus certe ri sacram lectionem tam frequentem, ac tu eleemosynas, quas passim erogas, quibus & nos fruiti sumus, tanquam locupletissimos testes possem accire, quibus aperte convin citur generosis charitatis motibus, animum lectione in Deum, largitione in proximum cieri; & fluxam mundi gloriam & opulen tiam aspernari, qua profecto laborum tuo rum coronide vitæ totius opera, & canum prudentia caput sapienter exornas.

§. LXXXIX.

Cæsar Baronius Cardinalis mortuus.

Joan. Erythr. Pinaco I. Dupin Bibl. Auth. Eccl. tom. 17.

Alter erat Cæsar Baronius Vir æterna memoria dignus, Soræ antiquissima Campaniæ urbe honestis Parentibus anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimo octavo die trigesima Octobris natus. Hic Verulæ humanioribus literis, Theologiæ autem ac jurisprudentiæ Neapoli operam navabat, inde anno ætatis suæ decimo nono Romam profectus inter primos Sancti Philippi Nerei discipulos Presbyter Congregationis Oratorii cooptatus est: Anno autem Christi millesimo quingentesimo nonagesimo tertio postquam binas ejusdem Instituti Congregationes erexerat, Superior Generalis sui Ordinis, Clementis VIII. Confessarius, Protonotarius

notarius Apostolicus, ac demum tertio post anno ab eodem Pontifice, invitus licet, die quinta Junii Cardinalis tit. SS. Nerei & Achilei, necnon Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus renuntiatur, paulopost pluribus aliis dignitatibus atque officiis decoratus. Nihilominus ad hos omnes honorum gradus tantam animi æquitatem & modestiam attulit, ut semper ad pristinum vitæ genus redire anhellans nunquam obedientiam Congregationis suæ Rectori abjecerit, nec clavem sui cubiculi, ut exuta purpura in illud se recipere possit, deposuerit. Erat in omnes mitis, sibi soli austerus, in cibo potuque parcissimus, vigiliis oppido deditus, nonnisi quatuor aut quinque ad summam horas somno indulgens, ceteris ad preces & studia dicatis. In Xenodochiis lustrandis novem, in Confessionibus excipiendis piisque sermonibus ter & quater in hebdomada habitis triginta & amplius annos impendit. Præterea sedis Apostolicæ dignitatem, Majestatemque tam invicto animi robore ac rationum pondere tuebatur, ut adversus omnes, qui illius auctoritatem imminuere, aut oppugnare attentarunt, nullam potentiæ, amicitiæ gratiæque rationem haberet, nihilque, cujusquam periculi metu perterreretur: unde post Clementis VIII. obitum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

obitum a non paucis Cardinalibus Pontificiæ dignitati cum ſumma auctoritate ac Majeſtate ſuſtinendæ plusquam ullus alius par eſſe cenſebatur. Tandem Vir ille, rei literariæ decus, Orbisque Chriſtiani lumen Romæ die trigeſima prima Julii deceſſit. Vixerat annos ſexaginta novem, quem numerum cum quondam parieti ignota manu inſcribi, in ſomniis ſibi videretur, annorum ſuorum terminum fore conjectans mortem, quam a quinquaginta & ultra annis in mente habuit, lætanter præſtolabatur. Sepultus eſt in Eccleſia Ordinis ſui Vallicellana, Romæ a Michaele Angelo Buccio ejusdem Congregationis Presbytero, Neapoli autem ab Hieronymo Binago funebri oratione celebratus, cui etiam Juſtus Baronius Veteracaſtrenſis, qui ab hoc Cardinale Sacræ Confirmationis Sacramento initiatus, ejusque cognomine honoratus, ſe ipſius filium adoptivum nominabat, eleganti oratione primo Annalium tomo præfixa parentabat. Deſcripſit vitam ejus Hieronymus Barnabeius Congregationis Oratorii Sacerdos.

Vid. lib. 186. §. 132.

§. XC.

De ejusdem Cardinalis Annalibus aliisque ejus operibus.

Quod

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Quod Baronius Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ opus non ſine maxima Eccleſiæ utilitate conſcripſerit, Sancto Philippo Nerio Congregationis Oratorii Fundatori in acceptis referendum eſt. Ab eo enim Baronius pro Inſtituti ſui more res Eccleſiæ ab ejusdem incunabulis geſtas audientium frequentiæ in Æde Vallicellana exponere juſſus eſt, quocirca Scriptores tam Græcos quam latinos tum Sacros tum profanos, veteres, novosque etiam nondum typis impreſſos impigro triginta annorum labore pervolvere cæpit, tandem vero omnium Eccleſiæ temporum Hiſtoriam concinnare a Sancto Philippo rogatus, ut Magdeburgenſibus Centuriatoribus ſeſe opponeret, tanto oneri humeros ſupponens aggreſſus eſt, cujus amplitudini, gravitatique cujusvis alterius ingenii vaſtitas ſuccubuiſſet, niſi ſolus Baronius plura ſcribere, quam alii legerunt, & plura agere, quam alii ſcripſerunt, ab unguiculis edoctus fuiſſet. Tum vero hoc opus nonniſi a parvis initiis, ut in magnis fieri amat, fere in immenſum excrevit, magnasque hujus Viri ingenium meditando, doctrina legendo, & ſtylus ſcribendo, vires accepit; prius enim veluti primo tentamine Martyrologium Romanum notis, iisque doctiſſimis illuſtrare aggrediebatur, poſt-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ea ad majora audenda haud leve calcar addebat prosper primi hujus laboris successus, quo animatus trigesimo ætatis suæ anno manum vastissimo Annalium operi admovit, & Apparatum in Annales Ecclesiasticos circa Annum Nativitatis Dominicæ, necnon primum Annalium tomum publici juris fecit, ac demum aliis undecim majoris formæ tomis usque ad annum Domini millesimum centesimum nonagesimum octavum totum opus absolvit, quod postea Abrahamus Bzovius, Spondanus, Raynaldus & Laderchyus usque ad annum post Christum natum millesimum quingentesimum sexagesimum septimum continuarunt. Epitomen vero horum Annalium ediderunt idem Spondanus, Bisciola, & Augustinus Sartorius, cujus tamen posterior editio Pragensis anni millesimi septingentesimi trigesimi sexti longe priori ante sexdecim annos factæ auctior est. Scripsit etiam Baronius fervente dissidio Paulum V. inter & Venetos prolixam admodum epistolam Parænetica ad Rempublicam Venetam, quam Paulus Sarpius probris ac obtrectationibus plenam fuisse asserit, moderatius tamen de ea sentiens Thuanus duntaxat reprobat, quod Baronius in hac epistola *centonibus e sacra lege more suo consutis Venetos carpserit, nulla prætermissa*

Sarp. Oper. lib. 4.

missa initio salutatione & in fine tantum adjecta e B. Augustino clausula, ut hæc epistola sit, si velint, correctio, si nolint, testis. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. XCI.

Literatorum judicium de Baronii Annalibus.

Idem fatum, quod ceteri omnes *primi* optimarum rerum Inventores subiere, pariter quoque experiebatur Baronius; postquam enim aliqua res recens detecta ac semel inventa fuit, quam antehac a multis retro sæculis nullus aut invenire, detegere aut aggredi ausus fuerat, jam cuncti a se quoque nullo negotio illam inveniri, perfectius atque emendatius in lucem proferri potuisse, jactitant: Pari modo vix Baronii Annales publicam lucem aspexerant, cum illico non pauci Authorem, ejusque historiam de pluribus Chronologiæ & Historiæ erroribus, crisis sanæ defectu, exigua verum a falso, certum a dubio aut supposititio discernendi peritia carperent; non deerant quoque audaciores, qui Historiam Ecclesiasticam, quæ tamen per tot sæcula ante Baronium neglecta, & confusa jacuit, magis exactam, completam omnibusque numeris absolutam se edere potuisse ostentarent, miro laboris compendio, quod *Dupin. l. c. pag. 2.*

Sæc. XVII. A C. 1607.

tamen unice Baronio in acceptis referre deberent, qui omnium primus vastissimum hoc juxta ac difficillimum opus aggredi ausus est. Haud moror Hæreticorum cavillationes; hi enim, cum Baronium *præjudiciis* abreptum fugillent, in suis censuris se nonnisi sectæ suæ præjudiciis obcæcatos produnt, omnia quæ pro asserenda Pontificis auctoritate Baronius attulit, velut spuria, apocrypha, conficta aut falsa rejicientes. Hujus farinæ censor est Lucas Holstenius, qui se octo falsitatum millia in hisce annalibus detecturum, ridicula ostentatione pollicebatur. Præterea Isaccus Casaubonus calamum adversus Baronii controversias & Sacræ Paginæ interpretationes strinxerat, quem tamen Eudæmon Joannes, Rosweidus, & Julius Cæsar Bullingerus Jesuitæ confutarunt. Postea Isacci exercitationes Samuel Basnagius prosequebatur, haud ultra primum sæculum progressus: subjunxit tamen suos annales Politico-Ecclesiasticos, quorum malam fidem & mendacia plures ex Catholicis Scriptoribus detexerunt. Pari lance libran-dus est Henrici Hottii liber, ab Augustino Redingio confutatus. Ceterum sat luculenter patet, quod Heterodoxis in Baronii libris non ejus hallucinationes, sed Romanæ Ecclesiæ defensiones

Hornb. miscell. l. 1. cap. 1.

siones displicuerint, prout Joannes Hornbeckius fateri videtur, dum Baronium deprædicans subjungit: „eo excepto, id est, nisi tantus Papista fuisset, qui calamum obnoxium habebat „illi Sedi & quod si tam protervo animo pro sede ac doctrina Romana non „traxisset quælibet & confudisset, sane „istud opus Annalium incomparabile „dicerem, cui ob Authoris diligentiam, „laborem, & eruditionem, quantum „deberet, vix sciret Eruditorum orbis.„ Verum hanc ipsam ob caussam mordacium ejusmodi Momorum judicia propter cognitam, qua abripiuntur, cavillandi libidinem ab eruditis flocci habentur. Saniora longe magisque erudita crisi doctissimi Viri Antonius & Franciscus Pagi Ecclesiasticam Baronii Historiam emendarunt: Denique unius „DuPinii crisin subjiciamus, „optandum „esset, inquit, ut Baronius sola facta „historica retulisset, prætermissis con„troversiis, & studiis partium, fateri „interim cogimur, libros illius vastissi„mum complecti argumentum, esse bene „digestos, elaboratos cum cura, inge„niose conquisitos, denique tam accu„ratos, quam sperari & expectari debet „ab eo homine, qui primus tam va„stum & difficile susceipit negotium, ce„tera non possumus non laudare me-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A C. 1607.

„moriam pii & eruditi hujus Cardina„lis, qui plurimum habuit Religionis, „probitatis, æquitatis, doctrinæ & Le„ctionis, quique utiliſſimam præſtitit „operam Eccleſiæ in illuſtranda ejus „hiſtoria, utinam caruiſſet præjudiciis „quæ ipſi patria & educatio inſpira„verant„

§. XCII.

Anſelmi Mazarti Cardinalis deceſſus.

Ciacon. in vita Clem. VIII.

Paulopoſt Purpuratorum Collegium alterius non minus ſanctitate quam doctrina conſpicui Cardinalis jacturam deplorabat. Erat is Anſelmus Mazartus natione Italus, patria Surrentinus, qui adoleſcens Fratrum Capuccinorum inſtitutum profeſſus in variis Italiæ & Franciæ Urbibus mira eloquentia, ac ſermonis efficacia Verbum Dei annuntiabat, tandem Concionator Apoſtolicus nominatus. Obibat plura eaque honorifica Ordinis ſui officia, in quibus prudentiæ, pietatis, ac Religioſæ auſteritatis præclara edidit ſpecimina, ob quæ Clementi VIII. percarus ab eodem Theologus Congregationis Sancti Officii renuntiatus, poſtea nona Junii die anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quarto Cardinalis Presby-

ter

ter tit. Sancti Petri in Monte aureo, vulgo dictus *Cardinalis Monopolitanus* creatur. Interfuit Sacris comitiis, in quibus Leo XI. & Paulus V. ad Divi Petri Cathedram vocabantur. Fervente adhuc controversia de auxiliis gratiæ, Anselmus, dum adhuc Concionatoris Pontificii munere fungebatur, quondam Apostolica libertate Cardinales ad urgendam hujus causæ decisionem his verbis alloquebatur: *Ad vos specialiter spectat tollere scandala de Regno Dei, surgentes succidere spinas, sedare querelas... Irridetur simplicium fides, eviscerantur arcana Dei, quæstiones de altissimis rebus temerarie ventilantur, insultatur Patribus. ... Si judicatis me juste moveri, movemini & vos, ac ne frustra movemini, agite pro loco, quem tenetis, pro dignitate, qua fulgetis, pro potestate, quam accepistis.* Postquam vero a Clemente VIII. ad quintum Molinisticæ opinionis examen vocatus, cum ceteris Cardinalibus mentem suam aperire jubebatur, Paulo V. Clementis Successori intrepida libertate judicium æternum interminatus est, nisi juxta juratæ promissionis fidem controversiam hanc brevi dirimeret, Ecclesiamque bello intestino discissam Apostolica definitione liberaret, ipsum quoque Bellarminum huic decisioni obluctantem durioribus verbis excepit. Prius-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

quam vero Pontifex ſuum ſuſpenſionis decretum ediderat, percelebris hic Vir die trigeſima prima Auguſti Tuſculi repentina morte extinctus eſt.

§. XCIII.

Caroli de Lotharingia Cardinalis extrema.

Ciacon. in vita Sixti V. Calmet. Hiſt. univ. de Lorraine liv. 33. tom. 3. Landorp. lib. 10.

Poſtremus inter Cardinales, qui hunc annum vitæ ſuæ exitialem habebat, erat Carolus Lotharingiæ Dux, qui anno reſtauratæ Salutis milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo die primo Julii natus ſexto ætatis ſuæ anno a Gregorio XIII. Metenſis Epiſcopus nominatur, poſtea Muſſiponti & Pariſiis tam pietati quam politioribus literis operam navans, Canonicus Trevirenſis, Argentinenſis, Moguntinus & Colonienſis eligitur: mortuo autem Avunculo ſuo Guiſio Cardinale Metenſis Eccleſiæ poſſeſſionem die decima octava Julii annos undecim natus adibat, adminiſtratoribus Nicolao Bosmardo Virodunenſi Epiſcopo, & Joanne Anatzio Metenſi Canonico. Eo tempore Hugonottæ nil intentatum relinquebant, ut in Metenſi Civitate ſectam ſuam profitendi libertatem obtinerent, aſt ſpe ſua fruſtrati ſunt, Carolo, qui tum jam Purpura decoratus erat, vehementer obſiſtente, ipſoque

Sæc. XVII. A. C. 1607.

que Henrico III. Rege edictum promulgante, quo præter Religionem Catholicam cujuscunque alterius sectæ usum interdixerat. Tandem ingenii maturitate ætatem prævolante Carolus anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo quinto profanam & quarto post anno spiritualem Episcopatus sui administrationem annuente Sixto V. suscepit. Erexerat ibidem pro Clero suo Seminarium, coempto hunc in finem Palatio sat magnifico. Demum anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo nonagesimo primo Romam profectus a Gregorio XIV. totius Lotharingiæ Apostolicus Legatus renuntiatur, quo in munere suam auctoritatem eo unice impendere videbatur, ut collapsam Ecclesiæ Disciplinam restauraret. Hoc Zelo animatus Ordines Sanctorum Benedicti & Augustini in suæ legationis ditionibus ad pristinum Instituti fervorem revocabat. Demum mortuo Joanne Comite Manderscheid Argentinensi Episcopo Carolus Lotharingius a Catholicis Canonicis, anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo secundo die nona Junii eligitur, atque a Clemente VIII. confirmatur, Lutheranis Canonicis Joannem Georgium Brandeburgicum pariter eligentibus, quæ dissensio inde exorta post vastatas utrinque

Sæc. XVII. A.C. 1607. regiones nonnisi duodecimo post anno composita est, haud alio Caroli Epi scopi emolumento, nisi quod hunc Epi scopatum immodicis suis sumptibus Ec clesiæ Catholicæ asseruerit. Ceterum tertio post electionem suam anno male fici cujusdam fascinationibus tam di vexabatur, ut quantumvis bona ac fi ma valetudine, & vegeto corpore e set, mox tamen ita contabescens di guerit, ut præter incredibiles dolore vix pallida cutis ossa operiret, ma violentia omnium totius Europæ Medi corum artem frustrante. Tandem Lu linii Marchionis suasu quemdam Am brosiani Ordinis Monachum exorcistam gratia insignem Mediolano Romam ac cersiri jussit, qui Salvificæ Crucis signo soloque divini Verbi imperio usus, Car dinali præcepit, ut nunc manum illam nunc istam erigeret, pedes moveret, & corpus attoleret, nec mora, qui antea aridus, totis artubus velut silex im mobilis, lecto quasi clavis & cuspidibus affixus per biennium hærebat, jam ma nus pedesque ad imperantis modum movere, se erigere, dorsum inflectere prona cervice porrectam Crucem de osculari dicto ocyus poterat, mox vero ad Exorcistæ mandatum pristinus rigor ariditas & paralysis redibat, cunctis obstupescentibus: iterato autem Exor cismo

cismi ritu manus, articulosque laxare, ac in subjecta charta nomen Jesu pingere jussus, dicto morem gerens, Sanctum hoc vocabulum nitide penicillo expressit: vix autem manus hoc officio fungebatur, cum rursus exarato hoc nomine obtorpesceret. Denique Exorcista post duodevicesimum diem, cum in Missa Corpus Dominicum elevaret, dæmonem adjurante, Cardinalis doloribus liber, pristino membrorum usui restitutus, paulatim totus invalescere cœpit, adeo, ut Hallam voti persolvendi Religione profectus, inde magnis itineribus Nancæium contendere potuerit, relicta tamen semper magna in brachiis, tibiisque virium imbecillitate. (*) Anno Christi millesimo sexcente-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

(*) Ita refert Michael Caspar Lundorpius, qui hæc satis notanda addidit verba: *non diffiteor, fore non paucos, qui me inania, ludicra, commentitia & anilia fingere & scribere dicant, totoque cachino hanc paginam perlegant (si modo fastidiose perlegerint) sed tota Lotharingia mihi pro teste est, ac etiam, qui de familia Catharinæ Borboniæ Augustæ Navarricæ, novatores supersunt, ita ut Herois illa, nulla re alia ad Catholicos ritus magis impulsa fuerit, quam vi arcana exorcismorum, quorum flagello spiritus nequam toties percussus aufugerit, ita ut palam polli-*

Sæc. XVII. A. C. 1607. centesimo septimo die vigesima nona Augusti Metas venit, ubi cum suis Ministris de Diœcesis negotiis conferebat, id ægre ferentibus Canonicis, qui se præcipuos Episcopi Consiliarios esse caussabantur, supplices, ut hæc dignitas eis sarta servaretur, quod etiam Cardinalis lubenti animo eis indulsit. Denique eodem anno Nanzeium reversus ibidem die vigesima quarta Novembris annos natus quadraginta placidissime obiit, in Ecclesia Principe sepultus. Successorem habuit in Argentinensi Episcopatu Leopoldum Austriæ Archiducem ac Passaviensem Episcopum. In Metensi autem ei successit Giurius Cardinalis.

§. XCIV.

Novi Cardinales a Paulo V. creati.

Ciac. in vit. Paul. V.

Horum Cardinalium jacturam Paulus V. Pontifex maximus nova Purpuratorum

polliceretur ad Orthodoxos reversuram, si Liturgiæ auspiciis, sacrisque Ambrosiani Monachi ritibus, Cardinalis sanaretur, re perfecta haud fidem implevit. Archiater illius, Dominus de Iorme edito opusculo rem delibavit, ego omnia penitius ab inspectore, & operante in mysticis illis ritibus, homine probo & minime vulgaci accepi, atque eo præeunte verbis, omnia ista noscenda & stupenda posteris exaravi. Fides sit penes Authorem.

ratorum inauguratione resarcire intentus die decima Decembris tres Presbyterorum, & duos Diaconorum Ordini adscripsit, quorum series hæc est. I. Franciscus Forgatius natione Hungarus, Archiepiscopus Strigonienſis Presbyter Cardinalis sine titulo. II. Franciscus Rupefocaldius natione Gallus, patria Alvernus, Sylvanectenſis Episcopus, Presbyter Cardinalis tit. S. Callisti. III. Hieronymus Xavierres natus Cæsar Augustæ in Aragonia Ordinis FF. Prædicatorum Generalis, Cardinalis Presbyter sine titulo. IV. Mauritius Sabaudus, Cardinalis Diaconus Sanctæ Mariæ Novæ, postea Sancti Eustachii, ac demum S. Mariæ in Via lata. V. Ferdinandus Gonzaga Mantuæ Ducis Filius, Cardinalis Diaconus S. Mariæ in Dominica, ac postea Sanctæ Mariæ in Porticu.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. XCV.

Synodus Provincialis Mechlinienſis,

Cum hæreticorum potentia sectas suas ubique armata manu invehere niteretur, ad tuendas Catholicæ fidei veritates & extirpandos errores nimis imbecille erat remedium Generalium Conciliorum celebratio, quorum nullum, innumeros vero Principum conventus, armo-

Concil. Germ. tom. 8. Sæc. XVII. pag. 766. Harduini Collect. Concil. tom. XI.

Sæc. XVII. A. C. 1607. armorumque Societates illo ævo initas numerare licet: Nihilominus hoc anno Matthias Hovius, Mechlinienſis Archiepiſcopus Provincialem Synodum ad diem vigeſimam quintam Junii indixerat. Agebatur ibidem de viginti ſex diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capitibus, de primo quidem de Profeſſione Fidei Catholicæ. II. De Sacramentis, & præprimis de Baptismo, ad quem nonniſi unum vel ad ſummum unum & unam Patrinam admitti jubet, ſimulque præcipit, III. infantes ab hæreticis Baptizatos ſub conditione eſſe rurſus tingendos, eoquod hi Baptizare ſoleant, uno aquam affundente, alio verba proferente. IV. De Confirmatione. V. De Pœnitentia, quod Sacramentum a Sacerdote ſtante aut extra Confeſſionale aſſerculo non clauſum fœminis adminiſtrari vetatur. VI. De Indulgentiis. VII. De Euchariſtia, ubi præcipitur, ut nunquam unica duntaxat hoſtia Sacra ad ægrotum, rariusque Sacramentum in publicis ſupplicationibus deferatur. VIII. De extrema Unctione, ubi error illorum corrigitur, qui ſuſcepto hoc Sacramento teſtamentum condi non poſſe exiſtimant. IX. De Ordine, ad quem promovendi jurare jubeantur, quod titulum, quem exhibent, vere & ſine ulla fraude poſſideant. X. De Spon-

Sponſalibus & Matrimonio. XI. De Doctrina & Prædicatione Verbi Divini, ubi Synodus Parochis injungit, ut poſt Concionem lingua vernacula recitent Symbolum fidei & præcepta Decalogi atque Eccleſiæ. XII. De officio Divino & ritibus, circa quos adhuc ſtanneorum calicum uſus in aliquibus Eccleſiis tolerari deprehenditur. XIII. De Feſtis & jejuniis. XIV. De Imaginibus & Sanctorum Reliquiis. XV. De ſuperſtitione, ubi prohibetur, ne ullus omnino exorcizare præſumat ſine licentia in ſcriptis obtenta. XVI. De Epiſcopis. XVII. De Archipresbyteris. XVIII. De vita & honeſtate Clericorum, quibus galeri uſus niſi ob ægritudinem, vel pluviam inhibetur. XIX. De Beneficiis, quorum pluralitatem Synodus deteſtatur. XX. De Scholis, in quibus Cantum Gregorianum addiſci præcipitur. XXI. De Seminariis. XXII. De elocatione Bonorum Eccleſiaſticorum. XXIII. De reparatione Eccleſiarum. XXIV. De Regularibus & Monialibus, pro quibus præcipit Synodus, ut quarumcunque Virginum capilli ante Profeſſionem non reſecentur, ſed libera earum voluntas per Epiſcopum antea exploretur. XXV. De Immunitate Eccleſiaſtica. XXVI. De Synodo Provinciali & Diæceſana. Denique

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

que huic Synodo finis die nona Mensis Julii imponebatur, ejus vero decreta a summo Pontifice recognita ac confirmata fuere anno sequenti die vigesima octava Aprilis. Eodem hoc anno Bernardus Macicvoiſckius Petricoviæ in Polonia adversus Socinianos, qui etiam Arianorum & Ebionitarum hæresibus polluti erant, Synodum celebrabat.

§. XCVI.

Polonorum Protestantium tumultus adversus Sigismundum.

Thuan. l. 13. Merc. Gallobelg. t. 8. lib. 30.

Multa hoc anno inter Protestantes tumultuarie ac seditiose acta sunt in Polonia; cum enim comitia Varsoviam indicta differri cernerent, Ratzivilio & Statniskio Ductoribus, Prostovici armati Nobilium comitia, quæ ab ipsis *Roccoſch* nominari solent, instituunt, ac conducto milite Sigismundum Regem suum non alio ex fine, nisi quod Catholicus esset, exauctorare decernunt. Id ubi Rex animadvertit, de exercitu lectissimo sibi prospexit, tum Craco-viam, cui Roccosani inhiabant, annona validoque præsidio tempestive communivit. ac postea Nobilibus edixit, ut ad decimam sextam Junii diem Varsoviæ adessent, de remediis, quibus turbæ omnes sedarentur, deliberaturi.

Atta-

Attamen rebelles isti Nobiles sectæ suæ libertatem armis tueri, & Catholicos junctis viribus opprimere intenti, præprimis inter se sanxere, quod comitia a Rege indicta non sint legitima, nec decretis ibidem condendis parendum: e contrario autem eorum conventus summa prudentia, omnique jure continuetur: fœdus quoque Religionis suæ caussa initum invitis Ecclesiasticis stabiliendum, eorumque bona sint diripienda, ita ut pars aliqua inter Nobiles sit distribuenda, Ecclesiastici vero ad statum profanum revocandi: Ut autem seditionem suam querelis specietenus æquis honestare valerent, scriptum quoddam congregatis Proceribus exhibuerunt, in quo omnium malorum scaturiginem ex Concilii Tridentini executione, atque executionis modo promanasse dictitarunt, adversus Jesuitas, hominum genus hæreticis ubique infestum, vehementer questi, eoquod in hujus Synodi executione primas sibi arrogarint, & impedimenta executioni objecta, removerint, simulque Institutum Monarchicum liberæ Reipublicæ inimicum atque adversum, libertatique Polonicæ formidandum profiteantur, atque affectata comitate, & accommodatitia sua Theologia Procerum animos ita captivent, ut toti in Polonia

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

esse, omniaque posse glorientur, ac postremo Regum voluntatem pro arbitrio suo circumagere soleant, infausto plerumque successu. Ceterum, profequebatur scripti hujus Auctor, non ei quod quis Catholicæ Religioni metuens interituram eam in Polonia putet, gravius aliquid in Jesuitas statuatur quippe Romano-Catholica Religio tam longo tempore in orbe & in Polonia floruit, antequam primus Jesuita in terris natus est. Christus & Apostoli non Jesuitas, sed Episcopos, Doctores &c. instituit: nec principalis eorum Institut finis est Religionis sed Aulæ cura, & testantur Viri doctissimi, quod Jesuitæ Catholicæ Religioni in Europa magis obstiterint, quam ut eam promoverint. . . . . Quod si quis objiciat, quod Respublica ob Juventutis institutionem eorum opera carere non possit: hoc nimis vile pretium est æstimandum pro patria libertate, quam pro opera ista incitantur, cum aliunde magis commode quam a Jesuitis eruditæ institutionis fructus haberi queant. Dicent alii, Jesuitas esse bonos Politicos, in rebus arduis expediendis dexteritate conspicuos: sit Polonicum Regnum Aulicos Politicos, Ecclesia vero Religiosos pios & doctos non Politicos exoptat, imo ipsorum dexteritas inter justissimas mo-

tuum

tuum cauſſas a Polonis referri deberet, eoram enim dexteritate amiſſa Suevia, afflicta Francia &c. Ex his ita concluſerat Author: opera igitur danda eſt, ut Jeſuitæ extra Regnum abigantur: nec audiendi ſunt, qui non innocentes ſed duntaxat noxios, non ex integro Regno ſed ſolum ex Aula vel ejiciendos vel ſaltem ad arctiora Monachorum clauſtra detrudendos cenſent; nam nec cauſſa nec culpa eorum ita dividi & ſeparari poteſt, ut alter altero mitius aut durius habeatur, cum totum corpus, omniaque membra ad unum ſcopum ferantur: quid autem aulam vel nobiliores civitates ab hac peſte liberare juvabit, ſi impune in ceteros graſſari eis licebit? nullus quoque ad ejusmodi monaſteria recedet; nam omnia potius turbaturi forent, quam ut exiſtimationis, qua ſe ſuper reliquos Ordines Religioſos, univerſumque Clerum eminere credunt, vel minimam jacturam ſubeant: non ergo ſolum ex univerſo Poloniæ Regno ſunt expellendi, ſed & reditu prohibendi, quod fieri poterit, ſi eorum bona ad publicam Regni & Nobilitatis commoditatem, ad conſtituendos doctos Profeſſores, vel erigendam novam Academiam, Scholas vel Noſocomia convertantur. Præterea ſub infamia aut ſeveriori aliqua pœna

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

cavendum esset, ne quis de eorum re- vocatione agere audeat, nec juvenes ad eorum scholas mittantur.

Hæc pluraque alia invidiose in Societatem in hoc conventu proposita non sine magna verborum contentione agitata fuere, tandem vero post longas altercationes inter Nobiles conventum est: ut Jesuitæ non Regno prorsus ejicerentur, sed intra scholas coerciti, juventutis institutioni, in qua utilem operam navare tunc videbantur, deinceps vacarent, atque unus duntaxat in Aula retineretur, qui Regi a confessionibus esset.

§. XCVII.

Protestantium exercitus a Regiis magna clade affectus.

Thuan. & Merc. Belg. tom. 8. l. 38.

Jamjam Mensis Majus instabat, & Regni Ordines Varsoviam ad comitia undique conveniebant: Eo contenderunt quoque Roccosani vel Regem suum oppressuri, vel ab eo, quicquid voluerint, metu extorsuri: Hoc animo cum omnibus copiis prope Varsoviam die decima septima Maji castra metantur, expanso majori vexillo, cui hæc verba inscripta legebantur: *Aut Deo & patriæ libere victuri, aut in libertate morituri.* Ita nempe nulla Sectariorum rebellio, quæ non pietatis ac Religionis obtentu tega-

tegatur. Cum vero Joachimus Brandeburgicus Elector ac Prussiæ Dux sui Principatus Successionem in his comitiis confirmari speraret, eo suos decernebat Legatos, quos quingenti Heiducci ex Regis Poloni mandato comitabantur: ast illos Roccosani nefarie ac violato jure gentium aggressi multis cæsis, bonis omnibus, rebusque pretiosis spoliarunt, Rege molestissime id ferente. Verum hac violentia nondum satiata erat in legitimi sui Regis cædem intentata Protestantium aviditas: sed insuper, in perfidiæ suæ societatem Ragotsium, penes quem tum summa rerum in Transylvania erat, pertrahere moliebantur, misso ad eum Legato, quem tamen Ragotsius, etsi & ipse Calvinista esset, nequidem admittere dignatus eum intra triduum finibus suis excedere jussit, professus, se Cæsaris Ministrum, Poloniæ Regis amicum, nullatenus autem Rebellionis promotorem esse. Interim cum Roccosani ultro citroque comearent, & Rex, ne in suos subditos arma ferre cogeretur, ad pacem propensum exhiberet animum, multaque, ni Ecclesiastici obstitissent, Protestantibus concedere paratus esset, Regii Belliduces inscio Rege in rebelles incauta virium fiducia sopitos, nilque hostile exspectantes movent, eos-

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

que ingenti clade afficiunt, tormentis, curribusque eorum magnam partem captis, ceteris in turpem fugam actis. Hac victoria securus Rex Cracoviam se recepit, Roccosani vero animo dejecti nil ultra moliri audebant, sed libertate antea in Regno permissa usuri in suam quisque domum recesserunt. Dum vero intestino hoc bello ac seditione Sigismundus Rex angebatur, Carolus Sueciæ Rex ejus Patruus Calvinistectæ addictus Weissensteinium munitissimum Livoniæ oppidum obsedit, ac paucos intra dies in suam redegit potestatem.

§. XCVIII.

Pauli V. Summi Pontificis Constitutiones.

Bull. magn. Pauli V. Apparat. erud. P. Binner Sæcul. XVII. part. II. cap. 27.

Hoc item anno Paulus V. Pontifex Maximus variis Constitutionibus Ecclesiæ disciplinam aut stabilire aut restaurare intentus erat: & primo quidem, cum Capitulum Salisburgense Familias Austriacam & Bavaricam a voce passiva quodam decreto excluisset, ne videlicet aliquis ex duabus hisce Familiis in Archiepiscopum eligeretur, Pontifex hoc decretum suspendit: Præterea, cum Parochi in Indiis Orientalibus ab iis, qui in Ecclesiis Ordinis Fratrum

Sæc. XVII. A. C. 1607.

trum Eremitarum Sancti Auguſtini ſepulturam elegerunt, majorem, quam ſi in Parochiali Templo fuiſſent ſepulti, eleemoſynam requirerent, ita ut fideles ejusmodi ſepulturam deſiderantes parem ad minus Parochialibus quoque Eccleſiis eleemoſynam ratione ſepulturæ, relinquere, imo quod pejus erat, mediam partem eleemoſynæ, quam pro Miſſis ad animæ ſuæ refrigerium reliquerant, Parochis cedere tenerentur, hinc Pontifex ſuorum Prædeceſſorum veſtigiis inſiſtens die decima ſexta Februarii ſtatuit, ut Parochi contenti forent eleemoſyna a Tridentino præſcripta & a Pio V. explicata. Eadem ſollicitudine Apoſtolica idem Pontifex die ſexto Aprilis pro Congregationis S. Juſtinæ Patavinæ Ord. S. Benedicti incremento quædam condidit ſtatuta, quæ anno ſequenti die vigeſima prima Martii declarabat. Præterea Epiſcopis in Hiſpania contendentibus, quod Religioſi intra clauſtra degentes tam in cauſſis civilibus quam criminalibns in prima, ut vocant, inſtantia coram ipſis conveniri debeant, Pontifex audita deſuper Patris Baſilii Carmelitarum Procuratoris Generalis querela, die vigeſima quarta Auguſti ſingulis locorum Ordinariis inhibuit, ne Religioſos hac in re quovis modo perturbare præſumerent.

Seſſ. 25. *c.* 13. *Conſt. Pii V.* 41.

Sæc. XVII. A. C. 1607. Alia porro Constitutione die vigesima secunda Septembris Canonicis Regularibus Sancti Salvatoris omnem dignitates extra Religionem ambiendi aviditatem præcidit. Cum autem Tridentina Synodus præceperit, quod pueri singulis Dominicis festisque diebus fidei rudimenta, aliasque Christianæ vitæ virtutes edocerentur, ac multi fidei Zelo animati hoc munus in se susceperint, hinc Pontifex, ut eos ad hæc pietatis exercitia magis animaret, horum Congregationem die sexta Octobris in Archi-Confraternitatem erexit, conceſſis multis Indulgentiis ac Privilegiis: pariter quoque die nona Novembris Clericis Congregationis Somaſcæ omnes Ordinum Mendicantium gratias & privilegia indulſit. Hoc item anno Pontifex Congregationem B. V. a Nobili Matrona de Eſtonnac Montferrantenſis Marchionis Vidua pro puellis rite inſtituendis fundatam confirmabat.

§. XCIX.

Mors Venerabilis Cæſaris de Bus, Fundatoris Congregationis de doctrina Chriſtiana.

Gualt. Chron. Sæc. XVII. Inter Viros, qui pueris Chriſtiana doctrina imbuendis ſeſe ſingulari ſtudio ſacrabant, præcipuus erat Cæſar de Bus, qui

Sæc. XVII. A. C. 1607.

qui Cobellione anno a partu Virginis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto nobilibus parentibus natus mores ſuos ex hominum moribus effingere intentus erat, donec decimo octavo ætatis ſuæ anno ex pia Sacrorum librorum lectione mundi contemptum edoctus abjectis fugacium rerum curis totum ſeſe piis exercitationibus impendiſſet. Poſtea pauperum puerorum, qui parentum aut egeſtate aut inſcitia vitæ Chriſtianæ præceptis vix imbui poterant, fortem miſertus, Avenione Clericos congregabat, qui unice ejusmodi juventuti ad Catholicæ fidei doctrinam, & Chriſtiani hominis officia efformandæ operam navarent: quocirca hæc *Congregatio de Religione Chriſtiana* appellari cæpta primo a Clemente VIII. Papa anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo octavo, ac poſtmodum rurſus a Paulo V. confirmata, tandem anno reſtauratæ Salutis milleſimo ſexcenteſimo decimo ſexto quodammodo Congregationi Clericorum de Sommaſca fuit coadunata. Illius fundator Cæſar præ ceteris pio huic operi usque ad extremam ſuam Senectutem indefeſſo ſtudio inſudabat, tandem vero potiorem atque extremam vitæ ſuæ partem Avenione in ſuis piis erga proximum exercitationibus unacum vene-

Hiſt. des Ordres Monaſt. Jacob. Bavois vie de Bus.

Sæc. XVII. A. C. 1607. rabilibus ſuis Sodalibus integerrime ac arctiſſime perſiſtebat, etſi cæcitate corporis a Deo viſitatus eſſet, qnam tamen tam invicta tolerabat patientia, ut ſæpe diceret, ne teruncio quidem copere ſe oculorum uſum redimere. Obiit ibidem ſolemni Paſchatis die decimo quinto Aprilis annos natus ſexaginta tres: Corpus ejus, quamvis menſes quatuordecim in loco admodum humido jacuiſſet, prorſus tamen integrum eſt inventum, atque hodiedum in eadem incorruptione perſeverat. Poſteris quoque aſceticas quasdam reliquit elucubrationes. Non equidem hujus Congregationis inſtitutum recens a Cæſare inventum dici valet, cum ante plurimos annos alii Sacri Ordines initio juxta Sanctiſſimorum Fundatorum mentem hoc vitæ genus profeſſi eſſent, quæ tamen paulatim neglecta potiſſima hujus inſtituti parte juventutem Philoſophicis, Mathematicis aliisque ſublimioribus diſciplinis, velut doctrinæ Chriſtianæ pauperibus pueris inſtillandæ pertæſi, imbuere cæperunt: hæc autem præfata Congregatio potiſſimum eo ex capite celebranda eſt, quod in hodiernam usque diem priſtino ſuo Inſtituto immota inhæreat.

S. C.

Sæc. XVII.
A. C. 1607.

§. C.

Quædam propositiones a Theologica Facultate Parisiensi proscriptæ.

Hand minori Religionis studio Parisiensis Facultas Theologica omni tempore animata suos Doctores ab omni erroris labe aut suspicione immunes servare satagebat. Accidit autem, ut quondam Ludovicus Duhamel ex Ordine Fratrum Prædicatorum Doctor Sacræ Facultatis, dum Carnuti ad populum diceret, novem proferret assertiones, quæ Episcopo ejusque Capitulo offensionis erant. Ut eas revocaret admonitus, illas Theologicæ Facultatis judicio subjicere voluit: eapropter Episcopus ad Sacrum Ordinem illas detulit, eo fine, ut deliberarent Doctores, an hæ approbandæ vel rejiciendæ essent. Accitus igitur die quinta Februarii Concionator ad Sacræ Facultatis comitia eas a se quidem prolatas, explicatas tamen fuisse ajebat, quocirca cunctæ a Doctoribus ad id selectis expositæ, censurisque perstrictæ sunt, percepta prius ipsius Ludovici interpretatione. Die ergo decima quarta Februarii præfati Doctores collecti omnium suffragiis ita censuerunt.

Argentre Concil. & jud. Facult. tom. 2.

Pro-

Sæc. XVII. A. C. 1607. *Propositio* I. Pro hæreticis oratione speciali orandum est, & quilibet orationem Dominicam, imo etiam Sacrificium Missæ indirecte juxta intentionem celebrantis eis applicare potest. *Censura.* Hujus propositionis pars prima vera licet, durius tamen est verbum *speciale.* Altera pars itidem vera, sed populo sine expositione non proponenda. *Propositio* II. Christus Dominus est Caput omnium hominum, etiam hæreticorum juxta doctrinam Divi Thomæ. *Censura.* Vera est hæc propositio cum explicatione Sancti Doctoris. *Propositio* III. In Baptismate caput infantis tingendum est, etsi extra Matris uterum pedis vel manus extremitas duntaxat promineret, Baptismus non valeret: si tamen Ecclesia aliter definivit, aut definiet, ejus decretis obedire paratus sum. *Censura.* Hæc propositio est falsa, temeraria, periculi plena, ac matrum conscientiis scrupulum injiciens, notam tamen huic Doctori non inurens, quia se submittit determinationi Ecclesiæ. *Prop.* IV. Privatio gloriæ in puerulis sine Baptismo decedentibns in claram visionem ex Dei misericordia commutabitur. *Censura. Falsa, erronea, scandalosa, Sacræ Scripturæ adversa, & accedens ad hæresim est. Propositio* V. Eleemosyna est de præ-

præcepto affirmativo. *Cenſura.* Vera eſt, additis conditionibus. *Prop.* VI. Absque Epiſcopi venia non licet Sacras imagines in Eccleſiis exponere. *Cenſura.* Vera eſt hæc propoſitio. *Propoſitio* VII. In caſu neceſſitatis aut infirmitatis Parochi & Vicarii non conſulto Epiſcopo in uſu carnium diſpenſare valent. *Cenſura.* Hæc propoſitio eſt vera ſecundum praxin locorum. *Propoſitio* VIII. Per Verbum Dei homo occaſionaliter & per accidens fit contritus, proin peccatorum ſuorum remiſſionem obtinet, & Chriſti Domini Corpus duntaxat venialia remittit. *Cenſura.* Prima pars propoſitionis quæ terminatur ad verbum, *contritus*, incluſive eſt vera: ſecunda pars, quæ incipit; *proin* ſi dependenter a prima, eſt vera, ſin minus, falſa & hæretica: tertia, non ſatis explicata, & ſi fiat comparatio ad ſuperiora, eſt prorſus falſa. *Propoſitio* IX. Verbum Dei eſt magis efficax, quam Miſſa, quæ tamen *ratione contenti* eſt excellentior, quam Dei Verbum. *Cenſura.* Prior pars ut jacet, falſa eſt, & eſt comparatio iniqua & inepta, poſterior vero pars quæ incipit, *quæ tamen &c.* eſt vera. Pronuntiata hac cenſura Ludovicus interrogatus, an huic Doctorum cenſuræ ſtare vellet, ſe eo fine huc acceſſiſſe reſpondit, ſupplicans tamen, ut circa ſingulas

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

gulas propositiones mentem suam aperire permitteretur: annuente igitur Facultate hunc in modum Ludovicus Doctorum judicio subscripsit. *Ego subsignatus Doctor Theologus Ordinis Fratrum Prædicatorum, certum facio, & protestor coram viris selectis præsentibus, me superiores propositiones non alio animo, sive privatim, sive publice in concionibus protulisse, quam quo superius a Magistris nostris sapientissimis fuerunt expositæ, imo me eas expositiones passim addidisse, quæ superioribus determinationibus consentaneæ, & prorsus conformes fuerunt, nec velle aliter sentire, in cujus rei fidem subscripsi die & anno supra dictis. Signatum, du Hamel.*

§. CI.

Liber quidam ab eadem Parisina Facultate proscriptus.

Argentre collect. judic. tom. 2. p. 545.

Sub idem tempus die secunda Maji Magister Aubryus Theologicæ facultatis comitia accessit, referens, quod ipse unacum Magistro Muloto cujusdam Franciscani Lusitani nomine Jacobi Suarez librum, cui titulus *Thesaurus quadragesimalis seu Conciones quadragesimales* quidem approbarit, nunc vero multa falsa & contumeliosa, quæ in eo libro, cum ipsum legerat, omissa fuerant, adversus Parochos contineri deprehenderit,

Sæc. XVII. A. C. 1607.

rit, ac propterea jure merito censura perstrictus fuerit: Ut ergo præfatus Magister hanc labem a se averteret, Facultatem rogabat, ne vitio verteret, „quod multa contumeliosa & injuriosa „verba in Parochos reperta fuissent in „concionibus quadragesimalibus a Fran„ciscano Lusitano editis, quibus ipse & „Magister Mulot subscripsisset, quando„quidem ita hoc pensum inter se divi„sissent, ut unus unam, alter alteram „concionum partem legeret, ipse qua „potuit diligentia & sedulitate, quam „in manus sumpserat percurisset, nec „tale quidquam offendisset, imo & mo„nuisset sapientissimum Magistrum Mu„lot, ut sibi caveret, ne quid in Cura„tos contumeliosum, dictus author ef„futiret, & evomeret, quoniam per „nonnullos resciviſſet, tale aliquid ab „eo suggestu publico inter concionan„dum excidisse, itaque petiit a Facultate, ut ea alium Doctorem in suum locum sufficeret, qui hanc provinciam legendi libros susciperet.

Die autem nona ejusdem Mensis ambo hi Doctores ad Sacri Ordinis conventum accersiti interrogabantur, an præfatum librum approbent vel rejiciant, qui tamen se doctrinam in eo contentam nullatenus approbare declarunt, his verbis: *Nos Doctores, omnibus, quorum*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

rum intereſt, perſpectum facimus, nullo modo approbare, quæ in concione de venditibus & ementibus ſcripſit adverſus Hierarchicum ordinem & Parochos Franciſcanus Luſitanus, nec, dum ejus conciones legemus, iſtam in manus noſtras incidiſſe; eam ob rem facultatem Theologicam judicamus facere rem ſuo jure & auctoritate dignam ſi hominis contumelias, quibus Parochorum famam atque æſtimationem proſcindit, atque dilacerat, atque etiam propoſitionem, quam probare nititur, neminem obligari intereſſe diebus Dominicis & feſtivis miſſæ Parochiali, ſua cenſura cohibeat, datum die nona Maji anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo.

Die igitur decima quinta Maji habito rurſus conventu concluſum eſt, hunc librum a quatuor Magiſtris examinandum eſſe, ut ipſi de eo in proximis comitiis die prima Julii habendis referrent. Hi autem poſt maturas deliberationes cenſuerunt, præfatum librum eſſe indignum, ut divulgetur, ne ex ejus lectione ſcandala multa in plebe orirentur, redarguendos etiam eſſe Bibliopolas, quod ejusmodi librum impreſſerint.

§. CII.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CII.

Ejusdem Facultatis sollicitudo circa gallicam summæ Divi Thomæ versionem.

Cum Margarita Valesia, Franciæ Regina post dissolutum ipsius cum Henrico IV. Rege matrimonium anno Domini millesimo sexcentesimo quinto Lutetiam Parisiorum venisset, ibidemque pro sua in literas propensione sexus sui vires excedente, assiduam cum Viris literatis societatem haberet, inter ceteros illo ævo celeberrimum Franciæ Theologum Patrem Nicolaum Coeffeteau ex Ordine Fratrum Prædicatorum eo induxerat, ut primam partem summæ Theologicæ Divi Thomæ ex latino in Gallicum idioma verteret. Paruit Reginæ votis Dominicanus, atque hoc anno primas viginti sex quæstiones Gallice redditas Parisinis literis excudi curavit, præfixo hoc libri titulo: *Tentamen primum circa quæstiones Theologicas in lingua vernacula juxta Divi Thomæ, aliorumque Scholasticorum stylum explanatas ex mandato Reginæ Margarithæ Valesiorum Ducissæ.* Id ubi rescivit Facultas, verita, ne Angelici Doctoris doctrina vilesceret, si ea mulierum aut etiam de fide non bene sentientium arbitrio

Argentre l. c. p. 547. Echard Script. Ord. Præd. t. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

ac judicio permitteretur, nil intenta-
tum reliquit, ut Patrem Nicolaum e
induceret, quatenus ab cæpto opere
ac versione desisteret: Hanc in rem
super die prima Augusti sex nominabat
Deputatos, qui Barbarinum Cardina-
lem Sedisque Apostolicæ Nuntium su-
plices adirent, ut Sacræ Facultati a
compescendam Regiam, fœmineam ti-
men, curiositatem auxiliares manu
præberet.

§. CIII.

Parisiensis Curiæ decretum circa doctrinam de Hierarchia Ecclesiastica.

Argentre l. c. pag. 547. Cont. Thuan. lib. 1. p. 225.

Mense Decembri Georgius Critonius
natione Scotus Jurisprudentiæ
Doctor ac Regius Rhetorices Profes-
varias Theses Perronio Cardinali nun-
cupatas ex jure tam profano quam Sa-
cro publicæ disputationi subjicere para-
bat, inter quas secunda hujus erat te-
noris: *Hierarcha Romanus Concilii o
Superior.* Re comperta mox Regii ju-
ris Cognitores ad Parisiensem Curiam
questum ibant, exponentes, quod hæc
assertio absque interpretatione avitis
doctrinis omni tempore in Francia im-
& in Theologicæ Facultatis Schola præ-
cipue Sorbonensi receptis adversaretur
pro-

proin Curia inhiberet, ne ejusmodi Theſes publici juris fierent, aut deſuper concertatio publica haberetur, quinimo Jurisprudentiæ Doctoribus injungeret, ut ea die in ſuis Gymnaſiis non docerent. Re in deliberationem vocata Pariſienſis Curiæ Præſides, die decima ſeptima Decembris edictum promulgabant, vi cujus Critonus ſuam diſputationem, usque dum aliter decretum fuerit, differre, jurisprudentiæ autem Facultas deinceps hac in doctrina cum Facultate Theologica conſentire jubebatur: poſtquam vero altera die Critonus ſe ſecundam hanc theſin expuncturum ſpopondit, dummodo ceterarum diſputationem habere permitteretur, repulſam tulit: Hæc inſcio Rege attentata fuere, quæ tamen Edmundo Richero anſam, auctoritatemque tribuiſſe videntur librum ſuum *de poteſtate Eccleſiaſtica & Politica* evulgandi, ex quo tantæ in Galliis turbæ ac ſcandala enata ſunt. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CIV.

Statutum Synodale Archiepiſcopi Colonienſis adverſus quosdam abuſus, a Papa confirmatum.

Jam anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinto die undecima Septembris *Concil. Germ. tom.* 4.

Sæc. XVII. A. C. 1607. Ernestus, Dux Bavariæ, Archiepiscopus Colonienſis, ut corruptelas, quæ in Religioſorum veſtitione & Profeſſione irrepſerant, tolleret, decretum opido ſalutare condidit, quod tamen primum hoc anno die ſexta Junii ſumma Pontifex Apoſtolica Authoritate firmabat. Complectebatur autem hoc decretum ſequentes has ſanctiones. I. In die, quo aſſumitur ſacer habitus, nullum inſtituatur convivium, nulla Superioribus offerantur dona, nulla exigantur ornamenta cellæ, vel cubiculi. II. Die profeſſionis permittitur prandium, ſed ita, ut pro ſingulis Religioſis non plus computetur, quam medius florenus ſeu duodecim albi a parentibus numerandi. III. Non præferatur Virginis pueruli Jeſuli ſtatua, ſed in ſumma aræ eidem exponatur in Sacramento Sponſus Virginum. IV. Die profeſſionis non adſint plures hoſpites, quam duodecim in convivio, absque profuſione, pompa, Muſica, ſaltu, nec ultra tertiam diei horam proferatur. V. Si plures ſint Novitii vel Novitiæ, uno die profeſſionem edant, ut tempus & ſumptus redimantur. VI. Nulli Profeſſo vel Profeſſæ liceat teſtamentum condere, vel ſolenniores exequias ordinare, vel anniverſarium fundare.

§. CV.

Sæc. XVII.
A. C. 1607.

§. CV.

Joannis Piſtorii Nidani obitus.

Ad cenſum Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui hoc anno obierunt, jure merito revocandus venit Joannes Piſtorius vulgo Nidanus a Nida Haſſiæ oppido, ubi anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſexto natus erat, nominatus. Hic a Parente ſuo, qui olim Melitenſis Eques Auguſtanæ Confeſſioni nomen dederat, in Lutheri ſecta, educatus emenſo ſtudiorum curriculo Medicinæ operam dedit, poſtea jurisprudentiæ animum adjiciens, ejurata Lutheri doctrina ad Calvini caſtra tranſiit, ipſique etiam Erneſto Friderico Bado-Durlacenſi Marchioni, cui a ſecretis conſiliis erat, ad eandem erroris mutationem auctor exſtitit; tandem vero ætate & doctrina perfectior, cum Sacras literas animo ab utriusque ſectæ ſtudio prorſus alieno diligentius pervolveret, fidem Catholicam amplexus eſt, quam etiam Jacobus Badenſis Marchio, unacum Joanne Zehendero Lutherano Aulæ ſuæ Concionatore profeſſus eſt, poſtquam Piſtorius Erneſti Badenſis Præconem ſæpius circa articulum de ubiquitate devicerat, ac Smidlinum & Herbrandum Tibingenſes Præ-

Miræ Script. Sæc. XVII. Acta colloq. Badenſ. Freher. Theatr.

Jacob. relat. Cath. converſ. Germ.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

cones ad disputationem de Ecclesia invitaverat, quam tamen ipsi suæ causæ diffisi declinarunt: Anno sequenti sexmillesimo quingentesimo nonagesimo decima tertia Junii Pistorius & Zehenderus adversus Joannem Pappum Argentinensem Ministrum ejusque socios præsente Jacobo Badensi de Ecclesia Christi disputationem denuo instituerant cum summo Protestantium dedecore, qui post varias verborum ambages & effugia nil aliud ad tegendam suam ignominiam promptum habebant, nisi ut Marchionem de partium studio insimularent. Parta multiplici victoria Pistorius Theologiæ laurea decoratus Constantiam inde Friburgum concessit, ubi Rudolpho Imperatori a Sacris Confessionibus & Consiliis fuit, ac Wratislavienſis Ecclesiæ Præpositus renuntiatus est, tandem vero Friburgi meritis plenus pie in Domino obiit. Præter plurimas lucubrationes dogmaticas contra Lutheranos & quosdam artis Cabalisticæ Scriptores, præcipue edidit Germano idiomate relationem conversionis Jacobi Badensis Marchionis, necnon trecentas Theses de Justificatione præter Ementingense colloquium. Insuper typis vulgabat tres majoris formæ tomos de Scriptoribus rerum Germanicarum.

carum: exstat quoque illius opus de rerum Polonicarum Scriptoribus. Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CVI.

Michaelis Alfonsi Caranzæ Carmelitæ mors.

Huic pari fato successit Michael Alfonsus Caranza natione Hispanus, patria Valentinus, qui ibidem Ordinem Carmelitarum professus ac primarius in Hoscensi Academia Professor renuntiatus tam in patria sua quam Cæsar-Augustæ inter fidei Qualificatores, ut vocant, recensebatur. Ter quoque Arragonensem Provinciam moderatus, necnon Generalis Hispaniæ Vicarius, atque Apostolicus Regiusque Lusitaniæ Visitator nominabatur. Tandem vero octogenario major Valentiæ decessit. Hic omnium primus in lucem edidit librum Sancti Ildephonsi Toletani Archiepiscopi de illibata Beatæ Mariæ Virginitate, cui adjecit *soluta Sanctorum pronuntiata ad quemdam Neophytum*, posteris quoque reliquit librum unum prælectionum Theologicarum, & alterum decretorum, præter pium quemdam libellum, cui titulus, *iter ad cælum*, necnon doctrinam *de Religiosis Novitiis, Professis & Monialibus.* *Bibl. Script. Carmel. And. Schott. Bibl. Hisp. Possev. appar. tom. 2. Miræ. Script. Sæc. XVII.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CVII.

Achiles Gagliardus, & Joannes Haius, e Societate mortui.

Alegamb. Bibl. Script. Soc. Hist. Congr. l. 2. cap. 11. Papadop. hist. Gymn. Patav. t. 2.

Præter minoris nominis Scriptores e Societate, quales sunt Joannes Azorius, Bravus, Goes, Ruggerius, Pinellus &c. aut gestis aut scriptis celebrius nomen sibi compararunt Achiles Gagliardus, & Joannes Haius, quorum primus ex nobili æque ac prædivite familia Patavii natus in variis Collegiis Philosophicas ac Theologicas doctrinas explicabat, atque ætate provectior totum se piis charitatis operibus erga proximum dederat: Erat quidem minus eruditus, in rebus tamen gerendis dexterrimus, quocirca ipsius Superiores illum Romam decernebant, ut fervente celebri controversia circa gratiæ auxilia oblatis ineundæ concordiæ legibus, Societatis honorem a discrimine eriperet, cum autem ejus consilii minus prosper arrideret successus, re infecta Mutinam rediit, ubi memoriæ, visus, & motricis virtutis usu destitutus, ac postremo apoplexia tactus die septima Julii septuagenarius animam exhallabat. Edidit hortante Sancto Carolo Borromæo *Catechismum*, *Compendium Christianæ Perfectionis*, & librum de

de interiori doctrina. Alter erat Joannes Haius natione Scotus, Vir indefessi supra vires laboris in hæreticis confutandis, qui etiam in Germania Argentorati cum Pappo & Joanne Sturmio Sectariorum Antesignanis acerrime disputabat: obiit autem Mussiponti die vigesima prima Maji, sexagenario major. Extant ejus *interrogationes ad Sectarios Prædicantes*, unacum eorum Apologia, *Antimonium ad responsa Bezæ, Disputationes contra Ministrum Anonymum Nemausensem, & Scholia Brevia in Bibliothecam Sanctam Sixti Senensis.* Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CVIII.

S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Carmelitanæ obitus.

Beato fine miseram hanc vitam hoc anno die vigesima quinta Maji finivit Maria Magdalena de Pazzis Florentiæ anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto ex illustrissimis Parentibus nata, quæ decimo septimo ætatis suæ anno in Monasterio Sanctæ Mariæ de Angelis Ordinis Carmelitarum sese Deo solemni votorum sponsione consecrans, totam vitam suam in jugi cælestium contemplatione, omniumque virtutum exercitiis transigebat, cujus vitæ Sanctitatem non modo cadaveris *Vincent. Pucc. vita S. Mag. X. Lud. Jacob. Bibl. Carmel.*

Sæc. XVII. A. C. 1607.

sui integritas ad hanc usque diem conservata, sed & innumera prodigia testatam reddidere, quibus rite probatis illam Urbanus VIII. die vigesima septima Aprilis anno post Christum natum millesimo sexcentesimo vigesimo septimo Beatarum albo, Clemens autem nonus Sanctarum fastis adscripsit die vigesima octava Aprilis anno sexcentesimo sexagesimo nono supra millesimum. Plura Cælestis suæ doctrinæ monumenta scripto reliquit, inter quæ præcipua sunt. I. *Regulæ duodecim a Christo sibi traditæ.* II. *Documenta de Monastici exercitiis & virtutibus.* III. *Apophtegmata seu Axiomata.* Hæc ejus opera Florentiæ primum excusa jam tertio prælo fuere subjecta, quibus tamen nihilominus major fides non debetur, quam eisdem Ecclesiæ judicium & auctoritas adjudicat. Uberior de hujus Sanctæ vita occurret mentio, illo anno, quo de ejus Canonisatione agetur.

§. CIX.

Joannis Rainoldi decessus.

Pitseus de Ill. Script. Angl. Bayle leur. t. 3. p. 1063.

Hoc item anno Puritani, seu Non-Conformistæ in Anglia egregium suæ Sectæ Pugilem deplorabant Joannem Rainoldum seu Reginaldum, qui anno redempti Orbis, millesimo quingentesimo

tesimo quadrageſimo nono Menſe Sep- Sæc. XVII.
tembri quodam Exoniæ oppido natus, A. C. 1607.
emenſo ſtudiorum curriculo Oxoniæ in Collegio Corporis Chriſti Socius, ac poſtea Græci idiomatis Profeſſor exſtitit, tandem Theologiæ laurea decoratus. Fervente in Anglia Schismate Epiſcopales inter & Puritanos a ſuis anno milleſimo ſexcenteſimo primo ad Hamptonianum colloquium unacum Thoma Sparcio aliisque decernebatur, ubi tamen ipſe ceterique remiſſius diſputabant, eoquod, teſte Peircio, nullo modo perſuaſum haberent, res iſtas, quas in Hierarchia Anglica taxabant, per ſe malas & illicitas eſſe, neque ex rigidiorum ſententia coram Rege diſputare voluerint. Fertur quoque, quod Rainoldus in Galliis Catholicæ Religioni, ac Sacræ militiæ nomen dederit, Williamus vero ſeu Guilielmus ejus frater dolore tactus eo contenderit, ut ipſum denuo ad Reformatorum caſtra reduceret: Verum mutuis de utraque Religione concertationibus ambo in tantam dubiorum labyrinthum prolapſi fuerint, ut quid crederent, dubii hærerent, infauſto Joannis, & proſpero Guilielmi ſucceſſu; hic enim poſtea Romæ Catholicam Religionem amplexus Calvinismum, ſeu ut vocabat, Calvino-Turcismum validiſſime impugnabat,

Joan-

Sæc. XVII. A. C. 1607. Joannes vero ad vomitum reversus die vigesima prima Maji sectæ suæ immortuus periit, vivens vero suum venenum editis hisce libellis evomuit, *de Romanæ Ecclesiæ idololatria*, *Sacra Scriptura & Ecclesia*, *de Capite & Ecclesia*, *censura librorum Apocryphorum Veteris Testamenti* Scripsit. *Apologiam contra Bellarminum & Pontificios*, præter commentaria in Aristotelis Rhetoricam, Orationes, & epistolas.

§. CX.

Matthæi Dresseri aliorumque extrema.

Adam in vit Philos.

Idem fatum subibat Matthæus Dresserus, qui die vigesima quarta Augusti anno restauratæ Salutis millesimo quingentesimo trigesimo sexto Erfordiæ natus Lutherum & Melanchtonem, *nobile par fratrum*, Magistros Wittembergæ habebat: inde Erfordiam regressus Græcum idioma & Philosophiam profitebatur, ubi inter præclara sui Zeli specimina numeratur, quod quamvis potior ceterorum Professorum pars Religioni Catholicæ addicta esset, ipse tamen præpotenti sua animositate eo rem deduxerit, ut Augustanæ Confessionis inventa in hac Academia publice traderentur. Postea Misniam, inde Lipsiam

pſiam evocatus, cum hanc Scholam vehementibus Diſſidiis inter Lutheranos & Crypto-Calviniſtas, necnon inter Ramiſtas & Anti-Ramiſtas ſciſſam deprehenderet, ipſe velut torrentis impetu abreptus Ramiſtas impotenti furore inſectabatur, tandem vero die quinta Octobris ibidem obiit, relictis poſt ſe variis ſcriptis, quorum potiſſima ſunt. I. Iſagoge hiſtorica per millenarios diſtributa. II. De diebus feſtis. III. Rhetorica exempl's Sacris & profanis illuſtrata &c. IV. Hiſtoria Lutheri. V. Continuatum Pomerii Chronicon Saxonicum. VI. Chronicon Hungaricum &c. His adjungimus Joannem Liveleium Cantabrigienſem, qui commentarios in quinque Prophetas, chronologiam Monarchiæ Perſicæ & deſtructionis Hieroſolymitanæ, necnon librum de Græcorum Olympiadibus ſcripſit.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

§. CXI.

Georgii Milii interitus.

Alter ex Lutheranis Scriptoribus erat Georgius Müller, ſeu Mylius, qui Auguſtæ, urbe Suevorum celebratiſſima Anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octavo natus, ibidem humaniores diſciplinas didicit, inde ad Tubinganam, Marpurgenſem &

Adam. vit. Theol. Germ. Cruſ. annal. Suev, l. 11. pag. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1607.

& Argentinenſem Academias profectus variis ſcientiis ingenium ſuum excoluerat, poſtea in patriam reverſus primo ad Sanctam Annam Concionator, ac demum Auguſtani Collegii Rector, ut vocant, ſuperintendens creabatur, evoluto autem paucorum annorum ſpatio, cum Senatus Auguſtanus die decima ſeptima Aprilis anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio Calendarii novi communem uſum præcepiſſet, Müllerus cum ſuis Collegis ſe Senatui oppoſuit, civesque Lutheranos ad ſeditionem commovit, quocirca ſæpius, incaſſum tamen, admonitus, crescente ejus temeritate die quarta Junii ſequentis anni unacum ceteris Prædicantibus urbe excedere juſſus eſt, quem cum Auguſtinus Weysbiererus Imperialis urbis Prætor clauſo curru ex civitate educeret, turmatim confluentes Lutherani adhibita vi eripuerunt: inde Ulmam dilapſus adverſus Magiſtratum libellum convitiis, mendaciis & calumniis refertiſſimum edidit, quem tamen Georgius Pomerius egregie confutabat (*), & ipſe

(*) Hunc Müllerum Leonardus Huterus vindicare nitebatur, ſed idem Pomerius anno 1608. omnes infirmas ejusdem rationes ſolide, mordaci tamen calamo pro more illius ævi confutabat, edito Germanico libello, cui titulus: gründlicher Bericht, der ungründlichen Abfertigung Leonhards Hütters.

ipsemet Senatus ac Consules Augustani apologiam ediderunt, in qua horum Prædicantium & præcipue Myllii falsitates & petulantiam exponentes eisdem exprobrabant, quod Magistratui jus Prædicantes vocandi, nominandi & constituendi abnegare, præsumpserint. Postmodum Myllius Jenam contendit, inde vero Wittembergam profectus ibidem periit, cui præfatus Pomerius hoc epitaphio parentabat:

Sæc. XVII. A. C. 1607.

Pomer. reflex. in Myllii gesta Germ. 1607. ejusdem epitaphium Vera Relat. eject. contra famos. libellum Myllii Germ. anno 1587.

In patriam cædes Molitor molitus atroces,
Exilium linguæ præmia justa tulit.

Scripsit conciones varias contra Papam, Turcas & Calvinistas, præter plura alia opuscula, ex quibus celebriora sunt: *Explicatio Augustanæ Confessionis*, *Examen Calviniani Dramatis in Misnia.* *Spongia abstersoria pro Confessione Augustana*, *explicatio Epistolæ ad Romanos*, *libri quatuor de re Sacramentaria*, *Analytica libri Lutheri contra cælestes Prophetas*, præter volumen disputationum Theologicarum.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

LIBER CLXXXVIII.

PAULUS V. SUMM. PONTIFEX.
RUDOLPHUS II. OCCID. IMP.

§. I.

Regius Congi Orator Roma mortuus.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Palat. vit. Paul. V. Mem. secret. part. VI. pag. 133. Merc. Gallo-belg. tom. 6. lib. 3. Balduin. Chronic. Bullar. Carmel. tom. 4. pag. 395.

Ineunte hoc anno Domini milleſimo ſexcenteſimo octavo Menſe Januario obiit Antonius Emanuel Funeſius ſeu Vunthi Marchio, quem Emanuel Rex Congi, quod potentiſſimum Caffrariæ Regnum in Africa inferiori ſitum eſt, ad Paulum V. Romam ablegabat, ut ejus totiusque Regni nomine debitum filialis obſequii homagium perſolveret. Advenerat is lectica vectus, ac nonnisi duobus famulis & uno Monacho Lusitano ſtipatus; ceteri enim Legationis ſuæ comites numero quadraginta ſeptem unaomnes in itinere deceſſerant. Hic ergo Romam adventans ſplendide admodum

modum a Nobilibus, civibusque Romanis exceptus est, ipso summo Pontifice, Sacro Purpuratorum Collegio, & variis Principum Oratoribus suos Deputatos eidem obviam mittentibus. Inducebatur eadem pompa in Palatium Vaticanum, Papæ sumptibus alendus. Die quinta Januarii Paulus V. eundem invisit, quem per Interpretem Lusitano idiomate salutans, Principis titulo dignabatur. Retulit autem ille, quod ipsius Rex se unacum Congiano Regno suo, cum illud Hispaniæ Regis opera in Catholicæ fidei studio indies magis floreret, Sacræ Romanæ Ecclesiæ vectigalem reddere constituisset, dummodo Pontifex de Viris aliquot doctis, qui propagandæ per universum Regnum Religioni operam darent, paterne sibi prospicere dignaretur. Placuit summo Pontifici pium hoc Regis propositum: unde sancitum erat, ut ejus Orator eodem, quo exterorum Principum Legati, publici ingressus honore præstituta die exciperetur: Obstitere tamen Hispani, causantes, Congi Regem Catholico Regi vectigalem esse, proin indignum videri, ut hic pari cum ipso honorum testificatione dignus haberetur. Attamen litem hanc brevi diremit gravis Legati Africani infirmitas; hic enim paucis post adventum diebus

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

itineris difficultatibus confectus, vi-
busque exhaustus morti appropinqua-
videbatur, quem in lecto suo decu-
bentem Papa die tertia decima Jan-
rii invisit, ac moribundum Apostoli-
benedictione munivit, necnon alte-
die defunctum funebri & ferme Re-
pompa honorifice in novum Sacell-
suum, cui Sanctæ Mariæ Majoris nom-
est, efferri voluit, ejus exequias i-
quoque præsentia decorans. Post-
dum Papa in Purpuratorum coni-
exposuit, quod hic Legatus Roma-
veniisset, ut Regis sui nomine tot-
Regnum Ecclesiæ Catholicæ tribu-
rium redderet, proin infinitæ Deo r-
pendendæ forent grates, quod popu-
adeo remotos ad agnoscendam Chri-
Ecclesiam eo tempore vocare digna-
sit, in quo vicinæ gentes sese ab ea a-
parare festinant. Porro defuncti com-
tes Pontifex splendide ac magnifice a-
quamdiu habuit, atque in patriam re-
euntes securitatis literis, pretiosis-
muneribus decoratos prosecutus e-
Idem vero Rex sedente Urbano VI-
aliam ejusmodi Legationem Romam d-
cernebat, postquam Paulus V. jam a-
tea ad ejus Regnum ablegaverat P-
trem Didacum ab Incarnatione Carm-
litam excalceatum, aliosque octo ejus-
dem Instituti Viros Apostolicos.

§. I.

Sæc. XVII.
A. C. 1608.

§. II.

Posonii comitia, novumque fœdus Hungaros inter & Austriæ Archiduces.

Jam anno priori Hungarorum comitia fuere indicta, cum autem Matthias Austriæ Dux, qui Cæsaris nomine præesset, venire præpediretur, Hungari moræ pertæsi discesserunt, facta apud Cathedralis Ecclesiæ Capitulum declaratione, quod indicto alio conventu, quocunque loco Cæsar jussisset, rursus comparere parati essent, simulque pacis Viennensis ante biennium initæ articulos ad unguem servare constituissent: Interim die decima quinta Januarii Matthias Archidux cum insigni comitatu Posonium venit, perhonorifice exceptus, verba faciente Napragio Jaurinensi Episcopo, & Hungaris Proceribus de felici adventu Regi gratulantibus. Sequenti die Archidux cum Archiepiscopo Cardinale Strigoniensi de rebus in hoc conventu agitandis seorsim consultabat: adventante autem illishascio die vigesima tertia Januarii publicæ deliberationi datum est initium. Attamen Protestantium Hungarorum protervia conventus vix incæptus jam dissolvi credebatur; hi enim Archiduce,

Merc. Gallobelg. l. 31. & t. 6. l. 3. Hist. General. d' Allemagn. P. Barre t. 9.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

quid in hiſce comitiis deliberandum oc-
curreret, exponente mox vociferabat-
tur, ad ſedandos Heiduccorum motus
non deliberatione opus eſſe, ſed confir-
matione articulorum in Viennenſi Con-
ventu acceptatorum, maxime vero Re-
ligionis libertatem concernentium: ab
hac igitur ſententia cum dimoveri non
poſſent, & Eccleſiaſticis Proceribus in-
ſenſi coram Cardinale ceteriſque Sacri
Ordinis Viris comparere recuſarent,
cedendum erat eorum pertinaciæ, fac-
citumque, ut ſelectis ex Hungarorum
Senatu decem, totidemque ex Senatu
Auſtriaco negotium iſtud diſcuteretur.
Ab his autem vigeſima octava ejusdem
Menſis die decretum eſt, ut articuli
pacis Viennæ firmati unacum Religio-
nis libertate ſervarentur. Hoc ſtabi-
lito, prima Februarii die fœdus cum
Auſtriacis inierunt Hungari, ea con-
ditione, ut ſi forte, ob belli ſocietatem
ab Heiduccis cum Turca initam, dam-
num aliquod aut bellum Hungaricis fi-
cinisque Regionibus a quopiam inferri
contigerit, conjunctis ſtatim viribus ſibi
invicem auxilio eſſe tenerentur. Hoc
fœdere utrinque firmato Illiſhaſcius
unacum Georgio Turſone nulla mora ad
Heiduccos rebelles contendit, eis de-
gnificans, ut poſthabito Turcicæ So-
cietatis propoſito ad quietem ſeſe com-
pon-

ponerent, secus ab omnibus simul Statibus uno impetu opprimendi. Postea nonnulli adversus Cæsareæ Aulæ Ministros querebantur, quod negotia passim occurrentia ab ipsis noxia tarditate expedirentur: Hisce autem querelis suum de imminuenda Cæsaris jurisdictione propositum tegere nitebantur. Sæc. XVII. A.C. 1608.

§. III.

Matthias Austriæ Archidux in Hungariæ Regem salutatus.

In iisdem comitiis Proceres præcipue Protestantes, qui Cæsarem extortæ Religionis libertati adversari noverant, nulla ferme cunctatione consenserunt, ut juxta Viennensis pacti leges Matthias ob adversam Cæsaris valetudinem Caput Domus Austriacæ, necnon Hungariæ Rex ac Princeps declararetur: quo facto Hungari cum Austriacis mutuo sese fœdere obstrinxerunt, ut nonnisi ipsius imperio parerent, eoquod *Cæsar ex animi indispositione & infirmitate, quæ sua periculosa intervalla haberet, in Regimine Regnorum & Provinciarum minus sufficiens atque idoneus esset, ita, ut iis a Deo sibi commissis eo, quo par esset modo, præesse nequiret,* aliunde vero Cæsare improli Matthias proximus ipsius hæres foret. Ab eo tamen petebant *Calmet Hist. Univ. l. 150. Goldast de Regn. Boh. app. Docum. p. 138.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Hungari, ut confirmatis omnibus eorum privilegiis conſcientiæ libertatem ratam haberet. His ita compoſitis die nona Aprilis Cardinalis Dietrichſtein Praga Viennam reverſus nuntiabat quod Rudolphus Cæſar cum Turcis ac quidem accepta habere velit, in comitiis autem Poſonienſibus attentata prorſus nulla eſſe cuperet. Ad hæc Matthias Archidux id ſibi integrum non eſſe reſpondens, ſubito Viennam ad Neoburgenſe monaſterium die decima quinta ejusdem Menſis ſeceſſit, a plurimis Belliducibus, aliisque Proceribus præcipue Proteſtantibus ibidem ſalutatus. Interim viginti quatuor belli tormentis inſtructus militem, quem ex omnibus Auſtriæ locis ad arma exciverat, præſtolabatur. Viciſſim Cæſar Bohemiæ Ordines, qui eadem die conventum in Bohemia celebrabant, ſocios etiam & confœderatos de auxiliis in promptu habendis, ac exigente neceſſitatis caſu præſtandis interpellat, ſimulque magno numero equites peditesque Pragam adduci, & per civium domos diſtribui juſſit, Matthiam admonens, ut a vanis ſuis molitionibus deſiſteret.

§. IV.

Pacis compoſitio Cæſarem inter & ejus fratrem Matthiam facta.

Sum-

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Summa animi lætitia Proteſtantes intellexerant, ambos hoſce Auguſtos Fratres ceterosque Auſtriacos inter ſe collidi, ac propterea tum Auſtriacos ſuæ ſectæ Proceres, tum Moravos, Hungarosque in conceptis ſeditionibus fovere ſedulo conabantur, non alio ex fine, niſi ut ſuppreſſa Cæſaris auctoritate ipſi in Imperio liberi evaderent, & tanto liberius Religionis ſuæ conſortes juvare, ceteros vero a ſuis bonis deturbare valerent. Solus tamen Saxo, necnon Brandeburgenſis Elector vigeſima ſecunda Aprilis die datis literis Matthiam amice monebant, ut ab omni vi abſtineret, ac Cæſareæ Majeſtatis, ſui ipſius, & Univerſæ Domus Auſtriacæ rationem haberet, & propterea octidui inducias ſervaret, quibus de negotio utrinque amice componendo ageretur. Verum Matthias interea jamjam cum equitum peditumque viginti millibus Znamum Moraviæ oppidum vigeſima quarta ejusdem Menſis die advenit, datisque ad Circulum Bohemicum literis, ut duo ex ſingulis locis Legati Zasloviam ad Conventum die quarta Maji habendum convenirent, expeditionis ſuæ rationem ibidem redditurus poſtulat, illos rogans, ut Viennenſem transactionem, cujus exemplum ad S. R. J. Electores transmiſerat,

Piaſecius Chron. p. 225. Carafa comm. p. 40. Chytræ. contin. p. 131. Merc. Gallobelg. l. c. Du Mont. tom. 5. part. II. pag. 91.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

auxilio ſuo promoverent: die autem vigeſima quarta Aprilis Cæſar pacis ſtudioſiſſimus Pontificium Oratorem necnon Statuum Legatos cum multis Bohemicis Proceribus Znamum ad Matthiam Archiducem deſtinabat, quos altera ſtatim die Cardinalis Dietrichſtein ut pactis octidui induciis cum Archiduce tranſigeret, ſequébatur: viciſſim vero Matthias ſuos quoque Legatos Pragam ad Cæſarem decernebat, ipſe tamen die decima ſeptima Maji cum octodecim millibus eo etiam contendit, ubi parum abfuit, quin inter Cæſareos & Hungaros Bohemicum Diadema intercipere conantes prælium conſereretur: Rebus ita turbatis Proteſtantes a Cæſare inter arcta prehenſo, quod dudum animo volverant, extorquere intenti, ceteros Bohemiæ Status eo inducunt, ut die vigeſima tertia Maji Pragæ Conventus haberetur, in quo Cæſari omne obſequium opemque pollicebantur, ea tamen lege, ut Confeſſio Bohemica & Auguſtana ſarta tecta conſervetur, dignitatibus Eccleſiaſticis Bohemi præficiantur, Archiepiſcopus ſeſe civilibus negotiis non immiſceat, officia Eccleſiaſtica Miniſtris Proteſtantium promittantur, Catholicis interim, quod poſſident, retinentibus, Pontificia in cauſſis matrimonialibus diſpenſatio abrogetur.

tur. Sacerdotibus agros emere ſine omnium Statuum licentia non permittatur: cunctis Templa pro utriusque partis religionem profitentibus exſtruere liceat. Academiæ & Conſiſtorio Proteſtantes adjungantur, Officia Politica utriusque Religionis Viris conferantur, demum ad Cæſarem unicuique aditus pateat, nec per Conſiliarios omnia perficiantur. Plures adhuc alias leges præſcripſerunt Cæſari, qui etiam in plerasque, præterquam quæ Religionis negotium concernunt, nullo negotio conſenſit: Religionis autem capita ad conventum proximum circa Divi Michaelis feſtivitatem celebrandum diſtulit. Hæc dum interea gerebantur, Matthiæ Archiducis Oratores die vigeſima ſexta Maji quædam concordiæ capita propoſuere, quæ tamen cum graviora eſſent, conſultum videbatur Ordinibus, ut utriusque partis Legati prope Debritſium convenientes maturius deſuper deliberarent. Annuere Archiducis Legati, qui die nona Junii ad caſtra ſua rurſus profecti ſunt, Oratoribus Cæſareis eo pariter contendentibus.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. V.

Concordiæ articuli.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Interim ſummus Pontifex hujus diſſidii arbitrum unacum S. R. J. Electoribus agere, omnibus viribus adlaborabat, quorum etiam opera mitigatus Cæſar die decima ſeptima Junii in has conditiones conſenſit. I. Jus in Hungariæ Regnum in Matthiam transferatur, dummodo præter ipſum nullus alius in Regem ab Ordinibus eligatur. II. Scripta, literæ & privilegia Hungaricum Regnum concernentia eidem tradantur. III. Cæſar adminiſtrationem Auſtriæ utriusque Archiduci, dummodo æs alienum tam in Hungaria quam Auſtria in ſe recipiat, cedere paratus ſit, Tirolenſi Comitatu ſibi reſervato. IV. Ex his Provinciis honeſtum Cæſari ſubſidium annue conferatur. V. Matthias in Bohemiam, Rudolpho ſine prole maſcula decedente, ſuccedat ac deſignatus Rex nominetur. VI. Moraviæ adminiſtratio eidem ſtatim permittatur adjecto Marchionis titulo. VII. In comitiis Imperii proximis definiatur, quid Imperii Status ad bellum Turcicum conferre teneantur, quin tamen interim Ordines Bohemici plus, quam hactenus ſoliti eſſent, contribuere compellantur. VIII. Cæſar ad preces Archiducis Sileſitis privilegia vetera conſervet, & nova, dummodo honeſta, conferat. IX. Utrinque plena ſit præteri-

Piaſecc. l. c. pag. 225.

torum

torum oblivio, armorumque finis. His pactis velut cinere operta tunc fuit illa Fratrum discordia, quæ tamen brevi in gravius exarsit incendium. Interim vero Cæsar coronam & Hungarici Regni insignia, quæ penes se Pragæ retinuerat, per Cardinalem Dietrichsteinium, in Archiducis castra transmisit: ipse vero Matthias prima Julii die motis castris Lintzium profectus, decima quarta ejusdem Mensis die unacum fratre suo Maximiliano Viennam ingressus est, ingenti pompa, ac communi omnium lætitia exceptus. Tertio post die Turcicus Orator ad Regis alloquium admissus, oblatis pretiosis muneribus eum de confirmanda pace omnibus modis sollicitabat. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. VI.

Protestantium Austriacorum postulata circa sectæ suæ libertatem.

His interim Viennæ agitatis summus Pontifex Romæ Mense Majo Melinum in Germaniam Nuntium Apostolicum designabat, dato eidem negotio, ut omne fidei Catholicæ præjudicium sedulo præcavere studeret. Hic ergo nona Julii die Pragam adventans paulopost Viennam concessit; ibidem enim majus periculum imminere intellexerat, *Merc. Gallobelg. t. 6. l. 3. Khevenhiller annal. Ferd. tom. 8. Reva l. c. P. Barre hist. d'Allem. tom. 9.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

rat, cum Protestantes in Austria & præcipue Lintzii, aliisque locis, quamvis Cæsar de Religionis negotio nihil adhuc decidisset, Augustanæ Confessionis exercitia restaurare, atque in eorum Ecclesiis per suos Ministros publicas conciones habere præsumerent. Horum temeritas præcipue offenderat Leopoldum Austriæ Archiducem, atque Passaviensem Episcopum, qui habita deliberatione cum Melino Pontificis Nuntio, Cardinale Forgatsio & Clesselio Viennensi Præsule Matthiam Regem crebro ac potenter sollicitabat, ut hanc profitendæ sectæ libertatem rursus abrogaret, Templa occluderet, & Conciones publicas inhiberet. Æquis horum postulatis Rex urgente Officii sui debito lubens annuit. Verum ea res novos statim inter Protestantes motus, novasque turbas peperit; Lutherani enim, qui Ottomanica Evangelii propagandi methodo usi, per vim & arma minasque de recusanda Principi suo legitimo obedientia palam effusas, sectam suam tueri solent, declarare ac unanimi consensu statuere præsumebant, quod Regi suo Sacramentum dare, ac fidelitatis juramento se obstringere nollent, donec religionis libertatem obtinerent: Ne vero eorum minis facti constantia deesse videretur, mox fœdus inter se inibant,

se

se publicarum Concionum, & sectæ suæ usum cum vitæ etiam fortunarumque dispendio asserturos, eamque ab hoc Regis interdicto vindicaturos: eapropter subditos suos omnes arma habere parata jusserunt, ut exigente necessitate vel tricesimus, vel decimus vel quintus in bellum prodire possit: Nec his contenti libellum quoque, cui centum & octoginta factionis suæ Proceres nomina sua dederant, ad Regem transmittere non erubuerunt. Adeo insanus sectæ fanatismus, sanæ rationis ac debiti obsequii studio prævalere potest. Verum ejusmodi ausibus minime terrebatur Matthias Rex, qui eos a suo proposito recedere, & ad præstandum Regi suo homagium absque ulla tergiversatione comparere jussit. Hi autem in furias acti die decima quarta Septembris Hornam conveniunt, atque exercitum adversus Regem suum conscribunt, datisque ad reliquos Status, Ordinesque Catholicos literis, eos, ne facta prius transactione juramentum exsolverent, sollicitant. Ineunte Mense Octobri Matthias Trautsamium & Fürstenbergium Comites, sequente eos paulopost Maximiliano Archiduce, ad illos ablegat, qui eos promissorum amplitudine delinire, atque ad præstandum juramentum perducere conarentur:

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

tur: Verum invicta ſtetit eorum pertinacia: quapropter non exſpectato Proteſtantium conſenſu quatuor Catholici Status, Equites ac Proceres numero ferme ſeptuaginta non recenſitis civitatibus die decima ſexta Octobris novo Regi Viennæ fidelitatis atque obſequii juramentum præſtitere, quorum exemplum ſecuti ſuperioris Auſtriæ Status anno ſequenti die decima ſeptima Maji eidem Matthiæ ſuam fidem Sacramento Lincii obſtrinxerunt.

§. VII.

Iterata Proteſtantium molimina pro extorquenda ſectæ ſuæ libertate.

Merc. Gallobelg. t. 6. lib. 3. Slawata t. 2. p. 9.

Accepto Viennæ juramento Matthias Rex vigeſima ſecunda Octobris die Poſonium venit, a Proceribus Hungaris ſplendide exceptus: nona autem Novembris die iidem quosdam articulos Regi obtulerunt, quorum hæc ferme ſumma eſt. I. Religionis exercitium in omnibus civitatibus & oppidis etiam in Regia liberum omnibus relinquatur. II. Propugnaculorum Præfecti ceterique Miniſtri nonniſi Hungari bene meriti ſint, III. Diadema Hungaricum in Hungaria a laicis cuſtodiatur. IV. Rex in Hungaria ſedem habeat, eo abſente plena decidendi poteſtas Palatino

mox

Sæc. XVII. A. C. 1608.

mox eligendo relinquatur, quo autem defuncto provinciam Curiæ Judex interim administret. V. Jesuitæ in Regno nulli tolerentur, & Ecclesiasticis minus indulgeatur: Jam autem Protestantes Austriaci ad Posonienses Senatores quosdam ablegabant, qui ab eis armorum suppetias postularent, eo nequitiæ suæ obtentu, quod necessitas exposceret, ut Religionis suæ libertatem, quam precibus obtinere desperarent, armati expeterent. Verum Posonienses Georgium Tursonem aliosque ad Maximilianum Archiducem decernebant, qui pro Austriacis sectæ suæ sociis deprecarentur, quibus tamen Archidux hæc repositit: „nunquam Matthiæ Regi in mentem venit, ut pacem publicam turbaret, aut quicquam „contra ipsis indulta a Maximiliano Cæsare privilegia tentaret: Religionis autem libertatem partim validas ob „rationes, partim ob mala & pericula a „Pontifice & Hispaniarum Rege pertimescenda nullatenus in civitatibus permittere posset: polliceretur tamen, se „illam extra urbes toleraturum, atque „in Officiis nullam Religionis rationem „habiturum, dummodo ipsi depositis „armis Regi suo se submittant, & illatam injuriam deprecentur.„ Accepto hoc responso Hungarici Oratores ad Au-

Sæc. XVII. A. C. 1608. Auſtriacos profecti illos monebant, ut depoſitis armis ſeſe Regi ſuo ſubmitterent, eoquod Chriſtiana Religio nunquam gladio aſſerta & propugnata fuiſſet, nec hac ratione Religioni conſuli poſſet, cum periculum foret, ne ea, ſi victoriam pars adverſa obtineret, penitus amitteretur. Verum moderata conſilia, ac debitæ ſubmiſſionis officia nil profuere apud illos, qui ſævitiam, ſuumque oppoſitæ Religionis odium libertatis obtentu tegere decreverant.

§. VIII.

Matthias in Hungariæ Regem inauguratus.

Merc. Gallobelg. l. c. Petr. Reva de Monar. Hung. ant. 7.

Rebus utcunque pacatis Matthias pro eligendo Hungariæ Palatino duos Catholicæ & totidem Lutheranæ Religionis nominabat, ex quibus Hungari Illishaſcium elegerunt, Matthiam vero in Regem die decima quarta Novembris publice proclamarunt: decima autem nona præfati Menſis die ejusdem coronatio ritu prorſus ſolemni in Templo Sancti Martini peracta eſt, qua occaſione uſus Illishaſcius vigeſima octava Novembris die rurſus pro Proteſtantibus Auſtriacis prolixe perorabat, Moravis quoque aliisque Imperii Principibus pari ſupplicatione Regem fatiganti-

gantibus. Nihilominus Pontificis Nuntio acriter reſiſtente, nihil Proteſtantibus etiamnum permiſſum eſt, qui tamen præter tumultum Poſonii excitatum etiam in Natalitiis Chriſti feriis Wratislaviæ in Eccleſiam, in qua quidam Monachus Lutheranorum errores in Concione acrius refellebat, irrumpentes, disjectis ſtatuis, everſisque, feneſtras effregere, libros, veſtimenta Sacra, calices & ornamenta alia diſcerpſerunt ac diripuerunt, qui nec hic quidem ſubſtitiſſent, niſi Magiſtratus captis præcipuis ſeditionis auctoribus tumultum tempeſtive ſedaſſet. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. IX.

Comitia S. R. Imperii Ordinum Ratisbonæ fruſtra ſuſcepta.

Interea S. R. Imperii Principum Legatis ad indicta comitia frequenter Ratisbonam confluentibus tandem duodecima Januarii die Ferdinandus, qui Cæſaris nomine huic Conventui præerat, capita, de quibus deliberatio inſtitueretur, proponi juſſit, & primo quidem de perpetuis ſubſidiis ad bellum Turcicum. II. De emendatione Cameræ Imperialis. III. De Belgii, quod Imperii feudum eſt, jactura. IV. De re Monetaria & V. De Matriculæ, ut vocant, mo-

Lundorp. lib. 14. Caraſa comment. de Germ. Sacr. Reſt. p. 46. Merc. t. 6. l. 3. Helvic. Theatr. Hiſt. l. 5. p. 129. Adelz. Annal. Boic. l. 2. part. 3. l. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1608. moderatione. Propositis hisce articulis jam prima oriebatur concertatio circa ordinem hæc capita pertractandi; Catholici enim, eoquod novissime de Heiduccorum, quos Turcæ pecuniis armisque adjuvabant, vastationibus nuntiatum esset, præprimis de suppetiis ad bellum Turcicum esse agendum contendebant, Protestantes vero, cum Cæsaream jurisdictionem ad se devolvi anxiis votis exoptarent, primo loco de Curiæ Imperialis & Religionis negotio consultandum insistebant, hinc turbatissima fuere hæc comitia, in quibus Protestantes respondere nolebant, nisi sæpius petita gravamina tollerentur, Donawertha in integrum restitueretur, alia judicii forma institueretur, & nisi Aulicis sententiis, quas *processus* vocant, proscriptis, pares numero Præsides, atque Assessores utriusque Religionis concederentur, ordinariæ visitationes intermitterentur, Ecclesiasticis, Abbatibus, Prioribus, & Monachis jus contra Lutheranos agendi demeretur, nec Catholicis Episcopis Sessiones aliaque privilegia concederentur, Sepulcra apud Catholicos Acatholicis permitterentur, Romani Pontificis jus atque auctoritas ex Imperio proscriberetur, forma juramenti in feudorum investitura mutaretur, ac denique majoris suffragio-

giorum numeri in cauſſis Religionis ratio non haberetur. Ex tanta poſtulatorum indignitate Ferdinandus Archidux, de proſpero comitiorum ſucceſſu eſſe deſperatum probe intellexerat, quocirca die quinto Maji Ratisbona diſceſſit. Hac igitur ratione hæc comitia quidem tum temporis finita, aſt de propoſitis capitibus ne inchoata quidem fuit deliberatio: prima autem jam tum jacta fuere fundamenta ad Proteſtantium fœdus contra Catholicos; non enim puduit eos comitiis ob eorum petulantiam diſſolutis Aſchuſii apud Francos ad Sylvam Ottoniam ſuæ factionis Conventum celebrare, ibique armorum ſocietatem adverſus Cæſarem & Catholicos omnes inire, ubi iidem, qui exhauſti ærarii obtentu ſæpius petita pro bello Turcico ſubſidia Cæſari denegabant, jam contra Imperatorem & Religionem Catholicam mox pecunias, & arma in promptu habebant: Conſtituti quoque fuere Belliduces & factionis capita, Chriſtianus Anhaltinus in Vicarium fœderis, Palatinus in Præfectum vindicandæ ſectæ electus, ordinati ſunt ſocii, diſtributæ curæ, & diſcuſſa imperii negotia, erecto tribunali, in quo fieret Cæſaris oppreſſio, & Sociorum defenſio: Uberior autem de hoc fœdere redibit ſermo anno ſequenti.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII.
A. C. 1608.

§. X.

Fides Catholica in Bearnenſi Principatu per Henricum IV. Franciæ Regem reſtituta.

Nicol. Rigault contin. Thuan. l. 1. tom. 10. Serran. Hiſt. Franc. pag. 854.

Cum Proteſtantes in Germania Religionem Catholicam ſupprimere totis viribus adlaborarent, Henricus IV. Galliarum Rex avitam fidem in Regno ſuo præcipue in iis locis, quæ Calvini erroribus infecta ipſe ante obtentum Franciæ Sceptrum poſſederat, revocare firmum fixumque habebat. Hanc in rem jam edictum Nanneti conditum promulgari juſſerat, vi cujus præceptum, ut in omnibus Provinciis, in quibus Proteſtantes Catholicis numero prævalent, Catholica fides reſtitueretur, facta eisdem Templa erigendi, Sacrisque operandi facultate. Hoc favore confeſtim utebantur Bearnenſis Principatus Catholici: obſiſtebant tamen Calviniſtæ, ac primo quidem diſputatum eſt inter Regem & Provinciam de jure immutandi normam Reipublicæ & Eccleſiæ. Verum uti plerumque altercationes Reges inter & ſubditos ſiniſtre ſuccedunt, ita parendum erat Henrici mandato, qui hunc Principatum Olorenſi Epiſcopo ſubjecit, ſimulque Epiſcopis atque Abbatibus in Senatu Pavienſi inter Ordines

dines honoratiorem locum conceſſit. Sæc. XVII.
Hucusque indignationem ſuam ſimulato A. C. 1608.
obſequio ſupprimebant Calviniſtæ, poſtquam vero Henricus Rex eis ſignificabat, ſe in animo habere quosdam Jeſuitas eo mittere, mox Regiis Deputatis declarabant, quod quoscunque Eccleſiaſticos recipere parati eſſent, exceptis tamen Jeſuitis, cum hi, juxta uſitatam Proteſtantium phraſin, factionis Hiſpanicæ emiſſarii, homines ambitioſi, Authores captioſæ & æquivocæ Theologiæ, ac denique publicæ tranquillitatis hoſtes eſſent. Præterea Pavienſis Senatus ad Regem duos ablegabat, qui eundem monerent edicti, in cujus ſeptimo articulo ipſemet Rex declaraſſet, commodi ſui & quietis ſubditorum ſuorum non expedire, ut Jeſuitæ ad Religionis Catholicæ exercitationes in illo ſuo Principatu admitterentur, ac propterea die vigeſima ſeptima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono ſancitum fuiſſet, ne Jeſuitæ illic reciperentur, ac ipſemet Rex Epiſcopis, aliisque ſubditis mandaſſet, ut hujus edicti obſervantiæ invigilarent: proin utile atque ad præcavendos tumultus & ſeditiones neceſſarium foret, ne Jeſuitæ Bearniam, ubi ſummo in odio eſſent, revocarentur. Verum Rex urgente Epiſcopo Olorenſi, & inſtigantibus Jeſuitis

Sæc. XVII. A. C. 1608.

hoc anno die vigesima Februarii praefatum edictum tanquam irritum declarabat, statuens, *Religiosos, qui Jesuita vocantur, in suum illum Principatum eodem modo, quo aliorum Ordinum Ecclesiasticos & Religiosos, esse admittendos, dummodo observarent, & sese subjicerent formulis & legibus per edicta & statuta suae Majestatis praescriptis, & disciplinae Ecclesiasticae, quam omnes alii Religiosi & saeculares observare tenentur.* Enimvero ab illo tempore ibidem Religio Catholica, quam Joanna Albreta Henrici IV. Mater exulare jussit, respirare caeperat, tranquillae ac integrae possessionis gloria Ludovico XIII. Regi reservata.

§. XI.

De pace inter Albertum Archiducem & Batavos actum.

Merc. t. 6. l. 3. & l. 31. Gallut. de bello Belg. lib. 20.

Prorogatis in sex hebdomadas indutiis de firma pace agi caeptum est, tam Alberti Austriae Archiducis, quam Foederatorum Ordinum Legatis Hagae Comitis convenientibus. Die igitur sexta Februarii in primo congressu utriusque partis Delegati suas proferebant mandati literas: quae vero ab Hispano Rege & Archiducibus erant, non placuere Protestantibus, eoquod Archiduces *Belgii Principes* nominarentur: His

Sæc. XVII. A. C. 1608.

His tamen reſponſum, in more Principibus eſſe, regnorum, in quæ jus ſibi vendicant, licet eas non poſſiderent, ſtemmata præſeferre, Albertum tamen hunc titulum mox abdicaturum, ſi viciſſim Fœderati a navigatione Indica abſtinerent. Aſt ſurdis hæc auribus excepere Fœderati, nec tamen Archidux alia ſub lege ſuo in Belgium juri cedere ſtatuit: eapropter conventum eſt, hac de re alio tempore deliberandum eſſe. Poſtmodum ſeptima Martii die Fœderati viginti octo, Regii vero Oratores nonniſi ſeptem, de quibus ageretur, articulos proponebant, cum autem inter eos ſextus *de Religione & rebus ab ea dependentibus ageret*, mox obſtrepebant Fœderati, indignum eſſe affirmantes, quod conſcientiæ libertas exteri Principis arbitrio committeretur: his acceſſit Janinus Galliarum Regis Orator, qui ante conſtitutam pacem de Religione haud agendum edixit, imo etiam cum Fœderatis novam armorum ſocietatem non ſine Hiſpanorum & Archiducis indignatione iniit. Interim Philippus III. Hiſpaniæ Rex de hujus congreſſus ſtatu edoctus, datis ad Archiducem & Spinolam literis ſignificabat, quod nec ſuæ exiſtimationi nec ſtudio, quo tenerentur, Catholicam fidem tuendi, ſatisfacturi eſſent, niſi efficiant, ut Fœderati libe-

Sæc. XVII. A. C. 1608

rum, publicumque in ſuis Provinciis permittant fidei Catholicæ exercitium cunctis, qui in ea mori ac vivere velint: circa navigationem autem Indicam conſultius videretur, ut induciæ ſtatuerentur in annos quinque vel ſex: interim vero de libero Catholicæ Religionis uſu ageretur. Hoc Regis Catholici propoſitum excitabat Galliarum Regem, qui una ex parte gloriam de propria utilitate Religionis commodo poſthabita Hiſpanis invidebat, altera vero in hac pace potiſſimas habere partes ambiens, haud ſegnius Religionis ſtudium præferre geſtiebat, hinc præprimis Ubaldino Papæ Nuntio declarabat, quod ipſemet Catholicam Religionem in his Provinciis tueri vellet, dummodo Archidux Regis opem imploraret, & a fœderatis idem efflagitare non renueret, atque Hiſpaniæ Rex mortuo Alberto ſuum ſecundo genitum filium cum Galliæ Regis filia deſponſandum Belgii ſucceſſorem nominaret. Poſtea Toletano Olerio Hiſpaniæ Legato per eundem Nuntium ſignificari præcipiebat, quod fœdus nuper cum Fœderatis ſancitum minime paci obſuturum ſit, eoquod nonniſi poſt pacem conſtitutam, & conceſſum Religionis uſum vim ſuam habere valeret. Interim fœderati a Peckio ſuo apud Gallos Oratore perceperant, quod Hiſpa-

Depech. d'Ubald. au Card. Borgh. 25. Decembr. 1607.

Hiſpaniæ Rex jus ſuum quidem duran- Sæc. XVII.
tibus induciis quodammodo ſuſpendi A. C. 1608.
paſſus ſit, id tamen nunquam facturus niſi ſublato commercio indico, & reſtituta Religione Catholica, hancque in rem Franciæ Rex unacum Romano Pontifice omnem operam, ſtudiumque conferat. Idem quoque nuntiabat Petrus Brederodus Ordinum in Germania Orator: cum ergo die vigeſima Auguſti præcipua haberetur deliberatio de Religione & Indico commercio, ac Catholici præprimis fidei Catholicæ libertatem omnino depoſcerent, Proteſtantes vigeſima tertia ejusdem Menſis die congreſſum ſolverunt, ruptæ negotiationis cauſſas per edictum manifeſtantes.

§. XII.

Pace deſperata induciarum negotiatio inita.

Cum ergo ob Proteſtantium pertinaciam pacis ſpes penitus evaneſceret, nil reliquum erat, niſi ut de prorogandis ageretur induciis: Hæc conſilia præprimis ſuſceperant Janinus Franciæ & Robertus Spencerus Angliæ Oratores, quapropter vigeſima ſeptima Auguſti die Fæderatis declararunt, ſibi a ſuis Regibus mandatum, ut ſi pax confici non poſſet, ad inducias ſaltem ſan-

Daniel hiſt. de France tom. 10. *Rapin. hiſt. d' Angl. l.* 18. *Grotius Hiſt. lib.* 17. *Ferreras Hiſt. Hiſp. cont. cap.* 1.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

ciendas partem utramque inducerent, ea lege, ut hæ induciæ cum Fœderatis fierent tanquam cum liberis, & ipsis libera esset navigatio in omnes Hispaniæ, & Belgii Provincias, quæ autem nunc possiderent, omnia etiamnum retinerent. Hac ratione Franciæ Rex majorem de Religione agendi opportunitatem offerri sperabat, Jacobus vero Angliæ Rex Fœderatis nondum perpetuo assertam gaudebat libertatem; hic enim illos tanquam rebelles habebat, firmiter persuasus, quod in nullo eventu, sese a sui Principis obsequio subtrahere, subditis liceret. Paulopost Hispaniarum Rex Archiduci ac Spinulæ datis literis significabat, inducias concesso duntaxat utrinque libero in Hispania, Italia & Belgio (exclusis Indiis) commercio esse firmandas, si vero Fœderati pleno in Provincias juri pertinacius insisterent, id eis non concedendum. nisi pariter permisso ibidem Catholicæ Religionis exercitio. Interim trigesima Augusti Ordines declararunt, se in inducias consentire, sub iis tamen duntaxat conditionibus, quas antea Oratores proposuissent, se vero ab induciarum mentione abhorrere, si finitis induciis eorum libertas in dubium vocaretur. Ad hæc Oratoribus, se hæc in mandatis non habere, tertia Septembris die re-

ponen-

ponentibus, Hiſpaniæ atque Archiducis Legati Haga diſceſſerunt, feliciori progreſſu Antverpiæ cum Franciæ & Angliæ Oratoribus induciarum negotium promoventes; quippe concurrentibus quoque aliorum Principum Legatis die nona Aprilis anni ſequentis tandem induciæ in duodecim annos utriusque partis conſenſu concluſæ, & quinto poſt die Antverpiæ ſunt promulgatæ, triginta octo conditionibus comprehenſæ; ſtabilita fuit Provinciarum libertas, nulla tamen facta Religionis Catholicæ mentione, niſi quod articulo vigeſimo cautum, quod quantum attinet ad bona Eccleſiaſtica cujuscunque generis in unitis provinciis ſita, & ad Eccleſias, collegia, cœnobia & pias domos ſub Archiducum imperio pertinentia, ea quidem, quæ a prima Januarii Anni milleſimi ſexcenteſimi ſeptimi nondum vendita fuerunt, reſtituantur, eorumque poſſeſſionem iis, quorum ſunt, non requiſito Magiſtratu, apprehendere fas ſit, & eorum uſum fructum, quamdiu induciæ duraverint percipere, non tamen de iis pro libitu ſuo diſponere aut ſtatuere liceat: quæ vero ante jam dictum diem vendita fuerint, aut a ſtatibus alicujus provinciæ aliis ſolutionis loco tradita & aſſignata, ea provincia, a qua illa vendita aut aſſignata ſunt, uſuram (decimum ſextum quemque

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

que ſcilicet nummum) univerſi pretii ſolvat, idem plane a parte quoque Sereniſſimorum Archiducum ad eundem modum fiat.

Haſce inducias ipſe etiam Hiſpaniæ Rex ratas habebat, hanc in rem Segoviæ die ſeptima Julii edito diplomate, in quo hæc addidit: *ſperamus viciſſim ab Ordinibus, durantibus his induciis Catholicos, qui inter ipſos ſunt, bene tractatum iri.*

§. XIII.

Anni Sacri gratiæ a ſummo Pontifice indultæ.

Memoir. ſecret. part. 6. pag. 169. Serran. hiſt. Reg. Franc.

Haud parum ad proſperum hujus negotii ſucceſſum contulerat ſummus Pontifex, qui non modo Ubaldinum Sedis Apoſtolicæ Nuntium in Franciam eo ex fine decreverat, ſed etiam ad conciliandam amicitiam inter Hiſpaniæ & Franciæ Reges pro Catholico Religionis augmento, & firmando inter Aſturiæ Principem & Chriſtinam Henrici IV. filiam connubio ſedulam navabat operam. Præterea ineunte Septembri Anni Sacri gratias & privilegia Romæ indixit, eaque die ſexta Septembris promulgari juſſit, eo fine, ut Chriſtianos ad preces pro unione Principum Chriſtianorum, hæreſum extirpatione & præ-

& præprimis pro Catholica Religione, quæ in Germania inter tantas libertatem expetentium turbas periclitabatur, eo ferventius ad Deum fundendas animaret: hanc in rem præcipuas Romanæ urbis Eccleſias viſitantibus, ac pro facultatum ratione inter egenos eleemoſynas erogantibus plenam noxarum condonationem offerebat. Eadem gratia Lutetiæ Pariſiorum vigeſimo ſexto Novembris die communicari cæpta per quindecim dies protracta eſt, innumera hominum multitudine piis operibus ad hujus gratiæ participationem ſeſe comparante. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XIV.

Contentio Papam inter & Venetos circa Abbatiam Vangadizzæ.

Obeunte Franciſco Lauretano Patritio Veneto pinguis admodum Abbatia titulo Sanctæ Mariæ Vangadizzæ in Rhodigniæ Peninſulæ ditione vacabat, cui Paulus V. Pontifex ſucceſſorem dederat hoc anno Scipionem Burgheſium Nepotem ſuum. Ea re, eoquod inſcio Senatu facta eſſet, offendebantur Veneti, qui, cum Pontificis jus in Sacra in controverſiam vocare haud poſſent, Burgheſio temporalem, ut vocant, poſſeſſionem denegabant. Interea vero Camal-

Palat. in vita Pauli V. Andreas Mauroc. Hiſt. l. 18. Bullar. magn. t. 1. Mem. Secret. part. 8. pag. 195.

Sæc. XVII. A. C. 1608. Camaldulenſes Religioſi Abbatiam occupant, illiusque Abbatem Fulgentium, qui antea Atalanæ Abbatiæ præerat, eligunt, qui etiam mox connivente Senatu Rhodigniam profectus, ritique ſolemni inauguratus Abbatiæ vacantis gubernacula ſuſcepit. Hic Lenis X. privilegio innixus, vi cujus cœnobia olim diſſipata quocunque casu vacaverint, Religioni reſtitui jubebantur, ſuum Procuratorem Romam decernebat, qui avitum hoc jus tueri ſatageret: Verum Pontifex, ne potius violentia, quam jure agere videretur, Camaldulenſium cauſſam Sacræ Rotæ commiſit, cujus Auditores nullum jus eis in hanc Abbatiam competere decidentes, per Apoſtolicum Nuntium Venetam Rempublicam rogabant, ut Fulgentium e poſſeſſione deturbaret. Aſt jam tum liberior in Veneto cælo dominabatur aer, quo flante Vaticani fulmina nonniſi in undas innoxie prolapſura credebantur, hinc Fulgentius Abbas Senatu Camaldulenſium jura protegente in cepta Abbatiæ poſſeſſione perſtitit. Tandem vero Pontifex & Respublica Abbatiam ita inter ſe partiti ſunt, ut Mocenicus Patritius Venetus illam tam quoad Sacram quam profanam jurisdictionem teneret, Penſionem tamen quinque aureorum millium Burgheſio relinqueret, jura

jura autem Camaldulenſibus intacta perſeverarent. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XV.

Alia controverſia inter eosdem circa Patriarcham Venetum.

Anno priori obibat Patriarcha Venetus, cui alius a Senatu nominatus ſucceſſerat, qui tamen ſuæ Eccleſiæ poſſeſſionem ſuſcipere haud poterat, quin prius ad Sedem Apoſtolicam recurrens, conſueto ſeſe ſubjiceret examini. Hæc ſubmiſſio recentem nuperi diſſidii plagam refricare videbatur: eapropter Veneti a ſummo Pontifice petebant, ut neo-electus PatriarchaRomam quidem ad ſacrati pedis oſculum veniret, ejus tamen Succeſſores deinceps ab examinis ſubeundi onere immunes declararentur: Ut vero preces ſuas potenti firmarent patrocinio, Alincurtium Franciæ Oratorem inducebant, ut Regis ſui nomine hunc favorem a Papa peteret. Verum Orator primo ſe nullo ejusmodi mandato inſtructum reponebat, tandem vero Veneti Legati importunitate devicti, Senatus poſtulatum Pontifici expoſuit, inter alia proponens, quod Rempublicam ſibi plurimum obſtringeret, ſi conceſſo diplomate Patriarchas Venetos ab examine eximeret, id renuit *Memoir. ſecret. p. 6. & 7.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

nuit Pontifex, ne ejusmodi privilegium alii quoque exigerent Principes, de cetero spopondit, se Patriarcham, si se sisteret, majori quam olim Clemens VIII. honore excepturum. Franciæ autem Oratore rem vehementius urgente Pau acrius contra Venetos querebatur, quod librum, cui titulus *Doctrina Politica* sup primi inhibuerint, cum tamen præter alios errores Sacerdotum connubia ibi dem valde deprædicentur, & insuper Patrem Vincentium unacum suis socius inscio Pontificis Nuntio condemnassent. Tandem Francici Oratoris opera con clusum est, ut Pontifex de concessa exemptionis gratia nullum diploma ederet, sed duntaxat fidem suam interponeret. Igitur ea sub lege Patriarcha Roman venit, examen subiturus. Inde autem novum oriebatur indignationis argumentum, Venetis graviter expostulantibus, quod Papa eorum Patriarcham a quodam Jesuita examinari jussisset, brevi tamen hæc lis sopita est, Gallia rum Regis Oratore Venetis ob oculos ponente, quod ejusmodi oppositio Reipublicæ gravitatem dedeceret, ac per unius Jesuitæ præsentiam nil pactorum hac super re initorum æquitati de rogaretur, aliunde autem hujus Theologi selectus non malevolo erga Rempubli cam animo, sed potius incuriæ vitio adscri-

Depech. de Champ. du 20. Fev. 1608.

Deput. du Roi du 17. Juin. 1608.

adscribendus sit. Hac igitur ratione hæc levis sane momenti contentio dirempta est, relicta cuivis judicandi libertate, an vel Pontifex plus humanitatis politicæ ostenderit condescendendo, vel Respublica minus moderationis levem subjectionem declinando. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XVI.

P. Angeli Joyosæ Capuccini obitus.

Jam iterata facta est mentio de Patris Angeli Capuccini fatis. Hic in Baptismo Henrici nomen sortitus Buchagii Comes ac Franciæ Par, postquam ex Aula & castris ad Religionis suæ sinum redierat, alacriori animo quam unquam virtutis stadium percurrere statuit, cognita atque experta mundi vanitate majores ei ad omnem pietatem stimulos addente: quocirca inter crebras corporis macerationes prædicationis officium tam ardenti spiritus æstu obire videbatur, ut velut novus Franciæ Apostolus copiosa animarum lucra reportaret: Postea Parisiensem Provinciam moderari jussus, adeo nihil a rerum divinarum contemplatione & Regularis observantiæ Zelo remittebat, ut vere forma factus gregis sui universos suo vitæ splendore suaviter & fortiter ad præstantiora virtutum studia pertraheret:

Vid. Hist. Liber. CLXXX. §. 19. & Lib. CLXXXIII §. 79. Jacob. Broff. vita P. Joy. Annal. Capuc. t. 2. pag. 812. Nicol. Rigault. Hist. cont. Thuan. lib. 1.

Sæc. XVII. A. C. 1608. ret: tandem vero Roma ex comitiis Generalibus Ordinis sui in Franciam reversurus hoc anno Ripoli Pedemontii oppido febri correptus, extremum ibi magna cum virtutum laude diem vigesimum octavum Septembris explevit. Corpus ejus plumbeo loculo inclusum primo in Ordinis sui conventu depositum, postea Lutetiam Parisiorum translatum, ac funebri pompa exceptum in Capucinorum Ecclesia ibidem sepultum est, adjecta inscriptione funerali, quam ejus Soror Henrici Borbonii uxor poni curabat.

§. XVII.

Dux Montpensierius mortuus.

Rigault. l. c. Hujus venerabilis Patris Sororius erat Henricus Borbonius, Montpensierius Dux, qui potens opibus, regio favore, ac clientum numero conspicuus ad suprema fortunæ fastigia ascenderat: ne autem prosperis salutis suæ rationibus deesset, provida Dei dispositione pertinacissimi morbi violentia coerceri cæperat; cum enim in Drocensi pugna gravi afficeretur vulnere, per quatuordecim omnino annos acutissimis doloribus, lento morbo, tantaque macie conficiebatur, ut vix ossibus hæreret, non sine tamen uberrima animæ suæ

Sæc. XVII. A. C. 1608.

fuæ uſura; quippe hortante Patre Angelo Joyoſa Leviro ſuo mundanis rebus penitus valedicens totus in cogitatione mortis incubuit, huic uni curæ addictus, ut Sacroſanctis Eccleſiæ Sacramentis munitus pie decederet: quocirca negotium ordiebatur omnium ponderoſiſſimum, totius præteritæ juventutis & ætatis accuſationem, qua facta inter crebra cum Deo ac cælicolis colloquia extremam vitæ horam præſtolabatur: Ut autem Henricus Rex, quantum adhuc per mortis moram liceret, languentem amicum ſuum ſolaretur, Filio ſuo Aurelianenſi Duci filiam ſuam ejus unicam, Patre etiamnum ſpirante, die decima quarta Januarii hoc anno deſponſari voluit: Tandem vero morbo ad momenta ingraveſcente Dux contentius, laborioſiusque animæ meatus trahere cæpit, ac orthodoxæ fidei conſtantia invictus, ſæpiusque morituris licet & hiulcis vocibus morientis Chriſti verba repetebat, concidente autem lingua die vigeſima ſeptima Februarii duntaxat ex internecino halitus ſilentio, eum exſpiraſſe, deprehenſum eſt. Hujus Viri de Rege ac regno optime meriti jacturam Henricus totaque Franciæ aula deflebant: Corpus ejus celebri ac ferme Regia pompa Campaniaci in Majorum tumulo reconditum eſt,

Sæc. XVII. A. C. 1608. in promeritas hujus Principis laudes excurrente Petro Fenollio Regio Concionatore ac Epiſcopo Monpeſſulano.

§. XVIII.

Friderici Wirtembergici Ducis mors & elogium.

Idem hujus anni initium Friderico Wirtembergæ Duci fatale fuit: Is anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo Mompelgardiæ natus, omnes boni Principis partes explevit, ſuamque ditionem non modo priſtinæ libertati, dignitati ac nitori reſtituit, ſed plurium urbium acceſſione extendit: ſectam tamen, in qua enutritus erat, totis viribus propugnabat, & Franciæ Calviniſtas apud Henricum IV. potenti patrocinio fovens, Sectarios ex Auſtria profugos perbenigne excipiebat, extructa pro eis Freudenſtadienſi urbe. Plurima etiam Templa, & Collegia, aliaque pia loca nova erexit, vetera reſtituit, arctiora magnis ſumptibus ampliavit. In imperio ſi quid turbarum vel diſcordiæ natum eſſet, ſolertiſſime componere ſtuduit, Argentinenſe quoque diſſidium ſopire, ac Donawerthenſium cauſſam promovere intentus, multa itinera, laboresque impendit, necnon exorta Religionis contro-

troversia inter Jacobum Andreæ & Theodorum Bezam colloquium Mompelgardiæ institui jussit. Anno etiam millesimo sexcentesimo Romam venit, anni Sacri solemniis interfuturus: tandem vero Stutgardiæ die vigesima nona Januarii obiit, rarum singularis justitiæ, fortitudinis, constantiæ, sobrietatis, vigilantiæ, judicii, ac prudentiæ exemplum, quas tamen virtutes animique dotes gravibus humanæ imbecillitatis vitiis haud parum obscuraverat. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XIX.

Jacobi I. Angliæ Regis libellus contra Tiræmium Comitem.

Jam supra meminimus, Tiræmium ac Tirconcellum Comites unacum universa eorum familia ex Hibernia Catholicæ Religionis studio profugisse. Hi primo in Franciam, inde Bruxellas contendebant, ibidem ab Alberto Archiduce ejus Conjuge, & Marchione Spinula aliisque perbenigne exceptus. Postea Romam delatus ibidem quoad vixit, tutus permansit. Percepta autem horum Comitum fuga, caussas ab ipsis allegatas Jacobus Angliæ Rex aspero, parumque persona sua digno scripto eos infectatus est, ubi eisdem præprimis exprobavit, quod nec genere nec *Merc. Gallobelg. l. 31. Ferreras hist. Hisp. cont. cap. 1. tom. 11.*

Sæc. XVII. A. C. 1608

aliis meritis commendati ad dignitates evecti nullam aliam ob cauſſam in fugam ſeſe dediſſent, quam quod malæ conſcientiæ metus eos morderet, atque exagitaret: *quamvis enim* proſequebatur Rex, *fugæ ſuæ Religionis cauſam prætexant (cujus velo nimis quam multi hodie ad nequitiam ſuam* & ſcelerata conſilia abutuntur) addito alio non minus *vano prætextu, metu ſcilicet parum æqui in controverſiis quibusdam judicii, & imminentis inde ſibi periculi: hæc tamen omnia tam futilia tamque levia ſunt, ut nulla egeant refutatione. Et quidem ad nequitiam & perfidiam eorum oſtendendam nullis aliis argumentis opus eſſet, quam quæ non ita pridem & ſuperiori tempore perpetrarint. Nam & a Domina & Regina ſua defeciſſe & patriam auro venalem habuiſſe, ac Reginæ ſuæ hoſtibus prodidiſſe, multaque ejusmodi perpetraſſe patet, ut vix in hominum numero, ſed pro naturæ monſtris habendi. Hæc quamvis toto mundo, ut dictum eſt, pateant; manus tamen facere non poſſum, quin falſos eorum prætextus refutem, atque amoliar, principio igitur, fide rege digna ſancte affirmo, nunquam mihi in mentem veniſſe, ullum eis religionis cauſſa negotium facere aut litem intentare, ut quid enim religionis cauſſa eis moleſtiam exhiberem, qui cædem nequaquam pro maleficio, nec matrimonium pro conſuetudine ſive laudabili more ex gentium jure, nec pro*

viro

viro bono eum habeant, qui non de cædibus, rapinis & violentiis magnifice possit gloriari? imprudenter ergo ac stulte plane facturus (meo quidem judicio) qui hominibus omnis Religionis expertibus religionem imponere, aut conscientiis eorum, quas nullas habent, imperare conarer: quod vero ad alterum illud attinet, metum scilicet, ne Regem in controversiis suis parum æquum judicem experirentur, illud negari non potest, omnia quæ habent, ex Regia & mera liberalitate eos obtinere, post nefariam scilicet proditionem, ob data aliquot pœnitentiæ indicia, in gratiam receptos, ego nihilominus eorum rebus quam cujusquam ex omni competitorum numero, faviſſem, niſi iis in rebus, quas ad augendam ſuam ipſorum dignitatem, & alios multo meliori loco natos opprimendos, & Regiæ dignitatis ac juris immunitionem moliri eos intellexiſſem, dum nulli dependentiæ ſive clientelæ fiduciariæ ſe ſubjectos ferunt, ſed neque ipſi inficiari poſſunt, rebellionis paullo ante fugam rurſum ab ipſis ſparſa ſemina; quin & exteris Principibus regnum invadendum, ac diripiendum, ſuamque operam, modo ea uti vellent, obtuliſſe, hac inter ceteras perlata quoque conditione, ut regno occupato, & ab Anglorum imperio liberato, omnes, qui in Hibernia ex Anglorum proſapia genus trahere deprehendentur, internecione deleantur. Sed & totum hoc promiſſum atque oblatio

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

minime, uti ſperarant, ab exteris Principibus acceptata, ſed exploſa fuit. Firmiter ergo ſpero, tantum hanc meam declarationem apud alios Reges, Principes & ſtatus pondus habituram, ut tam fædis creaturis, earumque ſi quas forte contra me evomuerint, calumniis minime fidem ſint habituri, ſed tanquam rebelles infidelitatis, & ſummæ ingratitudinis reos habituri, atque deteſtaturi.

Verum hæc acerbioris ſtyli ſpicula minime Tiræni, æquitatis fiducia tuti famam lædebant, quamvis Rex ſub Tiræniane rebellionis obtentu quosdam Hiberniæ Nobiles in vincula conjectos in Angliam abduci juſſiſſet.

§. XX.

Gabriel Batorius Tranſylvaniæ Princeps a Proteſtantibus ſalutatus.

Merc. Gallobelg. t. 6. lib. 3. Juvenc. hiſt. Soc. lib. 12. p. 5. pag. 125.

Sub idem tempus Sigismundus Ragozius, qui invitus biennio nondum evoluto ad Daciæ gubernacula capeſſenda rapiebatur, quietioris vitæ ſtudio ac Cæſareæ vindictæ fuga ſeſe Tranſylvanorum Principatu non ſine omnium admiratione abdicabat, Sarentum ſe conferens: mox vero adſcitis confluentibusque hæreticæ factionis ſuffragiis Gabriel Bathorius in Daciarum Principem nominatur, qui etiam ejurato Rudolphi Cæſaris juramento, Amurathis Otto-

Ottomani Imperatoris, qui ejus electionem confirmaverat, tutelæ, præsidioque se totum & ultro submisit, fidemque Catholicam, quæ nonnisi ejecto Michaele Adassio sub imperio Leopoldi Cæsaris restituebatur, penitus eliminavit, dum Catholicis quidem institutis a Patruo suo educatus, ad hæresin tamen profugit, ac universam Daciam præter Arianorum etiam Calvinistarum erroribus inundavit, vere degener Bathorianæ stirpis surculus, cujus Majores virtutis splendore ac famæ gloria tam pace quam bello conspicui inclytum in Sacra civilique toga, chlamyde, corona & galero nomen per plurima sæcula sibi comparaverant. Porro Transylvaniæ Proceres juxta Principis sui exemplum, quod in Religione plurimum valet, die decima Junii decretum confirmarunt, quo Jesuitæ e toto Principatu expellebantur, in quem anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono a Christophoro & Stephano Bathoriis introducebantur, inde vero evoluto nondum viginti sex annorum intervallo quatuor vicibus ejecti, ac rursus revocati fuere, prout Principes adversus eos querendi vel commendandi argumenta habuisse sibi videbantur, Ceterum Catholici Transylvaniæ Proceres jam anno priori die vigesima

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608. Junii in ſuis comitiis Claudiopoli habitis contra decretum a Proteſtantibus conflatum adverſus Societatem conteſtati ſunt.

§. XXI.

Franciſca Romana a Paulo V. Cæſtibus adſcripta.

Præcipua hujus anni cura Paulo V. Pontifici Maximo fuiſſe videtur, ut Franciſcam patria Romanam, paternæ ſtirpis nobilitate Buxeam, matrimonii ſui claritudine Pontianam, vitæ meritis inclytam ac ſupra ſexus & naturæ vires mirandorum effectricem inter Viduarum cæleſtium cætus ſolemni ritu receptam declararet, poſt annos ab ejus obitu, ſesqui centum & duodeviginti. Hæc anno Chriſti milleſimo trecenteſimo octogeſimo quarto felici ſorte data eſt Eccleſiæ, quæ cum animam bonam ſortita eſſet, undecimo ætatis ſuæ anno jugum Domini portare incipiens, Chriſto virginitatem ſuam ſolemni ſponſione conſecrare conſtituit. Verum Paulo Buxio & Jacobella Broſſedeſchia ejus parentibus impenſe ſollicitantibus obediens Virgo Laurentio de Pontianis Viro prædiviti nupſit, quin tamen rei domeſticæ cura illam a cæleſtium meditatione abſtraheret. Inter cetera autem

tem pietatis opera Romæ Religiosam domum pro Virginibus oblatis sub Regula Sancti Benedicti Congregationis Montis Oliveti instituit, quas ipsa defuncto suo Marito quantocius nudis pedibus adiit, ac fune e collo pendente prona in terra multis lacrimis in earum societatem admitti efflagitavit, ubi Humilitate, in proximum charitate, patientia animique fortitudine, ac vitæ asperitate, aliisque virtutum donis inclaruit, donec consummato vitæ curriculo ad coronam justitiæ anno ætatis suæ quinquagesimo sexto a Domino evocaretur, multis ante & post obitum signis ac prodigiis clarissima, quibus Eugenii IV. & Nicolai V. Pontificum jussu rite probatis Clemens VIII. Canonisationis causſam absolvere constituit, eo autem morte prævento Paulus V. recognitis anteactis Franciscam Sanctarum Viduarum Catalogo die vigesima nona Maji adscripsit, ejusque festivitatem die nona Martii quotannis celebrandam indixit.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXII.

Bernardi Maczieiovskii Cardinalis obitus.

Primum hujus anni Mensem vitæ suæ postremum habuit Bernardus Maczieiowski. *Ciacon. in vita Clem. VIII.*

Sæc. XVII. A. C. 1608. zieiowskius seu Ciołek Macceonius patria Polonus, qui anno restauratæ Salutis millesimo quingentesimo quadragesimo octavo natus primum Luccorienſis, postea Cracovienſis Episcopus ac demum Gnesnenſis Archipræsul creatus a Sigismundo III. Rege ad Sixtum V. Pontificem Legatus decernebatur, qua etiam dignitate insignis, postquam a Clemente VIII. purpura decoratus erat, ad eundem Regem a Paulo V. Legatus a Latere declaratus est. Vir erat omni virtutum genere clarus, verus ovium suarum Pastor, munificus Pauperum & viduarum Pater, liberalissimus Regularium & præcipue Jesuitarum Patronus, Ecclesiæ suæ decus, ac patriæ ornamentum; tandem vero immensis pro Dei gloria, ac fidelium salute exantlatis laboribus ad immortalem vitam evocatus, die decima nona Januarii Cracoviæ pie in Domino obiit, non sine ingenti omnium mœrore. Tumulum, in quo ejus ossa conderentur, sibi vivens exstruxerat in Ecclesia Cathedrali, quam multis pretiosis donis locupletaverat. Ejus sepulcralis inscriptio, quam Fratres Minores Conventuales concinnarunt, totum hujus Viri elogium complectitur his verbis: *Hic quicquam honoris ac dignitatis, quod in eum caderet, domi forisque fuit, amplissi-*

mus

mis virtutibus consecutus, de ipsa quoque triumphavit invidia. Civis, Senator, Pontifex, inter paucos pius, magnanimus, liberalis, fortunatus in omni vita, si turbatam patriæ tranquillitatem, quam sollicite curabat, ante obitum restitutam vidisset: hoc unum perpetuæ felicitati defuit.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXIII.

Ascanius Columna Cardinalis mortuus.

Eandem æternitatis viam paulopost ingrediebatur Ascanius Columna ex illustrissima Principum Columnensium familia Romæ natus, qui gentilitiæ Laudis æmulus ætatis maturitatem ingenii felicitate prævertit; quippe a teneris annis jamjam Græcis latinisque, necnon humanioribus literis imbutus Romæ in Carolo Borromæo aliorumque eruditorum confessu orationem habuit, ac Philosophicis disputationibus doctissimos Urbis Philosophos in certamen adolescentulus provocavit: Postea in Hispaniam missus in Salmanticensi Academia juris Pontificii Baccalaureus, in Complutensi vero Philosophiæ, Theologiæ, ac juris utriusque Doctor creabatur: inde Philippi II. Regis aulam petens, doctrinæ fama, ac sermonis gravitate omnium oculos, animum

Ciacon. in vita Sixti V. Nic. Erythr. Pinacoth. II.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

mum & admirationem tam potenter ad se rapuit, ut ad ipsius Regis preces a Sixto V. primo Diaconus postea Presbyter Cardinalis crearetur, qua dignitate auctus tanta prudentia Hispani Regni negotia procurabat, ut ipsemet Rex datis literis Oratori suo injungeret, ne quid deinceps cum summo Pontifice negotii ageret, quod non antea cum Ascanio Cardinale communicatum habuisset: quamquam postea, invidorum calumnia tantum Regis beneficium fuerit illi ereptum, fors non sine Ecclesiæ emolumento; quippe Ascanius postmodum eo ferventius sua obsequia Sedi Apostolicæ devovens, in Congregatione Indicis suas partes habuit, variaque munia non sine laude obivit: erstitit quoque acerrimus Religionis, pietatis ac justitiæ vindex: liberalibus quoque disciplinis apprime addictus insignem domi suæ bibliothecam instruxit; utebatur etiam Viris doctis, atque eruditis, & præprimis Francisco Lælio Ubaldino: Scripsit adversus Cardinalem Baronium, Hispaniæ Reges ab invasæ Siculæ Monarchiæ calumnia vindicans: cum autem se Clementi VIII. minus gratum esse intelligeret, oblatam sibi a Rege Hispano Tarraconensis Provinciæ administrationem suscepit, qua per triennium functus, ac Romam reversus, ibidem

dem ulcere ſat periculoſo laborare cæpit, quod cum Medici nonniſi uſtione ſanari poſſe cenſerent, ac chyrurgus ſeſe operi accingens, Cardinalem menſæ alligari præciperet, Aſcanius ligari renuit, aſſerens hoc Columnenſi indecens eſſe, renuente autem chyrurgo experiri, tandem Cardinalis, ut opus perficeret, rogabat, pollicitus, ſe tanquam verum Marci Antonii Columnæ Filium velut columnam immote ſubſtiturum: Promiſſo operis conſtantia haud defuit, non diu tamen ſupervixit; quippe aucta morbi vi die decima octava Maji anno ætatis ſuæ quadrageſimo nono piiſſime, ut vixit, deceſſit, ſepultus in Baſilica Lateranenſi, quam hæredem multorum millium aureorum ſcripſit. Non deerant, qui convitiandi libidine abrepti hunc Cardinalem offenſæ Veneris calumnioſiſſime ſuggillarent, quos tamen doctiſſimus Valerius Cardinalis, teſtis coevus hoc elogio confudit: *Aſcanius*, ſcripſit ille, *tanta probitatis laude affulſit, ut vivum quoddam virtutis ſimulacrum referret; non enim in eo niſi mores ſanctiſſimi, & ab omni incontinentiæ labe depurati.* Attamen inſignium Virorum laus maxima eſt, improbis non probari: haud diſſimulanda tamen videtur Jani Nicii Erythræi cenſura, qua in hoc Cardinale redarguendum

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

dum cenſet, quod ex Hiſpania unacum doctrina, Hiſpanorum Procerum mores aſportaſſet partim ridiculos, partim leves; quippe abaco menſæ, in qua prandederet vel cænaret, lecto ubi cubaret, ſellæ, cui inſideret, omnibus denique locis umbellam ſerico auroque contextam ac capiti ſuperpoſitam habebat, tum etiam ab Ephebis, quos frequentes alebat, prandium, caligas & femoralia, quibus indueretur, efferri, ac poſitis humi genibus ſibi porrigi jubebat. Præterea Marci Antonii Patris ſui clariſſimi nomine ad aliorum contumeliam abuti videbatur; nam cum Baſilicæ Lateranenſis Archipresbyter creatus apud Canonicos illos verba faceret, *non* inquit, *habebitis Archipresbyterum terræ filium, neſcio quem, ex Piceno, vel ex Liguria* (*) *ſed hominem Romanum, nobilitate, ſplendore, divitiis civitatis omnium clariſſimæ primum, uno verbo, Marci Antonii Columnæ Filium.* Verum levia hæc ebullientis juventutis vitia tot tantarumque illius virtutum ſplendorem obfuſcare haud poterant. Scripſerat Vir eruditiſſimus tum Præneſtinus Antiſtes opuſculum ad Rempublicam Venetam

(*) Tum Baſillcæ Vaticanæ Archipresbyter erat Cardinalis patria Picenus, Liberianæ vero Ligur, nobiliſſimæ tamen familiæ Vir.

netam pro Pontificis interdicto, ubi severe admodum in Episcopos Ecclesiæ minus morigeros perorabat: ornatissima quoque oratione Philippo II. Hispaniarum Regi, necnon alia Annæ Austriacæ Hispaniarum Reginæ parentabat: exstant insuper plurimæ illius orationes eleganti stylo elaboratæ, præter varias epistolas ad diversos valde tersas, & carmen quoddam de fructu Sublacensis solitudinis, cujus olim Abbas erat. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXIV.

Francisci Mariæ Taurusii Cardinalis extrema.

Tertius ex Purpuratis, qui hoc anno naturæ debitum solverunt, erat Franciscus Maria Taurusius patria Politianus Julii III. Nepos, qui a Sancto Philippo Nerio ad Congregationis Oratorii institutum traductus Magistri sui virtutes pia æmulatione & tam ubere profectu assequi videbatur, ut Leo XI. eo neminem tunc temporis existere diceret, cui Deus plura & illustriora credidisset talenta, Baronius vero Verbi Divini Ducem, lumen Apostolicum & antiquæ probitatis Virum nominaret, ac ipsimet hæretici, per quorum loca Avenionensem Diæcesin lustraturus transibat, *Ciacon. vit. Clem. VIII. Bentivol. mem. hist.*

Sæc. XVII. A. C. 1608

ibat, illum tanquam Virum ſanctum mire venerarentur; eidem quippe precatio ac contemplatio erat aſſidua, perennis lacrimarum ubertas, de Deo, rebusque Divinis frequens ac dulcis ſermocinatio: Numinis amor tam ardens, ut ipſemet craſſitiem ſui corporis ob Chriſti amorem pene exaruiſſe, animique ſui pacem, quam initio ſuæ converſionis a Deo accepiſſet, quinquaginta annorum ſpatio nulla re perturbatam teſtaretur: Hic idem, invitus licet, ad Sacerdotalem dignitatem evectus poſtea a Pio V. in Gallias, Hiſpaniam & Luſitaniam Legationis ſuſceptæ comes nominatur, inde vero redux Taurenſius ad Oratorium ibi erigendum miſſus ibidem per ſex annos proximorum ſaluti inſudabat, poſtea peculiari Spiritus Sancti afflatu a Clemente VIII. a ſecretis primum Congregationis Epiſcoporum, dein Avenionenſis Epiſcopus, ac demum inter uberrimas lacrimas Cardinalis Presbyter Sancti Bartholomæi in Inſula nominatur. Præficiebatur etiam Cardinalium Congregationi de Reformatione, ac conciliata pace inter Mantuæ & Parmæ Duces anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo die decima quinta Septembris ad Senenſem Eccleſiam regendam transferebatur: poſtea vero

abſo-

absolutis Pauli V. comitiis, cum purpuram exuere non permitteretur, saltem recessum ad Patres Oratorii impetrabat, ubi aliquot annis in summa pietate exactis Romæ undecima die Junii annos natus ferme octoginta tres non sine insignium virtutum & signorum fama Spiritum Deo reddidit, in Templo Sanctæ Mariæ in Vallicella eodem tumulo, quo Baronius Cardinalis, reconditus: Erat Regularis observantiæ cultor ac promotor eximius, immunitatis Ecclesiasticæ vindex oppido strenuus, Franciæ Episcoporum oraculum, ac hæreticorum, quos magno numero ad Catholicam fidem reduxerat, Parens amantissimus. Eximia vero illius charitas maxime tum emicuit, cum Jesuitas ex Galliis pulsos excepit, & deficientibus annuis reditibus, vasa argentea & cubiculorum ornamenta, quæ pro vere pauperum sublevamine reservata erant, vendidit. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXV.

Hieronymi de Xavierre Cardinalis decessus.

Non minus celebrem eruditionis, ac pietatis famam post se reliquerat Hieronymus Xavierre ex nobilissima stirpe Cæsaraugustæ in Arragonia ortus, *Ciacon. in vita Paul. V. Michael de Vir. Illust. Ord. Præd.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

tus, qui Sancti Dominici Instituto juvenis nomen dederat, ac Salmanticæ studiis Philosophicis, sacrisque decursis in patria Philosophiam, sacrasque literas per annos plurimos publice professus, nascente ibidem recens Academia utramque facultatem summa nominis sui laude, ac ingenti studiorum proventu tradebat; erat enim ingenio subtili & claro, in disputando acerrimus, in respondendo solidissimus, atque ob admirabilem prudentiam, incorruptam integritatem, singularemque pietatem non sibi sed bono publico natus: quocirca meritorum suffragio Provinciæ suæ Præfectus, ac Philippi II. Hispaniæ Regis jussu omnium Arragonensium Sancti Benedicti conventuum, necnon Collegii Vallisoletani Visitator nominabatur: ac paulopost anno sæculari Sacro Romam missus in locum extincti Hyppoliti Mariæ, totius Ordinis sui Generalis eligitur, ubi biennio post in comitiis edito decreto stricte inhibuit, ne quis auderet prædicare vel docere quod Beata Virgo fuerit in labe originali concepta. Jam anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo nono agitatis Romæ controversiis de gratia interfuit, litemque componere satagens profitebatur, sibi nec suo Ordini rem esse cum universa Societate, sed dunta-

Porregr. in elog. Card. Hisp.

xat

xat cum Molina, cujus unius Viri cauſſam a tota Societate propugnari haud ſuſpicaretur: fervente tamen poſtea communi incendio ſemper ſolemnibus diſputationibus coram Clemente VIII. & Paulo V. adſtitit, ſolutis vero congreſſibus in Hiſpanias reverſus Philippo III. Regi Catholico a confeſſionibus, a Sacris, & ab intimis conſiliis fuit usque ad annum Domini milleſimum ſexcenteſimum ſeptimum, quo ad preces ejusdem Regis Purpuratorum Collegio a Paulo V. adſcriptus, dum iter Romam adornaret, duodecima Septembris Valliſoleti ætatis ſuæ anno ſexageſimo ſecundo inopinato morbo e vita deceſſit, non ſine maximo ſuorum luctu. Corpus ejus Cæſarauguſtam translatum ibidem nobili ſarcophago conditum quieſcit. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXVI.

Alphonſus Vicecomes Cardinalis fatis functus.

Poſtremus denique inter Purpuratos hoc anno defunctos erat Alphonſus Viſconti ſeu Vicecomes natione Italus, patria Mediolanenſis, qui anno Incarnationis Dominicæ quinquageſimo ſecundo ſupra milleſimum quingenteſimum primam lucem aſpexit, atque in primo ætatis ſuæ flore in Papienſi Gym- *Ciacon. in vita Clem. VIII. Ughell. in addit. ad Ciacon.*

Sæc. XVII. A. C. 1608

nasio jurisprudentiæ civilis laurea donatus Mediolani Jureconsultum aliquamdiu egit: cum autem forensia patriæ negotia, mentis suæ celsitudini minime responderent, Romam profectus Sacræ militiæ nomen dedit, atque a Gregorio XIII. utriusque, ut vocant, Signaturæ Referendarius, & ab Alberto Austriaco Lusitano Pro-Rege Legatus nominabatur, postea a Sixto V. Cameræ Auditor, & a Gregorio XIV. ad Rudolphum Cæsarem & ad Hispaniæ Regem Nuntius, necnon Cerviæ Episcopus salutatus est. Electo autem in Pontificem Clemente VIII. Nuntius ad Transylvaniæ Principem decretus, de gravissimis negotiis ad orthodoxam fidem pertinentibus nomine ejusdem Pontificis cum Poloniæ Rege egerat: Anno demum Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono die decima septima Mensis Martii Cardinalis primum tit. Sancti Joannis ante Portam Latinam, & postea Sancti Sixti renuntiatus, & dimissa Cerviensi Ecclesia Spoletanus Antistes creatus varia Ecclesiastici Regiminis munia obivit, tandem vero non tam senio, quam meritis gravis Maceratæ diem extremum obiit die decima nona Septembris, in æde Lauretana sepultus.

§. XXVII.

Sæc. XVII.
A. C. 1608.

§. XXVII.

Quinque Cardinales a Paulo V. creati.

Horum Cardinalium luctum temperabat Paulus V. Pontifex Maximus, dum die vigesima quarta Novembris apud Divum Petrum in Vaticano quinque alios Cardinalium Collegio accensuit, quos inter primi quatuor Presbyteris, postremus vero Diaconis annumerati fuere: Istorum primus erat Michael Angelus Tontas Ariminensis: Presbyter Cardinalis tit. Sancti Bartholomæi in Insula. II. Fabritius Verallus, patria Romanus, ac Urbani VII. affinis, Cardinalis tit. Sancti Augustini. III. Joannes Baptista Lenius, Romanus, Cardinalis primum tit. Sancti Xysti, postea Sanctæ Cæciliæ. IV. Lanfrancus Margotius, patria Parmensis, Cardinalis tit. Sancti Petri ad vincula. Denique V. Aloysius Capponius Nobilis Florentinus S. R. E. Diaconus Cardinalis tit. Sanctæ Agathæ, postea Sancti Angeli in foro piscium, ac demum Cardinalis Presbyter S. Caroli, & paulopost Sancti Laurentii in Lucina.

Ciacon. in vit. Paul. V.

Sæc. XVII.
A. C. 1608.

§. XXVIII.

Legatio Nivernenſis Ducis Franciæ Oratoris ad ſummum Pontificem.

Rigault contin. Thuan. l. 1. Serran. hiſt. Reg. Gall.

ALincurtio Comite, qui Romæ apud Pontificem legatione fungebatur, in Gallias reverſo Carolus Gonzaga Nivernius Dux a Rege Chriſtianiſſimo Romam decernebatur, ut Pontifici, Sanctæque Sedi, nomine ſuæ Majeſtatis filiale obſequium exhiberet. Hic igitur in omnibus Italiæ urbibus, per quas tranſibat, ſingulari honorum teſtificatione exceptus ſexto ab urbe Romana lapide plurimos primæ Nobilitatis Viros obviam habuit, haud procul autem a Ponte-mollo a quatuor Cardinalibus ad Franciæ Legati ædes deductus, die vigeſima ſexta Novembris tanta pompa & magnificentia, quanta ab hominum memoria non fuit viſa, in urbem ingreſſus eſt, comitantibus eum innumeris pene Proceribus qua Romanis, qua Gallis. Poſtquam vero Legatus ad Divi Petri Baſilicam pervenerat, ad Rucellenſe Palatium conducebatur, belli tormentis undique in publicæ lætitiæ teſtificationem reboantibus: Biduo poſt Dux equo veſtus ad Vaticanum Palatium ſummo Pontifici obſequii homagium exſoluturus contendit, eodem apparato

paratu&pompa, comitantibus eum Borghesio Cardinale, ceterisque Proceribus. Demum ad Papam solio suo insidentem ductus, pro more dato pedum osculo Regias mandati sibi commissi literas eidem tradebat, quo sedere jusso Mauritius Bressius latino sermone legationis hujus caussam explicabat, susius sinceram demissamque Regis observantiam erga suam Sanctitatem deprædicans, omnemque felicitatem eidem apprecans. Huic Strozzio Duce Pontificis nomine respondente, Nivernius Dux rursus sese ad summi Pontificis pedes prosternens Apostolicam recepit benedictionem, unacum toto comitatu suo domum reversus. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXIX.

Varia decreta Facultatis Theologicæ Parisiensis.

Ineunte hoc anno Sacra Facultas Parisiensis habito conventu die secunda Januarii Officium Syndici, quo se Rollandus Hebertus abdicabat, Edmundo Richerio contulit, qui statim decima quinta ejusdem Mensis petiit, ut prima Doctoratus laurea initiandi, quamvis absentes, Parisiensibus articulis interposita etiam juramenti Religione subscriberent. Die autem prima Februarii statutum est, ut numerus Baccalaureorum *Argentre collect. judic. tom. 2.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

rum ex Ordinibus Fratrum Mendicantium juxta Senatus & Academiæ decreta redigeretur. Postea prima Octobris die rursus in Collegii Sorbonici Aula habebantur Facultatis comitia, in quibus agebatur de quodam libro, cui titulus: *epistola ad Patrem Villarsium Jesuitam ex Collegio Bilhomensi.* Igitur Doctores illi, quibus hunc libellum discutiendi cura jam die decima quinta Septembris erat demandata, multas ex eo propositiones erroneas, maxime circa Confessionis Sacramentalis necessitatem, recitabant, quibus perpensis Facultas censuit, declaravitque, præfatum libellum sub pœnis gravibus populo esse interdicendum, utpote temerarium, scandalosum, catholicarum aurium offensivum, stylo hæretico conscriptum, variisque modis pernicioſum, multos præterea continentem errores ab Ecclesia præsertim a Sacratissimo Concilio Tridentino damnatos & reprobatos, quibus incauti & simplices facile in hæresim induci & confessionem contemptui habere possent. Eadem facultas declaravit se nihil quidquam de authoris persona aut de illius fama velle detrahere, sed tantum prædictum libellum ita editum sua censura perstringere.

§. XXX.

Sæc. XVII.
A. C. 1608.

§. XXX.

Equestris Ordo a Mantuano Duce institutus.

Cum Vincentius Gonzaga hujus nominis quartus Mantuæ Dux Franciſci filii ſui cum Margaretha Sabaudiæ Duciſſa connubium ſolemni pompa hoc anno celebraſſet, ut inter haſce delicias Chriſtianæ pietatis haud immemor eſſet, approbante Paulo V. viginti Equites creabat ad honorem Sacri Sanguinis, quem Chriſtus Dominus in ara Crucis effudit, & Mantuani hæreditaria traditionis notitia imbuti quasdam ejusdem Sacratiſſimi cruoris guttas a Longino collectas ſe aſſervare credunt. Hi Equites in Ordinis ſui torque inter flammarum ſcuta inſculptas referunt binas haſce literas. D. P. quibus hæc verba ſignificantur: *Domine Probaſti*; Dux enim hujus Ordinis Author Equites ſuos ad omnes tribulationes obduratos, & unanimi fidelitatis & charitatis vinculo, quo cunctæ adverſitates vincuntur, conjunctos eſſe voluit, hinc numisma ex præfata torque appendi curabat, hac inſcriptione: *Nihil iſto triſte recepto.* *Bonnani Equeſt. Ord.*

§. XXXI.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXXI.

Diversæ Pauli V. Pontificis Constitutiones.

Bullar. Magn. Const. Pauli V. Bullar. Carmel. t. 4.

Irrepentibus hinc inde corruptelis Paulus V. Pontifex Maximus disciplinæ Ecclesiasticæ vigorem conservare sollicitus, varias hoc anno edidit Constitutiones, & quidem die septima Januarii inhibuit, ne Fratres Prædicatores pro obtinenda Magistri Generalis dignitate ad exterorum patrocinia recurrerent: cum autem Henricus IV. non modo novum Ordinem militarem Beatissimæ Virginis de Monte Carmelo obtento Pontificis diplomate erexisset, sed insuper Ordinem Sancti Spiritus ad Catholicæ fidei exaltationem etiam extra Franciæ Regnum diffundi cuperet, *juratis* vero præfatæ militiæ statutis cautum esset, ne exteri in Milites reciperentur, hinc Pontifex die decima sexta Februarii ad Regis preces ejusmodi juramentum relaxabat: quo indulto fretus Rex, Alincurtio, suo apud Sanctam Sedem Oratori negotium dabat, ut suo nomine die decima quarta Martii hoc anno Alexandrum Sfortiam, & Joannem Antonium Orsinum ambos primæ Nobilitatis Romanæ Duces in Ecclesia Sancti Ludovici hujus Ordinis insignibus Romæ

mæ decoraret, quod & præſtituta die cum ingenti pompa, præſentibus quoque novem Cardinalibus peractum eſt. Præterea idem Pontifex Regi utpote hujus Ordinis Adminiſtratori neceſſaria vel utilia proſpero Ordinis hujus Regimini condendi vel immutandi facultatem conceſſit. Die vigeſima octava Martii Monachis Fulienſibus Paulus V. perpetuo jure indulſit, ut ipſi ceras, quibus Agnus Dei imprimitur, præparare, fractasque reficere valeant. Eodem tempore Papa militiam Sancti Stephani, quæ ſub Ferdinandi Magni Etruriæ Ducis auſpiciis Turcas & pyratas plurimum inſectabatur, novis privilegiis præcipue circa annuas Penſiones Eccleſiaſticas edito diplomate die decima octava Junii decorabat. Pariter ea, quæ jam antea Fratribus Auguſtinianis circa ſæcularium ſepulturas conceſſerat, etiam ad Franciſcanos in Indiis Orientalibus & Occidentalibus degentes die vigeſima quinta ejusdem Menſis extendit; Auguſtinianis autem ſevere omnem ambitum ad dignitates die quarta Julii interdixit. Sequenti die Pontifex Fratribus de Mercede, ne Capuccinos, aliosque ſtrictioris Regulæ Religioſos ad ſuum Ordinem recipiant, inhibuit, juſſitque, ut Carmelitæ Excalceati, qui ad eos tranſierunt, rurſus ad ſuum Ordinem

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608. dinem redire compellerentur. Fuliensibus vero die decima quarta Augusti concessit, ut nova Monasteria de sola Ordinariorum licentia, nullo aliorum cujusvis Ordinis etiam Regularium requisito consensu construere valeant. Die autem prima Septembris declarabat, quod cujuscunque conditionis Mulieribus, quæ plura Monasteria Monialium bis vel amplius per annum ingrediendi licentiam obtinuerunt, ea aliter uti non possint, nisi ut universim toties, non autem in singula ingredi valeant. Præterea die decima quinta Octobris declarabat Pontifex, quod Cappucini sint vere Fratres Minores, etsi tempore Sancti Francisci instituti non fuerint. Denique motu proprio Carmelitarum excalceatorum Congregationem sub invocatione Sancti Pauli pro Missionibus obeundis erexit, dato desuper diplomate die vigesima secunda Julii.

§. XXXII.

Aliæ decisiones Pontificis auctoritate promulgatæ.

Decis. S. Congreg. Rit. & S. Congr. Jud. & Concil.

Plura alia, quæ eo tempore circa Ecclesiæ ritus vel Sacramentorum administrationem occurrerunt, dubia a Sacris Congregationibus decidi præcepit Pontifex, & quidem die nona Februarii

bruarii a Sacra Rituum Congregatione declaratum, quod Ecclesia etiam Parochialis veniat sub nomine Matricis, proin ante illam Regulares non possint campanam majorem pulsare in Sabbato Sancto: censuit tamen Eadem, quod simplex reconciliatio Ecclesiæ seu cæmeterii non consecrati possit committi Presbytero in dignitate constituto. Die autem decima quinta Martii plura emanarunt statuta. I. Quod Missæ conventuales infra Octavam Corporis Christi valeant cantari sine Ministris, excepto die festo, Dominico, & Octava. II. Ministri accipiant pacem ab Episcopo celebrante statim post Diaconos assistentes. III. Non liceat ab usu Breviarii Romani redire ad usum antiqui Breviarii aut Missalis. IV. Aspersorium aquæ benedictæ porrigatur Episcopo a Priore Ecclesiæ Collegiatæ, non autem a prima Dignitate vel primo Canonico Cathedrali. V. Diaconus Evangelii thurificet chorum. VI. Non adhibeantur duo thuribula in incensatione Personarum. Die decima nona Maji declaratum, quod Sacerdos solemniter coram Episcopo celebrans, debeat cum suis Ministris expectare benedictionem Episcopi, antequam descendat ab Altari: soli autem Episcopo & non aliis, dum private celebrant, sese in altari induere,

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

duere, licitum esse, decisum fuit die septima Julii: Denique statutum die vigesima septima Septembris, quod omnes Clerici etiam Canonici de manu celebrantis in Cœna Domini Sacram Eucharisticam sumant, & quod anniversaria, aliæque Defunctorum Missæ, quæ occurrunt in die festo in sequentem diem transferri valeant. Præterea circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ Sacra Concilii Congregatio die sexta Junii declarabat, quod Confessarius tam sæcularis quam Regularis ad audiendas sæcularium Confessiones in una Diæcesi approbatus, non possit in alia easdem Confessiones excipere absque Episcopi Diæcesani approbatione.

§. XXXIII.

Petri Morini obitus.

Dupin Bibl. des Aut. Eccles. t. 17. Simon letr. tom. 1. p. 313.

Non pauci ex Scriptoribus Ecclesiasticis Religione Catholicis hunc annum suæ vitæ extremum habuere. Hos inter primo loco ac merito recensendus occurrit Petrus Morinus Parisiis anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo primo natus. Hic juvenis adhuc a suo Patre Caussidico ad forenses disceptationes destinatus pro ingenii sui amplitudine ad altiora gressum intendebat, quocirca in Italiam tum celeberri-

leberrimum literarum emporium pro- Sæc. XVII.
fectus, primo sciendi ardore nonnisi pro- A. C. 1608.
fanos Authores evolvebat, mox tamen Sacris literis, Sanctis Patribus, & Ecclesiasticarum antiquitatum cognitioni totum se dicabat, quibus in disciplinis tantum profecerat, ut suo ævo, si parem, nullum tamen eruditione superiorem haberet: Postquam autem Venetiis, Vicentiæ, & Ferrariæ literarum ac literatorum commercia aliquamdiu foverat, mortuo Patre suo anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto Romam delatus, inde Lauretum & Veronam rediit, ubi Cardinalis Navageri Episcopi amicitia usus Matthæi Geberi commentarium Sancti Joannis Chrysostomi in epistolas Divi Pauli nova versione illustrans, jussu Gregorii XIII. Sermones in Franciæ comitiis habitos latine reddidit, simulque de eloquentia & tropis Rhetoricis composuit librum, a Carolo Borromæo tantopere æstimatum, ut Morinum Romam accerseret, ejusque vices in Vaticana Scholasticorum Academia agere juberet: nec ibi otiosus erat Morinus, cujus opera Gregorius XIII. & Sixtus V. præter Turrianum, Maldonatum & Ciaconium ad recognoscendum textum Græcum septuaginta Interpretum utebatur, hac autem occasione Morinus non modo

Sæc. XVII. A. C. 1608.

eruditam epistolam circa Biblia horum Interpretum ad Sixtum V. scripserat, sed etiam emendatioris Decretalium & Conciliorum Generalium editionis curam in se suscepit: Cæsari quoque Baronio in concinnandis suis Annalibus utilem navabat operam. Scripsit etiam tractatum de infaustis Papæ fatis, necnon alium de alienatione bonorum Ecclesiasticorum, in quo acriter in eos invehitur, qui ad se suosque ditandos Ecclesiæ bona usurpant. Tandem Romæ, ubi triginta octo annos morabatur, hoc anno mortuus est. Utebatur stylo admodum nitido ac facili, eratque Vir in latino, Græco, hebraico, Syriaco & Chaldaico idiomate ac Ecclesiasticis antiquitatibus versatissimus, laboris impatiens, a proprii quæstus, ac novitatum studio alienus, pro Ecclesiæ ac Reipublicæ literariæ bono propensissimus, Religione & pietate excellens atque Ecclesiæ addictissimus: Commendatur præcipue ejus tractatus de bono usu & abusu Scientiarum, in cujus libro primo admonet, ut in literaria exercitatione proprii judicii pertinaciam, ac propriæ laudis studium fugiamus: redarguit quoque illos, qui in suis libris terminos in primitiva Ecclesia usitatos adhibere erubescunt, omnesque libros simplici ac nullatenus fucato stylo conscriptos con-

contemnunt. In secundo vehementer declamat contra illam pernicioſam licentiam, qua quivis typo, quem cæcum & quæſtus famelicum appellat, libros pietati, Religioni & moribus noxios committere permittitur. In tertio dialecticam ad confundendos hæreticos oppido neceſſariam cenſens, eam a Theologis negligi & a Jureconſultis contemni deplorat: poſtremas Franciæ & Germaniæ calamitates inde exortas aſſerit, quod Epiſcopi nec pietate nec doctrina præſtantes fuerint; hinc præprimis in Theologiæ ſtudio ſummam Divi Thomæ prælegendam, poſtea Eccleſiaſticæ Antiquitatis monumenta, Conciliorum decreta, Hiſtoriam Eccleſiaſticam & Sanctorum Patrum opera & juris Canonici decreta ſedulo perluſtranda ſuadet. Demum Concilii Florentini editioni præmittit adhortationem ad Græcos, ubi de eorum ſchismate ſatis erudite diſcurrit. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXXIV.

Martini Del-Rio mors.

Non minus claram eruditionis famam poſt ſe reliquerat Martinus Antonius Del-Rio, qui Hiſpani ac prædivitis Nobilis Filius anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo *Dupin. l. c. pag. 39. Alegambe Bibl. S. J. Langefeld in vita Mart. Delrio Mimoræus Script. Sæc. VVII.*

Sæc. XVII. A. C. 1608. mo Antwerpiæ natus a teneris indolem ad literas valde propensam exhibebat, atque in patria sua humanioribus literis imbutus Parisiis Rhetoricæ & Philosophiæ præcepta Magistro Maldonato hauriebat, inde in Belgium reversus post exculta Duaci & Lovanii juris studia Salmanticæ Lauream doctoralem emeritus est. Postea Brabantini Senatus Consiliarius, supremus Belgici exercitus Prætor, Vice-cancellarius Brabantinus, Fiscique Procurator selectus alia adhuc hujus Provinciæ munia obibat, quas tamen dignitates post exortos Belgii tumultus Anno salutis millesimo quingentesimo octogesimo deposuit, ac ferme triginta annos natus Vallisoleti Societatem ingressus est, ubi eruditionem suam Philosophicam & Theologicam Lovanii, Moguntiæ, Duaci, Leodii, Grætii & demum Salmanticæ anno post Christum natum millesimo sexcentesimo quarto ad Auditorum utilitatem impendit: inde vero Lovanium revocatus tertia post adventum suum die decima nona Octobris obiit.

§. XXXV.

Ejusdem Scriptoris opera, ac de iis judicium.

Vix

Vix vigesimum ætatis suæ annum Martinus attigerat, cum Justi Lipsii amicitia ejusdemque manu exarato Codice usus in Solinum, postea in Claudianum & Senecam tragicum annotationes conscriberet: maturior factus commentarios edidit in *Genesin* sub nomine: *Pharus Sacræ Sapientiæ*, necnon *in Cantica Canticorum*, præter *adagialia Sacra*, & tractatum de *difficilioribus & utilioribus Sacræ Scripturæ locis*. In hisce libris hic Scriptor majorem, quam in aliis ingenii aciem, ac judicii soliditatem demonstrabat; dum enim calamum admoverat laudibus Beatissimæ Virginis Mariæ, huncque in finem publici juris fecerat suum *opus Marianum* & tredecim Panegyres sub titulo: *Florida Mariana*, nullum in iis legitimæ devotionis modum servasse, sed discreti cultus Mariani limites excessisse notatus est a Dupinio. Pariter Martinus suppresso suo nomine *Vindicias Areopagiticas*, atque ementito *Liberii Sargiæ* nomine de eodem hoc argumento vulgavit suum *Peniculum foriarum elenchi Scaligeriani pro Societate Jesu ad clarum Bonarscium*, in quibus libris opera Dionysii Areopagitæ eidem Authori adversus Scaligerum quidem vendicat, minus tamen moderato ac Religioso calamo usus in injurias, & phrases nimium mordaces

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

effunditur: Scripsit præterea stylo satis puro varia jurisprudentiæ opuscula, quorum elenchum profert Pater Alegambe Jesuita, qui de eo scribit: *non opinionibus vulgi rapiebatur, in omnibus rationem sequebatur ducem*: non pauci tamen ex Literatissimis, dum ejus disquisitiones Magicas pervolverent, censuere, quod hic Scriptor sui ævi genium æmulatus, mirifice credulus, vulgi opinionibus ac præjudiciis valde præventus fabulas & anniles historiolas adoptarit, & Bodinum, Hemmingium, Cæsalpinum, Hyperium, Paulum Grillandum, Nicolaum Remigium, Lambertum Danæum, aliosque ejusmodi Dæmonlogistas secutus, non paucos etiam obscuri nominis authores vel omnino incognitos allegarit. Hæc autem non tam Scriptoris quam argumenti vitio vertimus; in rebus enim magicis & dæmoniacis vix pathognomonica ac vera subsunt indicia, ex quibus vere Energumeni a phreneticis & maniacis, aut dæmonum artes ab hominum fallaciis & phantasiis facile discerni possent, quamvis nullam existare Magiam dicere temerarium, ac veteri Sadducæorum, qui Spiritus negabant, errori satis vicinum foret. Edidit quoque Martinus magicæ suæ Pædagogiæ epistolam *apologeticam contra cujusdam sugillationem*.

Pro-

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Proſtat inſuper Madritenſibus & Colonienſibus literis excuſus ipſius *commentarius rerum in Belgio geſtarum a Comite Fontano Petro Henriquez, addito tractatu de tumultibus Belgicis* Auctore *Rolando Miriteo Onatino*, quod per Anagramma idem eſt ac *Antonio Martin Del-Rio:* hujus autem operis ſtylus valde vehemens, multumque affectatus eſt.

§. XXXVI.

Claudii Dausquei deceſſus.

Ad hunc quoque annum referre lubet Claudii D'Ausqueii ſeu Dausquei obitum, quamvis certum mortis ſuæ annum nullibi annotatum invenerimus, id tamen pariter certum eſt, quod poſt annum Chriſti milleſimum ſexcenteſimum ſeptimum nulla amplius illius vitæ memoria apud Scriptores fiat: Hic igitur anno reſtauratæ Salutis milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto die quinta Decembris Audomaropoli natus ætatis ſuæ anno decimo ſeptimo Jeſuitis ſeſe aggregabat, quorum tamen Societate, qua de cauſſa ab exteris ignoratur, relicta Tornacenſis Eccleſiæ Canonicus renuntiatur. Meminit ipſius Scribonius tanquam Viri eruditione, linguarum peritia ac eloquentia clariſſimi. Erat quoque ſat familiaris celeberrimo

Alegambe Bibl. Scriban. amphit. hon. l. 2. c. 13. Baillet jugem. des critique. Lipſius ep. 62 Cent. 5. ad Belgas.

Sæc. XVII. A. C. 1608

berrimo Juſto Lipſio, cujus etiam epiſtola ad ipſum in Centuria quinta exſtat, eundem pariter contra Georgium Thomſonum natione Scotum, qui anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſexto adverſus Lipſium calamum ſtrinxerat, Claudius vindicabat, edito libello, cui titulus: *Juſti Lipſii ſcutum adverſus Agricolæ Thracii ſatyricas petitiones:* Plura adhuc alia ſat erudita evulgabat opera, ex quibus tamen Pater Alegambe nonniſi ipſius quadraginta Baſilii Seleucienſis orationes recenſet, eoquod has duntaxat, dum in Societate eſſet, e Græco latine reddidiſſet. Præter eas autem publici juris fecit librum, quem inſcripſit: *Scutum B. Mariæ Aſpricollis*, necnon *antiqui novique Latii Orthographiam* ac voluminoſum commentarium *in Silium Italicum.* Carpebat etiam indiſcretam devotionem quorumdam Minoritarum, qui Sanctos Paulum & Joſephum in utero Matris fuiſſe ſanctificatos propugnabant, adverſus quos ipſe ſequentes elucubrabat libellos. I. *Sancti Pauli ſanctitudo in utero, extra & in ſolo & in cælo.* II. *Sancti Joſephi Sanctificatio extra uterum, ſeu binoctium adverſus Fratris Marchantii Minoritæ Exprovincialis inaptias.* III. *Alypitarum Fratrum Minorum Audromaropolitanorum Spongia.*

§. XXXVII.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXXVII.

Joannis de Horoſca Gaudiciani Epiſcopi fatum.

Ex Hiſpanis Epiſcopis hoc quoque anno deceſſit Joannes de Horoſca & Covarrubias Toletanus Theologiæ Doctor, Segovienſis Canonicus, Guellariæ Archidiaconus, ac demum Agrigentinenſis Epiſcopus. Hic typographiam in ſua Epiſcopali Sede erexerat, cum autem ſibi exin quorumdam invidiam accerſeret, ab eis inſimulatus, quod in quibusdam Scriptis ibidem impreſſis famam quorumdam Eccleſiaſticorum ac ſæcularium proſcidiſſet, Romam comparere jubetur, ubi tamen detectis accuſatorum calumniis non modo ejus innocentia vindicata eſt, ſed ipſe inſuper obtenta Pontificis, Regisque Catholici Licentia, ne ultra in Siciliam reverti cogeretur, in Hiſpania anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quinto Gaudicianum Epiſcopatum conſequebatur, ubi etiam tranquille vitam finivit, relictis poſteritati variis ingenii ſui monumentis, inter quæ ſunt præcipua ejus *Emblemata moralia*, tractatus *de vera & falſa Prophetia*, *Paradoxa Chriſtiana contra falſas opiniones Mundi*, *Solatium afflictorum*, *& Doctrina Principum* &c.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXXVIII.

Georgii Blackwelli mors.

Witte biogr. Juvenc. hist. Soc. l. 13.

Eodem hoc anno in Anglia mortalitatem exuit Georgius Blackwellus natione Anglus, patria Midleſexienſis. Hic religione Catholicus a ſummo Pontifice Notarius Sedis Apoſtolicæ pro Catholicorum in Anglia degentium commodo creabatur: exorta autem Londini inter Sacerdotes non Religioſos & Jeſuitas diſſidio, Clemens VIII. Blackwellum Angliæ Archipresbyterum creabat, eo fine, ut Anglos Catholicos quidem regeret, in rebus autem majoris momenti a Sede Apoſtolica & Cardinale Angliæ Protectore penderet: Hac dignitate aliquamdiu quiete fungebatur, donec Jacobus I. Catholicos ad præſtandum fidelitatis juramentum adigeret; tum enim quid ipſe de eo ſentiret, aut Catholicis deſuper anxiis reſpondendum judicaret, rogatus, repoſuit, hac in re reſponſum ab oraculo Apoſtolico expectandum, interim vero adhibita aliqua interpretatione Regi eſſe obſequendum: accepto autem Pauli V. diplomate, quo neminem absque æternæ ſalutis detrimento ſe huic juramento obſtringere poſſe declaratum, ipſe Pontificis mentem ita explicuit, ut diceret, datum

datum ab eo consilium, non præceptum esse impositum. Verum hac sua cunctatione & Pontificis & Regis indignationem incurrit, & quidem hujus jussu comprehensus, & in vincula conjectus, cum tormentis subjici pertimesceret, ad eorum aspectum non modo jusjurandum edidit, sed etiam Catholicis ubique significavit, ne se præeuntem sequi dubitarent, quo comperto Pontifex Blakwellum, acsi caussam Religionis prodidisset, officio suo exauctorari voluit, suffecto in ejus locum Georgio Birketto, Viro sane probo & integerrimo. Paulopost autem Blackwellus calamitatibus undique pressus, anxiisque curis confectus obiit, relicto posteris libello contra *mendaciloquentiam & fraudulentam dissimulationem*, præter plures epistolas ad Pontificios Anglos. Extat quoque Bellarmini ad illum hortatoria epistola, cujus supra meminimus. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XXXIX.

Benedicti Renati extrema.

In Galliis hunc annum sibi exitialem habuit Renatus Benedictus patria Andegavensis, qui olim Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ a Confessionibus, postea in Franciam contendit, ubi meritorum suffragio Sorbonæ Doctor, Facultatis Theo- *La Croix du Maine Sammarth. Gall. Christ. t. 3. Collect. jud. S. Facult. Paris. t. 2. pag. 392.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Theologicæ Decanus, ac primo Sancti Petri de Aniſiis, demum vero Sancti Euſtachii Parochus renuntiabatur, proſpera ſemper uſus fortuna, donec improvido prorſus conſilio non modo horas Canonicas, ſed & Biblia Sacra idiomate Gallico edere aggrederetur; cum enim hebraicæ linguæ ignarus eſſet, corrupta a Genevenſibus Calviniſtis Biblia ſeu eorum Gallicas verſiones plurimis erroribus ſcatentes adhibuit, & ſuæ quoque verſioni anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto typis impreſſæ plures ejusmodi erroneas interpretationes tam in ſuis annotationibus, ſummariis, marginalibus notis, quam in ipſo textu inſeruit. Sequenti mox anno ipſius cauſſa tam Romæ, quam Pariſiis agitatur, ac ipſe Renatus coram Facultatis Theologicæ Doctoribus comparere jubetur, damnatur & ſupprimitur ejus verſio, & triginta propoſitiones ex illa decerptæ cenſuris perſtringuntur; cum autem Renatus huic Facultatis judicio primum ſe ſubjicere renueret, mox vero ſubjectionem partim revocaret, partim palinodiam ſimularet, atque ad Regis Curiam provocaret, tandem anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo a Sacræ Facultatis gremio ejicitur, ac cenſuræ, quæ ab eadem adverſus

Vid. ſupra L. XLVIII. XLIX. & LI.

versus ipsum fuerant pronuntiatæ, a Gregorio XIII. approbantur; demum vero in se reversus, & Facultatis judicio cedens, editis quamplurimis iisque vere Orthodoxis Scriptis adversus Calvinistas calamum strinxit, fidemque Catholicam egregie defendit, necnon anno post Christum natum millesimo quingentesimo octogesimo nono regnante Henrico III. unacum sex Calvinistis Doctoribus de utriusque Religionis concordia agere cæpit, evulgatoque Scripto jus ad Franciæ Sceptrum Henrico IV. etsi tum Calvinianæ sectæ addicto asseruit, acipsemet præfatum Regem in fide Catholica instituit, a quo etiam non modo, ut ei a Confessionibus esset, seligebatur, sed etiam quinto post anno Trecensis Episcopus nominatus est, quamvis nunquam Apostolicum diploma desuper obtinere potuerit, sed Episcopatum anno Christi millesimo sexcentesimo quarto alteri cedere coactus fuerit: Demum vero die sexta Martii anno ætatis suæ octogesimo septimo animam Deo suo reddidit. Præter præfatas lucubrationes publici juris fecerat vitam Sancti Eustachii necnon historias vitæ plurium aliorum Sanctorum, item *Modum tollendæ Religionis discordiæ: Stroma in universum organon Biblicum, Canonicam expositionem locorum præcipuorum Sacræ*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sacræ Scripturæ, tractatum de indulgentiis, aliosque plurimos tractatus Gallice conscriptos.

§. XL.

Nonnulli Scriptores e Societate hoc anno defuncti.

Alegambe Bibl. Soc. Hist. Congr. l. 5. sect. 3. cap. 8. Hist. Controv. l. 1. cap. 14. P. Livin. Maier S. J.

Plures quoque ex Societatis Scriptoribus Ecclesiasticis hoc anno decessisse reperimus, quos inter haud infimus est Ferdinandus Rebellus patria Lusitanus ex oppido Prato, qui in Academia Eborensi Philosophiam & Theologiam professus, ac octennio Cancellarius, necnon Portuensis Collegii Rector exstitit, & vastissimum opus *de obligationibus justitiæ, Religionis & charitatis* conscripsit, cujus tamen prima duntaxat pars de justitia, quo fato nescimus, prodiit. Decessit Eboræ die vigesima Novembris anno ætatis suæ sexagesimo primo. Alter est Henricus Henriquez ejusdem cum Rebello nationis ac patriæ. Hic quondam Francisci Suaresii Magister ingenii sui libertatem in obsequium Molinisticæ opinionis captivare nescius, jussu supremi Hispaniarum fidei Censoris anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo quarto ac tertio post anno jubente Clemente VIII. Pontifice hanc sententiam acri censura perstrinxit, ac

Theo-

Theologiæ Moralis ſummam conſcripſit, cum vero ſecundum illius tomum prælo ſubjicere cæpiſſet, a Claudio Aquaviva Præpoſito Generali ſuperſedere ac Romam venire juſſus eſt, eo autem iter novis ſemper obtentibus eludente, primum incluſus, fidoque Satellitio cinctus Romam properare coactus eſt, ubi a Societate dimiſſus exeunte anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſexto ad Patrum Prædicatorum Ordinem tranſiit, quamvis poſtea denuo ad priſtinum Societatis inſtitutum reverſus ſit. Præfata ſumma tribus tomis comprehenſa plures complectitur tractatus Theologicos, in quorum uno *de fine hominis* præcipue Molinæ doctrinam impugnat. Die inſuper ſeptima Auguſti anno a partu Virginis milleſimo ſexcenteſimo tertio Romæ prohibita eſt hæc ſumma moralis, donec corrigatur. Aſſerit Alegambe eam anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo Venetiis *correctius* jamjam fuiſſe typis editam, unde patet, illam ne hodiedum quidem fuiſſe ſat emendatam. Obiit Henricus Tibure die vigeſima Januarii. Magni quoque inter ſuos nominis erat Paulus Hoffæus natione Germanus, de quo Albertum Bavariæ Ducem illud edixiſſe narrant: *Petrus Caniſius, & Paulus Hoffæus ipſi nos docuerunt legem tuam Domine:* Hic idem

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

idem Catechismum Romanum Germanice reddidit, & libellum *de communione sub una tantum specie* edidit, præter librum, quo Smidelinum & Spangebergium, qui ambo contra ipsum quosdam tractatus ediderunt, confutavit. Vita functus est Hoffæus Ingolstadii die decima septima Decembris annos natus fere octoginta quinque. Huic accensemus Christophorum Gillium seu Ægidium Lusitanum, qui libros undecim Lugduni typis edidit *de Sacra doctrina, Essentia & virtute Dei.* Excessit e vita Conimbricæ die septima Januarii anno ætatis suæ quinquagesimo septimo. Hunc eodem fato secutus est die vigesima secunda Septembris Salmanticæ mortuus Petrus Arrubal, cujus posthumi erant tomi duo in primam partem Divi Thomæ. Præterea die vigesima secunda Maji Romæ obiit Joannes Baptista Villapandus, qui Hieronymo Prato in Ezechiele illustrando & in Templo Salomonis describendo mutuas operas locavit.

Miræus Bibl. Script. Sæc. XVII.

§. XLI.

Gregorii Servantii & Sebastiani Bravi obitus.

Echard Script. Ord. Præd. t. 2.

Præter Galaminium, Alphonsum Madrigal, pluresque alios Ordinis Fratrum Prædicatorum Scriptores hoc anno dena-

denatos recenſere lubet primo Patrem Gregorium Servantium natione Italum in regno Neapolitano ex oppido Sancti Severinatis natum. Hic Romæ inſtitutum S. Dominici profeſſus, poſtquam in virtutum ac ſcientiarum ſtudio ingentes fecerat progreſſus, a Cardinale Aldobrandino Theologus ſelectus, a Clemente VIII. anno Salutis reſtauratæ milleſimo ſexcenteſimo primo Trivicanum Epiſcopatum obtinuit, quo tamen ſponte dimiſſo utilem Eccleſiæ operam præſtitit in judicandis Sedis Apoſtolicæ juribus: tandem Camerinum ad Ordinis ſui fratres ſecedens, ac ſibi jam totus pietatique vacans die duodecima Octobris anno ætatis ſuæ quadrageſimo quinto ibidem morte præventus eſt. Edidit librum, cui titulus: *Defenſio poteſtatis & immunitatis Eccleſiaſticæ adverſus octo Propoſitiones cujusdam Anonymi in Breve Pauli V. contra Venetos.* Alter erat Sebaſtianus Bravus natione Hiſpanus, patria Methymnenſis, qui ejusdem Conventus alumnus Prædicatoris Generalis munere decoratus Caracenſem, aliosque Ordinis ſui Conventus Prior ac Vicarius Provincialis regebat, Scripſit *collectanea aurea Sacræ Scripturæ V. & N. T. ex diverſis locis S. Thomæ Aquinatis concinnata:* necnon *Relationem Hiſtoricam conventus S. Dominici Lucenſis.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A.C. 1608.

§. XLII.

P. Petri a Matre Dei obitus.

Baron. Tom. XII. Annal. ad ann. 1187. n. 20. Andr. Victorell. addit. ad Ciacon. Joan. a Jesu M. vita V. Petri.

Non minus pietate ac eruditione celebrem se reddidit Pater Petrus a Matre Dei natione Arragonius in civitate Darocensi, unde passim dicebatur *Petrus de Rocca*, anno restaurati mundi millesimo quingentesimo sexagesimo quinto die decima sexta Augusti natus. Hic vero naturæ prodigio, faustoque omine sub lingua detulit nascens, conservavitque vivens stellam candicantibus radiis distinctam. Anno ætatis suæ decimo sexto die vigesima tertia Januarii solemni votorum sponsione Carmelitarum Excalceatorum Regulam professus eximiam vitæ Sanctitatem cum sciendi ardore tam felici nexu conjungebat, ut celeberrimæ Complutensis Academiæ Doctores certatim accurrerent, vitæ morumque Magistrum audituri in pulpitis, quem olim habebant discipulum in scholis. Inde Genuam ac postea Romam missus itineris comitem habuit Cardinalem Alexandrinum, qui de Petro hæc protulit: *Adduxi mecum Patrem istum magnum Dei servum, in vitæ Sanctitate, doctrina, ac concionandi gratia excellentissimum:* postea ab eodem ad Clementis VIII. alloquium addu-

adductus per Adventum Conciones Romæ in Ecclesia Sancti Spiritus cum maximo omnium Ordinum concursu habebat, ac in præcipuis Italiæ urbibus uberrimo animarum proventu, Vir sermone & opere potens, ad populum dicebat, tandem vero Apostolicus Sacri Palatii Concionator ab eodem summo Pontifice selectus, Regimen Reformatorum Fratrum Ordinis S. Augustini in se suscipere jussus erat: postea Congregationis Italicæ Commissarius ac Missionum præcipue Persicæ Vicarius fidem Catholicam mirifice propagabat. Denique in totius Ordinis sui Generalem assumptus, cum recuperandæ valetudinis gratia Nuceriam contenderet, ibidem purissimam animam Deo reddidit die vigesima sexta Augusti; inde ejus exuviæ, quæ omnino integræ atque incorruptæ reperiebantur, triennio post Romam translatæ in Conventu Sanctæ Mariæ de Scala repositæ sunt. Hujus Viri memoria hodiedum Romæ & alibi in benedictione est, ac de ejus Sanctitate Baronius oculatus testis ac in pietatis, laborisque Apostolici exercitiis socius præclarum hoc de Venerabili Patre testimonium reliquit, his verbis eum commendans: *Viro dignissimo Petro de Matre Dei a Rocca Carmelitano restitutæ observantiæ custode & Propagatore, Sacrique*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

Sæc. XVII. A. C. 1608.

crique Palatii a Clemente VIII. delecto Conacionatore vix aliquis sanctior illo tempore Romæ reperiri potuit. Scripsit hic idem Petrus Epistolas quamplurimas Sancti Spiritus charismatibus plenas, necnon etiam sermones, quos habuit ad populum. Exstat quoque illius tractatus de Humilitate, qui tamen nondum typis editus asservatur Romæ in Archivio Ordinis. Denique edidit Ordinationes & statuta quædam pro sua Congregatione Italica.

§. XLIII.

Pater Basilius Angussola mortuus.

Bullar. Ordinis t. 2. & 4. Bulla Clem. cum sicut 1601. 20. *Decembris.*

Alter ex eodem Instituto erat Pater Basilius Angussola natione Italus patria Cremonensis, qui ex nobilissima stirpe ortus anno a partu Virginis millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo primam lucem aspexit, atque antiquioris Carmeli observantiam professus, Theologiæ Doctor, Romani Collegii Sacræ Theologiæ Professor, Provinciæ Romanæ Provincialis ac Congregationis Procurator Generalis renuntiatus est. Cum autem Episcoporum nonnulli Religiosos intra claustra degentes coram ipsis in prima, ut vocant, instantia in causis civilibus esse conveniendos contenderent, Basilius re ad Pon-

Pontificem relata die vigesima septima Augusti anno Domini millesimo sexcentesimo septimo Breve Apostolicum, quod incipit: *Religiosorum sub suavi* obtinuit, vi cujus declaratum, Religiosos hac in re esse hodiedum exemptos: Magis autem sese de republica Literaria bene meritum reddidit, dum celeberrimum & classicum opus seu Commentarium in Psalmos Davidis diu sub nomine *Authoris incogniti* cognitum vero suo Authori Michaeli Ayguano de Bononia Ordinis Carmelitani Magistro auctoritate & jussu Clementis VIII. vindicabat, additis quibusdam, quæ in Authographo dicti Authoris reperiebantur: Illustrabat quoque novam hanc editionem pereleganti Præfatione ad lectorem. Scripsit etiam Basilius orationem *in solemnitate Beati Vincentii*, præter *sermones alios*, *collationes Sacras*, *& Sectiones Philosophicas* æque *ac Theologicas*. Exstant quoque duo illius libelli supplices ad Paulum V. Pontificem gravi stylo elaborati. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XLIV.

Alberici Gentilis & Philippi Nicolai fata.

Ex Lutheri asseclis, quibus mors hoc anno calamum excussit, primo loco recensendus venit Albericus Gentilis, qui *Voetius Polit. Eccl. t. 2. pag. 171.*

Sæc. XVII. A. C. 1608.

qui Anconæ celeberrima ditionis Pontificiæ urbe anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo nobili ex genere natus erat. Hic Patrem habuit Matthæum Gentilem celebrem Medicum, qui tamen ob Lutheri sectam, cui nomen dederat, unacum prolibus suis patria excedere, ac Carniolam confugere cogebatur: ejus tamen Filius Albericus in Italiam reversus Perusiæ juris Laurea decoratus, Asculitanus Prætor nominabatur; cum autem sectæ suæ venenum simulatione haud diutius tegere posset, inde Wirtembergam ad Ludovicum Ducem contendit, paulopost in Angliam profectus, ubi Oxoniæ Professor jurisprudentiæ civilis, necnon perpetuus Hispanorum Protestantium in Anglia degentium Caussidicus nominatus est, tandem vero die decima nona Junii Londini extremum obiit diem: Exstant varia ipsius opuscula, inter quæ ceteris eminet ejus tractatus, *de vi civium in Regem semper injusta:* commendantur etiam ejus lucubrationes *de legationibus, de advocatione Hispaniæ, de nuptiis, de juris interpretibus, de armis Romanis*, necnon ejus *commentarius ad titulum Codicis de maleficis:* Pariter calamum suum acriter exercuit Philippus Nicolai editis multis opusculis contra Calvinistas & Catholicos: Scripsit etiam Histo-

Historiam Regni Christi, & Theatrum vitæ æternæ: Erat in controversiis nimium acerbus, & tandem decessit die vigesima sexta Octobris Hamburgi ad S. Catharinam. Sæc. XVII. A. C. 1608.

§. XLV.

Caspar Ulrici & Czechovicius mortui.

Ejusdem fati ac sectæ socius erat Caspar Ulrici, qui die vigesima prima Februarii anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo die vigesima prima Februarii Munnerstadii Herbipolensis Ducatus oppido exiguæ admodum fortunæ Parentibus, Catholicis tamen ortus est, unde non modo sibi sed & Patri Matrique suæ victum ex eleemosynis quærere cogebatur, ingenii tamen sui felicitate ac studiorum profectu tantopere se commendabat, ut primo Gymnasii Servestani Con-Rector postea sub Christiano. I. Castrensis Præco, ac denique Superintendens, ut vocant, nominaretur: obiit Servestæ die decima octava Septembris, vel ut alii volunt, Decembris: Edidit ementito nomine *Irenæi Palæi* idiomate Germanico *utiles considerationes de vitiis & caussis, ob quas a Lutheri & Zwinglii temporibus maxime scandalosa dissidia etiam-* *Becman Arch. hist.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

num in Ecclesia Evangelica vigeant. Scripsit etiam *disputationes de Theologia, de S. Scriptura, de SS. Trinitate, de certitudine & Ordine patefactionis veri Dei in Verbo suo.* Huic adjungimus Martinum Czechovicium secta Socinianum in Lithuania natum, qui primo Vilnæ postea Lublini hæresis suæ Præco hoc anno animam expait. Edidit *Synopsin justificationis nostræ per Christum*, & libros *de auctoritate Sacræ Scripturæ*, & *de Pædobaptistarum origine* &c.

§. XLVI.

Henrici IV. Galliarum Regis edicta adversus Divini nominis prophanatores & Duellantes.

Contin. Thuan. par Nicol. Regault. l. 2. Serran. Franc. Hist. pag. 863.

Ineunte hoc anno supra millesimum sexcentesimo nono Henricus IV. Franciæ Rex non minus armis potens, quam Religionis studio ardens salutarem ad modum legem adversus Blasphemos edidit; cum enim comperisset, quod nonnulli Sanctissimum Dei nomen per summam contumeliam, horrendasque dejerationes passim prophanare non erubescerent, ad reprimendam detestabilem hanc licentiam primo leges pœnasque ab Henrico II. & Carolo IX. ea de re latas innovabat, ac insuper die sexta Januarii indicta capitali pœna inhibebat

hibebat, ne quis cujuscunque ſtatus vel conditionis ſit, vel Dei aut Deiparæ aut aliorum Sanctorum nomen ſceleſta lingua violare præſumeret, dato etiam Regiis Miniſtris mandato, ut in crimine deprehenſos ſtatim judicio ſiſti curarent; Nec huic mandato ubique promulgato executionis vigor deerat: eodem enim adhuc menſe Nicolaus Meleus de hoc ſcelere convictus interula duntaxat indutus; e carcere ad Templi fores deducebatur, ac cereum bilibrem manu tenens, ibi in genua prolapſus publice culpam fateri jubebatur, poſtea lingua ejus candenti ferro tranfixa, ac utrumque labium ſciſſum eſt, ipſe vero ex univerſo Regno proſcribebatur, commination facta, quod ſi evolutis quatuordecim diebus in Francia deprehenderetur, patibulo affigendus eſſet. Sæc. XVII. A. C. 1609.

Cum autem nec Regis auctoritas nec legum ſeveritas inhumanam, qua Nobiles mutua ad cædes provocatione ad ſingulare certamen concurrerant, licentiam nondum refrænaſſet, idem Rex hujus anni Menſe Junio edictum ſuum, quod ſeptem abhinc annis ea de re condiderat, innovans, ſeveriori adhuc decreto inhibuit, ne quis honorem ſuum duello defendere auderet, provocatus autem ſatellitio cuſtodiretur, ſi vero injuria adeo atrox foret, ut læſus honor non-

Sæc. XVII. A. C. 1609. nonnisi armis resarciri valeret, tunc Rex cognita caussa vel per se vel per suos Ministros de remedio prospecturus esset: de cetero tam provocans, quam provocationem acceptans Nobilitatis insignibus graduque dejicerentur, ipsis ad perpetuos carceres, vel infame supplicium condemnatis, ac dimidia bonorum parte ærario addicta. Præterea Rex tremendo sane jurejurando sese obstrinxerat, quod novæ hujus legis transgressoribus nunquam veniæ gratiam, ne ipsa etiam Regina deprecante, concessurus esset: Hoc edictum die vigesima sexta Junii in Curiæ tabulas redactum est. Observandum tamen, quod eadem lex ejusmodi verbis concepta fuerit, quibus insinuari videtur, quasdam dari injurias, quas magis privata vi, quam justitiæ remediis ulcisci expediret; cum tamen omnes ejusmodi privatæ violentiæ semper legum sanctitati, ac justitiæ firmitati adversentur. Præterea ad præcavendas cædes Rex undecima Septembris die omnibus & singulis lata lege interdixit, ne quis sclopos minores clam vel palam emerent, aut penes se haberent, aut opifices conficerent, vel Mercatores eos venderent.

§. XLVII.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. XLVII.

Ordinum Bohemicorum comitia Pragæ habita in cauſſa Religionis.

Interim Proteſtantes in comitiis, quæ vigeſima octava Januarii die a Bohemiæ Ordinibus Pragæ fuerunt inchoata, ſectæ ſuæ in univerſo Regno profitendæ libertatem ab Imperatore ſibi concedi omnibus modis poſtulabant, aſſerentes, ſibi a Maximiliano Cæſare anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quinto datam fuiſſe fidem, quod non permittere velit, ut alicui in Bohemiæ Regno vis aliqua ob Religionis & conſcientiæ cauſſam inferretur. Aſt Rudolphus, qui nec Patris ſui ſponſione per vim extorta, nec periculoſa ejusdem indulgentia ad prodendam Dei & Eccleſiæ cauſſam ſe adſtringi cenſebat, occluſo ſcripto eis hunc in modum reſpondit: „nihil vobis in Religionis ne„gotio ſalva conſcientia indulgere, ac „permittere valeo, ſpero igitur, vos ve„teribus pactis longo uſu ac tempore re„ceptis acquieturos: Sacerdotes tamen, „qui vobis cœnam ſub utraque ſpecie tri„buant, a Pragenſi Archiepiſcopo con„ſtitui indulgeo, liceat quoque vobis „mortuos veſtros ad campanæ pulſum „ſepelire, Piccardi autem, quorum ſecta „in

Mers. Gallobelg. annal. tom. 6. l. 3. Contin. Chytræi p. 159. Calmet. hiſt. univerſ. l. 150. Caraf. Com. de Germ. pag. 41.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„in Bohemiæ Regno nunquam tolerata „fuit, ab occultis suis conventiculis ab„stineant, & se vel Catholicis vel Pro„testantibus conjungant.„ Acceptô hoc responso Ordines libellum supplicem Cæsari offerunt, quo confessionem suam in Verbo Dei, ut ajebant, fundatam pro hæretica aut nova minime habendam esse asserebant, simul addentes, quod vetera pacta partim abolita sint, partim Ordines non ita obstringere valeant, ut fidem suam ad alterius nutum componant, cum autem priori anno Ordinibus fuerit responsum, de aliis capitibus non esse agendum; nisi composito prius Religionis negotio, hinc ajebant Cæsarem nec juramentum a se præstitum, nec conscientiam suam læsurum, si Religionis libertatem eis permitteret, & Consistorium atque Academiam restitueret. His futuræ violentiæ minas haud obscure addentes declarabant, se repulsæ culpam non quidem Cæsari, quem fraudulenter *optimum* appellitabant, sed illis, qui fallaciis ac machinationibus honestæ hujus petitionis concessionem impedirent, imputaturos.

§. XLVIII.

Nova Protestantium molimina protorquenda sectæ suæ libertate.

Post-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Posthæc Protestantes solutis prima Aprilis die comitiis ad diem quartam Maji conventum in curia nova Pragensi indicunt, de rebus suis deliberaturi: Verba tum faciebat Wenceslaus Bodovitsius, qui nuperam declarationem Cæsari factam publicæ tranquillitatis obtentu honestare nitebatur: ex eodem quoque conventu quosdam omni qua poterant, celeritate ad Matthiam Hungariæ Regem, & S. R. Imperii Electores ac Principes sectæ suæ socios rogatum ablegant, ut hi apud Cæsarem pro impetranda Religionis libertate deprecarentur, qui tamen eos, ne responso quidem dignati non modo hosce Protestantes Ordines & Status ob suam pervicaciam reprehendebant, sed & rebellionis insimulabant: Porro Cæsar ponderato Protestantium responso eis significari jussit, quod jurata Maximiliani Patris sui sponsio de utraque specie nullatenus Protestantes, sed Catholicos duntaxat, qui servata Ecclesiæ unione hac concessione uti petierunt, respiceret, dein publico edicto inhibuit, ne Ordines in nova Curia convenirent. Hoc præcipue mandato recruduit vulnus, quo se affectos querebantur, nihil tamen magis eos affligebat, quam quod non modo a Confessionis Augustanæ Principibus, qui eis nullum dederant responsum

Calmet hist. Univers. lib. 150. Khevenhill. t. 7. p. 184.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

sponsum, tanquam Bohemicæ confessionis addicti excluderentur, sed insuper crimine rebellionis, læsæque Majestatis notarentur: Eapropter, ut saltem simulatam Cæsari obedientiam exhiberent, non quidem in Curia, sed in arcis palatio conventus suos habuerunt, ab Imperatore petentes, ut ipsemet eis locum assignaret, ubi apologiam conscribere, & sibi de legitima defensione prospicere valerent; Cæsare autem ejusmodi locum concedere renuente, ipsi ex arce velut ex equo Troiano turmatim ad novam Curiam confluxere, præstito invicem juramento, quod hac in caussa vel mortem vel libertatem simul oppetere vellent: cum vero occlusas invenirent fores, conventum suum ad diem nonam Maji differre coacti sunt.

§. XLIX.

Bohemiæ Ordinum conventus in nova Curia Pragensi celebratus.

Merc. tom. 6. *p.* 379. *l.* 3.

Præstituta igitur die hora septima matutina trecenti & amplius avulso a foribus Cæsaris sigillo, reseratisque seris Curiam ingrediuntur, quibus confidentibus denuo Bodovitsius eorum declamator orationem habuit, in quo eos ad fiduciam in Deum, ardentesque preces hortatus, Hymnum *Veni Sancte Spiritus*

ritus intonabat; rara enim est impietas ac seditio, quæ Religionis sanctitate non abutitur: Hæc dum fiunt, armatum instare militem, falsus spargitur rumor, quo audito unaomnes ad equos suos convolant, ac se mutuo ad resistendum Cæsareis hortantur, advolant mille ducenti equites, trecentique pedites præter alios sectæ suæ socios, qui decem millibus haud pauciores non jam in Dei patrocinio, sed in iniqua vi fiduciam reponentes, cum gladiis, hastis, securibus, baculis saxisque accurrerunt: Proceres autem habito mox delectu mandatum dedere, ut Seniores omnes curiam ingrederentur, reliqui in excubiis starent. Ceterum vix illis Curiam ingressis quidam ex arce advenere, nuntiantes, quod Cæsar Legatos suos, dummodo tuto venire ipsis liceret, ad Protestantes missurus esset. Annuentibus illis paulopost advenere supremi post Cancellarium Ministri, quos inter Sternbergius Comes exposuit, quod Cæsar bellicos hosce tumultus valde miraretur, cum ipse nil hostile adversus eos unquam molitus, illos semper tanquam fideles subditos agnovisset, utque id omnibus palam faceret, nova comitia pro componendo Religionis dissidio brevi indicere decrevisset. Ad hæc Bodovitsius actis Cæsari gratiis respondit, quod hæc

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A.C. 1609. hæc arma non adversus Cæsarem, sed ejus Consiliarios parata haberent, comitia autem hæc intra triduum celebrari rogarent. Ut vero armorum, seditionis, ac publici tumultus metu Cæsarem ad sua vota eo facilius inclinarent, crebro rumore de opprimendis Protestantibus in vulgus sparso, tumultus concitabant, cumque sequenti septimana rursus in Curia congregati essent, illi, qui in conventu non erant, divulgabant, in Jesuitarum & Monachorum collegiis, necnon in curia veteri milites in Protestantium perniciem congregatos latere: ast hujus rumoris falsitas, frausque mox detecta est, cum nullibi nisi in Curia paucos milites reperiissent, quibus tamen arma auffere præsumentes, apud Cæsaris Ministrum de tali militum concursu proterve questi sunt. Rursus spargebatur, quod Bodovitsius in vincula conjectus fuisset, qui tamen paulopost cum suis sociis reversus, deprædicata summa Cæsaris benevolentia factiosorum animos ab hoc insano errore liberabat: Eadem nocte novus increbuit rumor, quod quidam militum Tribunus ad Optimatum Protestantium ædes invadendas Politiastrum sibi parari curasset: verum denuo hosce sermones studiose adinventos fuisse compertum est: ridiculum tamen erat,

erat, quod Proteſtantes Catholicis nequidem ad ſui defenſionem arma neceſſaria permittere voluerint, ipſi tamen ad nutum minimumque rumorem multa armatorum millia adverſus Catholicos parata in urbe haberent. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. L.

Nova Ordinum comitia a Cæſare Pragæ indicta.

Nondum tot tantisque Proteſtantium injuriis frangi poterat Cæſaris clementia; cum enim pacis tranquillitatisque ſtudioſiſſimus cuncta, quæ ſalva Religione poſſet, ſuis ſubditis concedere paratus eſſet, eorum importunitati etiam non ſine auctoritatis ſuæ diſpendio cedere ſtatuit, quocirca convenientibus tam Proteſtantium quam Catholicorum Statuum Legatis in nova Curia Pragenſi ſequens edictum promulgari juſſit: „Cæſarea Majeſtas accepta „& cognita Statuum apologia mandatum ſuum ſuperioribus diebus publi„catum abrogat, & hoc novo man„dato omnes ſtatus Evangelicos, Con„feſſioni illi Bohemicæ cum Auguſtana „conſentienti addictos, pro fidelibus, „& dilectis ſuis ſubditis habet, utpote „ad quos jura provincialia & juramen„tum Regis, æque ut ad omnes alios „Re-

Lundorp. l. 15. tom. 3. Ludolph. l. 9. cap. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„Regni Status, pertinent, habet item „ſtatus excuſatos, ſiquidem Conventum „iſtum in Curia Nova Pragenſi, ob bo„num ſuæ Majeſtatis & totius Regni „indixerint, declarat igitur nihil eos „contra Majeſtatem ſuam peccaſſe, & „celebrandis comitiis publicis, ad „finiendum articulum illum Religionis, „& alia publica gravamina corrigenda, „diem vigeſimam quintam Maji in arce „Pragenſi nominat, cum hac adjectio„ne, ut Status tranquille & tuto ad „comitia veniant, nullumque externum „militem conducant, ſua enim etiam „Majeſtas externum quidem militem ſive „per ſe, ſive per alios nequaquam con„ductura, nec ut ullus externus miles „in regnum iſtud veniat, paſſura eſt.

Promulgato hoc Cæſaris mandato Proteſtantes decantatis Pſalmis, quibus in falſum abripiebantur enthuſiasmum, in immenſam erumpebant lætitiam, ſpe ſibi facta, quod Rudolphus eorum minis, armataque vi territus, brevi Bohemicæ confeſſioni eandem conceſſurus eſſet libertatem, qua Auſtriaci Augſtanæ Confeſſionis Socii jamjam iisdem viis extorta potirentur, qui turmatim Hornalſium confluxerant, & ſuas declamationes ac cantilenas, adhibitis etiam ſubinde Muſicis palam habebant, dolentibus interea & frementibus Catholicis.

tholicis. Præterea Matthias Rex Vien- Sæc. XVII.
nam reversus, ut Protestantes placaret A C. 1609.
quosdam Catholicos suis amovit officiis, subrogatis in eorum locum Sectariis, præcipue Trautsamio, & Bucheimio.

§. LI.

Aperta Protestantium vis adversus Cæsarem.

Verum hæc ipsa comitia suo frustrabantur successu; Rudolphus enim pro Catholica Religione obfirmatus, ad subscribendum iniquis Protestantium postulatis, nullis vel precibus vel minis adduci potuit, potius eligens cum imminutione suæ auctoritatis inter vitæ pericula versari, quam se suosque subditos æternæ salutis periculo exponere: Percepta autem hac Cæsaris constantia, vix lingua aut calamo exprimi valet, quanta audacia hæretici in Bohemia Imperatorem ejusque Ministros exagitarint, eo usque temeritatis progressi, ut misso ad Cæsarem scripto die tertia Junii declararent, quod nondum, ut speraverant, concessa Religionis libertate Deo & tempori totum committerent, culpam non Cæsari, sed ejus Ecclesiasticis & Ministris imputantes: de cetero formulam, qua sua Cæsarea

Slawata t. 2. p. 4. & seqq. Merc. t. 6. lib. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Majestas hanc libertatem sponderet, eidem exhibere voluerint, quod si tamen sua Majestas Ordinum petitioni aquiescere noluerit, defensionis negotium suscipere, operamque dare decreverint, ut militibus armisque instructi & Regem suum & seipsos Regnumque universum adversus exterorum hostium vim defendere & tueri valeant. Ut vero hasce minas suas potentum suffragio ac patrocinio fulcirent, Saxoniæ Electoris Oratorem, ut ipse Cæsarem ad concedendum sectæ suæ exercitum urgeret, sollicitant, Silesiæ quoque Ordinum Legatos mox introducunt, qui & sibi sectæ libertatem indulgeri petentes Bohemis suam operam auxiliumque promiserunt. Nec his contenti Bohemi Protestantes, insuper ingentem equitum, peditumque copiam conscribunt, atque in urbem non sine Cæsaris contemptu inducunt.

§. LII.

Religionis libertas a Protestantibus Bohemiæ Statibus extorta.

Goldast. Const. Imp. pag. 583. Theatr. Europ. tom. 1. ad an. 1618.

Crescente indies in Bohemia Acatholicorum temeritate ac potentia Cæsar undequaque desertus, omnique ope ac consilio destitutus *literas* ut vocant *Majestatis*, quas per apertam vim, & crebras

crebras seditiones extorserant, die undecima Julii importune instantibus ac vehementer urgentibus Saxoniæ Legatis concessit, in hanc fere sententiam conscriptas: „Ut pax & amicitia inter „Bohemiæ statuum subditos tam sub „una quam sub utraque specie communicantes conservetur, utraque pars „Religionem suam libere & absque ullo „impedimento exerceant, utque recessui comitiorum anni prioris, mandato„que Cæsareo satisfiat, decernit Cæsar, „ut neutra pars alteri injuriam inferat, „aut calumniis proscindat: Status quo„que sub utraque specie communican„tes, aut Confessionem Bohemicam „profitentes liberum Religionis suæ „exercitium in omnibus Regni locis „habeant, & retineant, donec univer„salis ibi Religionis unio constituatur. „Præterea Pragense Consistorium infe„rius illis permittatur, facta potestate, „ut Ministros suos ordinare, suisque „Ecclesiis absque Pragensis Archiepi„scopi impedimento præficere valeant: „quin & Academiam Pragensem ite„rum aperiendi ac doctis suæ Confessio„nis Viris exornandi, ac defensores „tam Consistorio quam Academiæ præ„ficiendi potestatem habeant, sique præ„ter ea, quæ jam possident, Templa plura „alia, scholasque pro instituenda juven-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Chytr. Cont. pag. 167.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„tute in ſuis terris erigere velint, li„bere valeant, neutra autem pars al„teram ullo modo lædat, multo minus „ſepulturas in templis & Cæmetriis cum „campanarum pulſu peragere prohibeat, „aut aliquem a Religione ſua avertere „& per vim in ſua caſtra, ſuamque ſen„tentiam pertrahere ſatagat, ſublatis „omnibus in contrarium editis man„datis „. Hoc mandato die decima tertia Julii ad arcem affixo Proteſtantes ſtatim ſecunda poſt die in Templo quodam Huſſitico Concionem per ſuos Empiricos haberi curarunt.

§. LIII.

Sileſii idem a Cæſare intentatis minis poſtulantes.

Contin. Chytr. p. 169. Gaſtal. de ſtatu publ. cap. 6. §. 213. pag. 338. Khevenhill. t. 7. p. 99. Appamian. in contin. num. 5.

Hæc Cæſarea conceſſio, qua, teſte Appamiano, Imperatoria Majeſtas vileſcere cæperat, pacis publicæque tranquilitatis obtentu honeſtabatur: quod autem fatali nimium experientia comprobatur, nulla re certius, ac funeſtius pacem, populi tranquillitatem, Regum ſecuritatem, ac Regnorum proſperitatem everti, quam ipſa Religionis diverſitate. Teſtis eſt Germania, Hungaria, Anglia, Francia, ac præcipue totum Romanum Imperium, quod ante Lutheri ac Calvini ſchisma erat florentiſſimum,

tissimum, nunc vero misere seditioni- Sæc. XVII.
bus discissum, bellisque devastatum ob A. C. 1609.
Religionis dissidia vix pristini splendoris sui scintillas retinet. Porro Bohemiæ Proceres haud contenti, quod pro se præfatam sectæ libertatem extorserint, insuper Cæsari libellum obtulere, in quo prolixo admodum sermone conflicta Statuum Silesiorum gravamina exponentes eis pariter liberum Religionis suæ exercitium indulgeri, necnon mortuo Carolo Austriæ Archiduce in Episcopum Vratislaviensem nullum præter Silesitam aut Bohemum assumi summa contentione postulabant, comminantes, quod milites suos, quorum prope Rogensanium recensionem instituerant, dimittere nolint, donec Silesiis Legatis idem petentibus Imperator omnibus modis satisfeciisset. Quapropter Cæsar, ne novis tumultibus ansam præbuisse argueretur, hanc eandem libertatem die vigesima Augusti edito Pragæ diplomate concedere compulsus est, vehementer licet reclamante Carolo Archiduce, Episcopo Vratislaviensi: Die autem vigesima sexta ejusdem Mensis per ipsam concessionis facilitatem aucta petendi temeritate, iidem Silesii Oratores extorserunt, quod suprema Silesiæ, ut vocant, Capitanei dignitas nonnisi Principi indigenæ non tamen sacris ini-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

tiato conferri deinceps queat. Sub idem quoque tempus Christianus Princeps Anhaltinus, quem Principes Protestantes in fœderis sui Vicarium elegerant, Pragam ad Rudolphum Cæsarem venerat, eorum nomine exponens, quod Protestantes Donawertham Imperio iterum restitui, ac in pristinam libertatem asseri, & in Senatorum & Consiliariorum Collegium Evangelicos quoque cooptari, Catholicisque adjungi peterent: his ita propositis Anhaltinus subjunxit, quod si *processus*, ut vocant *aulici*, continuarentur, Cæsar ægre ferre non deberet, si alia Protestantium administratio contra hujusmodi informes processus & gravamina a præfato Regimine illata induceretur: cum vero Imperator denuo gravissimis verbis responderet, se nunquam permissurum, ut ad alios jurisdictio Cæsarea devolveretur, mox Anhaltinus longe altius intonans addidit, se non posse non declarare, quod Ordines imperii, nisi Aulicum Tribunal ita emendaretur, aliud statuissent, scilicet propter præfata gravamina ipsos sibi esse prospecturos, & si, prout hucusque contigisset, sua Majestas ulterius permittere voluerit, ut Consilium Aulicum potestate sua abuteretur, sese invicem consiliis armisque adjuturos. Porro occasione horum tumul-

Carafa comm. de Germ. p. 41.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

multuum in proloquium abibat, quod Protestantes Catholicis non noceant, nisi quando, eis nocere nequeunt, Cæsari autem non obtemperent, nisi dum is eorum arbitrio cedit, ac eidem obsequantur, cum id e re sua fore censent. Hæc tamen non moramur, id vero certum est, etiamnum non deesse Viros doctrina ac pietate conspicuos, qui omnes hasce concessiones Cæsareas nullas invalidasque propugnent, eoquod vi metuque extortæ essent, aliunde vero soli Cæsari minime conveniret, Religionis novæ privilegia libertatemque concedere, dissentientibus Episcopis ac summo Pontifice, quorum tamen Religionis curam habere potissimum interest. Præterea Adalbertus Zbenko Lobkowizius supremus Bohemici Regni Cancellarius potius suo officio cedere, quam huic concesso libertatis diplomati tantopere Dei caussæ & veræ Religioni adverso subscribere voluit, hacque de caussa præfatum diploma nonnisi Burgravii chirographo munitum habetur: verum ob hoc Religionis studium hic Cancellarius tam atrox Protestantium odium in se concitabat, ut Bohemi Protestantes illum suis bonis spoliarent, ipsumque tanquam acerrimum Lutheranæ sectæ hostem male habuissent, nisi prospera forte absens ac fervente

Freiberger Germ. pertурb. & Rest. p. 3. disc. I.

Priorat. hist. Ferd. III. part. 1. l. 1. Lexicon Univers. Hist. Lit. L.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Bohemorum tumultu Viennæ commoratus fuiſſet: En præclarum Lutheranæ manſuetudinis ſpecimen! ſed atrociora paulopoſt audiemus.

§. LIV.

Novi Tumultus ex Juliacenſis Ducis obitu exorti.

Merc. annal. tom. 6. l. 3. Julii Mont. diſcurſ. de ſucceſſ. Jul. Inveſtit. Carol. V. ann. 1543.

Dum hæc interim in Bohemia gerebantur, nova diſſidiorum ſementis exſtitit mors Joannis Guilielmi Juliacenſis Ducis, qui ſine prole maſcula die vigeſima quinta Martii ſexennio major ſeptuagenario extinctus eſt. Frequens erat de ſucceſſione contendentium numerus, ex quibus affinitatis jure proximiores, cauſſa etiam eminere videbantur, Wolfgangus Neoburgi Dux & Joannes Sigismundus Elector Brandeburgicus; cum enim Cæſareæ inveſtituræ legibus cautum eſſet, ut deficientibus maſculis conjugis Filiæ, iis vero mortuis ſuperſtites hæredes maſculi ſuccederent, & Neoburgicus ex ſecundo genita Guilielmi Ducis filia adhuc ſuperſtite, Brandeburgicus vero ex primogenita, ſed jam defuncta natus eſſet, ceteri autem Competitores, Gonzaga Nivernius, & Joannes Bipontinus Duces, Henricus Bullionenſis, Erneſtus de Manderſcheid necnon Burgoviæ Marchio vel nonnili remo-

remotiores ex ſororibus defuncti Ducis Nepotes eſſent, vel duntaxat agnationis jus allegarent, hinc primo Brandeburgici Legatus harum regionum poſſeſſionem accepit, poſtea Neoburgicus die quinta Aprilis advolans, cum ſe jam præventum cerneret, in arce Benradia ſubſtitit, donec juris via in quodam conventu controverſia dirimeretur, interim vero jus ſuum edito diplomate proſecutus eſt. Ex adverſo Saxoniæ Elector hunc Ducatum ſibi a Friderico & Maximiliano Imperatoribus propter expenſas in bello Hungarico & Flandrico factas donatum aſſerebat. Hæc omnia, cum controverſi eſſent juris, ad Rudolphum Imperatorem ſpectabat, feudorum poſſeſſionem tamdiu detinere, donec diſcuſſa cauſſa de certo jure deciſum fuiſſet: eapropter hic miſſis ad Conſiliarios Juliacenſes literis, ut cum relicta defuncti Ducis Vidua Rempublicam adminiſtrarent, neutramque partem in poſſeſſionem ante certi juris cognitionem admitterent, ſerio imperabat, publicato etiam die decima quarta Maji edicto, quo omnes, ut a vi abſtinerent, hortatus, eos, quibus ad Ducatum jus competeret, ad Judicium Aulicam vocabat. Hanc in rem Cæſar Leopoldum Ferdinandi II. Fratrem Archiducem, Argentinenſem & Paſſavienſem

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

sem Episcopum tanquam Cæsaris Procuratorem Juliacum decrevit, qui usque dum controversia componeretur, sequestrum ageret: Verum Acatholici Principes, qui se *Correspondentes* nominabant, nec Cæsari, nec ejus Delegato Leopoldo Archiduci quicquam deferebant, sed suæ sectæ Principes præter juris Ordinem, & Cæsaris mandata ad Ducatus possessionem admitti postulabant. Horum igitur subsidio suffulti Neoburgensis ac Brandeburgicus, quilibet pro parte sua Ducatum invasere, ac Leopoldum hostili manu aggredi, illumque ex parte ditionis, atque ex ipsa arce Juliacensi, nomine Cæsaris retenta, ejicere præsumpserunt: quinimo Brandeburgici & Neoburgenses, perinde acsi ipsis solis certum jus patrocinaretur, de componendo inter se hoc negotio Homburgi, arbitro Mauritio Hassiæ Duce, egerunt, dumque nihil proficerent, novum Conventum Tremoniæ die trigesima prima Maji celebrarunt, ubi inter eos die vigesima Junii decretum, ut communi nomine interim hanc ditionem administrarent, subditisque in fidem acceptis omnia communi consilio, usque dum omnis controversia fuisset decisa, agerent, salvo tamen reliquorum contendentium jure. His ita constitutis Principes Düsseldor-

pium

pium profecti in urbem, civium militumque auro corruptorum opera, intromissi sunt, Provinciæ comitia postmodum Düsseldorpii celebraturi: reclamabant veteres Consiliarii, obluctabatur etiam Cæsar, prævaluit tamen debiti obsequii legibus præfracta dominandi libido: Nihilominus Imperator, ne suo deesset muneri, die decima tertia Julii edictum affigi jussit, quo rursus Leopoldum Cæsareæ Majestatis, ut vocant, Commissarium declarans, privatam, violentamque Ducatus possessionem cunctis Competitoribus inhibuit: attamen Neoburgensis ac Brandeburgicus decima die Mensis Augusti datis ad Cæsarem literis ab omnibus sub Cæsareæ Commissionis obtentu attentandis ad Electorum & Imperii Principum tribunal provocabant, pro more suo verbis contestantes, quod nullum jus Cæsareæ Majestati præripere, vel quicquam ad despectum vel imminutionem auctoritatis suæ attentare, Juliacensis ditionis invasione intendant, postulent tamen, ut Cæsar edicta adversus eorum jus affixa revocare, ipsosque in possessione conservare, reliquis vero Competitoribus indicta mulcta, perpetuoque silentio, mandare velit, ut se tranquillos usque ad litis finem contineant. Ea agendi ratio nimium audax videbatur, ut eam omnino dissi-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

dissimulare posset Leopoldus Archidux, qui mox promulgato edicto ad horum provocationem respondens, jus Cæsaris utpote supremi Judicis ac feudi Domini graviter læsum querebatur, præcipue cum Cæsar jam ante Ducis obitum ad ipsius, ejusque Patris preces hujus Ducatus curam, & administrationem gessisset, consentientibus omnium Ordinum Statibus, proin nupera hæc Ducatus, utpote nullo modo vacantis, possessio violentæ usurpationis crimen redoleat, aliunde vero communis juris esset, ut ubi inter diversos hæredes alter alterum excludere nititur, judex Ordinarius, nedum Majestas Cæsarea propter metum armorum & futuri tumultus, possessionem ex officio deneget, donec in judicio lis definiatur: Verum insuperhabitis his præter Brandeburgicum Neoburgicus assumpto Solmensi Comite loca fere omnia Juliacensis Ducatus perlustrat, sumptoque a subditis fidelitatis sacramento possessionem adit, Belgarum fœderatorum ope, necnon Franciæ Regis promisso suffultus. Hic enim Brandeburgici & Neoburgensis Oratoribus, qui ineunte Mense Septembri in Franciam profecti sunt, promissum utrique militum numerum auxit, exercitumque ad Geldriæ fines urgente ita necessitate destinatum tenuit. Vi-

ciissim

cissim vero Leopoldus facta exercitus sui recensione die vigesima Octobris quamplurimos Pistores ac Zythepsas unacum molendinis ad necessariæ sustentationis commodum in urbem introduxit, arcemque validis munitionibus firmavit, & Brendenbendiam in potestatem suam accipiens præsidio validissimo munivit, militemque a Cognato suo Alberto Archiduce in Brabantia & alibi dimissum conscripsit. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LV.

Bellicus utrinque apparatus pro jurium defensione.

Haud segniores erant ambo Principes, qui pariter habito militum suorum delectu alios quidem trajecto Rheno, alios alibi in Juliacensem ditionem invexerunt, ac deliberatione cum Cliviæ & Juliaci Ministris habita armis sese & militibus, quantum per angustam temporis moram licuit, instruxerunt, necnon munitiones finitimas, pagosque & transitus obsedere, promulgato edicto, vi cujus Ecclesiasticis quidem, ne Leopoldo quicquam subsidii conferrent, reliquis vero, ne se a Leopoldi mandatis deterreri paterentur, imperabant: Huic edicto aliud recta oppositum Cæsar die vigesima prima Octobris pro-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

promulgari jussit. Verum legum auctoritas parum prosuit apud illos, quia armorum violentia Catholicos opprimere & suam sectam propagare constituerant; jamjam Electoris Palatini, Marchionis Durlacensis & Wirtembergici Principis copiæ, quæ Rhenum trajecerant, Vanzenaviam ingressi arcis Præfectum, quod deditionem facere recusaret, custodiæ mancipant, inde Moltisheimium excurrentes, excubitores quosdam male multant, tandem vero exterorum Principum fœdera sollicitant, obtinentque, quippe Franciæ & Daniæ Rex, Batavi, ceterique Protestantes Principes, copiosum militem, arma, pecunias, omnemque belli apparatum liberaliter partim spoponderunt, partim subministrarunt; Anhaltinus quoque Princeps ex Galliis redux fœdus inter Franciæ Regem, Principes Correspondentes, & Hollandiæ Ordines ad exturbandum Leopoldum firmaverat; quo comperto Cæsar Hohenzolleranum Comitem & Elector Saxoniæ Wolfgangum Mansfeldiæ Comitem ad Franciæ Regem ablegarunt, eundem rogantes, ne se Juliacensi dissidio ingerere, nec Ducatum usurpantibus auxilium præstare vellet, quibus ipse respondit, se nihil contra Cæsarem moliri, sed duntaxat quosdam Principes veteres amicos in fœdus

dus & clientelam suscepisse, ut eorum jura tueretur, proin rogare se, ne eis ulla vis inferretur, sed omnia citra bellum amice componerentur. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LVI.

Origo Ligæ Catholicæ & unionis Evangelicæ.

Cum ergo adversus Protestantium violentias nec jura nec leges & edicta quicquam proficerent, imo ipsimet Acatholici, ut Judicis severitatem eluderent, duo illa suprema in Imperio Judicia, Spirense ac Cæsareum dedignati novum in Imperio judicium, quod Religionis dissidia decideret, erigi postularent, nec futuris ac præsentaneis malis motibusque comitia aut amica colloquia mederi valerent, hinc projecta ulterioris pacis spe res ad arma spectare videbatur, præludentibus Acatholicis Principibus, qui jam anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo octavo Francofordiæ, & sequenti anno Fridbergæ convenientes sub specioso libertatis defendendæ titulo, qualis plerumque factiosorum esse solet, adversus Papam, Cæsarem & Catholicos omnes primum unionis suæ, quam *Evangelicam* vocabant, lapidem jaciebant, priori autem anno in Aschusiano conventu

Helvicus Theatr. Hist. l. 4, p. 113. Carafa comm. Germ. pag. 39. Calmet Hist. Univers. lib. 150. Jacob. Massen. annal. Trev. l. 23. n. 66, p. 451.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

postremam huic fœderi manum admoturi, in unionis suæ Caput elegerunt Fridericum, Electorem Palatinum, & in Vicarium fæderis Anhaltinum Principem, quibus Wirtembergicus Dux, Mauritius Hassiæ Landgravius, Ernestus Onolsbacensis, Fridericus Durlacensis Marchiones pluresque alii Principes accesserant, præter plerasque Imperii Urbes: Huic etiam Protestantium societati ipsemet Henricus IV. Franciæ Rex nomen dedit, eorumque pacta anni sequentis die decima Februarii rata habuit. Sollicitabantur quoque magno studio exteri Principes, atque inter eos præcipue Angliæ, & Daniæ Reges, Veneti, Batavi, Hungari, Bohemi, & Transylvani. Cum autem Protestantium nonnulli in Halensi conventu arma adversus Cæsarem sumenda decernerent, alii vero mitioris ingenii Principes, ac præprimis Duces & Electores Saxonici potius rem amice pertractandam suaderent, vix stabilita hac unione jam divisio inter Protestantes facta est, & mitiores simplici nomine Protestantes, ceteri vero *Correspondentes* vocari gestierunt, caute confœderationis titulum vitantes. Ex adverso Catholici, ne Protestantibus ad eorum perniciem intentis ipsi dormitarent, arctius inter se fœdus percusserunt, eo duntaxat fine, ut salva

salva Cæsaris& Imperii auctoritate vim injustam, si inferretur, a se depellere, tranquillitatemque publicam stabilire possent: Huic autem fœderi, quod *Ligam Catholicam* appellabant, subscripserant Maximilianus Bavariæ Dux, qui hujus societatis Præfectus designabatur, Moguntinus, Colonienſis, Trevirensis Archiepiscopi Electores, tum Bambergensis, Herbipolensis, Salisburgensis, Aichstettanus Episcopi, præter Austriæ Duces, pluresque alios. Invitabantur quoque Pontifex Romanus, Hispaniæ & Poloniæ Reges & Hetruriæ Dux. Vix icta erant hæc fœdera, cum illico utrinque milites per Germaniam, Belgium atque Italiam conscriberentur, omnibus denique ad bellum summo studio paratis. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LVII.

Pugna inter Matthiæ Regis milites & Protestantes in Austria, concessumque Religionis exercitium tam Austriacis quam Moravis.

His ita constitutis nondum Protestantes in Austria quievere, sed magno numero in pagis prope Crembsam exercitum contraxerunt, eapropter Matthias Rex Buchemium cum mille quingentis equitibus & tormentis aliquot in civi- *Contin. Chytr. p. 141.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

tatum, quibus ab his seditiosis haud parum periculi imminebat, præsidium decrevit, promulgato simul decima Januarii die edicto regio, vi cujus Ordines pro præstando fidei Sacramento Viennæ ad duodecimam ejusdem Mensis diem comparere jubebantur. Recusabant illi, nisi plena eorum postulatis satisfieret: interim Regiis cum Protestantium militibus de quadam statione, quam hi illis præripere moliebantur, contendentibus, die decima tertia Januarii res ad prælii necessitatem devenit, ubi ex Protestantibus centum & amplius, ex Catholicis longe pauciores fuere desiderati. Re comperta Matthias Rex Viennæ diploma adversus milites Protestantibus merentes promulgari jussit, cunctosque, nisi ante vigesimam primam Januarii diem ex eorum castris, depositis armis, discederent, proscripsit, reosque perduellionis declaravit. Nec propterea tamen Protestantes exercitum suum dimiserunt, sed potius occupato Hallenbrunnæ monte, auctoque suorum numero ter repetita viginti tormentorum displosione Regiis insultabant. Posthæc Moraviæ Senatores ex condicto Viennam ad Matthiam Regem venere, significantes, quod ad auxilia Protestantibus ferenda vehementer sollicitarentur, ipsi tamen ad

Sæc. XVII. A. C. 1609.

ad præcavenda pericula exin oritura delectis utrinque arbitris pacem reſtituere parati eſſent, dummodo æquæ inirentur conditiones, & conceſſis quatuordecim dierum induciis illi, qui propter ſectam captivi hærent, dimitterentur, ſimulque itinerum tranſitusque ſecuritati proſpiceretur: Annuit eorum petitioni Rex, tandemque ſequens transactio Regem inter & Proteſtantes Ordines die duodecima Martii facta eſt. I. Religionis exercitio Nobiles, Proceresque paſſim in arcibus, pagis & ædibus libere pro ſe ſuisque fruantur. II. In tribus Eccleſiis liberum concionandi exercitium relinquatur. III. Officiales ex utriusque Religionis hominibus impoſterum a Magiſtratu & Civibus ſeligantur, inconſulta etiam Aula. IV. Templum impoſterum nullum occludatur. V. Prædicantes a civibus eligantur, & Juramentum fidelitatis Proteſtantes præſtent, non adhibitis Romanæ Eccleſiæ ritibus. VI. Eadem libertas etiam oppidis ſupra Aniſum ſitis concedatur. His utrinque firmatis tandem Proteſtantes die vigeſima quarta Aprilis in arce Viennenſi Matthiæ Regi fidei juramentum præſtitere, diſploſis belli tormentis in tanti favoris recognitionem, ac memoriam, cujus tamen æterna potius oblivio exoptanda fuiſ-

Schlawata tom. 2. p. 9.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

set. Reclamabant quoque, incassum licet, Leopoldus Archidux, Cleffelius Papæ Nuntius, & Episcopus Viennensis, omnesque Catholici, qui tum experiri ac dolere cogebantur, quod humanæ cupiditates nonnisi turbatis Divinis sacrisque ad vota sua pervenire soleant.

§. LVIII.

Ferdinandi Magni Hetruriæ Ducis obitus.

Gammurini hist. Geneal. Ital.

Præter hæc interim, præsentis anni lugubrium numerum augebat decessus Ferdinandi I. Hetruriæ Magni Ducis, qui Cosmi I. Medicæi Filius anno millesimo quingentesimo quadragesimo nono Florentiis natus, decimo quarto ætatis suæ anno Purpuram Romanam induit, quam tamen vigesimo quarto post anno annuente Sixto V. post Francisci Fratris sui obitum rursus dimisit, in ejusdem ditiones ac fortunas successurus. Anno autem Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto militum suppetias adversus Turcas in Hungariam misit, ac septimo post anno mentitum Lusitaniæ Regem nomine Sebastianum Hispanis tradidit: Princeps erat animi magnitudine excellens, Religione fervidus, ac sollicitus populi sui Parens,

Parens, qui nonnisi ad magna natus non modo ditionem suam divitiis, magnisque accessionibus conspicuam reddidit, sed etiam heroico prorsus ausu Hipponam urbem in Africa aggressus eam non sine Maurorum clade depræ-datus est. Tandem vero hoc anno pie in Domino obiit, cujus tristitiæ sensum nonnisi Cosmi II. ejus Filii mores egregii, ac Mediceæ Domus per eum continuata felicitas temperare poterant. Reliquerat Ferdinandus præter hunc adhuc alium Filium nomine Carolum, qui postea Cardinalitia dignitate inclaruit.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Lundorp. tom. 3. l. 15. pag. 913.

§. LIX.

Proditio Genevæ detecta.

Sub initium Aprilis Genevæ nova proditio est detecta, cujus præcipuus Author erat Nobilis Terrailius, qui ob homicidii crimen ex Gallia profugus ad Alberti Archiducis vexilla transibat, quibus postea relictis in Italiam adscito sibi itineris socio Bastide percelebri Machinario Mediolanum profectus est, ubi cum Comite Fontano Insubriæ Præside, necnon Sabaudiæ Duce consilium de intercipienda Geneva agitabat. Inde Camerium delatus, cum quondam incautius mappam, in qua Geneva exacte

Merc. annal. t. 6. l. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

erat delineata, extraheret, & de ratione urbis invadendæ cum socio suo ageret, ab Hospitii famulo ad portæ rimam auscultante proditur. Hic ergo per fratrem suum Genevæ commorantem hujus Urbis Magistratum de tota rei serie edocet; unde Genevenses jam antea de periculo a Galliarum Rege admoniti, constitutis ubique exploratoribus præcipue Bernates de proximo utriusque adventu certiores faciunt. Jamjam Terrailius & Bastides proditionis detectæ ignari, Lacum Lemanum ferme omnem trajecerant, cunctaque loca Genevæ vicina, magisque insidiis opportuna lustraverant, cum in pago quodam, quem Vittebuffum vocant, comprehensi die decima quarta Aprilis Genevam deducerentur. Terrailius primum amice interrogatus, omnia pernegabat, seipsum omnibus diris devovens, si quicquam contra Urbem machinatus esset, postea vero tormentis ante oculos positis territus, ultro cuncta, quorum erat conscius, fatebatur, Bastides vero, cum se innoxium diceret, quæstioni subjectus, tormenta initio perterrite sustinuit, eorum tamen acerbitate victus rem fassus est. Ergo ambo capitis damnantur, Terraillii tamen nobilissimo generi datum, ut gladio percuteretur, qua sententia die decima nona

nona ejusdem Mensis executioni data Sæc. XVII.
Bastides die vigesima prima Aprilis la- A. C. 1609.
queo suffocatus periit, nil magis sibi dolendum fassus, quam quod dolore expugnatus Terrailium prodidisset.

§. LX.

Christiana res Constantinopoli & in Persida aucta.

Hoc anno Catholicis Constantinopoli agentibus Achmetes Ottomanici Regni Imperator sese magis benevolum reddebat; cum enim Henricus IV. Galliarum Rex, qui se tutandæ fidei Catholicæ totum dederat, per Salignia-cum, suum apud Aulam Turcicam Legatum, pro Viris Apostolicis Constantinopolin mittendis impense sollicitaret, tandem rem eo prospere deduxit, ut Imperator amplissimam ejusmodi facultatem concederet: Postquam vero ibidem innotuerat, Jesuitas eo a Rege esse decernendos, mox non pauci insurgebant æmuli, qui primario Imperatoris Turcici Præfecto, quem Vezirium vocant, insufflarent, hos Patres nonnisi exploratores a Papa missos esse, exitiale hominum genus, omnibus invisum atque infestum. Insuper Angli horum adventum præpedire totis conabantur viribus, indignatione adversus

Juvenc. hist. Soc. lib. 17. part. 5. pag. 423. Bissel. Med. Hist. Septen. II. pag. 67. Annal. Carmel. t. 2. l. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

eos exinde concepta, quod Pater Cotonus Regi, ne pro adornanda græca Sanctorum Patrum editione manu Scriptos Codices e Bibliotheca Regia Anglis concederet, persuasisset, Christianissimo Regi minus decorum esse, hasce opes hostibus Catholicæ Religionis elargiri caussatus: Verum horum omnium conatus fregerat insignis prudentia ac moderatio præfati Saligniaci, qui tantum perfecerat, ut quinque Jesuitæ Constantinopoli ad ædes Divo Benedicto sacras Mense Septembri admitterentur. Hi igitur, ne restauratum hoc domicilium molitionibus paci nuper cum Turcis initæ adversis amitterent, licet biennio nondum evoluto Cæsarem ad bellum adversus communem Christianæ Reipublicæ hostem strenue continuandum impulissent, nunc tempori cedendum rati pacem cum Ottomanis initam tanta sollertia promoverunt, ut Schachabam Persarum Regem, qui pro exscindendis Turcis Christianos Principes ad rescindenda fœderis pacta vehementer urgebat, offenderent, crebrasque ad bellum sollicitationes nec ad extremas quidem aures admitterent: Dum vero Schach-abas Rex hac armorum conjunctionis spe initio lactatur, eo annuente, ac Sedis Apostolicæ auspiciis Sacri Carmeli excalceati Professores, atque

atque Evangelici Præcones feliciter in Persiam irrepserunt, maximo plurimorum per eos Christo adjunctorum emolumento. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXI.

Catholicæ Religionis libertas in Belgio indulta.

Postquam in Belgio arma in spem pacis per inducias depositа quieverant, unice supereſſe videbatur, ut de Religionis Catholicæ libertate articulus, qui tantopere expetitus fœderis legibus non erat insertus, tandem concluderetur. Pollicebatur Hispaniæ Regi necnon Alberto Archiduci Joanninus Franciæ Regis Orator, quod complanatis ceteris difficultatibus, firmataque pace Religionis causſam vehementer urgere velit. Nec defuit promisſo operis constantia; quippe solutis nondum comitiis hic nomine Henrici Franciæ Regis hunc in modum Fœderatos Ordines alloquebatur: „jussus sum nonnisi concluso fœdere de Religionis negotio vobiscum agere, ut „ea, quæ hac in re indulturi estis, libere, ac remota omni coactione stabilita cognoscantur. Rex meus, qui „Catholicam profitetur Religionem, ardenter petit, ut Catholicis, qui in „vestris morantur Provinciis, eandem „fidei *Contin. Thuan. l. 2. pag. 256. Grotius annal. l. 18. Daniel hist. de France tom. 10.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„fidei Catholicæ libertatem, quam ipſe „Gallis veſtram Religionem ſequentibus „indulget, pariter concedatis. Hoc „petit, miſertus ſortem tot Catholicorum, „quos pace ac libertatis commodo, velut „tot laborum fructu ſpoliare, atque ec„triæ ſuæ gremio excludere, inhuma„num foret, poſtquam cum ceteris tam „diuturni belli calamitates tam ſtrenue „tolerarunt, ac toties pro patriæ ſuæ „libertate ſanguinem ſuum crebris in „prælliis expoſuerunt: Haud ignoratis, „quanta mala ac tumultus ex denegata „Religionis libertate progerminare ſo„leant: in memoriam revocate Hiſpa„norum duritiem, quæ ad excutiendum „eorum jugum vos impulit: intuemini „civium veſtrorum oculos lacrimis ma„nentes, eoquod ſicut mutatam domi„nantium vicem æquo, ſic iniquo ferent „animo amittendam Religionis ſuæ li„bertatem. Hanc clam deſiderant, & „palam per me exorant: nolite eos ad „deſperationis extrema incitare; valde „glorioſum erit eorum lacrimis flecti, „periculoſum autem violentiæ cedere, „ex quo nil niſi graviſſima emergunt „mala, quæ ſæpe Deus permittit, ut „teſtatum faciat, quod Religionis diſſi„dia non bellis, non ſuppliciis, ſed „mutua charitate & Principum benigni„tate componenda ſint, proin exoranda „ſit

„ſit divina Bonitas, quatenus homi- Sæc. XVII.
„num Rectores eo permoveat, ut jun- A. C. 1609.
„ctis viribus unacum Univerſali fidelium
„Patre remedia contra hæc mala a San-
„ctis Patribus præſcripta quærere ſata-
„gant. Interea Rex meus edictum pro
„Gallis Proteſtantibus emanatum ex-
„acte obſervari curat, & concordiam
„inter eos & Catholicos in iisdem ur-
„bibus ac non raro ſub iisdem tectis
„fovet: unde placantur animi, quos
„bellum exaſperabat, eorumque ſanio-
„res nil ardentius exoptant, quam ut
„ſub eadem fidei ſocietate omnis odii
„vel ſcandali occaſio ceſſet.„ Demum adductis pluribus aliis rationibus concluſit, quod Rex non quidem Catholicis ſuam Religionem publice profitendi libertatem concedi depoſcat, ſed ſaltem, ut privatim & ſine moleſtia, fidei a tot retro ſæculis in hiſce Provinciis receptæ exercitiis vacare liceat. His ponderatis ex Ordinum Deputatis potiſſimi legem in Catholicorum favorem absque evidenti Reipublicæ periculo condi poſſe negabant: moderatiores vero indulgentia utendum rati, hanc gratiam nec Regi Chriſtianiſſimo, nec fidelitati Catholicorum, qui unacum Proteſtantibus calamitatum ſocii erant, denegandam eſſe pronuntiabant: horum quoque prævaluit ſententia; quippe urgenti-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

gentibus Franciæ & Hiſpaniæ Legatis Fœderati Ordines, necnon Mauritius Princeps polliciti ſunt, ut in illis Brabantiæ Urbibus, ut antea, ſola Catholico-Apoſtolico-Romana Religio conſervaretur, in ceteris autem omnibus Ordinum locis privatim, præfatæ Religionis uſus toleretur, ac permittatur.

§. LXII.

Anglorum querelæ adverſus Jacobum I. Regem.

Rapin Thoiras hiſt. d'angl. i. 18.

Haud parum diſplicuit Jacobo I. Angliæ Regi, quod Hiſpaniæ Rex atque Albertus Archidux firmata hac pace Fœderatis Ordinibus liberi ac non dependentis Status prærogativam indulſerint; peſſimi enim exempli rem eſſe arbitrabatur, quod ſubditorum rebellio contra legitimum ſuum Regem concitata, non modo criminis impunitate, ſed & libertatis privilegio donaretur: Augebat in hoc Rege dolorem ipſa Anglicani Regiminis norma, qua Proceribus, populisque nimiam auctoritatem non ſine ſupremæ ac Regiæ poteſtatis præjudicio & diſcrimine tribui cenſebat, hinc data omni occaſione Parlamentorum, ut vocant, auctoritatem imminuiſſe, ſuam vero extuliſſe, a non paucis arguebatur: Hujus rei ſpecimen dediſſe

disse referunt Historici Anglici, cum hoc anno duos libros, in quibus absoluta Principum Majestas stabiliri videbatur, typis edendi ac divulgandi facultatem dedisset. In horum primo, quem Cowellus Jurisprudentiæ civilis Professor sub titulo: *Interpres* vulgaverat, tria hæc legebantur principia. I. Rex nec legibus nec inaugurationis Sacramento obstringitur. II. Nec pro condendis legibus Parlamentum convocare tenetur, sed vi supremæ potestatis solus id valet. III. Si vero pro imponendis tributis subditorum consensum exquirit, id gratiæ loco habeant. Altero libello, quem Blackwodus ediderat, sequens diducebatur principium, *Normani, postquam Angliam subjugarunt, ex Anglis effecerunt mancipia.* Vulgatis hisce libris Senatus, qui ejusmodi præceptis suam auctoritatem everti cognoverat, horum Authores severe punire decreverat, Rex vero Senatus auctoritatem elusurus, prior horum librorum lectionem inhibuit, edito desuper diplomate Regio; cum tamen ejusmodi edicta in Anglia plerumque flocci habeantur, nisi illorum executionem urgere, Regum interfit, hinc frequentes Senatorum populique indignationes audiebantur; quidam enim multa a Rege absque Senatus consensu decidi querebantur,

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

tur, alii iniquo ferebant animo, quod Catholicis nimium faveret, illosque ad honorifica munia, imo & Regii Miniſterii partes vocaret: indignabantur potiſſimi, quod Rex *Inquiſitionis* ſpeciem in regnum invehere videretur; cum enim Henricus VIII. poſt ejuratam fidem Catholicam tribunal quoddam ſub nomine *celſæ Commiſſionis* pro Religionis negotio erexiſſet, Jacobus Rex Tribunalis hujus Miniſtris, qui omnes ab eo nominati erant, negotium dabat, ut Puritanos, quos Rex ſummo odio inſectabatur, ad amplectendam Epiſcopalium doctrinam vi compellerent: Hi ergo Judices, ut Regi complacerent, eos tanquam obſtinatos omni ſeveritate plectebant, cumque Puritani Hierarchicum Ordinem ab Eccleſia exterminare conarentur, ac Rex exinde inferret, quod pariter profanum Regimen Monarchicum deteſtarentur, hinc præfati Tribunalis Miniſtri non modo in eos, qui Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ſeſe opponebant, ſed & qui Regiis mandatis minus deferre, aut populi privilegia extollere accuſabantur, ſevere animadvertebant: Hæc erant præcipua Senatorum populique lamenta adverſus Jacobum Regem.

§. LXIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1609.

§. LXIII.

Jacobi I. Regis defensio adversus hasce querelas.

Paulopost Rex de hisce Senatorum querelis, quas *plebejos sermones* appellitabat, edoctus, utriusque Curiæ *Parlamentarios* seu Senatores die vigesima prima Martii in Albaulæ Palatio convenire jussit, quos ibi congregatos his verbis alloquebatur: *Scrupulus multos torsit de meo in duabus rebus consilio & mente, in primis scire optant, an apud me statuerim, eandem perpetuo tenere regendi viam, quam juxta veterem Reipublicæ morem, & receptas regni leges inieram: an vero in animo habeam me ipsum his finibus non circumscribere, sed pro absoluta & Regia potestate, quando visum erit eos transilire, dubitant deinde de jure Regni municipali, quod commune dicitur, cui me, nempe ibi natum, ubi aliud jus obtinebat, insensum credunt, & ad jus civile introducendum, animum adjecisse, cui dubitationi ansam præbuit querela ad vos delata de Doctoris Covelli libro, quamquam meam de illo libro censuram jam ante per quæstorem, nunc præsentem, vobis notam fecerim; qui quicquid meo nomine locutus est, me mandante, dictanteque locutus est: quæ absque meo consilio ex se dixit, ea præstabo vera; nec enim com-*

Rapin. l. c. Opera Jacob. Reg. pag. 244.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

mittam, ut vir tam probus comperiatur mendacii, aut veſtram exſpectationem eludat.

Ceterum nihil eſt in terris, quod non ſit infra Monarchiæ faſtigium; Reges enim ab ipſo Deo Deorum nomine honorantur, Dii eſt creare & in nihilum redigere, poteſtatem vitæ & mortis exercere, & anima cum corpore Deo debetur, ſimilis quoque eſt Regum poteſtas, ... quam legum contemptu, quam etiam Reges non impune ferrent, exercere non intendo; Reges enim, qui tyrannidis aut perjurii notam fugiunt, poteſtatem ſuam legum finibus libenter circumſcribunt, & hanc firmam ſpero famam mihi ſuperſtitem fore, neminem vixiſſe Regum, qui maluerit juxta leges regnare, non patiar tamen diſputandi materiam fieri poteſtatem meam. Perperam quoque jus Anglicum ſpreviſſe & juri Civili poſthabuiſſe videor: pauci ſunt dies, fateor, cum in conclavi meo inter prandendum meam de jure Anglico libere dixi ſententiam, quam, licet ad veſtras aures jam venerit, ipſe tamen mea voce repetam, non vilipendo jus Anglicum, magni facio tamen jus civile: in jure Anglico etiam non deſunt reſponſa & exempla inter ſe pugnantia. Pluribus hanc in rem prolatis ſermonem ad inferioris Curiæ Senatores, qui populum repræſentant, converſo, *Cavete*, inquiebat, *ne Curia inferior receptaculum fiat diffa-*

ma-

mantium, & ejusmodi inter vos audiantur gravamina, quæ mera sunt adversus me, vel posteros meos perduellionis crimina: Tria ergo in harum querelarum materia vobis censeo vitanda. I. *Ne res peculiari jure ad sceptrum spectantes attingatis: Vetcranus ego Rex sum, nunc officium meum discere indecorum foret.* II. *Ne delibetis jura mihi tradita a Decessoribus meis, quæque ego more Majorum possideo, nollem a vobis antiqua mea jura carpi, quasi indignus censerer iis, quæ mihi a Majoribus meis relicta sunt.* III. *Ne de is queramini, quæ certa aliqua lege sancita sunt: inhumanitatis est a Rege id peterere, quod ante sciebatis eum negaturum.* Sæc. XVII. A. C. 1609.

Ut vero Rex sibi nimium erga Catholicos favorem immerito fuisse objectum ostenderet, hæc addidit. *Papistarum supercilia in solitam enormitatem rursus excrevere, unde multis nata est suspicio, novum esse illis præ manibus stratagema; mihi quidem compertum est, sanguine & sævitia in Religione promovenda parum profici; cum autem ipse circa fidelitatis juramentum litem illam a Pontifice intentatam scribendo fecerim meam, & publicas Babyloni inimicitias calamo indixerim; turpe nobis jam foret ab actione discedere, aut susceptam jam causam furtim deserere.*

Quod ad illos pervicaces Pontificis assecias, qui mitiore recusantium nomine ap-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

pellantur, ſpectat, omnes ad unum ſiſtantur judicio. Nimium hactenus hic conniviſtis, nimium nobilium uxoribus & conſanguineis & clientelis pepercistis; omnes ſentiant vim legis: meum erit pro re nata ignoſcére, conniveo enim in delictis, eaque ne appareant, ſilentio tegere, non eſt e Regis dignitate; nedum ut ex hac ſtupiditate clementiæ laudem alicubi mereri poſſit, confeſſa crimina aut judicio cognita ignoſcere, hoc vero eſt clementiæ. Et res nunc poſtulat, Domini Epiſcopi, ut ad vos me convertam, qui mihi majorem in modum hortandi eſtis; ut pervicaces iſtos omnes ad unum coram vobis ſiſti jubeatis. Major hic paulo a vobis cura exigitur; quamquam enim eorum animos luce veritatis imbuere divinæ ſit bonitatis, verum tamen ne creſcant, ne nobis inſultent, hoc veſtræ eſt induſtriæ.

Et ut hac in re vobis ima pronam pectoris mei ſenſa, ſubditos meos Pontificiæ ſuperſtitioni addictos biſariam divido. Sunt, quibus nulla unquam alia inſtitutio acceſſit, quemadmodum decrepiti illi, quos Mariæ Reginæ Sacerdotes vocatis, junioresque nonnulli, quibus ætas tamen omnis in illius inſcitiæ tenebris transacta eſt. Sunt, quos a veritatis profeſſione olim nobiſcum communi, vel indignatio, vel audacia, vel novitatis ſtudium abduxit: quibus hominibus non eſt major religio novam Religionis faciem

ciem amplecti, quam novellam recens adve- Sæc. XVII.
ctam Parisiis vestimenti formam. A. C. 1609.

Priorum me miseret, modo tamen paci studeant, non odi: quin si ipse privatus essem, ab eorum amicitia & societate non abhorrerem. Apostatas autem suæ sectæ perditissimos osores non possum fateor non odisse. Neque a me plus unquam exspectent favoris, quam ipsa mihi justitiæ lex injunxerit, adversus hos leges severissime cuperem exerceri, leges & vos sedulo in id incumbere ne lateant. Hisce aliquot annis quicquid patrimonii mei celabatur, certatim a me multi petebant; liceat mihi vicissim unam rem, quæ celari solet ab Episcopis & Judicibus petere, ne celentur amplius Papistæ.

Hac oratione, cum Rex, nimis aperte testificaretur, quod supremam & absolutam imperii auctoritatem sibi vendicare meditaretur, hinc utriusque Curiæ Senatores nil intentatum inausumque relinquere decreverant, ut sese Regis consiliis opponerent, prout progressu temporis factum videbimus.

§. LXIV.

Jacobi Augusti Thuani Historia Romæ affixa.

Die nona Mensis Novembris hujus anni Pater Ludovicus Ystella Valentinus Ordinis Fratrum Prædicatorum *Argentre collect. judic. tom.* 3.

Sæc. XVII. A. C. 1609

Magister Sacri Palatii præter alios septem libros ex mandato Sacræ Congregationis Historiam Jacobi Augusti Thuani inter libros prohibitos recensuit, & lectione hujus libri interdixit: Hæc censura postmodum fuit innovata die decima Maji anno Christi millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo. Insimulabantur Jesuitæ, quod Romæ hujus libri interdictum promovissent, a qua tamen calumnia Pater Ludovicus Richeomius Societatem suam vindicabat, datis hanc in rem ad Thuanum literis. Inter ceteros, quibus hunc librum discutiendi cura erat demandata, præcipuus erat Antonius Carracioli Theatinus, qui depromptis pluribus propositionibus censura dignis de primis duobus tomis sequens pronuntiabat judicium: *censeo hunc librum esse prohibendum ac supprimendum; si enim omnes offensivæ propositiones expungerentur, in hac Historia nullus ultra integer sensus remaneret, totusque liber inutilis esset: quoad Authorem vero, attento implacabili odio erga Sacram Sedem & summos Pontifices, vix dubium est, illum esse Calvinistam: præterea Tridentinam Synodum carpit, summosque redarguit Pontifices, in amplas autem laudes erga hæreticos, Condæum Principem, Navarræ Regem & Montmorentium præcipuos in Gallia hæresis fautores excurrit: consu-*

Pieces concern. l'hist. de Thore lett. du P. Richeom. 20. Juin. 1610.

Epist. Thuan. ad Dupuy pag. 328.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

consulendi tamen sunt Perronius & Henricus, an hunc librum ad hæreticos primæ classis rejicere expediat. De hac censura vehementer querebatur Thuanus, qui cuncta, quæ in prima editione offensioni fuissent, in proxima se correcturum spopondit: imputatum vero in hæreticos affectum rationibus in sua præfatione adductis vindicabat, se vere Catholicum professus: quod autem quædam Pontificibus minus grata inseruerit, excusabat his verbis: *Gallus sum, in Galliis scripsi, & quidem ferveute tumultu: Doleo, quod labor meus Ultramontanis displiceat: verum nec violandas esse Historiæ leges, nec omnibus displicendum censeo, ut uni soli placeam.* Ceterum Thuano non paucos errores acriori censura exprobratos videre est in Tomo XVII. Gretseriani Indicis: adversus eundem pariter calamum acuebant Scioppius, Odericus Raynaldus, Laderchius ac præcipue Joannes Baptista Gallus Jureconsultus, editis annotationibus, quas tamen anno Christi millesimo sexcentesimo vigesimo Petrus Dupuy edita Thuani apologia confutabat, easque Parisiensis Prætor tanquam infamem libellum jam anno Domini millesimo sexcentesimo decimo quarto die septima Junii proscripserat. Non defuere tamen ex ipsis Catholicis, qui Thuani

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Hiſtoriam deprædicarent, imo ipſe etiam Perronius, Aquaviva, Viſcontius, Sfortia aliique eruditiſſimi Cardinales in ſuis ad Thuanum epiſtolis hujus Hiſtorici Annales commendabant: Scripſerat quoque idem Perronius ad Thuanum, quod Paulus V. hujus Hiſtoriæ proſcriptionem ſollicitantibus reſponderit, *caverent, ne ipſis exprobretur, quod operis præſtantiam & piam Authoris intentionem non introſpexerint.* Præterea illum magni faciunt Acatholici, mutua fricatione vices eidem reddentes; ex quibus Langletus ipſum deprædicat tanquam ſinceriſſimum, & ex Scriptoribus Sæculi XVI. exactiſſimum, qui tantum ſupra vulgus Hiſtoricorum fide, judicio, probitate & moderatione eminet, quantum genere & ſanguine officiique auctoritate plebem promiſcuam ſuperaverat. Merito tamen carpendus videtur quod nimia libertate uſus ſit, ac potiſſima ex Acatholicis, quibus ejus Hiſtoria ex integro probatur, relictis Catholicis Scriptoribus deflorarit, inque vertendis nominibus propriis nimium exactus obſcuram reddiderit Hiſtoriam ſuam. Ita nempe ad genium Lectoris habent ſua fata libelli.

Rigault cont. Thuan. l. 2. pag. 266.

§. LXV.

Alia Scripta Romæ proſcripta.

Eadem

Eadem censura pariter involvebatur libellus quidam, cui titulus *Arestum contra Joannem Castellum Scholasticum*, seu sententia Parisiensis Curiæ adversus hunc Regicidam: Iniquo enim tum animo ferebant Censores Romani, quod Parisiensis Senatus opinionem Joannis Castelli damnarit, asserentis, *quod Henricus Franciæ Rex, etsi ab Episcopis Ecclesiæ reconciliatus suam hæresin ejuraſſet, vere tamen Ecclesiæ conjunctus dici nequeat, usque dum a summo Pontifice absolutus fuerit.* Anno tamen sequenti Rege penitus in Sedis Apostolicæ gratiam recepto iidem Censores novum Indicem typis edi curarunt, in quo censura adversus hunc libellum supprimebatur. Eodem anno Lectio *tractatuum septem Joannis Marianæ e Societate Jesu* urgente Philippi III. Catholici Regis Oratore a Paulo V. suspensa fuit: De caussis vero hujus censuræ varium est Scriptorum judicium; referunt enim nonnulli, quod Mariana in tractatu *de Monetæ mutatione*, cum acrius corruptelam sui temporis perstrinxisset, hanc procellam in se concitarit: alii censent, quod in tractatu *de immortalitate* Societatis, cui addictus erat, sententiam adversus FF. Prædicatorum doctrinam circa gratiæ efficaciam immoderatius propugnarit, cum tamen hujus litis

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Rigault. l. c. Alegambe Bibl. Script. Soc.

Sæc. XVII. A. C. 1609

controverſiam poſt Apoſtolicum ſuſpenſionis decretum refricare, inhibitum fuiſſet: Denique addunt alii, veram hujus cenſuræ cauſſam exſtitiſſe, quod hic Author Sanctum Jacobum Majorem in Hiſpaniam veniſſe propugnarit, adverſus opinionem Cardinalis Baronii: id vero minus probabile videtur; hujus enim Cardinalis judicio adverſari, nunquam piaculum fuit. Eodem hoc anno Romæ damnata eſt *querela* ſeu actio *Antonii Arnaldi* contra Jeſuitas.

§. LXVI.

Pariſienſis Facultatis Theologicæ oppoſitio contra Jeſuitarum Scholas.

Argentre collect. Jud. tom. 2.

Enimvero Henricus IV. Galliarum Rex Societatis Patribus Scholas ſuas aperiendi facultatem conceſſerat: nihilominus Pariſienſis Senatus Regias haſce literas fraudulenter fuiſſe ab ipſis extortas autumans, eas ad acta referre negabat: Inſuper urgente Edmundo Richerio Facultatis Theologicæ Syndico die ſeptima Novembris habito conventu omnes Doctores decreverunt, quod Cathedræ Theologicæ, quam Jeſuitæ contra omnia Academiæ ſtatuta nuper a Rege impetraverant, & ſuæ Societati privatim addici curarunt, totis viribus

Sæc. XVII. A. C. 1609.

ſeſe opponere vellent. Igitur hanc in rem die decima ſexta ejusdem Menſis rurſus convenientes ſua deſuper judicia ac rationes proponebant, quarum prima erat hæc. I. „Semper actum fuit „antea de retinenda Academiæ noſtræ „dignitate, in hodiernis autem comitiis „non id agitur, ſed quæritur, an Fa„cultas Theologiæ, atque etiam tota „Academia (Patribus docendi munus „Lutetiæ capeſſentibus) dehinc con„ſiſtere valeat, cum præſertim Patres „jamjam triginta quinque aut circiter „Gymnaſia in Galliis inſtaurarint, & „indies nova fundent examina, ex qui„bus tanquam ex locupletiſſimis Colo„niis (nam ſe quadraginta millia Scho„laſticorum habere in ſola Francia præ„dicant) ſuum iſtud Pariſienſe Colle„gium in totius Academiæ vaſtitatem „ac ſolitudinem locupletabunt.„

„Secundo, vinea Domini omnibus „ſuam induſtriam in ea colenda navare „volentibus longe lateque patet; & Chri„ſto Domino Authore, meſſis multa un„dequaque, pauciſſimi vero operari „appetunt, ac propterea omnes omnium „gentium Ordinum, & Religionum Chri„ſtianarum homines plus ſatis habent, „unde cunctos animos & corporis ſui „nervos agro Domini egregie paſtinan„do ac ſubigendo intendunt, ſi modo

„per

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„per Patres Societatis liceret, (qui „cum authore Osorio in obitum Patris „Ignatii ad aliorum Ordinum, Reli„gionum, & Sodalitiorum defectus ex„plendos, novos eluendos, distorta quæ„que corrigenda, & silentium tumidis „Magisteriis imponendum instituti sunt) „nihil mirum est, si in docendi labore „neminem, nequidem æqualem aut e„tiam inferiorem pati velint, nisi forte „Patrum nutu tanquam equus genero„sus Domini popisinate flectatur, id„que in causa est, cur hodie Patres in „tota ferme Italia, in Gallia Subalpina, „Sabaudia, Burgundia, Belgia, Ger„mania, Polonia, universæ eruditioni „& literaturæ dominentur, in Gallis „porro unica & sola Academia Parisien„sis multis Patrum Collegiis strictissime „obsessa restet dominanda, quo in Col„legium Societatis captiva & trium„phata ducatur, & tandem periculosis„simum totius Sapientiæ & literarum „monopolium, (quæ sunt lucerna ani„mi, quæve instar lumen solis commu„nes esse debent) constituatur & Scho„la nobilissima ex seculari Regularis fa„cta non solum Gallicanæ, verum etiam „universali Ecclesiæ, quæ Theologiæ „puritatem conservavit, surripiatur. „Quod si Patres parabolæ hominis pau„perculi unicam modo possidentis ovi„culam,

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„culam, quam nescio quis dives omni „armentorum & pecudum genere refer- „tissimus occidi curavit, meminissent, „forsitan aliqua eos solitudinis Acade- „miæ Parisiensis caperet miseratio, & „ducentis millibus Scholasticorum, quos „se in Europa habere jactant, contenti, „nobis amplius molesti esse desisterent.

„Tertio. Reges christianissimi Pari- „siensem Academiam sic institui volue- „runt, ut universi Ordines Regularium „suos alumnos privatim docerent, ne- „que unquam ludum publice reserarent, „præterea Regias Cathedras ita instru- „xerunt, ut nullus bonis artibus in- „cumbens, civis aut peregrinus, sæcu- „laris, aut Regularis, modo tamen ido- „neus esset, qui non aliquando se „hujusmodi professiones Regias conse- „qui posse speraret.

„Quarto, Henricus IV. Galliæ Rex „suasione Doctissimi & Illustrissimi Car- „dinalis Perronii, duas Professiones Re- „gias Theologiæ ab undecim annis fun- „davit Parisiis, & spe illarum obtinen- „darum, hodie Parisienses Theologi „tanto cum ardore & æmulatione in „Theologiæ Studium incumbunt, ut „non pauci reperiantur, quamquam sti- „pendiis destituti, qui Theologiam gra- „tuito doceant, adeo ut in Collegiis „Sorbonæ & Navarræ singulis diebus „sex

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„sex habeantur lectiones Theologiæ, quas „quadringenti & amplius auditores tan„to cum fructu certatim frequentant, „ut Patribus vehementer doleat, neque „operam suam, neque eruditionem ne„que diligentiam hac in parte defide„rari. Quocirca veriti, ne progressu „temporis sua Theologia Parisiis exo„lesceret, callide in ruinam Scholæ Pa„risiensis facultatem docendi Theolo„giam impetrarunt: sed cum Theolo„gia neque a Majoribus nostris, neque „in Scholis Patrum, accuratius aut or„natius, quam hodie a sex Professori„bus Parisiensibus unquam tractata fue„rit, certe Patres, qui in aliorum sub„sidium missi sunt (nisi forte sincera e„tiam vasa incrustare, & firmissima quæ„que vibicinibus fulcire voluerint) a „Theologicis profitendis Lutetiæ absti„nere debuerunt. Quod si quis pruden„tiæ, imo vero charitatis sensus super„erit, longe præstantius pietati con„sultum foret, si Patres ad eos profi„cisçerentur, qui eruditione Theologica „indigent, non ad Scholasticos Pari„sienses, qui summo Dei & Regis bene„ficio omni genere literarum abundant: „verum quis hoc illorum incœptum a„liorsum tendere arbitretur, quam ut „semel impetrata licentia profitendæ „Theologiæ, unaquoque ad alia omnia „exer-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„exercitia literarum viam ſibi expedi-
„tam muniant, hacque ratione Pari-
„ſienſem Academiam in ſuum includant
„ludum: quod illis propoſitum eſſe om-
„nes facile intelligent, qui noverint,
„Patres in ſuis obeundis negotiis hoc
„ſemper de more habuiſſe, ut ſenſim
„perreptarent, ac ad inſtar naviculа-
„riorum, averſo vultu remis velisque
„in portum multo ante meditatum ap-
„pellerent, in cujus rei exemplum, va-
„rias Sanctiſſimorum Pontificum con-
„ſtitutiones pro hoc Sodalitio auctoran-
„do factas adducere poſſemus; maxi-
„me vero quod ſic inter ſe diſſimiles
„ſint, ut poſterior antecedentem gratia
„& privilegiorum amplitudine perpetuo
„exuperet, verumtamen ad domeſtica
„oculos præſtat convertere: an non e-
„dictum Regium de revocandis Patribus
„promulgatum, plane atque diffinite
„cavebat, ne Sodales iſti jure hæredi-
„tario parentum ſuorum bona poſſide-
„rent, ne plus quam octo aut decem
„Collegia haberent in Galliis; ſed quam
„iſtarum conditionum ſibi ſervandam
„duxerunt? quem ſuperiore anno lapi-
„dem non moverunt, ut contra omnem
„naturæ ſenſum (quæ illos ſolum hæ-
„redes eſſe patitur, a quibus ſimiliter
„aliquid hæreditatis ſperari poteſt) avi-
„tas hæreditates caperent? ſed quis
„hodie

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„hodie modus, vel novis Collegiis Patrum ſtruendis vel ambiendis poſitus, „quæ non gratia quæſita & prenſatio „adhibita, ut Provinciam docendi Lutetiæ conſequerentur; quamquam tamen hoc legendi onus ſibi invitis impoſitum dictitent: at quotus quisque „eſt tam inſcius rerum, qui non videat „principium expugnandæ Academiæ „Pariſienſis, ideo a facultate Theologica, tanquam robuſtiore duci, quo „hac arce diſturbata, reliquis facultatibus de Salute ſua deſperantibus, Patres in locupletiora Collegia hujus Academiæ (quæ jam alias ſæpe occupare „conati ſunt) proclivius invadant, & „cunctas profeſſiones Regias cujuscunque ſint generis partim in ſuum transportent Sodalitium, partim unis ſibi „affectis, & fiduciariis deferri curent? „Quod ſane propter ſtudia & ſingularem „gratiam, quibus apud omnes munitiſſimi ſunt, illis tam promptum ac facile, quam expeditum fuit in opimiores cathedras Diæceſium totius impetrii Gallicani involare. Eccui enim „veſtrum hodie alibi, quam in pagis & „opidulis permiſſum eſt concionari? quæ „Academia Europæ, quis Ordo Religiorum, quod Sodalitium tam illuſtre, „aut excultum fuit, quod manſuetiſſimam & beneficam manum Societatis „Jeſu

„Jesu, in maculis suis detergendis, la- Sæc. XVII.
„cunis implendis, aut vitiis corrigen- A. C. 1609.
„dis non persenserit? usque adeo certe,
„ut calvis quoque pilos evellere, id est
„pauperrimos mendicantes Religiosos
„(quibus nihil aliud est proprium) te-
„ctis, & sedibus propriis sæpe deturbare
„voluerint. Nihilominus quia hæc ad
„majorem Dei Gloriam, idcirco in ædi-
„ficationem, non in destructionem fieri
„prætexitur.

„Quinto. Si Doctoribus Lovanien-
„sibus salutare & glorioſum fuit obniti
„Patribus, quanto magis huic Scholæ
„celeberrimæ palmarium ducetur, hoc
„certamen suscepisse ad se conservan-
„dum, neque quisquam in animum
„suum inducere debet, optimum & æ-
„quissimum Regem Patribus Societatis
„in detrimentum, & perniciem filiæ suæ
„primogenitæ (quæ Regno & Ecclesiæ
„Gallicanæ multum aliquando profuit,
„& ut speramus, adhuc profutura est)
„gratificari voluisse; cum præsertim
„suum diploma amplissimo Ordini com-
„probandum miserit: & quamquam non
„misisset, omniaque Patribus ex animi
„sui sententia contingerent, attamen
„semper justum, & laudabile censebi-
„tur, omnem impendisse operam, quo
„communem bonarum artium parentem

Sæc. XVII. A. C. 1609.

„vindicare & posteritati propagare „niteremur.„

His ita expositis Doctores ea, quæ ipsis contra hanc suorum repugnantiam objici possent, diluere nituntur, & primo quidem, cum nonnulli eis insinuarent, quod Jesuitæ non oppositionis via sed pari solertia debellandi forent, his ita reponebant Doctores, id æquum foret, si eadem adjumenta, præmia & gratiæ, quæ torrentis instar in Jesuitas effunduntur, illosque ad certandum incitant, saltem guttatim in Academiam effluerent; honorarium enim artes alit, & ingenia excitat ad gloriam, indignum autem foret, si Gallia solis Jesuitis optima & liberalissima parens, Academicis vero infestissima esset Noverca. „Secundo caussabantur alii, obsistere Jesuitis, perinde esse ac bonum notissimum propulsare, sed dato etiam, respondebant Doctores, quod certitudine morali exploratum haberetur, Societatem longe uberiores fructus posse in aliquo Academiæ Collegio fundere, quam Gymnasiarcham & Professores istic docentes: an propterea istis Professoribus divino & naturali jure minus permissum est adversari Patribus in Collegium suum annitentibus irrumpere? III. Alii proponebant, quod Jesuitæ in gremium Academiæ Parisien-

sis

sis cooptari velint, promittantque, verum eis a Theologis responsum, quod vix credi valeat, Jesuitas id bona fide polliceri; quippe semper quidem illis „solemne fuit, quoties aliquid contra „Academiam molirentur, nostram am„bire amicitiam; rebus non ex animi „sui arbitrio fluentibus, & nos & nostra „omnia magnifice contemnere. Su„prema lex Academiæ salus est Aca„demiæ, at salva esse nunquam potest, „si Patres, qui Regulares non seculares „sunt, publice doceant. Quocirca ab „anno millesimo quingentesimo sexcen„tesimo quarto (tum enim primitus lu„dum aperuerunt Lutetiæ) Schola Pa„risiensis lento collisa duello jugiter con„tabuit, porro cum nobis tantum fa„cessant negotii foris, quid facient in „nostra penetralia admissi? an Sodali„tium ad aliorum vitia corrigenda & de„fectus instaurandos compactum potest a „quoquam hominum vel Collegiorum „legem recipere, & non potius aliis „omnibus edicere?

Sæc. XVII. A. C. 1609.

His ultro citroque agitatis tandem omnium suffragio decretum est: Libello supplici apud Regem & Senatum agendum, ne Jesuitis Theologiam publice tradendi facultas detur, minus vero eorum literæ a Rege extortæ in Senatu ratæ habeantur.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXVII.

Synodus Diœceſana Ypris celebrata.

Concil. Germ. t. 4. p. 799. Cum ob bellicos Belgii tumultus per plurimos annos nulla celebraretur Synodus in Yprenſi Diœceſi, hinc illius Epiſcopus Carolus Maſius hoc anno die quarta Menſis Novembris reddita pace ad habendum ejusmodi Concilium Univerſum Clerum ſuum convocabat, ac viginti duas Conſtitutiones & decreta Synodalia edebat: quorum I. erat de Profeſſione fidei, quam etiam a Miniſtris juſtitiæ, Magiſtratibus, Librariis & Bibliopolis præter juramentum de non invehendis libris prohibitis emitti, præcepit Synodus, quæ etiam laicis inhibet, ne S. Biblia vulgari lingua ſine ſcripta Ordinarii licentia perlegerent, transgreſſores vero, niſi Bibliis Ordinario traditis, abſolvi prohibet. II. De Prædicatione Verbi Divini. III. De Scholis, quarum aliquas in gratiam pauperum erigi mandat. IV. De Seminario, ad quod nonniſi idoneos & decimum nonum ætatis annum ingreſſos admitti præcipit, monetque Seminariſtas, ut dum ad meliorem fortunam pervenerint, ſe erga Seminarium gratos exhibeant. V. De Officio Divino & locis Sacris, ubi gramen, quod in cæ-

cæmeteriis creſcit, in commodum Eccleſiæ vendi jubet. VI. De Feſtis, jejuniis & Supplicationibus, in quibus SS. Sacramentum in rheda portari vetat. VII. De Sepulturis, ubi conſuetudinem abrogari præcipit, qua occiſorum exequiæ differuntur, donec inter homicidam & occiſi hæredes transactum ſit. VIII. De Sacramentorum adminiſtratione. IX. De Baptismo, quod ſemper ſub conditione expoſitis adminiſtrari mandat, etſi ſal ipſis appoſitum fuerit. X. De Confirmatione. XI. De Pœnitentia, ubi inter caſus reſervatos recenſet incendium voluntarie procuratum. XII. De Euchariſtia. XIII. De extrema unctione. XIV. De Ordine. XV. De Sponſalibus & Matrimonio, quod irritum declarat, etſi contrahatur coram Parocho loci, ſed neutrius contrahentium. XVI. De Epiſcopali Sede vacante. XVII. De vita & honeſtate Clericorum, ubi omnibus Sacerdotibus injungit, ut ſaltem Dominicis & feſtis ſolemnioribus Miſſam pro ſuis & populi peccatis offerant. XVIII. De Canonicis. XIX. De Regularibus, qui Ordinis habitum, quem multi ob turbas mutarunt, vel depoſuerunt, ſtatim reſumere jubentur. XX. De bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C 1609.

ne. XXI. De Judicibus Delegatis denique. XXII. De Synodo.

§. LXVIII.

Decreta Synodi Diœcesanæ Constantiensis.

Acta Synodi Const. Concilia Germ. p. 851.

Altera Synodus a Jacobo Fuggero in Constantiensi Diœcesi hoc anno die decima octava Octobris celebrabatur, ad quam tamen Princeps & Abbas Campidonensis privilegii & exemptionis obtentu nec per se nec per alium comparuere, sicut nec Abbas Solemitanus, eoquod ei Ordinis sui Generalis id inhibuisset. Pariter nec Johannitarum nec Teutonicorum Equitum ullus intererat. Condebantur ibidem plurimæ constitutiones, inter quas tamen ceteris omissis nonnisi magis singulares recensebimus. Primo igitur prohibet Synodus, ne Catholici addiscendæ linguæ, mercaturæ vel alio nomine ultra annum in locis hæreticis morentur, aut liberos suos ad Sectariorum Scholas ablegent, aut ad loca hæretica in Matrimonium locent. Præcipit, ut infantes expositi, etsi Baptismi testimonium habeant appensum, sub conditione tamen rursus aqua Salutari tingantur, & adultis communio sub una tantum specie administretur, eoquod hoc usu Catholici hodie a Se-

a Sectariis discernantur. Interdicit usum ad arcendas tempestates vel incendia Venerabile Sacramenta extra Tabernaculum exponendi, vel cum eo in Ecclesiarum portis aut cæmeteriis aut apud incendium orandi &c. prohibet etiam, ne Sacra Eucharistia ad capitis pœnam damnatis ipso die supplicii præbeatur. Præterea cum in Diœcesi triginta tres omnino casus essent reservati, Synodus declarabat, quod omnes approbati Confessarii *Laicos* a singulis istis peccatis alias reservatis, *occultis tamen*, exceptis Homicidii voluntarii reis, & majori excommunicatione Judiciali innodatis: *Clericos* vero pariter ab iisdem occultis absolvere queant, exceptis tamen homicidis, & excommunicatis, necnon peccato bestialitatis, congressu cum Moniali, revelatione Confessionis, & si quis Diœcesanus per alium Episcopum absque Ordinarii licentia aut furtive, aut per saltum, vel extra statuta tempora & ante legitimam ætatem fuisset ordinatus. Denique Synodus patrio sermone decreta matrimonium concernentia eo fine publici juris fieri curabat, ut ea ab omnibus Parochis bis in anno ex suggestu suis fidelibus inculcarentur. Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A C. 1609.

§. LXIX.

Ferdinandi Ninnii Cardinalis obitus.

Ciacon. in vita Clem. VIII.

Hujus anni auſpicium ſibi ſuæque vitæ funeſtum habuit Ferdinandus Ninnius de Guevara ex nobiliſſima Hiſpanorum proſapia ortus. Hic liberalibus diſciplinis in Salmanticenſi Collegio necnon in Complutenſi Academia excultus utriusque Juris Laurea decoratus eſt. Poſtea in Philippi II. Hiſpaniarum Regis aulam ſuſceptus & ab eodem ob inſignem prudentiam, & moderationem cum nobili liberalitate conjunctam Regni Granatenſis Præſes creatus eſt, ubi demandatam ſibi Provinciam ad Regis votum feliciter, & ad populi commodum valde utiliter rexit, adeoque Regiam ſibi conciliavit gratiam, ut ad ejus preces a Clemente VIII. abſens Purpuratorum Collegio adſcriberetur. Romam venit unacum Franciſco de Avila, ubi a Papa perhumaniter exceptus die vigeſima ſecunda Aprilis anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo titulo Sancti Blaſii de Annulo honoratus eſt, ſecundo autem poſt anno die octava Junii titulum Sancti Martini in Montibus optavit: Ea dignitas Ferdinando calcar addidit, ut pro ſua in rebus feliciter expediendis dexteritate

teritate ad ardua quævis negotia ſuam impenderet operam. Poſtea Roma in Hiſpaniam revocatus, totius Regni contra hæreticam pravitatem Generalis Inquiſitor inſtitutus, Hiſpalenſis Eccleſiæ adminiſtrationem ſuſcepit: tandem vero ibidem die octava Januarii vitæ ſuæ meritis plenæ finem impoſuit. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXX.

Horatii Maffæi Cardinalis deceſſus.

Alter ex Cardinalibus, qui hoc anno obierunt, erat Horatius Maffæus Nobilis, patria Romanus anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo octogeſimo natus. Hic optimæ ſpei juvenis emenſo Philoſophiæ curriculo jurisprudentiæ operam dedit, laurea decoratus. Poſtea a Paulo V. primo inter Cameræ Apoſtolicæ Clericos adlectus mox S. R. Eccleſiæ Presbyter Cardinalis renuntiatus Sanctorum Petri & Marcellini titulum obtinuit: nondum autem evoluto anno Theatinam Eccleſiam tertius proſapiæ ſuæ Archiepiſcopus regendam ſuſcepit: cum autem paulopoſt Theatæ in morbum incidiſſet, Romam reverſus die undecima Januarii anno ætatis ſuæ vigeſimo nono ex hac vita deceſſit, ſepultus apud Sanctam Mariam ſupra Minervam in familiæ ſuæ ſacello. Refe- *Ciacon. in vita Pauli V.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

runt nonnulli, quod Paulus V. Horatium ob civium querelas Theata evocarit, ac de eo non sine animi commotione dixerit: *pœnitet me feciſſe hominem.*

§. LXXI.

Seraphini Olivarii Razalii Cardinalis mors.

Ciacon. in vita Clem. VIII. Jan. Nic. Eryth. Pinac. I. p. 145.

Die decima Martii ibidem quoque vivere desiit Seraphinus Olivarius Razalius natione Gallus patria Lugdunensis, qui post Patris sui obitum natus, Turnoni humanioribus literis ac præcipue Græco idiomate egregie imbuebatur: dein Bononiam missus in utriusque jurisprudentiæ studio tantos fecerat progressus, ut decimo nono ætatis suæ anno nondum expleto jam publico juris civilis tradendi munere functus, tantam ingenii, atque eruditionis laudem consecutus sit, ut Seraphini vox, non hominis certi nomen, sed jurisprudentiæ vocabulum esse videretur. Exacto biennio Romam properabat, quo sua eum virtus ad aulæ decus atque Ecclesiæ emolumentum evocabat; ibi enim Pii IV. Pontificis Maximi delectu, & ex Caroli IX. Franciæ Regis commendatione Rotæ Romanæ Auditor renuntiatus annis omnino quadraginta forensibus causis præfuit, cun-

cunctis ad ipsum velut ad vivum juris- Sæc. XVII.
prudentiæ oraculum recurrentibus: un- A. C. 1609.
de contigit, ut ipsius domus illustrium Patronorum, Causſidicorum, omniumque eruditorum Athenæum esse crederetur. Ter eum Clemens VIII. ad Romanæ Purpuræ honorem attrahere meditabatur, toties tamen præpeditus aliorum invidia, quam sibi Seraphinus heroica in dicendis sententiis libertate incorruptus Judex accerserat, tandem vero ab eodem Pontifice Bajocensem Episcopatum, quem tamen mox alteri cessit, obtinuit, postea ad Datariæ officium evocatus, necnon Rotæ Romanæ Decanus & Alexandrinus Patriarcha electus, Cardinalium Collegio die nona Junii anno Christi millesimo sexcentesimo quarto adscribitur, cooptato titulo Sancti Salvatoris in Lauro, qua tamen dignitate nonnisi quinque annis potitus, septuagesimo sexto ætatis suæ anno obiit, sepultus in monte Pincio in Templo Sanctissimæ Triadis. Scripsit doctissimus hic Vir decisiones Rotæ mille quingentas in utroque jure, nonnisi post ejus obitum editas, præter unum tomum *Responsionum decisivarum* & alia nonnulla nondum typis mandata.

§. LXXII.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXII.

Ludovicus de Torres Cardinalis mortuus.

Ciacon. vita Pauli V.

Postremus ex Purpuratis hoc anno defunctis erat Ludovicus de Torres patria Romanus, qui anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo quinquagesimo primo in lucem editus, ac humanioribus literis eruditus Philosophiæ operam dedit, & Perusiam primo, mox Bononiam profectus, cum insignes in utroque jure progressus fecisset, Doctoris laurea decoratus in patriam reversus est. Ibi Sacris initiatus, atque inter utriusque, ut vocant, Signaturæ Referendarios cooptatus *Episcoporum rituale* emendare jussus est, ipsosque Baronii Cardinalis Annales, priusquam in lucem ederentur, recognovit, correxitque: Demum Montis Regalis Archipræsul a Sixto V. creatus, vitæ suæ parsimonia familiæ suæ necessitates & pauperum inopiam mirifice sublevabat, passim *Pater Pauperum* proclamatus, qui etiam ad pauperum clamores a Paulo V. anno Domini millesimo sexcentesimo sexto Cardinalis tit. S. Pancratii renuntiatus est, quam Ecclesiam vetustate ferme collapsam restaurare cæpit, quamvis hoc opus morte præventus perficere non

non potuerit: reparato tamen Palatio Archiepiscopali Seminarium instituit, illudque instructissima Bibliotheca locupletavit

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Insuper pauperes, statis per hebdomadam diebus, cibariis, pane & vino reficiens, plures Ecclesias insigni prorsus munificentia exornabat. Erat Ludovicus, si quis alius, Ecclesiasticæ jurisdictionis ac libertatis vindex acerrimus, Vir animarum salutis studiosissimus, pius, atque in pastorali sollicitudine indefessus, unde quamvis Bibliothecæ Vaticanæ & Sacrorum Rituum Congregationi præfectus, variis iisque gravissimis negotiis distentus esset, nihilominus ipsemet pueros prima fidei rudimenta edocebat, in Templo sæpius ad populum de divinis rebus sermonem habebat, ad ægrotos maxime pauperes Eucharistiam deferebat, urbisque suæ Vicos ipsemet perlustrabat, ut eo certius sciret, quibusnam necessitatibus tum animæ tum corporis pauperes premerentur. Tandem condignam meritis mercedem recepturus die nona Julii Romæ animam Deo reddidit: Vixit annos quinquaginta octo, sepultus in Ecclesia sui Tituli. Edidit præter Synodum Montis Regalis a suo Patruo habitam Regulas oppido salutares pro Monialibus, descriptionem Regalis Templi

Roth. Pyrrh. in not. Eccles. Sic. Marrac. in Purp. Marian.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Templi & Monasterii S. Mariæ Novæ, Vitam Joannis Verseræ clarissimi Poetæ, Historiam Ecclesiæ Montis Regalis, Discursus elegantes, & pios in Antiphonam *Salve Regina*, Pragmaticas Sanctiones pro Regno Siciliæ, ac denique nonnulla ad Historiam Pontificiam spectantia.

§. LXXIII.

Bibliotheca Ambrosiana Mediolani instituta.

Balduin. Junii Chron. moral. Just. Lipsii Cent. V. epist. 88.

Hoc anno Fridericus Borromæus Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis ampliſſimam Bibliothecam, quæ *Ambrosiana* vocatur, Mediolani instruxit libris tum manu exaratis tum editis ex universo orbe conquisitis locupletissimam: In eo autem potissimum deprædicandus, quod insuper huic Bibliothecæ illustre Virorum eruditorum Collegium adjecerit, ex quo postea veluti ex Doctorum seminario Professores omni scientiarum genere exculti assumerentur; plurima enim passim Collegia, aut Scholæ pueris vel juventuti efformandæ destinatæ fuerunt hactenus institutæ, antehac tamen nullus exstitit, qui sollicitus fuisset de Doctoribus eligendis, alendis atque ejusmodi Viris efformandis, qui alios utiliter instituere valerent:

rent: In hoc autem Collegium hoc anno die nona Decembris cooptati fuere præter Antonium Olgiatum Theologiæ Doctorem ac Bibliothecarium, Antonius Salmatius Theologiæ Doctor & Græci idiomatis, ac antiquorum Scriptorum peritia versatissimus, Josephus Ripamontius, Hebraice, Chaldaice & Græce apprime doctus, atque Historiæ Ecclesiasticæ cognitione insignis, Antonius Gigeius Theologus, Hebraicæ, Syriacæ, Chaldaicæ atque Arabicæ linguæ multum peritus. Franciscus Bernardinus Ferrarius Theologiæ Doctor, Benedictus Sossagus, Franciscus Collius, Antonius Rusca, & Josephus Vicecomes, omnes Theologiæ Doctores, ac elucubrandis variis operibus intenti. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXIV.

Variæ Decisiones Congregationum.

Enimvero summus Pontifex hoc anno paucas, easque minoris momenti Constitutiones edidit, ejus tamen jussu atque auctoritate Sacræ Cardinalium Congregationes e re nata diversas evulgarunt decisiones, & quidem die vigesima secunda Januarii declarabat Congregatio Sancti Officii, quod non liceat adire Templa hæreticorum ex intentione in cultu falsæ Religionis cum illis *Congreg. S. Officii* *Congreg. Episcop.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

illis communicandi, ſicut ſi quis in Templo Calviniſtarum cænam ſumeret, aut cum iis preces funderet. Die etiam nona Maji decretum eſt, quod Confeſſarius Monialium etiam Regularis, non indigeat ſpeciali licentia ad ingrediendum monaſterium pro neceſſitatibus ſui muneris, dummodo per Monaſterium non vagetur, ſed expleto miniſterio ſtatim exeat: Declaratum quoque die tertia Octobris, quod nequidem Epiſcopus extra ſuam Diæceſin exiſtens valeat confiteri nec Regulari, qui non ſit ab Ordinario loci approbatus: Congregatio autem Sacrorum rituum die vigeſima prima Martii decidit, quod in feſto Corporis Chriſti non conveniat cantare cantilenas vulgari ſermone: ſtatuit inſuper die vigeſima ſeptima Julii, quod Epiſcopus etiam per cenſuras compellere valeat Regulares, ut accedant ad publicas proceſſiones, niſi obſtet eorum privilegium: decrevit autem eadem Congregatio die vigeſima quarta Auguſti, quod Abbates, aliique Prælati Regulares non valeant benedicere Paramenta Eccleſiarum non ſibi ſubjectarum, nec etiam populo per vias more Epiſcoporum Benedictionem impertiri.

§. LXXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1609.

§. LXXV.

Josephus Justus Scaliger mortuus.

Hujus anni auspicium exitiale sibi habuit Josephus Justus Scaliger inter literatos & Criticos illius ævi facile Princeps, ingenii aquila, eruditionis abyssus, ac munificentissimæ naturæ miraculum. Hic magni Julii Cæsaris Scaligeri Filius die quarta Augusti Anno a partu Virginis millesimo quingentesimo quadragesimo Agini in Galliis propitio sydere mundum ingressus est: num vero ex illustri Principum de Scala domo, quæ Veronæ diu summam rerum tenuit, ortum duxerit, valde dubium est, & Caspar Scioppius epistolam, qua Scaliger se ex horum prosapia descendere jactitabat, quingentorum mendaciorum convinci posse ajebat: Verum Scaliger non tam per naturæ beneficium, aut Majorum gentilitios gradus, quam per propriæ virtutis merita ad summos honorum ac gloriæ apices ascendere sollicitus, Burdegalæ primum humanioribus literis, ac postea Parisiis omni scientiarum genere ingenium suum excoluit, cujus tanta erat felicitas, ut Græcum & hebraicum idioma nullius Magistri ductu addiscens, intra viginti & unius diei angustias ex Homero sexaginta

Teissier elog. d. s homm. Scav. t. 1. pag. 245. Perrault homm. illustr. tom. 2. Scalig. Hypobol. Scioppi.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

ginta tria verſuum millia, & nondum evoluto quadrimeſtri omnes Græcos Poetas pervolveret, ac penetraret: Nec his ſciendi ardor, ingenique vaſtitas circumſcribi poterat, ſed omnium fere idiomatum gnarus, Philoſophiæ, Medicinæ, Jurisprudentiæ, Matheſeos, Theologiæ, Chronologiæ ac Hiſtoriæ præcepta non tam didiciſſe, quam harum ſcientiarum arcana & adyta pervaſiſſe, atque exhauſiſſe viſus eſt. Nondum decimum ſeptimum ætatis ſuæ annum expleverat, cum jam Tragicum poema, cui titulus *Oedipus*, & paulopoſt *conjecturas & notas in Varronem* ederet. Lipſio ad Belgas revertente Batavi Scaligerum ingentibus præmiis ad ſe evocarunt, ubi etiam renitente licet Francia, quæ illum ſi potuiſſet, amica vi retinuiſſet, per ſexdecim omnino annos *Profeſſor Honorarius* ſubſtitit; nunquam enim, ut ſcientias publice traderet, adduci poterat, de cetero autem ſuis Studiis immerſus integrum ſæpe diem ſine cibo ac potu in ſuo Muſæo transegerat, in Rufini & Epiphanii lectione aſſiduus. Tandem vero hydropiſi confectus die vigeſima prima Januarii Lugduni Batavorum vitæ, totque eruditiſſimis lucubrationibus finem impoſuit. Has inter ceteris palmam præripit Chronologicum ipſius opus *de emendatione temporum*:

rum: celebrantur quoque ipsius *notæ & castigationes in Eusebii Chronica*, necnon ejus diatribe *de arte critica*. *Elenchus Trihæresii Nicolai Serrarii*, ac ipsius *Thesaurus Temporum:* præter ejusdem castigationes in Catullum, Tibullum & Propertium. Descripsit ipsemet vitam Julii Cæsaris Scaligeri Parentis sui, qui, Perronio Cardinale judice, filium ingenio, non industria, Filius vero Patrem industria, non ingenii acie superaverat: Parentabat quoque Scaliger noster carmine funebri, glorioſi laboris socio Justo Lipsio: deperiit non sine magno rei literariæ damno elegans ipsius *Thesaurus Arabismi*, suos vero manu scriptos Codices Arabicos, Græcos, Hebraicos, Chaldaicos, Syriacos, Æthiopicos, Persicos & Armeniacos Scaliger Bibliothecæ Lugduno-Batavæ legaverat. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXVI.

Henrici Cucquii extrema.

Die vigesima sexta Septembris Ruremundiæ decessit Henricus Cucquius Calenburgii in Geldria natus, qui a Georgio Marcopedio Ultrajecti liberalibus disciplinis imbutus, Lovanii primo in Philosophia, & novem post annis in Theologia Doctoratus Lauream emeruit, *Miræ. Script. Sæc. XVII. Valer. And. Bibl. Belg. Gallia Christ. t. 1. p. 836.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

ruit, ac publice Ethicam, & Theologiam in Canoniis ad S. Martinum & Gertrudem per octodecim ferme annos cum summo applausu tradidit. Demum variis dignitatibus Ecclesiasticis ornatus tandem Ruremundanus Antistes creatus est, quo munere indefesso tuendæ Religionis studio per plures annos functus est. Scripsit stylo non minus eleganti quam efficaci octo orationes Panegyricas *de Romana vera Ecclesia, de hæreticorum ortu atque interitu, de vitandis, & proscribendis perniciosis hæreticorum libris, contra Politicos, de vetusto rasuræ Clericalis more, de Canonicorum officio, de interdicto plurium Beneficiorum:* necnon *quæstionem quodlibeticam de anno Jubilæo. Speculum concubinariorum, Paræneticas ad Clerum Ruremundensem, & ad Henricum Boxhorink: conciones XX. de Sacrificio Missæ novi Testamenti:* cum vero Mauritium Nassoviæ Comitem ad fidem Catholicam reducere toto studio adlaboraret, duas ad eum dedit paræneticas: sicut & ad Neostadienses, a quibus in itinere suo Romano male habitus fuerat. Edidit etiam quosdam tractatus *de moderatione Cleri, de renovando pristino usu rasuræ Clericalis, de Testamentariis tabulis Ecclesiasticorum, & anno gratiæ abolendo,* præter librum *contra Concubinariorum Pastorum tolerantiam.* Denique recen-

Baron. in not. ad Martyrol. Dupin. Bibl. des Auth. Eccl.

recenſuit Divi Bernardi libros IV. *de conſideratione*, & Caſſiani opera cenſoriis notis illuſtravit. Alia plura Latine & Belgice ſcripſit. Eodem hoc anno deceſſit Joannes Bordinus patria Romanus, Avenionenſis Epiſcopus, qui author extitit operis inſignis de vitis Romanorum Pontificum præter geſta Sixti V. & epitomen Annalium Baronii. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXVII.

Scriptores e Societate hoc anno defuncti.

Inter Societatis Scriptores, qui hoc anno fatis ceſſere, primum ſibi locum vendicat Nicolaus Serrarius, qui anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octavo Rambervillæ in Lotharingia natus, per omnes fere humanarum divinarumque facultatum gradus mira felicitate paulatim docendo aſcendit. Obiit Moguntiæ die vigeſima Maji anno ætatis ſuæ quinquageſimo quarto: Edidit varia opuſcula Hiſtorica, Dialectica & Polemica in tres tomos collecta, ac Moguntinis liberis excuſa præter varios commentarios in Sacræ Paginæ libros. Alter eſt Fridericus Bartſcius Brausbergenſis, qui contra Andream Volenum, cum hic Lithuanos ad Zwinglii errores olim ejuratos *Alegambe Script. Soc. Dupin. Bibl. des Auth. Sieci. XVII.* *Miræus Bibl. Script. Sæc. XVII.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

revocare niteretur, opus Polemicum conscripsit, præter commentarios in Evangelia adventus. Pari stylo & argumento scripsit Joannes Magirus adversus Davidem Bareum Heidelbergensem Calvinistam: contra quem pariter Joannes Mulhusinus natione Germanus suum *speculum* ejusque *auctarium miseriarum*, necnon *censuram disputationis primæ* edidit, præter aliam disputationem de libero arbitrio contra Hæreticos. His accedit Joannes Deckerus Belga, qui theorema de anno & morte Domini scripsit, jam supra autem mentio facta est de fato hujus libri, obiit Author Græcii die decima Januarii anno ætatis sexagesimo nono.

§. LXXVIII.

Joannis Bochii & Arnoldi Havensii obitus.

Aubertus Miræ. l. c.

His adjungimus Joannem Bochium Bruxellensem, qui in quovis carminum genere & humanioribus literis versatissimus, in Italiam profectus est, ubi in Georgii Radzivilii Cardinalis Poloni aulam adscitus, unacum ipso Robertum Bellarminum Religionis Christianæ dogmata adversus Novatores Romæ explanantem audivit, inde vero in Poloniam reversus remotissimas regiones inge-

ingenii excollendi ſtudio peragravit: tandem in patriam redux poſt paucos ſacri otii annos Antverpiæ vitæ finem impoſuit. Poſteris reliquit præter poemata, Epigramata, & Elegias ſuam *parodiam heroicam Pſalmorum Davidis, obſervationes phyſicas, ethicas, politicas & hiſtoricas in Pſalmos e Græcis latinisque Authoribus &c. & vitam Davidis.* Alter erat Arnoldus Havenſius Sylvaducis in Brabantia natus, qui primum Jeſuitis nomen dederat, ac Coloniæ Rector & Doctor Theologiæ renuntiatus, eandem ibi publice profitebatur, poſtea vero crebras mundi converſationes pertæſus, vitæque ſolitariæ ſtudio pellectus, anno ætatis ſuæ quadrageſimo ſexto Cartuſianis ſeſe adjunxit, totique Provinciæ Belgicæ non ſine laude præfectus, tandem Gandavi obiit. Scripſit librum *de novorum in Belgio Epiſcopatuum erectione. Hiſtoriam Cartuſianorum Rurœmundenſium a Geuſiis anno* 1572. *interfectorum. Exhortationem de Obſervantia Regularis diſciplinæ, præcipue ſolitudinis, Speculum crudelitatis hæreticæ,* ac denique *de auctoritate SS. Patrum in decernendis fidei dogmatibus.* Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXIX.

Celebriores Scriptores ex Ordine F. F. Prædicatorum.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Nec minus celebres rerum Sacrarum Scriptores hoc anno luxerat Sacer FF. Prædicatorum Ordo: ex his primo loco recenſendus venit Thomas Buonſegni Senis in Etruria nobili genere natus, qui Cosmi I. Magni Ducis Theologus in concionando efficax, & in docendo admodum ſolidus, per viginti quinque annorum exercitationes Theologicas ingens Florentiis ſibi nomen comparaverat, obiit Senis die ſeptima Januarii. Edidit doctiſſimos tractatus *de cambiis*, *de rationibus & debitis*, *de juſtis negotiationibus*, *de luſu*, quando ſit peccatum, & contra *divinatricem aſtronomiam*, præter plura alia opera Aſcetica, quæ omnia diverſis annis Florentiæ excuſa prodiere. Alter eſt Joannes Ramirez natione Hiſpanus Guatemalenſis Epiſcopus, qui Indorum ſalutem libertatemque procurare ſollicitus, apud Philippum III. importunis etiam precibus inſtare non deſtitit, donec Rex editis in eorum levamen edictis nimiam pro-Regum ſeveritatem coercuiſſet. Hanc in rem plures conſcripſit tractatus præter Sanctorum exemplа & Catechismum in lingua Mexicana pro inſtituendis Indis & erudiendis in Religione Chriſtiana. Deceſſit Guatemalæ die vigeſima quarta Martii. Huic accedit Sebaſtianus Cattaneus, qui Hungaricæ

Eckhard. Bibl. Script. Præd. t. 2.

garicæ Provinciæ Præfectus hoc regnum afflictosque ejus incolas contra Turcarum & hæreticorum oppreſſiones pro viribus tutabatur: Selegerat ſibi Salisburgenſis Archipræſul Cattaneum in Theologum ſuum, a quo etiam Chiemenſis Epiſcopus creatus, atque a Clemente VIII. ad Viglevanenſem Eccleſiam translatus, ibidem die vigeſima octava Aprilis e vivis ſublatus eſt. Exſtat ipſius *Enchiridion eorum, quæ in controverſiam vocantur*, necnon ipſius *explicatio Catechismi Romani, & Summulæ caſuum conſcientiæ* præter ejus tractatus *de cenſuris, & examine ordinandorum.* Denique Scriptis Theologicis celebrem ſe reddidit Paulus Gryſaldus patria Peruſinus, qui *ſuas deciſiones Theologicas contra Judæos, Turcas & hæreticos* Venetiis edidit, præter tractatus de Angelis, dæmonibus, ſtrigibus &c. de pulchritudine Univerſi, Enchiridion totius ſummæ D. Thomæ, aliaque volumina plura de re Theologica, quæ P. Oldoinus laudat. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXX.

Alexii Porri & Dionyſii Perroneti Carmelitarum obitus.

Præter plures Scriptores, qui ex Ordine Carmelitano hoc anno obiere, duntaxat duos recenſemus, quorum pri- *Bibl. Script. Carmel.*

Sæc. XVII. A. C. 1609.

primus erat Alexius Porrus patria Mantuanus, S. Theologiæ Magister, officii Inquisitionis Consultor, Synodalis Examinator & Ordinis sui Vicarius Generalis: Scripsit hic de Purgatorio & suffragiis mortuorum, responsionem ad quæsita de S. Paulo circa ejus conversionis tempus, & modum, raptum, & arcana: solutionem dubiorum de origine, vita & morte Antichristi: discursus adversus Astrologos judiciarios: antidotum adversus Dæmones, tractatum de Sybillis præter plurimos alios tractatus longe eruditissimos, quos insigniter commendat Antonius Possevinus. Alter erat Dionysius Perronetus natione Gallus, Theologiæ Doctor, qui Petracoriensis Canonicus & Vicarius Generalis Antissiodorensis ab Episcopo Amyoto electus est. Hic in studiis assiduus, in docendo clarus, in disputando acutus, in colloquiis placidus, ac præcipue in perorando facundissimus insigne quoddam quadragesimale Parisinis literis jam sæpius excusum edidit: Scripsit etiam tractatum de operibus sex dierum Perronio Cardinali nuncupatum, necnon Sermones de festis Domini & Sanctorum, item in Evangelia, & explicationem rituum Ecclesiæ, & instructiones Parochorum & Vicariorum, quod opus Episcopo Sarlatensi D. Salignaco dedi-

dedicatum, atque in Galliis jam quinto prælo subjectum plurimi habetur. Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXXI.

Gerardi Vossii extrema.

Hujus quoque anni diem vigesimam quintam Martii vitæ suæ postremam habuit Gerardus Vossius Borchlonii in Eburensi Comitatu natus. Erat Vir Græce ac latine apprime eruditus, & probitatis, innocentiæ, virtutumque omnium non minus ac scientiarum laude adeo præstans, ut Janus Nicius, quem Gerardus *patria charitate* semper *complexus* erat, haud satis mirari potuerit, *quod tamen fortuna esset usus tam adversa, ut nunquam ex eo statu, in quo esset collocatus, potuisset emergere, ac procedere opibus & honoribus longius;* quamvis enim Tungrensis Præpositus, Protonotarius Apostolicus, ac S. Theologiæ Doctor esset, has tamen dignitates suis meritis multo inferiores esse credebat Nicius: Gerardus vero sua sorte contentus totum se edendis Sanctorum Patrum operibus dicabat: ex his Sancti Ephrem Syri omnia opera latinitate donabat, scholiisque illustrabat: Theodoretum quoque *de charitate*, S. Gregorium Thaumaturgum, Gesta ac monumenta Gregorii IV. Papæ & alia plura cum notis variisque Lectionibus, præter artis Rhetoricæ metho-

Miræus. Script. Sæc. XVII. Erythr. Pinacoth. II.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

methodum in lucem dedit; Lambecius tamen Gerardum insimulat, quod in illustrandis Gregorii Thaumaturgi operibus potissimum versionem Ambrosii Camaldulensis in rem suam verterit, quin tamen vel unquam illum allegare dignatus esset. Præterea latine etiam reddidit S. Joannis Chrysostomi orationem Panegyricam in SS. Apostolos Petrum & Paulum, quam insuper doctissimis commentariis illustrabat, unacum elegantissima apostrophe ad Urbem Romanam. Obiit Leodii annis meritisque gravis.

§. LXXXII.

Jacobi Arminii aliorumque Heterodoxorum Scriptorum mors.

Vid. supra l. 174. §. 34. tom. 52. Adam. vit. Philos.

Jam supra de vita & scriptis Jacobi Arminii, qui novæ sectæ Parens exstitit, mentio occurrebat, unde ad alios non minus in errandi pertinacia celebres transitum facere oportet, hos inter haud infimus est ex Reformatis Bartholomæus Keckerman, qui Dantisci anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo primo natus, Philosophiæ Magister ac linguæ Hebraicæ Professor Heidelbergæ creabatur, inde vero in patriam evocatus, Philosophiam publice profitebatur, ibidem die vigesima quinta Augusti

Augusti mortuus anno ætatis suæ tri- Sæc. XVII.
gesimo octavo. Edidit tractatus tres A. C. 1609.
præcognitorum logicorum, *systema Theologiæ, ethicæ, politicæ, œconomicæ, prudentiæ scholasticæ &c. præter historiam Ecclesiarum Waldensium*, in qua tamen plus juvenilis ardoris quam soliditatis exhibuit: Huic pari fato successit Haraldus Haitfeldus Oderbergensis, Daniæ Cancellarius, qua dignitate regnantibus Friderico II. & Christiano IV. summa laude defunctus, decima tertia Decembris mortalitatem exuit. Reliquit posteris Historiam Ecclesiasticam, opus Chronologicum, necnon Historiam & res gestas Regum Danorum. Utebatur stylo admodum gravi, judicii sui maturitatem contestante.

§. LXXXIII.

Ludovicus Bertrandus & Ignatius Loyola Beatorum fastis a Paulo V. adscripti.

Hoc anno Paulus V. duos Viros san- *Coste hist. Cath. Celleren. vita S. Lud. Bertr.*
ctitatis fama celeberrimos Beatis palam adnumerabat: horum primus erat Ludovicus Bertrandus ex Ordine Fratrum Prædicatorum, qui die nona Octobris anno Christi millesimo quingentesimo octogesimo quinto mortuus stupendis gratiæ prodigiis inclaruit. Alter

Sæc. XVII. A. C. 1609.

ter erat Ignatius Loyola Societatis Fundator, ad cujus publicos honores non parum contulit Cæsar Baronius Cardinalis; cum enim anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono die trigeſima prima Julii Bellarminum de Ignatii Sanctitate differentem audiret, velut ſacro quodam enthuſiasmo correptus repente exclamabat: quid diutius ceſſamus? *afferte tabellam, quæ Ignatium depictum referat;* qua allata, ejusque juſſu admota ſcala ipſius illam tabulam parieti appendit; a quo tempore circum illam anathematum piorum donaria affigi cæperant, hoc pietatis exceſſu januâ votis ac populi ſupplicationibus patefacta. Nec huic populorum ſenſui vel Clemens VIII. vel poſt eum Leo XI. Pontifices interceſſere: Paulus V. tandem in ejus acta & prodigia inquiri jubens, cunctis ſolerter expeditis die tertia Decembris ſequens beatificationis diploma edidit: *Dilectorum Filiorum Claudii Aquavivæ Præpoſiti Generalis, ac omnium Religioſorum Societatis Jeſu nomine nobis nuper fuit expoſitum, quod bonæ mem. Ignatius de Loyola Fundator multis & eximiis virtutum & gratiarum ac miraculorum donis a Domino illuſtratus ſit, & ideo magna ſit erga ejus nomen & memoriam Chriſti fidelium devotio. Quapropter non ſolum Univerſa Societas, ſed etiam omnes fere Chriſ-*

Chariſſimi in Chriſto Filii noſtri Reges, & dilecti Filii Nobiles Viri Principes Catholici, necnon nonnulla Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum Capitula, multarumque Civitatum Communitates, & homines nobis iteratis precibus humiliter ſupplicari fecerunt, ut donec Canonizationis honorem, quem dicto Ignatio ab ejus excellentia merito aliquando Divina aſpirante gratia habitum ſiri ſperant, ab Apoſtolica Sede impetrarent, eundem Ignatium Beatum vocari . . . . Quare nos re mature diſcuſſa concedimus, ut impoſterum Beatus nuncupari valeat. Poſtea Pontifex Societati ſuismet in Templis Officii, Sacrificiique Divini ſolemnibus publicis Ejusdem Beati memoriam recolere indulſit.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

§. LXXXIV.

Synodus Diœceſana Mechlinienſis.

Sub idem tempus Matthias Hovius Mechlinienſis Archiepiſcopus ad diem quintam Maji Synodum indixit, in qua tamen potiſſimum decreta in Synodo anni milleſimi ſexcenteſimi ſeptimi conſtituta fuerunt innovata, eorumque obſervantia in uſum deducta. Statutum præterea, ut Parochi filios illegitimos aut pauperes vel peſte laborantes Baptizare non renuant, etiam prohibente

Acta Mechl. Syn. Concil. Germ. t. 9.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

bente Magiſtratu: ſimul quoque antiquum morem innovari deſiderat, quo Baptismi dies a quovis quotannis pie celebrari conſueverat: præcipit etiam Synodus, ut Confeſſarii non detecto ſed cooperto capite Sacramentalis abſolutionis ſententiam ferant, eos vero, qui horas Canonicas ſolum mentaliter recitant, ſuæ non ſatisfacere obligationi, declaravit Synodus. Eodem hoc anno Narbonæ in Occidania hujus Eccleſiæ Archiepiſcopus Synodum Provincialem habebat, cujus potiſſima decreta circa fidem & mores verſantur.

§. LXXXV.

Diſciplina Regularis in Monaſterio Portus Regii per Mariam Angelicam Arnaldinam reſtaurata.

Abregé de l'hiſt. de Port Royal.

Tam virtutum exemplis, quam antiquitate admodum celebris erat quondam Portus Regius Ordinis Ciſtercienſium Abbatia Capruſium prope, ſexto Pariſiis lapide diſſita, quam Anno Chriſti milleſimo ducenteſimo quarto pro duodecim Virginibus Odo de Sully Pariſienſis Epiſcopus fundaverat. Attamen exeunte Sæculo decimo ſexto hæ Moniales a priſtina vitæ Sanctimonia plurimum aberrabant, mundanæ vani-

vanitatis ſtudio Religioſæ ſolitudinis amorem penitus ſuffocante. Annus agebatur Salutis noſtræ ſexcenteſimus ſecundus ſupra milleſimum, quo Maria Angelica Arnaldina pro conſueto illius ævi more nonniſi duodennis in hujus Parthenonis Abbatiſſam ad Simonis Marionis Avi ſui preces ab Henrico IV. nominaretur, nondum ſeipſam regere edocta. Nihilominus decimum ſextum ætatis ſuæ annum egreſſa, cujusdam Monachi concione, quam de vitæ Religioſæ felicitate, & Regulæ S. Benedicti excellentia habebat, arcana quadam ac cæleſti mentis incitatione tam vehementer urgebatur, ut non modo vitam ſuam ad inſtituti leges componere, ſed & ſubditas ſibi Sanctimoniales ſenſim ad veterem diſciplinam revocare decerneret. Igitur nova rurſus votorum ſponſione ſeſe Deo devovet, omnes veſtium vanitates, victus & vitæ commoda, cunctasque mundi illecebras exulare jubet, & ſtraminea culcitra, cibisque eſurialibus contenta, anno priori Abbatiam arctiori clauſura munire incipit: ne vero ſuas Moniales Regulæ rigori haud aſſuetas nimium terreret, illas non mandato, ſed exemplo, monitis, fuſisque ad Deum precibus ad ſui imitationem pertrahere nititur: nec deerat pio huic conatui optatus

Sæc. XVII. A. C. 1600.

Sæc. XVII. A. C. 1609.

tus undique succeſſus; quippe ſenſim cunctæ intra quinquennii ſpatium ſilentii, jejunii, orationis, omniumque virtutum ſtudio ſplendeſcere, & pravarum conſuetudinum ſtirpes penitus exſcindere cernebantur. Hæc Ordinis Reſtauratio idem, quod omnibus piis exercitationibus commune eſt, fatum ſubibat, nonnullis eam velut Dei opus deprædicantibus, aliis tanquam Sectariæ novitatis partum reprobantibus. Obſtabat reſtauratæ huic diſciplinæ præprimis quidam Generalis Aſſiſtens, magnus quidem Venator, cetera tantus idiota, ut nequidem orationem Dominicam latino ſermone conceptam intelligeret. Patrocinabatur ex adverſo novæ huic Societati ipſemet Ordinis Generalis nomine Bucheratus, Vir prudentia, pietate & juſtitia longe ſpectatiſſimus, cujus impulſu & Mariæ Angelicæ ſtudio plura ejusmodi Aſceteria ad veterem diſciplinam, quæ ætatis vitio perculſa jacebat, reducebantur, in quibus SS. Benedicti & Bernardi fervor tamdiu reſloreſcere cernebatur, donec Abbas Sancyranus hujus Portus Regii Moderator evaſiſſet.

§. LXXXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1609.

§. LXXXVI.

Novum Virginum Anglicanarum Institutum a Jesuitissis longe diversum.

Originem hujus Instituti, cujus Sodales *Anglicanæ Virgines* nominantur, nonnulli a quadam Nobili Virgine Joanna Maria Warth, seu de Guardia tanquam prima Fundatrice perperam repetunt. Hæc in Anglia Nobilibus orta Parentibus, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto Audomaropolin Belgii urbem delata, in duobus D. Claræ Monasteriis Virginitatem Deo dicabat, inde vero egressa, currente hoc anno, cum se ad aliud vitæ genus vocatam crederet, ibidem proprio motu quemdam Virginum convictum aperuit, aliosque similes dein in aliis Belgii locis, necnon in Leodiensi, Trevirensi & Colonienſi urbibus constituit, eo fine, ut hæ Virgines passim in Angliam profecturæ, Protestantium conversioni insudarent, partim etiam alibi de Urbe in Urbem, de Regno in Regnum transmigraturæ, honestas puellas quasdam omni pietatis studio, literis & huic sexui & ætati accommodis laboribus imbuendi curam in se susciperent. Petiit etiam Maria de Warth anno Domini millesimo

Bullar. Magn. Bened. XIV, tom. 18. Hornbeck in exam. Bull. Urb. VIII. contra Jesuitiss.

Sæc. XVII. A. C. 1609. sexcentesimo vigesimo primo Romam, a Gregorio Papa XV. Instituti sui confirmationem impetratura: vehementer tamen eidem Procurator Cleri Anglicani, necnon postea Clesselius Cardinalis & Viennensis Episcopus allatis gravibus querelis vehementer obstiterunt, unde facto hujus Instituti examine Sacra Cardinalium negotiis Propagandæ fidei præpositorum Congregatio annuente Urbano VIII. Papa decrevit, ut Apostolicæ Sedis Nuntii præfatum Institutum, ejusque Domus omnino extirpari ac supprimi curarent. Cum vero prædictæ Virgines se a Jesuitis, & præcipue P. Gerardo Collegii Leodiensis Rectore directas esse jactitarent, atque ad ipsorum normam cuncta componere, in omnibus illos imitari, variosque Sodalitatis suæ gradus, & munia, imo & Præpositam Generalem, Rectricesque, non attento Sedis Apostolicæ Beneplacito instituere satagerent, ac propterea *Jesuitissæ* passim nuncuparentur, eapropter summus Pontifex Mutio Vitelleſco Jesuitarum Generali serio injunxit, ut omnibus suis Sociis districte inhiberet, ne se deinceps directioni quarumcunque Sanctimonialium immiscerent, aut eis leges vel Constitutiones præscribere præsumerent, eoquod ejusmodi directio a mente Sancti Igna-

Ignatii, ejusque Instituto plurimum abhorreret, notumque esset, quod hic idem Sanctus Fundator, cum Romam pro obtinenda Societatis suæ confirmatione adveniisset, atque pariter Elisabetha Rosella, ut cum aliis piis mulieribus sub Societatis Instituto ac Regimine convivendi facultatem obtineret, in Urbem se contuliisset, Sanctus Ignatius petierit, atque obtinuerit a Romano Pontifice, ut nullus Jesuita curam ac directionem Monialium ullo unquam tempore in se suscipere teneatur: quoniam vero præfatum Instituti caput minus religiose progressu temporis servatum fuit, excusatio petenda videtur ex benigna Ignatianæ mentis interpretatione de *ordinaria* directione, aut ex Præsulum mandatis, & petentium importunitate. Ceterum juxta S. Congregationis præceptum Audomaropoli, Leodii & Coloniæ Jesuitissarum Domus supprimebantur; ne vero Trevirensis Conventus idem fatum subiret, obstitit Cambiana, quæ se hujus Instituti Visitatricem a Maria de Warth Præposita Generali esse constitutam asserebat. Agebatur igitur tum de honore præfatæ Præpositæ, quæ etiam missis undique encyclicis literis suas sequaces admonuit, ne Papæ mandatis obtemperarent. Tandem vero Anno Incarnatio- Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1609

nis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo primo die decima tertia Januarii Urbanus VIII. edito diplomate, cujus ſuo loco mentio recurret, prætenſam hanc Jeſuitiſſarum Congregationem perpetuo abolevit, ſuppreſſisque omnibus earum officiis ipſam Mariam de Warth, quæ interim in Belgium ſe receperat, necnon etiam præfatam Cambianam in cuſtodiam dari juſſit, quæ ambæ poſtea Romam adductæ, ibidem in urbe loco carceris usque ad annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum ſeptimum detinebantur: Ex his igitur luculenter elucet, quod dicta Virgo Maria de Warth potius ſuppreſſi Jeſuitiſſarum Inſtituti Fundatrix exſtiterit, nullatenus autem novi illius earum Virginum, quæ *Anglicanæ* nuncupantur. Hæ enim primævum ſuum ortum trahunt a quibusdam Nobilibus Catholicis Virginibus, quæ ex Anglia, Patria ſua ſub idem ferme tempus odio Catholicæ Religionis, quæ ibidem vexationem patiebatur, expulſæ atque extorres in variis Germaniæ Urbibus liberaliter exceptæ fuerunt, ac ſub Ordinarii jurisdictione in communi viventes tam propriæ animarum ſaluti, quam etiam proximi utilitati vacare, puellisque, quæ ipſis erudiendæ tradebantur, inſtituendis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dis incumbere cæperunt, econtra autem Jesuitissæ, *specie salutis animarum promovendæ, opera permulta, sexus, & ingenii imbecillitati ac modestiæ muliebri, & Virginali præsertim pudori minime convenientia, & quæ Viri etiam Sacrarum literarum scientia, rerumque usu, vitæque innocentia spectatissimi, difficile admodum, & nonnisi magna circumspectione adhibita aggrediuntur, attentare & exercere consuevere.* Novum igitur hoc, atque a Jesuitissis longe diversum Institutum Christianæ Reipublicæ tam proficuum credebatur, ut sub Pontificatu Innocentii Papæ XII. circa annum salutis nostræ millesimum sexcentesimum nonagesimum tertium crebræ plurium Germaniæ Principum preces ad Sedem Apostolicam deferrentur, quibus novi hujus Instituti approbatio petebatur: Eapropter hujus rei cognitio a summo Pontifice Congregationi S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum demandata est, quæ etiam præfati Instituti Constitutiones mature discussas approbavit, earumque postea approbationem, reprobatis ceteris aliis Constitutionibus, Clemens XI. edito diplomate confirmavit, id efflagitante Maximiliano Emanuele Bavariæ Duce atque Electore, cujus Sereniſſimus Avus Maximilianus itidem Bavariæ Dux hasce Virgines in quibus-

Sæc. XVII. A. C. 1609.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

dam ditionis ſuæ urbibus præcipue Monachii exceperat.

§. LXXXVII.

Alberti Archiducis edicta pro tuenda Religione Catholica.

Merc. Gallobelg. t. 6. Annal. l. 3. & lib. 33.

Ineunte Menſe Januario anni poſt Chriſtum natum ſexcenteſimi decimi ſupra milleſimum Albertus Auſtriæ Archidux, ac Belgii Princeps, ut pro avito ſuo Religionis ſtudio fidem Catholicam ſartam ſervaret, ſuosque ſubditos ab omni hæreſis fermento præmuniret, ſalutaria ſane promulgabant edicta; cum enim poſt firmatas cum Fœderatis inducias non ſine animi ſui mœrore intelligeret, quod non pauci liberioris diſciplinæ ac novitatum ſtudioſi Antverpia, atque ex aliis Belgii Urbibus ad Calviniſtarum conciones confluerent, ne ex hac licentia Religioni Catholicæ detrimentum accederet, ſequens edictum hanc in ſententiam promulgari juſſit. „Cum ad noſtras aures pervenerit, a turbulentis quibusdam Conciones, & nocturna conventicula haberi, vocesque contumelioſas ad ſeducendos Catholicos ſpargi, hac in re noſtro deeſſe officio haud poſſumus, nec volumus, ſed jubemus, ut quicunque in Fœderatorum ditione habitant, vel commer-

„mercii aut quacunque alia de cauſſa Sæc. XVII.
„eo veniunt, tam a factis quam verbis, A. C. 1610.
„cantiunculis, diſputationibus, aliis-
„que omnibus ad ſcandalum & offen-
„ſionem Religionis Catholicæ tendenti-
„bus, præprimis in cætibus illis tam in
„ipſorum Regionibus quam extra ab-
„ſtineant, conſtituta arbitraria pœna
„in delinquentes pro delicti ratione:
„Interim tamen Unitarum Provincia-
„rum ſubditis eam permittimus liberta-
„tem, qnæ octavo induciarum articulo
„ipſis conceſſa eſt, dummodo ex præ-
„ſcripto ſe gerant. Præterea vi arti-
„culi vigeſimi octavi omnibus, qui vo-
„lunt, ex Unitis Provinciis in ipſorum
„ditionem dominium transferendi po-
„teſtatem facimus, ea lege, ut Catho-
„lice ibi vivant, & legibus ac Magiſtra-
„tibus obtemperent: qui vero aliam,
„quam Catholicam Religionem publice
„profiteri auſus fuerit, tanquam indu-
„ciarum, pacisque publicæ transgreſ-
„ſor plectatur.„

Alio etiam edicto die vigeſima no-na Januarii promulgato idem Albertus ſevere inhibuit, ne in ejus ditionem libri, tractatus hæretici, cantilenæ, vel verſus blasphemiis, falſisque doctri-nis pleni, ac Catholicæ Religioni plane contrarii inveherentur, eapropter quos-dam deputabat, qui merces allatas

Sæc. XVII. A. C. 1610.

luſtrentur, & ſi quos ejusmodi libros repererint, illos publice comburant, inflicta illis, qui ejusmodi libellos attulerint, pœna arbitraria, eos vero, qui clam tales tractatus, vel cantilenas invexerint, flagris cædi, perpetuo proſcribi, & ſi reverſi fuerint, ſuſpendio plecti jubebat, Parochis quoque & Concionatoribus injungens, ut Auditores ſuos ſerio ab ejusmodi contagioſis libellislegendis abſterreant. Ceterum quam neceſſaria fuerit ejusmodi edicti ſeveritas, Lector ex præſentium temporum iniquitate diſpiciet.

§. LXXXVIII.

Maurorum Hiſpaniam incolentium perfidia.

Ferreras hiſt. Hiſp. cont. t. 11. cap. 2. Calmet Hiſt. Univerſ. lib. 153.

Jam ſæculo octavo Mauri ſeu Africæ Mahometani Hiſpaniam invaſerant, quos tandem Ferdinandus Rex Catholicus, Granata in ſuam poteſtatem redacta, ſuo ſubdebat imperio, ſub quo tamen illi, qui in Hiſpaniis remanſerant, nonniſi armorum vi tanquam mancipia contineri poterant: cum autem progreſſu temporis nec fidelitatis ſuo Regi juratæ religio, nec fidei Catholicæ ſanctitas, quam mala fide ſuſceptam coacti profitebantur, illos a perfidis abſterreret conſiliis, hinc priſtinæ libertatis

tatis avidi, Sacræque Inquisitionis vigilantiam pertæsi ad Mahometis superstitionem cordibus eorum implantatam excusso jugo reverti sæpius tentabant. Eruperant etiam jam dudum, & adhuc indies invalescebant haud obscura clandestini cum Turcis consilii indicia: insolitis quoque lætitiæ signis excipiebant damna annue Hispanis illata ab Algerianis & Tunetanis Piratis, quibus sedulo Hispanarum navium adventus prodebant: Præter Mauros & Britannos insuper Henricum IV. Franciæ Regem, missis ad eum Deputatis, in Regis sui ejusque Regnorum interitum sollicitabant, ac denique, quod rei caput erat, sacrilega temeritate fidem ac quævis sacra profanabant: Templum enim, & Sacramenta externo ritu frequentantes, domi interiusque Mahometis legem colebant, prolesque suas Aquâ lustrali tinctas aut circumcidebant, aut subdole Baptismo subtrahebant: Sumpta quoque Sacrâ Synaxi Hostiam ore extractam domi horrendum in modum violabant; non pauci delusa Sacerdotis Catholici sollicitudine inter Mahometanæ Sectæ contestationes obibant, atque infirmi eluctato morbi periculo fidem Catholicam, quam Inquisitionis metu profitebantur, palam ejurabant: alii ob detectam ejusmodi perfidiam ad capitis

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

capitis ſupplicium damnati, Sacrisque Eccleſiæ Sacramentis præmuniti, quamprimum in ſuorum popularium conſpectum venerant, elata voce ſe veros Mahometis Sectatores eſſe proclamabant, non ſine ingenti Sacerdotum adſtantium confuſione, & Catholicorum mœrore; Non paucos etiam ex Catholicis aut doloſe circumveniebant, aut itinerantes deprædabantur, vel omnino in fidei, nationisque odium trucidabant. Inveterata tot malorum corruptio omne ſanationis remedium eludebat, quocirca tam Eccleſiaſtici quam profani Magiſtratus jamjam Philippo II. Regi proponebant, putridis, ac Reipublicæ tantopere nocivis membris tandem præſecandis ferro profundius penetraturo opus eſſe. Aſt tum proprii commodi ſpes magis quam boni publici, fideique utilitas prævaluiſſe videbatur, quamvis jam tunc Sanctus Ludovicus Bertrandus de Moriſcorum, qui in Valentiæ regno degebant, perfidia Regem ſæpius hortatus, ſuam quoque hac de re ſententiam, transmiſſa ad Ducem de Najera Proregem epiſtola, vehementi calamo expoſuiſſet. Tandem vero regnante Philippo III. Joannes de Ribera Valentinus Archiepiſcopus necnon Toletanus Cardinalis Lermæum Ducem ſuarum rationum pondere eo inclinabant,

bant, ut hic rem apud Regem fortiter urgere decerneret. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. LXXXIX.

De Maurorum ejectione in Regis Senatu deliberatum.

Interim ipsemet Valentinus Archiepiscopus non modo Philippum Regem iterato de Morisсorum, uti vocabantur, ejectione admonebat, sed etiam missо Romam Franciſco de Queſada Paulum V. Papam deſuper conſultabat, a quo etiam in ſuo firmabatur propoſito. Hæc edoctus Rex convocatis, qui ei a ſecretis erant, Viris integerrimis, necnon accitis Theologorum longe celeberrimis duo hæc capita maturæ deliberationi ſubjicienda eis commiſit, & quidem primo, an Moriſcorum ejectio Reipublicæ interſit II. utrum id ſalva conſcientia fieri queat? Diverſi in diverſas abiere ſententias, Politicis funeſta exin damna, ingensque ærarii Regii detrimentum præſagientibus, Eccleſiaſticis vero Religionis diſpendium; imminens Regni æternæque ſalutis periculum, necnon læſas conſcientiæ leges exaggerantibus. His rationum momentis juxta affectuum varietatem in utramque partem diu ventilatis Rex denuo Theologis ſuis tres quæſtiones omnino deci-

Mercur. Gallobelg. lib. 33. Hiſt. mem. da Aleſſ. Ziliolo l. 10.

Sæc. XVII. A. C. 1610. decidendas propoſuit, inter quas prima erat, An Rex ſalvo jure Moriſcos ſuis bonis ſpoliare valeat. II. Utrum eos tanquam hæreticos & Apoſtatas punire poſſit III. An tot homines in Africam remittere valeat, ubi tamen certo Mahometem palam profeſſuri eſſent: Ad primum reſponderunt Theologi, Regi integrum eſſe, eos tanquam ſeditionis ac perduellionis reos bonorum proſcriptione punire. Alteram quæſtionem expediebant Theologi aſſerentes, primos Moriſcos non vi ad fidem Catholicam fuiſſe compulſos, ſed ejus arbitrio fuiſſe relictum, vel Mahometem ejurare, vel Regno excedere, proin eos, qui remanſerunt, ac potiori jure eorum Filios, Baptismo ac fide ſemel ſuſcepta nunc vero relicta, hæreticorum pœnis ſubjacere: Tertio denique reſpondebant, ſecurius eſſe, hoſce rebelles perverſæ ſuæ voluntati relinquere, quam fidos ſubditos Chriſtianos ex continuata cum Moriſcis Societate præſentaneo ſeductionis periculo exponere, præſertim cum de Maurorum converſione actum eſſet. Obſtabant tamen Valentini Regni Ordines, Regi exponentes, Maurorum ejectione agros, vineasque in horrida deſerta converti, Mercatorum officinas operariis deſtitui, ac proin com-

commercium (familiare illud hæreſes invehendi medium) intercludi. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. XL.

Maurorum ejectio a Rege decreta.

Ponderatis hiſce rationibus ultro citroque propoſitis. Philippus Rex Religionis tuendæ ſtudioſiſſimus ad præcavenda tot ſcandala, ſacrilegia, atque aſſiduas Divinæ legis profanationes, Mauros omnino Regno expellendos eſſe ad extremum decrevit, habita potius Eccleſiæ, & conſcientiæ, quam privati commodi ratione; non ignorabat equidem, e tot hominum millibus, ſi retinerentur, ingens tributorum, Regii fiſci ac Hiſpanici ærarii compendium ſperari poſſe, ſi vero pellerentur, detrimentum ſequi, nihilominus ſartæ tectæ conſervandæ Religionis Studio, quo ardebat, prævalente, unaomnes in Mauritaniam transmarinam propellere ſtatuit: ne vero Ottomani ad ferendas Mauris ſuppetias ejusdem ſuperſtitionis Societate pellecti accurrerent, Rex omnem, quam ejus prudentia depoſcebat, cautelam adhibuit, vicinas maris oras valida claſſe, urbes maritimas, montes & via-

Calmet l. c. Jacob. Bleda defenſ. fid. contra Moriſcos.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

& viarum anguſtias numeroſo milite obſidens. His ita provide diſpoſitis Rex Valentiæ, aliisque ejusdem Regni urbibus edictum ſuum promulgari juſſit, quo præceptum, I. ut Mauri omnes intra tridui ſpatium bonis ſuis, quantum lacertis imponere poſſent, ſecum aſportatis ſine ulla offenſione, convitio aut contumelia navigiis in Africam transferantur, omnibus ad iter conficiendum largiter ſuppeditandis. II. Eorum bona immobilia illis Proceribus, quibus ſubjecti erant, cedant, ſi vero ea igne combuſſerint, vel alio pacto malitioſe devaſtaverint, aut ipſi in fuga deprehenſi inſequentibus reſtiterint, morte plectantur. III. Ex centum familiis ſex unacum uxoribus ac filiis pro terræ cultura aliisque operibus remaneant. IV. Idem etiam concedatur infantibus ſextum ætatis annum nondum egreſſis: Si vero Pater profeſſione Chriſtianus, ac ſenex, Mater vero de Maurorum ſecta, ea expulſa Parens cum ſuis prolibus reſervetur, & ſic econtrario. V. Omnes autem, quos vere Chriſtianos eſſe, teſtimonium Epiſcopi comprobat, in Regno impune habitare pergant. VI. Chriſtiani vero, qui quosdam occultaverint Mauros, triremium ſupplicio caſtigentur. Percepto hoc Regis mandato Mauri ſera nimis pœnitentia ducti expul-

expulsionis sententiam in genua prostrati revocari petebant, pollicitatione facta, quod tricies centena aureorum millia, dummodo Mahometanæ sectæ libertate uti permitterentur, dono dare, novasque turres in oræ maritimæ defensionem erigere vellent: Spondebant insuper, quod quatuor triremibus suo ære instructis Piratas continere, bello insequi, captosque ab eis Hispanos lytro redimere parati essent. Cum autem nec Christi Ecclesiæ, nec Regi suo fidelitatem promitterent, nec eam, etsi promisissent, se servaturos, sperari posset, Rex spretis eorum oblatis in sua perstitit sententia: id tamen eorum precibus datum, ut eis bona immobilia clam vendere liceret, & præfixum excedendi tempus ad viginti dies extenderetur. Igitur ceteris primi ex Gandiæ Ducatu Hispanis & Neapolitanis navibus impositi Oranum Africæ urbem transferuntur, quos subinde reliqui sequebantur: Repertus est gentis illius numerus ad novies centenum millium facile summam excurrens. Ex his viginti quinque millia instigante Mellinio Sequeira Morisco, Viro ad quævis audenda projecto, arma contra Hispanos sumpsere, attamen desideratis suorum tribus millibus sese victorum arbitrio relinquere coacti sunt: tandem vero reli-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

qui Mauri ex Granata, Murcia, Andaluſia, Arragonia & Catalaunia, aliisque Hiſpaniæ Regnis, & oppidis expulſi, pari ſorte in Africam translati ſunt, quos inter non pauci bonis ſpoliati, ab Arabibus trucidati, vel diverſas in terras, inſuetosque ſibi populos ejecti morbis, fame & mille moriendi viis interierunt, omnes ferme ubique male habiti, a Chriſtianis rejecti tanquam infideles & Apoſtatæ, ab infidelibus tanquam Chriſtiani. Ridiculum ſane eſt, quod Hæterodoxorum potiſſimi hanc Maurorum ejectionem velut iniquiſſimam Hiſpanis exprobrent, & liberam Mahometanæ ſuperſtitionis profeſſionem hiſce ſeditioſis impune concedendam fuiſſe aſſerant, cum tamen ipſi Catholicis publicum fidei ſuæ cultum in ſuis ditionibus inhibere, eosque e ſuo gremio propellere omnibus viribus nitantur. Ceterum Damianus a Fonſeca edito Romæ libro, cui titulus: *juſta Moriſcorum ejectio ex Hiſpania*, Philippum III. Regem egregie vindicabat, hujusque expulſionis æquitatem luculenter demonſtrabat.

§. XCI.

Leopoldi Archiducis exercitus a Juliacenſis Ducatus Competitoribus profligatus.

Hæc

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Hæc dum interim in Hiſpania gerebantur, Principes de Juliacenſi Comitatu contendentes Leopoldum Archiducem Cæſaris Delegatum opprimere toto ſtudio adlaborabant. Hinc die nona Januarii Gleſſam arcem, quam præſidio firmaverat, necnon Sleidenum oppidum armorum vi eripuere, capto Mansfeldio Comite, qui illud propugnaverat. Non multo poſt Fecialem Cæſareum, qui Imperatoris mandata affigere juſſus erat, ablatis, quas ſecum habebat literis, non ſine maximo Cæſaris contemptu captivum abducere attentarunt: Præterea fœdus, vi cujus anno priori mutuum inter ſe auxilium Tremoniæ polliciti ſunt, non modo hoc anno die vigeſima ſeptima Januari Halæ Suecorum confirmarunt, ſed etiam undecima Februarii die cum Henrico IV. Gallorum Rege pro conſervanda Juliacenſi poſſeſſione novam armorum ſocietatem concluſerunt, Leopoldo Archiduce interim die octava ejusdem Menſis Calcoſiam arcem occupante, quam tamen paulopoſt Solmenſis Comes deditione facta recuperans, Bredenbendiam arcem cingere cæpit, licet hanc obſidionem non ſine magna ſuorum clade ſolvere coactus eſſet. Tum vero in Leopoldum omnia Proteſtantium arma fuere converſa, ac quidem vige-

Merc. Gallobelg. l. 34. pag. 171.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

sima quarta Martii die universus Fœderatorum exercitus copias in diæcesi Argentinensi pro Leopoldo conscriptas dissipabat, Anhaltinus quoque Princeps & Henricus Nassovius ejusdem Archiducis milites inopinata vi oppressos in fugam agebant, belloque redintegrato uniti Principes Dachsteinium, Moltisheimium, aliasque urbes, qua vi qua deditione capiebant. Convenerant interea fœderati Principes Heilbrunnæ, & se pro libertate sua pugnaturos denuo decreverunt, necnon Catholicis atque Ecclesiasticis, dummodo se eis non opponerent, sed pro libitu se omnibus bonis spoliari permitterent, securitatem spondebant, secus eos suis proventibus privaturos, & velut hostes omnibus modis insectaturos minitabantur: Equidem Dux Lotharingius & Argentinenses Status conventu Hagenoæ habito adversus hostiles eorum machinationes reclamabant; incassum tamen, Fœderatis prius Leopoldi copias ex hac Diæcesi dimitti arrogantius petentibus: unde populationibus & mutuis militum excursionibus hæc Diæcesis misere vastabatur: Promulgatur Cæsaris mandatum de revocando Principum exercitu: ast illud publice affixum petulanter dilaceratum est. Indicitur denuo Coloniæ partium conventus, tentatur quoque utrin-

utrinque Reconciliatio, ea tamen lege, ut Principes interim usurpatis cederent, & omnia in pristinum, quo obeunte Joanne Guilielmo Duce fuissent, statum restituerent: Verum Fœderatorum delegatis id non modo acceptare recusantibus, sed & Juliacensem arcem sibi tradi, omnibus modis urgentibus, totus conatus in irritum cecidit: Hortabatur rursus Cæsar Principes variis mandatis, ut possessione cederent, hi tamen a Cæsare tanquam perperam edocto ad melius instruendum provocantes, ea, quæ vi ceperant, Gallorum, Belgarumque ope tueri nitebantur: Præterea Ludovicus Archidux Pragam concessit, ejusque opera in conventu Principum quorumdam, atque Electorum Mense Majo de compositione caussæ Juliacensis deliberatum est, ibidemque nonnulli constituti sunt Cæsaris Deputati, qui unacum quibusdam Imperii Principibus caussam dijudicarent.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. XCII.

Juliacum Neoburgico & Brandeburgico Principibus vindicatum.

Verum Protestantes omnem amicæ compositionis viam respuebant, unice Cæsaris auctoritatem imminuere, Domusque Austriacæ potentiam frangere

Merc. Gallobelg. ann. tom. 6. l. 3. Carafa comm. de Germ. p. 42.

Sæc. XVII A. C 1610.

gere intenti: Eo animo in nupero, ut memoravimus, Hallenſi conventu, ad quem etiam Henricus IV. Boiſiſſium Legatum decreverat, literas ad Imperatorem mittebant, inter commentitia ipſorum gravamina exhibentes, quod Donawertha nondum eſſet reſtituta, nec *proceſſus*, ut vocant, *aulici* aboliti: minas quoque addebant, ſe neceſſitate adactos, ſi his malis remedium non afferretur, arma ſumpturos. Ne vero res in ſolis minis hæſiſſe videretur, Chriſtianus Anhaltinus Princeps cum Brandeburgico & Neoburgico Grimlingshuſium conceſſit, ut trajecto inde Rheno Juliacenſem obſidionem auſpicaretur, pro ſummo imperio poſtulans, ut Colonienſes exercitum, quem pro civitatis ſuæ defenſione conſcripſerant, ſtatim dimitterent, & Proteſtantibus Templum, ac ſectæ ſuæ libertatem concederent: his vero, ſe id ſine Cæſaris & Romani Pontificis auctoritate contra Imperii leges permittere non poſſe reponentibus, die vigeſima quinta Julii Mauritius Naſſoviæ Comes cum valido milite Noveſium contendit, motisque inde caſtris Juliacum obſidione cinxit, ac præprimis tria exteriora urbis propugnacula, non tamen ſine damno & ſuorum ſanguine expugnavit: Die tandem decima quinta Auguſti Francici Regis

Londorp. tom. I. l. I. c. 16. p. 87. Mem. de Juliac. pag. 82.

Regis copiæ in caſtra Proteſtantium ad- Sæc. XVII.
venerant, ductore Caſtræo Mareſcallo, A. C. 1610.
quem, cum transeundo Coloniam ingrederetur, Nuntius Pontificius hortabatur, ut cum in Catholicæ Religionis detrimentum, & Cæſaris contemptum hoc bellum eſſet excitatum, in ferendo hæreticis auxilio haud ultra progrederetur: ipſe vero ſe mandato Regis urgeri reſpondit, etſi vel Romam usque, exercitus eſſet deducendus. Interim Mauritius foſſa jam maximam partem repleta, actis cuniculis, propiusque admotis belli tormentis arcem Juliacenſem decuſſa & nudata jam magna mœnium parte ad deditionem compulit, præſcriptis hiſce legibus. I. Eccleſiaſticis omnibus in patrocinium acceptis, nihil circa Religionem Catholicam immutetur, ſed illius libertas indigenis ſimul & exteris ſit. II. Principibus omnis belli apparatus, literæ, & monumenta ad oppidum & arcem pertinentia omnino ſalva tradantur. III. Gubernator & Præſidiarii cum armis, equis, omnibusque impedimentis, quocunque velint, diſcedant, explicatis vexillis inſtructi. IV. Civibus ſua privilegia atque immunitates ſalvæ remaneant. Ita demum Juliacenſis Ducatus Metropolis quinque circiter hebdomadum ſpatio expugnata eſt, quo comperto mox Co-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

loniæ die quinta Septembris de componendo Juliacenſi negotio Conventus habebatur, in quo Moguntinus & Colonienſis Electores, Maximilianus & Ferdinandus Auſtriæ Archiduces, Brunsvicenſis Dux, Haſſiæ Landgravius, necnon duo Cæſaris Oratores, ac Alberti Auſtriaci Legati poſtulabant, ut Principes Juliacum uſurpantes ſeſe Judicio Cæſareo ſubmitterent. His vero parere recuſantibus, re infecta diſceſſum eſt. Accedebant his poſtea *Evangelicæ*, ut vocabatur, unionis Principes, publicoque ſcripto cauſſas, cur ſe Juliacenſi negotio immiſcerent, exponebant, id tamen, ſicut & ipſa eorum unio, Saxoniæ Electori, & Principibus Lutheranis minime probabatur: Chriſtianus enim Saxoniæ Elector ægre ferebat, quod hi Fœderati Brandeburgico Electori in cauſſa Juliacenſi faverent, quocirca tam ipſe quam Henricus Julius Brunsvicenſis & Ludovicus Haſſiæ Landgravius Pragæ datis vigeſima ſecunda Julii literis Norimbergenſes, Ulmenſes, atque Argentoratenſes ab hac unione dehortabantur. Ceterum Rudolphus Imperator Electorem Saxoniæ, ejusque fratres & Agnatos, quos ceteri Principes vi excluſerant, in Juliacenſi Ducatu inveſtivit, ſalvo tamen jure aliorum.

§. XCIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1610.

§. XCIII.

Pax inter Catholicos & Unito-Proteſtantes Monachii ſtabilita.

Hujus belli occaſione Unito-Proteſtantes ſub auſpiciis Friderici Palatini Electoris Catholicas ubique ditiones vexabant, & quidem Anhaltinus Princeps Reckemii prope Trajectum ad Moſam incenſo Virginum monaſterio, Colonienſis, Leodienſis imo & Brabantinæ Regionis incolas graviſſimis affecerat injuriis, alii quoque Principes, qui ſe *Correſpondentes* dicebant, quæſito militem Leopoldinum repellendi obtentu, in Epiſcopatum Spirenſem, Wormatienſem, Argentinenſem, Moguntinum, univerſumque Clerum injurii ad eorumdem exterminium conjuraſſe videbantur. Pariter in agro Herbipolenſi & Bambergenſi pecuniam non a ſubditis modo, ſed ab ipſo etiam Herbipolenſi Principe & Epiſcopo, quem iter agentem nummisque ſpoliatum violaverant, extorquere auſi ſunt. His de injuriis a Joanne Swicardo Moguntinenſi Electore, & Maximiliano Bavariæ Duce, cui contra eos executio a Cæſare fuerat demandata, paterne moniti, cum nomine Catholici fœderis parata arcendis hiſce violentiis ſubſidia cernerent,

Caraſa l. c. Annal. Boici Adizr. t. 3. part. 3. l. 2. Fridens tract. Monach. 1613. Mem. Gallobelg. t. 6. l. 4. p. 615.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

per ſuos Legatos die decima quarta Octobris Monachii rem cum Bavaro Duce ſic componebant, ut utrinque ab omni hoſtilitatis genere abſtinere, mutuam amicitiam fovere, & militem, niſi quantum ad communem defenſionem neceſſe foret, dimittere velint, juliacenſi diſſidio penes ſuos authores relicto.

§. XCIV.

Alii tumultus occaſione hujus belli a Proteſtantibus præcipue Aquisgranenſibus ſuſcitati.

Carafa l. c. pag. 46. Merc. Gallobelg. l. 33. & 34. Khevenhill. tom. 7. p. 383. Londorp. ſuppl. tom. 1. pag. 619.

Sub idem tempus Alemariæ oppido ſexta leuca Harlemio diſſito, cum de Magiſtratu creando diſſenſio orta eſſet, cives, quos *ſagittarios* vocant, acceptis armis curiam occuparant, ablatisque urbis clavibus Ordines eo adegerant, ut Magiſtratum exauctorare, novumque conſtituere cogerentur. Eandem quoque ob cauſſam Leovardiæ cives effractis foribus Magiſtratum Curia expulere, novo in ipſius locum ſubrogato: longe periculoſior autem tumultus Ultrajecti excitabatur, ubi cives armati omnes urbis aditus occuparunt, veteremque Magiſtratum itidem totum abrogantes, novum ſuffecere, miſſis ad Mauritium Naſſovium Comitem Deputatis,

tatis, qui hæc sibi postulata concedi peterent. I. Mutato universo Magistratu, vectigalia quædam & exactiones tollantur. II. Omnes tam ex Nobilitate, quam Ecclesiastico Ordine, nulla habita Religionis ratione, ad Ordinum comitia vocentur, & id genus complura, quibus denegatis ac Mauritii, qui cives Magistratui reconciliaturus undecima Februarii die advenerat, elusis conatibus, expulsisque Magistratibus Ultrajectenses denuo arma sumpserunt, violentia extorsuri, quod precibus, minisque haud possent: cum autem urbis suæ obsidendæ periculum sibi a suismet Confœderatis, imminere cernerent, instituto colloquio in gratiam redierunt, quamvis postea jam contracta tumultuandi consuetudine rursus ad atrociora prolaberentur. Horum exempla secuti Aquisgranenses Novatorum studiis addicti tumultuare cœperant, occasione inde arrepta, quod ex Cæsareæ Majestatis decreto civibus nonnisi Catholicæ Religionis usus esset permissus; cum vero nihilominus non pauci ad Protestantium conciones accederent, Senatus levem mulctam hujus Decreti transgressoribus imposuit, eam vero præfracte solvere recusantes urbe cum suis excedere jussit. Id cum in civitate innotuisset, ex Sectariis circiter ducenti velut

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

velut in furias acti ad Curiam advolarunt: Consul vero, quod rei suberat, suspicatus, mox Curiæ cancellis occludi jussis, eis significari præcepit, ut vel scriptotenus, vel eorum pauci duntaxat, quid vellent, exponerent, hi vero se januam vi effracturos minitantur, totoque impetu irruentes exclamant: quisque cum armis suis præsto esset: mox omnes suæ sectæ socii, ex officinis operarii, ex domibus incolæ turmatim confluunt, armatique Consulem, ceterosque Magistratus contumeliosis verbis incessunt, vociferantes, se posthac non passuros, ut ita vexarentur, atque omnino velle, ut ob edicti transgressionem captivi statim liberarentur; idque Principes Juliacum possidentes literis suis mandasse. Alii exclamabant, quid opus est id a Senatu petere, cum ipsimet eo invito illos e custodia liberare possimus. Adeo non preces, & Consulum promissa hosce sectæ suæ fanatismo abreptos placare poterant, ut etiam armati Quæstorem & Syndicum velut captivos usque ad horam nonam vespertinam in Curia detinerent, ablatisque clavibus tres Jesuitas, qui domum revertebantur, exoneratis sclopetis impeterent, atque ad vicinam domum confugientes tanto furore insequerentur, ut etiam per fores & fenestras in eos jacu-

jaculari non dubitarent. Insuper altera die sexta Julii effracta Collegii porta Patres, quotquot reperire poterant, uno etiam graviter vulnerato, per plateas raptant, vociferantes: *Ecce hic Cæsar venit, ecce Antichristum, ecce Leopoldum, ecce Cæsareum Fecialem!* Nondum hisce contumeliis Cæsareæ Majestati illatis satures, ulterius suum odium in Jesuitas exerrere pergebant; cum enim quidam ex Protestantibus moderatiores compendii via eos per cæmeterium furentium insaniæ subducere niterentur, *nequaquam*, exclamabant, *nebulones hos & fures per locum Sacrum ducite, ne locus sacer profanetur.* Quo dicto illos in Curiam vi pertractos, exprimi vix potest, quantis contumeliis, irrisionibus, imo & colaphis affecerint, mortem ipsis etiam interminantes, eosque ex uno conclavi in aliud raptantes. Reliqui absumptis in Collegio esculentis & poculentis in Templo Statuas dejecerunt, ac sclopetis & ensibus obvios quosque trucidarunt, eorum quidam induta casula, hostiaque sublata *Dominus vobiscum* per ludibrium intonuit, ceteris respondentibus: *quisquis bibere & comedere velit, adsit:* hostias quoque, etsi non consecratas in terram projecerunt, ipsos quoque libros in Bibliotheca maximam partem dilacerarunt; tandem proculcatis

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

catis omnibus Divinis, humanisque legibus Consules & Senatum Catholicum armata manu deturbarunt, usurpatis Reipublicæ gubernaculis postulantes. I. Ut sententia contra cives, qui hæreticæ concioni interfuere, lata revocetur. II. Jesuitæ urbe pellantur. III. Liberum sectæ suæ exercitium concedatur. IV. Etiam Protestantes in Senatum cooptentur. V. Ob dicteria in Papam effusa proscripti restituantur. Ad hæc postulata, cum Magistratus Cæsaris voluntatem esse explorandam diceret, hi velut rabidi canes sumptis armis urbis portas, omnesque aditus sedulo obsederunt, missisque undique Deputatis inhumanam suam proterviam palliare sategerunt. Sequenti anno vicini Electores ac Principes per Legatos suos tumultuantibus hisce civibus sceleris enormitatem ob oculos ponere, eosque ad officium reducere nitebantur; ast hi tum magis impotentibus furiis tumultuari cæperant, accersitisque magno numero suæ sectæ militibus omnes urbis proventus ad exequenda sua consilia sibi vendicarunt: Non multo post Cæsaris Delegati, necnon Principum Juliacensium, Brabantiæ & Galliarum Regis Oratores hunc tumultum, irrito tamen successu, sedare adlaborabant: Ceterum de hujus seditionis exitu

exitu sermo in Historiæ progressu redibit. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. XCV.

Lutheranæ Sectæ exercitium plebæis in Austria permissum.

Paulopost Protestantium per Austriam legati a Matthia Hungariæ Rege importune postulabant, ut liberum sectæ suæ exercitium olim sub Maximiliano II. certis conditionibus *duntaxat* Proceribus indultum, quarto etiam seu plæbeio Statui concederet: id cum negatum fuisset, operam & auxilia Hungarorum & Moravorum, aliarumque Provinciarum implorarunt, quibus tamen Matthias die vigesima prima Februarii Scriptotenus per Georgium Tursonem Hungariæ Palatinum hæc respondit: „Volo, „ut civitates & Vici omnes quatuor istis „Statibus adnumerentur, & pro plebeio statu habeantur, præcipio autem, „ut Catholici ab Augustanæ Confessioni „addictis, & vicissim hi ab illis in Re„ligionis suæ exercitio nullatenus tur„bentur, sed pax & concordia utrinque „colatur.„ His die secunda Martii a Rege firmatis, ac palam Viennæ prælectis, Ordines se ad authoritatis Regiæ conservationem, pacisque & Salutis

Carafa Comm. de Germ. Sacr. Merc. t. 6. p. 531. l. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

lutis publicæ propagationem omne ſtudium impenſuros teſtati ſunt.

§. XCVI.

Inſidiæ in Gabrielis Bathorii vitam ſtructæ.

Merc. l. c. Han. Hiſt. Hung. Scripta Soc. Germ. de variis reb. pag. 310.

Ineunte Menſe Aprili nonnulli Nobiles in Tranſylvania adverſus Gabrielem Bathorium hujus Regionis Principem conſpirabant, tempeſtive autem detecto eorum conſilio Princeps, cum ex præſentiſſimo vitæ periculo ſeſe expediiſſet, præcipuos ſeditionis Authores partim extremo ſupplicio, partim perpetuo exilio ac bonorum proſcriptione mulctabat, moxque datis ad Turſonem Hungariæ Palatinum literis, cum eorum quosdam in Hungariam auffugiſſe noſſet, eos comprehendi juſſerat, ne quid exitiale ibidem etiam occulto Jeſuitarum inſtinctu, & manifeſto erga Religionem odio molirentur: Hæc perſcripſerat Bathorius, qui certe, quod a Jeſuitis jam Tranſylvania ante biennium pulſis timeret, non habebat, ſed potius omnis in ſe averſionis fomitem propria ſua crudelitate, & effræni libidine ipſus accenderat. Quam vero ob cauſſam Societatis Patres ex Tranſylvania pulſi fuiſſent, Claudius Aquaviva ſupremus præfatæ Societatis Moderator

tor in sua ad Ferdinandum Alberum in Germania Superiori Provincialem epistola his verbis exposuit: *Objicitur etiam Transylvania, quasi nostra culpa inde ejecti simus; de quo quidem fuit hic Romæ aliquis rumor, ut solet, nostros ideo expulsos, quia deprehensi essent, velle regnum tradere Principibus externis. Certe hæretici ipsi, cum in comitiis illis omnia contra nos inquirerent, de hoc quidem nec verbum fecerunt, sed de sola fidei caussa, & quod nimis promoveremus Pontificis auctoritatem, ad quod confirmandum protulisse ajunt orationem ab uno e nostris habitam in funere Gregorii. Quin etiam ipse Princeps Transylvaniæ in ipso nostrorum discessu honorificum iis diploma dedit, quo testimonium ferebat de eorum virtute, & integritate, ejusque testimonii exemplum apud nos est. Hæc R. Vestræ exponere volui, ut ipsa sciret, & ut rationem reddere posset, cum res postularet. Ceterum hæc apud se secreta servet, nisi ubi viderit opus esse; nostris enim non est, cur communicentur.* Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. XCVII.

Expeditio bellica Henrici IV. Galliarum Regis in Italia & Germania.

Interim Henricus IV. Galliarum Rex Majestatis suæ gloriam, Regnique fines latius protendendi cupiditate accen- *Nicol. Rigault Suite de l'hist. de Thou l. 3. pag. 278.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

census, ex æmulis suis præcipuos, Rudolphum Cæsarem, & Philippum III. Hispaniæ Regem propriis & fœderatorum armis impetendi consilia dudum volutabat. Hanc in rem per Boisisium Oratorem suum Fœderatis Protestantibus Hallæ congregatis exponebat, quod nunquam securi essent, quamdiu Imperii Romani dignitas penes Domum Austriacam foret, quam tamen hoc diademate spoliare haud possent, quamdiu Hispaniæ Rex & Belgii Archiduces tam validas in Italia & Germania urbes possessuri essent, quarum ope omnes Electores coercere, atque in unionis Evangelicæ odium Juliacensem Ducatum & Fœderatorum Principum ditiones invadere valerent: Satagerent itaque Imperium ad aliam devolvere domum, ipse vero Rex sub obtentu Juliacensis dissidii urbes ad Mosam sitas Hispano & Archiducibus erepturus, ipsum etiam Angliæ Regem ad armorum societatem sollicitaturus esset. Præterea Sabaudiæ Ducem proposito inter Regis Filiam & Ducis Filium connubio pellectum sollicitabat, ut in Italia Hispaniæ Regem bello premeret, suas ei adjuncturus copias.

§. XCVIII.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. XCVIII.

Indignatio Regis contra Hiſpanum propter Condæum Principem.

Hunc in finem Henricus Rex in Germaniam & Italiam præprimis arma ſua inferre feſtinabat, incitante eum, ut fertur, indignatione in Philippum III. Hiſpaniæ Regem exinde concepta, quod hic Condæo Principi aſylum Mediolani conceſſiſſet. Erat hic Princeps paucis ante Menſibus Carolinæ Margarithæ Montmorentiæ, fœminæ ob formæ dignitatem notiſſimæ, connubio junctus: Dominabatur eo tempore in Regis aula furtivi amoris licentia, cujus formido facile novo ſponſo ſuſpicionem Corrivalis ingerebat, quæ magis aucta erat viſis literis haud incogniti Proci, cujus potentia ac Majeſtas ſubdito de injuria expoſtulandi libertatem inhibuit, expeditam vero id, quod vita carius erat, rapiendi viam Amatori aperuit. Enimvero novam ſponſam, ne thalami Sanctitatem, fidemque violaret, honeſtatis amor retrahebat, ut tamen a potentiſſimo Rege, quem fors non admodum diligebat, ſaltem diligeretur, eique placeret, incitabat illam tantæ dignationis ambitio, licet eam adhuc rationis lupato regere conaretur: anxias vero

Hiſt. du Parlem. de Paris cap. 43. pag. 211. P. Daniel hiſt. de Franc. t. 10

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Principis curas ſtimulabat ejusdem Mater, quæ, improvida prorſus ſinceritate, Filio ſuo detexerat, quod in Trignii, qui Regi in paucis charus erat, Palatio eundem ad Sponſæ ſuæ pedes provolutum viderit: Hoc percepto juvenis Princeps, æmulatione ac iracundia audaciam ſtimulante, amaras in Regem querelas effundens, eumque poſthabita reverentia *Tyrannum* appellitans, unacum conjuge ſua, cujus forma funeſtam malorum tempeſtatem concitatura timebatur, Bruxellas ſecedere ſtatuit: Hanc equidem fugam honoris, & decentiæ leges, necnon conjugii, libertatisque innatæ jura a crimine abſolvere videbantur, nihilominus Rex indignatione motus Hannibali Eſtræo, ſuo Bruxellis Oratori injunxit, ut Archiduces precibus ac minis compelleret, quatenus Principem unacum ſua conjuge in Franciam remittere vellent. His vero datam eidem fidem violare recuſantibus, Condæus, cum violenter ab Eſtræo abduci pertimeſceret, uxore ſua Bruxellis relicta Mediolanum contendit, ibidem die trigeſima prima Martii a Fontano Comite Hiſpano perhonorifice exceptus: Sollicitabatur, inſtigante ipſomet Rege, a pluribus emiſſariis, ut Mediolano, ubi Franciæ hoſtes degerent, relicto Romam

mam peteret, facile ſummi Pontificis opera Henrico Regi reconciliandus: aſt illis Princeps repoſuit, *quod in Pontificis conſtantia ac fortitudine parum confideret, eoquod eum non ſine ignaviæ nota Venetis ceſſiſſe noſſet, & ſi Paulus V. parem cum Sixto V. animi magnitudinem haberet, jamjam Eccleſiæ fulmina vibraſſet in Regem, qui Lutheranis Principibus Juliacum uſurpantibus opem & arma ſuppeditat.* Nihilominus Condæus literis ad Papam datis ſat comiter ſeſe excuſabat, quod Romam venire hæſitaret, cum Hiſpaniæ Regem offendere pertimeſceret, ad quem ex Galliis ea duntaxat ex cauſſa confugiſſet, ut ſacratiſſimas connubii leges omnino intemeratas ſervaret, proin penes ipſum quoque foret, quid in hac rerum viciſſitudine ſibi magis proficuum eſſet, decidere.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Rigault. pag. 285.

§. XCIX.

Franciæ Regina ritu ſolemni inaugurata.

Igitur Henricus Franciæ Rex ipſus per ſe præſens ſemper in agmine futurus, grandem hanc in exteras Germaniæ & Italiæ terras expeditionem ſuſcipere feſtinabat, bellici apparatus ſui terrore, certæque victoriæ ſpe totam Domum Auſtriacam devorans; jam enim ſeptem abhinc

Memoir. de Sulli t. 2. p. 246. 325. & ſeqq. Hiſt. de France P. Daniel l. c. p. 445.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Gramont. Hiſt. Gall. lib. 1. Calmet Hiſt. Univerſ. 151.

abhinc annis de ineunda adverſus eam communi omnium Principum Societate conſilium agitabat, non quidem, ut Auſtriacam Majeſtatem penitus everteret, ſed ut illam intra Pyræneos montes & ſolius Auſtriæ fines circumſcriberet, ablatis Indiis, Bohemiæ & Hungariæ Regnis. Augebant ampliſſimas Regis ſpes fœdera cum Anglo, & Sabaudo Regibus, Principibus Proteſtantibus, Venetis, Batavis & Rhetiis inita, promiſſaque armorum auxilia, quibus Rex jamjam, quicquid optando comprehenderat, id indubitata ſorte proceſſurum credebat. Applaudebat etiam novæ felicitatis commento Cardinalis Bufalus Papæ Nuntius, ſpe fretus, Neapolis ac Siciliæ Regnum, quod Sacræ Sedi clientelari jure obnoxium erat, devictis Auſtriacis ditioni Eccleſiaſticæ reſtitutum iri. Cum autem Rex belli, ſuæque abſentiæ tempus, haud parum brevius quadriennio futurum præſenſiſiet, nequid interea Regni proprii tranquillitas, dum alienis conſultum iret, detrimenti caperet, rei Gallicæ ſummam Mariæ Mediceæ conjugi ſuæ commiſit, ea tamen cautela ſexus inſtabilitati adhibita, ut ſine Senatorum auctoritate Regia ſelectorum judicio nihil ipſa pro tribunali decerneret: ne autem hæc talis tam religioſe circum-

circumscripta dignitas vilesceret, Henricus unacum solemni ejusdem inauguratione coronam etiam Regiam in suburbana Sancti Dionysii æde Reginæ imponi curabat; nec leve hujus propositi incitamentum erat oratio Patris Gontherii Jesuitæ, qui magis eloquens quam prudens in Ecclesia Sancti Gervasii præsentibus ipso Rege, Proceribus, ac pene innumero populo ita Henricum alloquebatur: *Nunquam Majestas vestra Regni sui quietem, glorioſum hunc ſuorum laborum ac victoriæ fructum, firmare poterit, niſi eos, qui ſummum Pontificem velut Antichriſtum proſcindunt, exterminaverit: nam ex hoc iniquo principio neceſſaria fluit conſecutio, quod Majeſtatis veſtræ connubium cum Maria Medicea ſit irritum, ſit iniquum, cum fuerit initum poteſtate, atque auctoritate Clementis Papæ, qui, cum juxta ipſos Antichriſtus ſit, nil niſi adulterinam, aut potius nullam in Eccleſia poteſtatem habeat.* His verbis Rex, cum se ad bellum civile adversus Protestantes incitari, & ab expeditione contra Hispaniæ Regem averti crederet, objurgato acriter Concionatore firmius suo inhærebat proposito. Igitur Regiæ inaugurationi tertia decima Mensis Maji dies dicitur, impenditurque; triduo post Rex populo, Nobilitatique Reginam coronato vertice fulsuram, curruque triumphali

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

phali revehendam Parisiis exhibere cogitabat, multis magnisque interea impendiis ad pompam illam factis.

§. C.

Henricus IV. Galliarum Rex a quodam Sicario interfectus.

Rigault l. c. Merc. Gallobelg. tom. 6. l. 2. Perefix. Hist. du Henr. IV. Serres hist. Franc.

Dies erat decima quarta Maji Divo Bonifacio Sacra, qua Rex arcus triumphales, & potiora quoque urbis ornamenta præsens inspecturus, vesperæ quarta diei hora curru vehere statuit, comitabantur eum Espernonius, & Mombasonius Duces, necnon Lavardinus, Raquelaureus, Laforcius, Mirabellus, & Liencurtius, Duces, septem amicitiæ fideique spectatæ comites, salutisque custodes. Currus vero latera, seu projecturas, ut eo commodius pompæ adornatæ prodigia contemplari posset, Rex aperiri præceperat, mandato tamen Regiæ vitæ prorsus ferali, & Regicidæ nimium opportuno. Insuper sibi quoque læva fors tulerat, ut Rex satellites suos equis vectos domum redire juberet, relictis duntaxat pedissequis currum stipantibus: Agebat jussu Regis Auriga currum per plateam *Ferroniariam*, quæ pone Templum *Innocentianum* peranguſto patebat procursu, unde accidit, ut, cum duo grandia plaustra

sese

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ſeſe exadverſum objicerent, ac impli-citis jam propemodum & tricantibus inter ſe non curribus modo ſed & equis certarent, Regius Auriga ſuos ſiſtere cogeretur, donec extricarentur, & progreſſus aperiretur. Famuli quoque, exceptis duobus, ut eo expeditius tranſirent, in cæmeterii ſemitam abſceſſerant, per ejus exitum ad Regis currum reverſuri. Hæc omnia præſens tunc conſiderans Ravaillacus, occaſionemque feriendi quam aptiſſimam ratus, a nemine obſervatus inter ferrarias tabernas, & currum Regium irrumpit, ac pede in ligneum rotæ radium inſiliens rabioſo impetu cultrum in pectus Regis ſiniſtrum alta plaga defigit: protinus exclamante Rege: *vulnus accepi.* Sicarius repetito inter ipſas has voces ictu cor medium transverberat, Regemque nec plusquam ſemel ingemiſcentem extinquit, tentato etiam tertio ictu, quo tamen nonniſi Mombaſonii manicam impune trajecerat, ipſe vero nec profugii curam, nec patratæ cædis diſſimulationem, nec ſupplicii formidinem præſeferebat, ſed ceu præclare geſtæ rei auctor ad rhædam reſtitabat, donec captus abſtraheretur. Ceterum Regis exanime corpus ab Eſpernonio Duce mox in Regiam revectum, a Medicis chirurgisque numero viginti ſex

Sæc. XVII. A. C. 1610.

inſpectum eſt, quod die vigeſima nona Junii ad oppidum Sancti Dionyſii translatum in Majorum ſepulcro recondebatur, corde ejus ad Societatis Collegium Flexienſe translato.

§. CI.

De Henrici Regis vita, & virtutibus.

Abrege de l'hiſt. Eccleſ. tom. 10. art. 3. Calmet hiſt. Univerſ. lib. 151. Daniel hiſt. de France tom. 10.

Erat Henricus inter nominis hujus Galliarum Reges Quartus, quinquageſimo tertio prioris ſæculi anno natus a Calvini Sectatrice Matre ſua Joanna Albretana Calvinianos inter errores, quos poſtea ejurabat, educatus: Adoleverat inter adverſæ & proſperæ fortunæ viciſſitudines, interque civiles tumultus, quibus tenentibus ſtupenda prorſus bellica fortitudine ſeſe in mediam hoſtium aciem centies & quadrageſies dux idem & miles, nec aliena ſed propria ſua lauream decerpens manu, immiſerat, trecenta oppida obſidione cinxerat, nunquam ab armis, per annos tres & triginta diſceſſerat, quin ex hac bellandi conſuetudine animi ferociam contraheret, ſed potius primævo naturæ beneficio inditam augeret clementiam, qua omnes ſuos ſubditos velut Pater, univerſum vero Regnum tanquam Paterfamilias complecte-

plectebatur. Hæc benefica naturæ indoles eum semper ex ipso voluptatis gremio ad indefessum populi sui felicitati, ac Regni sui incremento invigilandi studium revocabat: Eminuit præcipue rara ejus prudentia in singulari animos sibi devinciendi dexteritate, qua Catholicis ita favebat, ut Hugonottas tamen non sibi magis infensos redderet. Enimvero haud alius, quam magnanimus ille Henrici animus omnes vitæ & fortunæ varietates tolerare ac regere, necnon tot inter factionum procellas præsertim fervente contra Hispanos bello Galliam componere, & placare, eamque e summis ereptam calamitatibus ac periculis in pristinum decus restituere potuisset. Deprædicatur quoque ejus clementia, qua inimicis, privatis æque ac publicis, non minus libenter quam constanter, quandoque non sine Regiæ auctoritatis suæ dispendio, ignovit, necnon Regni sui Proceres, quos initio adversos habuit, sensim beneficiis delinivit. Non minus etiam Religione ac pietate inclaruit, eamque omni occasione verbis & factis tueri non destitit, cujus gloriæ ita studebat, ut hoc ipso anno professus sit, se, quicquid ageret, etsi non nihil pacis publicæ studio hæreticis indulgere videretur, ad Religionis defensionem atque incrementum referre:

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ferre: Hæ igitur virtutes, ac fortunæ favores in hoc Rege conſpirantes *Magni* eum titulo dignum reddidere, qui poſt ejus obitum communi omnium etiam exterorum conſenſu ei fuit adſcriptus, *pii* autem *Principis* nomen ſuorum populorum lacrimis potius, quam inſcriptionibus, atque elogiis in ejus memoriam concinnatis confirmatum eſt: Nec tamen magnus ille Rex, humana paſſus, caruit nævis, qui haud parum præclaras haſce dotes, earumque ſplendorem obtenebrabant: nimium publica erat ipſius incontinentia, ut diſſimulari poſſet: quippe ex quatuor Matronis, quas perdite amabat, octo proles ſpurias ſuſceperat, vagæ etiam libidini ſine ulla crimen celandi ſollicitudine deditus, unde Procerum ſuorum non pauci hunc honeſtatis contemptum velut vere Regiam & eminentem libertatem deprædicabant, atque imitationis ardore per ipſum delinquentium numerum creſcente, paſſim absque rubore amatoriis levitatibus indulgebant. Tantum habet virium ad corruptelam, in ſumma Potentia, pravitas exempli, cum præſertim præter impudentiæ vivam illecebram, etiam Principis authoritas accedit, ut quod privatum antea nefas erat, id deinceps mos publicus dicatur, quodque libido fuerat, ſenſim

Sæc. XVII. A. C. 1610.

senſim mos patriæ ſiat. Ceterum ipſemet Rex non raro ſuam damnabat imbecillitatem, nec de hoc vitio liberius illum increpantibus indignabatur, minus vero permittebat, ut mulieres illæ, quæ non ſine conjugalis fidei diſpendio in Regium cor, ſuum exercebant Dominium, de ſelectu Miniſtrorum, aut de ſorte ſuorum famulorum, aut de ſententiis ſui Senatus deciderent. Inſimulatur etiam de nimia ludendi cupiditate, manſuetudine in ignaviam degenerante, & avaritia Regiæ Majeſtatis indigna.

§. CII.

Regina in Regni Adminiſtratricem renuntiata.

Reliquerat Henricus Rex ex Maria Medicea ſecunda uxore ſua præter tres filias totidem Filios, ex quibus Ludovicus XIII. natu major nondum novem annos natus capeſſendis Regni habennis impar erat: quocirca eadem adhuc die, qua Rex trucidabatur, omnes Curiæ ad Conventum Auguſtinianorum convocantur, quibus congregatis Eſpernonius Dux expoſuit, quod Regina ſibi Regni adminiſtrationem committi poſtulet: His dictis Dux manum gladio ſuo admovens, *adhuc*, inquiebat, *in vagina hæret, quem tamen, niſi*

Joann. Serres hiſt. Reg. Franc. Rigault l. 3. p. 289. Abregé de l'hiſt. Eccl. art. 3. §. 13. Hiſt. du Parlem. cap. 44.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

nisi Regina, cætu vestro nondum dissoluto, in Regni Moderatricem declarata sit, evaginare oportebit: intempestiva est prudentia illorum, qui tempus deliberandi expetunt, quod hodie fieri potest sine damno, cras sine cæde fieri haud poterit. Obsidebant præterea Conventum satellitum agmina, non ut suffragiorum libertatem fulcirent, sed consensum præcipiti conclamatione maturarent. Eapropter cum nondum tertia a cæde Regis effluxisset hora, jamjam Senatus consultum promulgatur, vi cujus Regina Vidua Gallici Regni habennas interim moderari rogata est, donec Filius adoleviſſet, per ætatem gubernaculo impar. Altera die Regina Mater cum Filio suo Rege ad supremam Regni Curiam delata Senatores his verbis allocuta est. *Postquam Viri Principes, Deo visum est, tam miserando vitæ exitu Regem nostrum imo potius Patrem ad se vocare, placuit Filium meum Regem vestrum adducere, vosque orare, ut pro fide officioque vestro curam illius velitis suscipere, ad quod præstandum vos obstringit defuncti Regis memoria, officii vestri ratio, & salus totius Franciæ.* His præ lacrimis, ita sunt molles in calamitate mortalium animi, truncate pronuntiatis, loquentem excipiebat Filius Rex, hæc subjungens: *cum placuerit Deo, Regem Patremque meum ex caduco throno ad*

cæleſte

cæleſte ſolium transferre, huc veni, ut vobis coram exponerem, promptum paratumque me, veſtris conſiliis monitisque obtemperare, ſpe fretus, ut cum exemplis, monitisque veſtris optimi Parentis mei inſtructus & mihi ipſi & vobis prodeſſe queam: nunc autem ſine mora de iis rebus deliberate, quas meo juſſu Cancellarius meus vobis expoſiturus eſt. His dictis Cancellarius ac ſupremæ Curiæ Præſes actis Regi gratiis conventum ſolverunt: Ab eo tempore ſumma rerum erat penes Conchinum natione Hetruſcum, & Galigaiam ejus uxorem, Curia vero, ſeu ut vocant, *Parlamentum* haud abſimile erat vaſi pretioſo, quod ad pompam & oſtentationem quandoque extrahitur, finita autem feſtivitate reconditur; quippe ejus auctoritati nil aliud relictum videbatur, niſi condemnare libros, in quibus Pontificis auctoritas in Reges ſtabilita credebatur.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CIII.

Ravaillacus Sicarius quæſtioni ſubjectus.

Interim Franciſcus Ravalliacus, execrandum hoc naturæ monſtrum, nefarius ille Regicida Joannino Præſidi aliisque quæſtioni ſubjiciendus traditur: Erat hic bipedum peſſimus, patria Engolis-

Mezer. tom. 7. pag. 616. Perefix. hiſt. Henr. Magn.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

golismenſis annos natus triginta duos, *crine ruber* ſed atræ bilis fuligine infectus, triſtis ut plurimum, & qui væſanus potius, emotæque mentis viſus eſt, quam ductu rationis agi ſolitus: adoleſcens apud Fuliacenſes cucullum induerat, quo poſtea, priusquam tirocinium finiret, ob dementiam exutus, profanæ ac nimis licentioſæ vitæ genus reſumpſit, atque integrum annum in patria propter homicidii crimen in carcere detentus eſt, inde vero liberatus primo literarium pueris ludum aperuit, ſubinde autem forenſibus etiam libellis expediendis calamum locavit. Biennio tandem ante Regis necem Pariſios ſe conferens, Regem ad bellum hæreticis denuntiandum incitare decreverat, mutata tamen animi ſententia in patriam reverſus eſt: Priusquam vero quæſtioni ſubjiceretur, Pater Cotonus Jeſuita, cum jam vulgi rumores Societatem hujus cædis conſcios inſimularent, ut ejus innocentia clarius pateret, juſſu Reginæ Parricidam in carcere convenit, eum ſic allocutus: *nemo te ad accuſandos innocentes adigit, ſed ut verum aperias, omnes hortantur, nec minus effugies ſempiternum ſupplicium celandis reis, quam innocentibus accuſandis.* His perceptis ſceleſtus ingemiſcens, Sacerdotem, a quo abſolveretur, petiit: Paulo-

Hiſt. Soc. P. Juv. l. 12. p. 5. §. 85. Merc. Gallobelg. t. 6. l. 3. p. 540.

Paulopoſt Joanninus Præſes, Bullionius, & Lomenius Judices ad id deputati Ravaillacum de crimine ſuo interrogant, quibus ille ſine hæſitatione delictum confeſſus reſpondit, quod a nemine ſollicitatus, cultro, quem in quadam caupona abſtuliſſet, Regem vulneraſſet, diabolica ſuggeſtione expugnatus: hujus autem facinoris perpetrandi occaſionem a Paſchatis feſto quinquies incaſſum quæſiiſſet, nunc vero lætaretur, tandem rem ex voto ſucceſſiſſe, de ſuo vero corpore parum ſollicitus eſſet, ſed quod velint de eo ſtatuere, Judicibus liceret. Urgente autem Præſide, ut fateretur, ecquis tam nefandum conſilium ipſi ſuggeſſiſſet? repoſuit ille, hujus rei cognitionem non ad ipſorum forum pertinere, ſe vero id Sacerdoti ſub Confeſſionis ſigillo manifeſtaturum: Indignabantur Satellites, quod ſuorum complicum neminem manifeſtaret, hinc pollices ſclopeti rotulæ inſertos cochleis arctatis preſſere, tanta doloris acerbitate, ut revulſa cute nuda oſſa aparerent, ille vero Bellangrevilleum Regiæ Domus Præfectum, cujus juſſu cruciabatur, Hugonottam appellitans, ex eo ſciſcitabatur, an ceteris Judicibus auctoritate vel crudelitate prævaleret? cum autem quosdam incredibile complices cognoſcendi

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

scendi desiderium incesseret, Lanius & Balbinius novos crudelitatis modos excogitabant, quorum acerbitate citra partium vitalium læsionem tortus, conscios manifestare cogeretur: id tamen non placuit Judicibus, qui duntaxat usitatis eum tormentis subjiciendum censebant: Ast ille in equleum sublatus, ne vultum quidem mutabat: unde Judices veriti, ne obstinatio dolorum acerbitatem vinceret, aut ipse iterato tormento moreretur, a quæstionibus imposterum abstinuerunt, judicantes, ipsum, postquam crimen jam fassus esset, puniendum, non tamen de complicibus ulterius quærendum esse. Igitur quicquid haud satianda hominum curiositas circa sceleris conscios inquisierat, aut malignitas adinvenerat, cuncta ad fabulas sunt rejicienda, certumque & indubitatum est, quod Ravaillacus nullum alium habuerit complicem, nisi fanatismum, atque ex eo conceptam in Regem rabiem, & relictum ex Ligistarum æstu furorem.

P. Juvenc. l. 12. part. 5. §. 85.

Nihilominus non pauci veterem in Jesuitas invidiam innovantes percepta Regis cæde, confestim non alios infandi sceleris inclamabant esse Authores, quam Societatis homines. Tentatum ab iis olim ope Joannis Castelli Regicidium, manu denique Ravalliaci fuisse peractum ajebant.

ajebant. Augebatur hujus ſuſpicionis fama ex Judicum inquiſitione in eos, quibuscum infelix ille ſermonem contuliſſe dicebatur, inter quos duo erant Fratres Prædicatores, quibus Ravalliacus hanc ſe quæſtionem propoſuiſſe affirmabat: *an Confeſſarius valeat manifeſtare confeſſionem fatentis, ſe Regis cædem ſtatuiſſe?* Hi vero quæſiti aculeum præſentientes, eum ad P. Jacobum Dalbigneum Jeſuitam remittebant, quocum captivus ſe nonniſi ſemel ante ſex Menſes de ſuis revelationibus, mentisque raptibus collocutum eſſe, eique cultrum fractum, in quo cordis, crucisque ſignum inſculptum fuiſſet, oſtendiſſe dicebat, additis his verbis: puto, quod Rex officio ſuo non ſatisfaciat, eoquod in Hugonottas animadvertere negligat, Dalbigneum autem reſpondiſſe, ut Deum exoraret, ſumeretque ad depurgandum cerebrum Hellebori portionem. Hæc ſceleratus iſte, Dalbigneus vero vocatus, auditusque falſa ea, fictaque eſſe omnia pronuntiabat, ac inſuper Servino Advocato clam inſinuabat, quod, miſſo concionandi munere, ſe totum excipiendis confeſſionibus manciparit, hancque a Deo gratiam impetraſſet, ut e veſtigio omnia in Sacro Tribunali percepta ſuo in animo obliterata eſſent. Vocatus

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Joan. Serres Franc. Hiſt. p. 877. Abregé de l'hiſt. Eccleſ. t. 10. art. 3. Sieci, XVII.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

sæpius in judicium, demum vero suspicione solutus & periculo, liber dimissus est. Nec tamen propterea cessabat calumniantium libido, & quidem unus ex Judicibus nomine Lomenius in pleno Senatu Patri Cotono objectare non dubitabat, quod ipse, ejusque Societas Regem trucidasset: Asserebant alii, quod Pater Lagona Neapolitanus Jesuita hujus Principis mortem jam ante aliquot Menses prænuntiasset, & Pater Hardi in quadam Concione verni jejunii tempore in Sancti Severini habita de arcanis Henrici consiliis differens hæc protulisse verba: *Reges ingentes, quibus terrorem incutiant, thesauros congregant, sed pro Rege ad incitas redigendo nonnisi unico pedite opus est* (*). Non deerant alii malevoli, qui tum in vulgus spargerent, quod quindecim diebus ante Regis necem Bruxellis & Pragæ de ea jam mentio fuerit facta, ac ex Jesuitis nonnulli in Francia seditiosos pronuntiassent sermones, quibus assidue Ravalliacus interfuisset. Verum utut res se habuerit, omnino indubitatum est, quod nequissimus iste Parricida

(*) Alludebat hic Jesuita (si tamen huic narrationi fides veritasque constet) ad Latrunculorum lusum, Schachspiel, in quo pedites Regem tenere & vincere possunt.

cida ad extremum usque halitum de complicibus nullam omnino mentionem fecerit. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CIV.

Extremum Ravalliaci ſupplicium.

Ut autem juſtitiæ per Regis cædem graviſſime læſæ ſatisfieret, decretum eſt, vitam Parricidæ tormentis ac morti offerre, velut victimam, vilem quidem, & abjectam, ſed qua meliorem aut ſuccidaneam juſtitia non admitteret, niſi tantum ſcelus cumulari, nec expiari vellet. Interim die decima octava Maji denuo de complicibus interrogatus interpoſita etiam juramenti religione, ſæpius quoque crudeliſſime tortus, conſtanter profitebatur, quod ad hoc crimen ſola prava ſua voluntate & clamoribus militum fuerit incitatus, dicentium, quod etſi Rex Eccleſiam & Pontificem debellare intenderet, ipſi pro Rege mori parati eſſent: perverſum autem ſuum propoſitum nec Parochis nec ulli Sacerdoti manifeſtare voluerit, perſuaſus, quod hi ejusmodi crimen pro publica Regni ſalute manifeſtare fuiſſent obſtricti, proin ipſe ob ſolam necandi voluntatem extremum ſubiiſſet ſupplicium: *ſi autem quiscunque* addebat reus, *demum mei propoſiti complex* *Memoir. ſecret. part. II. pag. 186.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

fuisset, de æterna mea salute actum esset, si eum non manifestarem: quia causa existerem, quod hic vel ille in suspicionem innocens traheretur, & si auro vel alia humana ratione fuissem adductus, non ipsum Regem admonere statuissem, ut Hugonottas, gentem illam Dei ac Ecclesiæ voluntati rebellem ad sinum Ecclesiæ compelleret, ter autem quaterve Luparam accessi, mentem meam Regi expositurus, semper tamen ruditer a Forcæo Satellitum Præfecto repulsus sum tanquam importunus Papista: Sola ergo hac opinione, quod Rex Pontifici bellum denuntiare pararet, delusus, tantum nefas in solo meo progenitum cerebro commisi. His dictis in lacrimarum torrentem effusus, veniam a Deo, Rege, Regina, Senatu totoque populo & orbe precabatur, fiducia in Deo collocata, quod usque ad obitum suum in fide, spe & charitate perfecta perseveraturus, per Christi Passionem, quæ magis ad salutem, quam crimen suum ad damnationem efficax foret, ab inferni pœnis præservandus esset. His dictis ac pronuntiata mortis sententia die vigesima septima Maji ad aream, quæ *Grævia* dicitur, inter centenas populi undique confluentis execrationes deducitur, ubi carnifices dexteram ejus, qua sicam tenebat, cultro ardente perforantes, candentibus forcipibus femur, brachia, pectusque ex utra-

utraque parte dilacerant, atque hian- Sæc. XVII.
tibus plagis fervens oleum, plumbum, A. C. 1610.
ſulphur & reſinam liquefactam per intervalla, ut per ſingula membra ſenſim moreretur, infundunt, dein ipſius Matrem usque ad femora denudatam ob oculos eidem exponunt, utero, qui tantam peſtem portaſſet, maledicentes. Denique corpus ejus quatuor equis in fruſta raptatur: Tanta autem erat populi in eum indignatio, ut cum equi incitati non proficerent, quidam funes manibus traherent, velut equis robur addituri, alii laſſatis carnificum equis ſuos ſubſtituerent, quorum ope tandem totum crus ſiniſtrum cum femore & coxa avulſum eſt; cumque carnifex reliquum corpus gladio in partes ſecare pararet, tantus factus eſt populi concurſus, ut membra carnifici e manibus eriperent, eaque per omnes urbis vicos & compita raptantes, pedibus calcarent, ac diris & maledictis funus tam nefandum proſequentes, fruſta corporis aut ipſimet excitatis ignibus concremarent, aut ea ad ſupplicii locum trahentes a carnificibus in cineres redigenda referrent.

Sæc. XVII.
A. C. 1610.

§. CV.

Facultatis Theologicæ Parisiensis decretum contra execrabiles Regum & Principum Parricidas.

Argentre tom. 2. concil. Facult. p. 9.

Die quarta Junii Sacra Parisiensis Facultas Theologica conventu habito decretum suum, quod anno Christi millesimo quadringentesimo decimo tertio die decima tertia Decembris conditum & a Synodo Constantiensi roboratum fuit, urgente Regia Curia confirmare, iterumque impia & seditiosa dogmata de licita Tyranni occisione damnare statuit, *eoquod hæc doctrina in causſa esset, ut qui ab Ecclesia Romana secesserant, in suo errore obdurescant, virosque Religiosos, Doctores & Prælatos Catholicos, quamvis innoxios, perinde ac si talia docerent, vel auctoritate sua firmarent, fugiant ac detestentur.* Quapropter Facultas censuram hujus propositionis: *Quilibet Tyrannus potest & debet licite & meritorie a quovis subdito occidi*, innovans, declarabat, seditiosum, impium, & hæreticum esse, sub quocunque obtentu Regibus vel Principibus vim inferre: Statuit quoque, ut omnes Theologiæ Doctores interposito jurejurando & oppositio chirographo hoc decretum firment, atque obtestentur, quod illius veritatem

tem docendo & concionando diligenter inculcare velint. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CVI.

Regiæ Parisiensis Curiæ decretum contra Marianæ librum.

Hæc jam die vigesima septima Maji Parisiensis Curia Facultati injunxerat, die autem quarta Junii Edmundus Richerus tum Sorbonæ Syndicus, cum præfatum decretum Parisiensi Curiæ obtulerat, illud Regiis Consiliariis remittere jubebatur, simul exponens, quod Joannis Marianæ, Clari Bonarscii, vel potius Caroli Scribanii, & Emanuelis Saa Jesuitarum opera omnium manibus terantur, etsi in illis impia hæc dogmata essent stabilita, ac præcipue Mariana in suo libro *de Rege & Regis institutione* Moguntinis literis excuso quatuordecim execrandas Blasphemias in Henricum III. Regem evomeret, & decreti Constantiensis Synodi auctoritatem plurimum deprimeret. Igitur Regii Consiliarii, ut parricidium ab hujus Theologi doctrina profectum ostenderent, illius librum per carnificem comburi præceperunt. Verum nonnulli Curiæ Patres existimationi Societatis consulendum censebant, alii hac agendi ratione indignationem

Rigault. cont. Thuan. l. 3. p. 303. Argentre l. c. Serres Franc. Hist. pag. 884.

Argentre l. c. p. 39.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

summi Pontificis incurri obtendebant, ac denique nonnulli Sorbonæ decretum, utpote ſine Pariſienſis Epiſcopi conſenſu editum, omnino irritum eſſe pronuntiabant. Verum hiſce rationibus prævaluit numerus cenſentium, pluris habendam eſſe Status Regisque ſecuritatem, quam Pontificis aut Pariſini Præſulis auctoritatem: Horum multitudine ceteri velut torrente abrepti Regiorum ſententiæ acceſſerunt: unde die octava ejusdem Menſis hoc decretum ad acta relatum, & Marianæ Jeſuitæ liber ante primariam civitatis Ædem a carnifice combuſtus eſt, indictis læſæ Majeſtatis pœnis in eos, qui præfatum librum, vel alium ejusmodi aut venderent, retinerent, aut typis edi curarent: additum inſuper in hoc edicto, ut certis deinceps per annum diebus Parochi Sorbonicum Decretum in Templis e ſuperiori loco recitarent, verum Gondius Pariſinæ Eccleſiæ Epiſcopus ejusmodi clauſula ſuam auctoritatem lædi ratus interceſſit, atque ad Sanctius Conſilium provocavit, a quo etiam hæc ſententia reſciſſa, repugnante licet Senatu, & abrogata eſt, quamvis in edicto contra Marianæ librum promulgato obſervatum fuiſſet, quod Senatus Marianæ nomen quidem expreſſerit, illud tamen *Jeſuitæ*, vel *Hiſpani*

P. Juv. hiſt. Soc. l. 12. p. 5. p. 84. & 124.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ſpani reticuerit. Par autem moderatio adverſariorum non exſtitit, qui Marianæ doctrinam ab univerſa tradi Societate, huncque librum ab eorum Generali vel Deputatis ab eo Theologis approbatum fuiſſe, tanto furore ſpargebant, ut parum abfuerit, quin populus ad diſcerpendos Jeſuitas prorumperet: Attamen Ludovicus XIII. hortante Regina ſuaMatre editoque diplomateSocietatis in Gallias reſtitutionem ratam habuit, & Pariſienſis Antiſtes teſtatus eſt, hoſce rumores meras eſſe calumnias, Patresque Societatis a Parricidii ſceleribus longe abeſſe: ipſe etiam Claudius Aquaviva die octava Julii epiſtolam encyclicam edidit, qua inhibuit, *ne quis ex Jeſuitis affirmare præſumat, licitum eſſe cuicunque Perſonæ quocunque prætextu tyrannidis Reges aut Principes occidere, vel mortem eis machinari:* Obiit Joannes Mariana primum anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quarto, nec tamen illum ob impium hoc dogma in Societate unquam caſtigatum fuiſſe, legimus, forte, quia, ut ait P. Juvencus in ſua Societatis Hiſtoria, circa hanc materiam *aliter Hiſpani, aliter Galli ſentiant.*

§. CVII.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CVII.

Sacerdotes omnes ex Anglia a Jacobo I. Rege proscripti.

Jæger. Hist. Eccl. l. 11. cap. 3. Rapin Thoiras hist. d'angl. l. 18. Merc. Gallobelg. t. 6. lib. 3.

Jam antea Jacobus I. Angliæ Rex Catholicos vexandi obtentum quærebat ex doctrina *de licita Tyranni occisione*, perinde acsi hæc execranda opinio unquam a Romana Ecclesia fuisset approbata, hinc accepto nuntio, quod Ravaillacus hoc errore deceptus, Henricum IV. trucidarit, de opportuna occasione lætus, die secunda Junii edictum Londini promulgari jussit, quo Monachos, Jesuitas, omnesque Sacerdotes ex universo suo Regno proscripsit, injungens, ut quarta jam Julii die ex Anglia emigrarent, nulla unquam redeundi venia ac spe concessa: ceteris vero cunctas immunitates, libertatesque antehac concessas ademit, revocavitque, eisque arma, pulverem nitratum, gladios & alia id genus aufferri, eosque ad præstandum fidelitatis juramentum compulsos a Londinensi urbe decem milliarium spatio abesse jussit.

§. CVIII.

Christianorum victoria adversus Turcas.

Hoc

Hoc item anno magis prospera fors arridebat Christianorum armis contra Turcas; cum enim Hetrusci die decima septima Augusti Turcicam triremem in ipso Algerianæ Urbis conspectu captivam abduxissent, secundo hoc successu animati, Bisertam Africæ urbem intercipere tentant, ac ductore Buidio expositis in terram classiariis noctu clam muros subeunt, cæsisque passim excubitoribus munitiora loca occupant, demum albescente cælo ad prædam evolantes, ea satque opima ad triremes comportata, & Turcis quibusdam in Moschea, ut vocant, igni combustis, oppido incenso recesserunt. Nec hic stetit victoriæ cursus; quippe ad ipsam Algeriam urbem redeuntes haud procul ab ipsa arce triremem Turcicam spreto grandinantium scloporum imbre deprædantur: dein Barbariæ oram legentes aliam Hostium navim occupant, octingentis Turcis in captivitatem raptatis, atque in hac sola expeditione Christianorum quamplurimis e misera servitute liberatis. Nec magis secunda Turcis fortuna adspirabat contra Persas: cum enim Visirius cum numeroso milite ad Persiæ fines, hostium vires exploraturus excurisset, Persæ Turcarum castra inopino impetu aggressi maximam exercitus partem profliga-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Merc. Gallobelg. l. 34. p. 27. & 30. Jacob. Franc. relat. Hist. p. 5.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

fligarunt, paucis duntaxat fuga dilapsis: dein continuato victoriæ cursu Turciæ fines emensi prædivitem prædam abegerunt: Paulopost longe majori clade eundem Visirium afficiebant, cæsis Turcarum plusquam triginta millibus. Præterea die tertia Junii quinque Melitensium triremes sex Turcicas invaserant, ac tandem post atrox utrinque certamen expugnatis earum duabus præcipuis, reliquas tormentis misere convulsas in fugam egerunt.

§. CIX.

Protestantium audacia a Coloniensi Senatu repressa.

Merc. Gallobelg. t. 6. l. 3. p. 553. & 581.

Sub idem tempus Coloniæ die festo SS. Apostolorum Petri & Pauli P. Ambrosius Adekirchen Ordinis FF. Prædicatorum in Templo B. Virginis concionem habuit, sumptaque occasione ex verbis S. Evangelii: *Tu es Petrus* &c. proposuit, quod omnes hæretici, cum Ecclesiam impugnare præsumpsissent, semper in hanc Petram impegerint: cum autem inter illos Lutherum quoque & Calvinum nominaret, Lubecensis quidam studiosus nomine Mænius secta Lutheranus in convitia prorumpens, publice exclamabat: *Mentiris scelerate Monache?* quo dicto e Templo

Templo auffugiens a nonnullis ex Auditoribus eum insequentibus, pro temeritatis culpa pugnis mulctabatur, ipse vero ira percitus Düsseldorpium toto pedum studio contendit, ubi impudenti mendacio inter suos spargebat, quod hic Concionator parricidium in Regem Franciæ perpetratum deprædicasset, ac multa in Lutherum & Calvinum eorumque Sectatores convitia effudisset. Hæc ubi rescivit Senatus Colonienſis nulla mora testes, qui integræ Concioni intererant, quamplurimos ad examen vocabat, qui unaomnes interposita juramenti Religione testabantur, quod ne ulla quidem mentio de Henrico Rege, ejusque cæde, nec etiam de Lutheranis, præter superius relata, facta fuerit: Examinatur quoque ipsemet Concionator, qui acriter ad profitendam veritatem pressus, innocentiam suam non tantum verbis, sed etiam exhibita Concione sua ad verbum, prout eam pronuntiabat, conscripta egregie purgabat, moxque edita apologia Calumniatores suos tam acriter insectabatur, ut ex hac mendaci fæce nullus omnino vel verbulum eidem unquam opponere ausus esset: Hæc autem omnia Senatus in acta publica hoc adhuc anno relata Boisisio Franciæ Regis Legato, qui mendaci famæ nimium credulus

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

dulus fidem adhibens inde offensus erat, exhibuit, eaque ad Castræum Maresçallum aliosque primores Gallici exercitus Belliduces, qui tum in Castris Juliacensibus erant, perlustranda transmisit, qui unaomnes de rei veritate plenius edocti tam hujus Lutherani proterviam, quam iniquum ejusdem figmentum & calumniam detestati sunt: unde Senatus promulgato edicto declarabat, quod hic maledicus, si comparere, factique sui rationem reddere detrectaverit, in perpetuum ex urbe proscriptus sit, constituto quinquaginta aureorum præmio pro illo, qui ipsum ad Senatum reducere posset: His omnibus non obstantibus ejusdem farinæ Author libri Gallici, cui titulus: *Mercurius Gallicus, seu continuata Historia pacis* &c. anno sequenti Lubecensis rabulæ mendacium tanquam veram Historiam suis commentariis inserere, pluraque Colonienſi Reipublicæ contumelioſa addere non erubuit: verum Magistratus ad impudentissimum hoc commentum exhorrescens, cuncta, eaque publica hujus rei testimonia Latino & Gallico sermone typis edi curabat, unacum luculenta adversus hujus Authoris fabulam & calumnias defensione, cui titulus: *Apologia Senatus Imperialis & liberæ Civitatis Colonienſis adversus calumnias*

lumnias anonymi cujusdam Scriptoris Gallici, qui cædem Henrici IV. in eadem Civitate publice pro concione, suffragante Magistratu, laudatam, & alia quædam falsa de eodem Senatu in annalibus suis commemorat.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CX.

P. Guilielmus Balduinus ob conjurationis suspicionem in Angliam deductus, & innocens declaratus.

Jam ante obitum Elisabethæ Angliæ Reginæ P. Guilielmus Balduinus Jesuita natione Anglus Londini in carcerem, quem S. Birgittæ puteum vocant, detrudebatur, ubi, ne se Sacerdotem Anglum proderet, nonnisi Italica responsa dedit, atque intermixtis aliquot latinis vocibus inconditis ac barbaris personam adscititiam belle sustinuit, tandemque uni e custodibus pecuniam pollicitus, liber evasit, in Belgium secedens, cum vero in invidiam *pulverariæ* conjurationis vocaretur, diu latere, ne in Angliam raperetur, coactus est. Demum securitatis studio hoc anno Romam proficisci statuit: agnitus tamen in itinere, etsi peregrino habitu indutus esset, Franckendalæ captus, catenisque onustus a Friderici Electoris Palatini

Mert. Gallobelg. l. c. Juvenc. hist. Soc. l. 13. part. 5. pag. 174. Alegambe Bibl. Script. Soc. p. 312. Jac. Fræs. relat. Hist. p. 7. & 103.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

latini militibus Heidelbergam deducitur, inde vero Rotterodamo Briellam raptus & Anglicæ navi impositus, adjunctis etiam decem Fœderatorum navigiis in Angliam deportatur, traditus Eduardo Roberti Cæcilii Catholicis infensissimi Fratri Germano: Confestim in publicis etiam novellis spargebatur, quod Pater Balduinus in Londinensi turri inclusus, ac quæstioni subjectus promissa vitæ gratia, plures hujus conjurationis conscios, aliaque prorsus singularia manifestarit: Hoc tamen rumore haud territus, Archidux Albertus Jacobum Angliæ Regem datis literis, ut sibi hunc Patrem redderet, petiit. Promisit Rex, daturum se operam, ne reo molestiæ quicquam aut periculi crearetur, si probaretur innocens. Producuntur testes, proferuntur acta, & ipsemet Balduinus in judicium sæpius producitur, qui tamen omnia diluit, explicuit, atque ita demonstravit, ut Jacobus Rex Balduinum innocentem declararet, quamvis illum nonnisi evoluto octennii spatio dimitteret, postquam ejus libertatem potissimum Sarmientus Comes Hispani Regis Orator sollicitaverat.

§. CXI.

Calvinianæ sectæ libertas in Gallis edicto publico asserta.

Justis

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Justis defuncto Henrico IV. Regi die vigesima nona Junii persolutis, ejusque Corpore prima Julii die in oppido Sancti Dionysii sepulto, tota Francia novam faciem inducere videbatur: Aurea omnino tempora mox reditura præsagiebant nonnulli, alii sub Rege pupillo, & fœmina ac quidem Itala Regni Moderatrice amplas Henrici spes & consilia unacum Franciæ gloria peritura vaticinabantur: Religionem & Ecclesiam Dei ab hæresis fermento expurgari sperabant Catholici, majorem e contrario sectæ suæ libertatem sibi pollicebantur Protestantes, postquam Regina Protestantibus, qui Juliacum occupaverant, significari jusserat, quod fœdus inter defunctum Regem & Principes initum religiose servare, promissumque auxilium nulla mora submittere velit. Reclamabant Pontifices & Hispani Regis Oratores, omnemque, ut hujus auxilii successum præpedirent, movebant lapidem. Verum his responsum est, suppetias istas non in Religionis perniciem esse comparatas, sed eam ob caussam, ut Principibus hisce in sua possessione firmatis æquale obsequium antea Regi defuncto ab eis præstitum compensaretur. Hujus propositi caussa vel obtentus fuit sollicitudo pro novi Regis incolumitate, quam sartam servari

Hist. du Parlem. c. 44 & 46. Merc. Gallobelg. t. 6. l. 3. p. 556. & 582. Calmet Hist. Univ. l. 151.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

haud posse suggerebant nonnulli, nisi Lutheri & Calvini Sectatoribus eidem devinctis atque obnoxiis: nec vana erat cura aut formido; quippe non modo seditiosi de restauranda cæde *Bartholomæana*, ut vocabant, rumores jamjam per urbem volitabant, sed etiam Hugonotæ Proceres castella & arces, quas occupaverant, valide munire, ac milites conscribere parabant: quocirca Regina, ut illos a concitandis turbis, ad quas propensi videbantur, averteret, Nannetense edictum die vigesima secunda Maji præter cetera edicta ac decreta in favorem hujus sectæ confirmari curabat: quoniam vero Rex comperisset, quod plures ex Hugonotis arces vi occupatas reddere tergiversarentur, hinc Rex die vigesima quarta ejusdem Mensis edito decreto declarabat, quod eis præteritorum veniam indulgere paratus esset, ea tamen lege, ut restitutis arcibus arma deponerent. Insuper Regina, ut populi affectum clementia mercaretur, plusquam sexaginta edicta revocavit, pluresque impositas exactiones suppressit: Denique Rex novus, ne quid Calviniste ad suam publicamque securitatem desiderarent, *aut Regi, Regno, suisque subditis*, uti inquiebat, *noxium quicquam exinde succrescere posset*, pariter Calvinianæ sectæ libertatem in Gallis

Galliis publico edicto suo asserere vo- Sæc. XVII.
luit, in quo Ministrorum suorum im- A. C. 1610.
pulsu ita effatus est: *rerum usu Prædecessoribus Regibus sat exploratum fuit, frustra vi & armis ad Catholicam fidem, qui ab ea defecerant, fuisse impulsos, Æmulatus idipsum Genitor noster, ut adversos animos conciliaret, Nannetense edictum tulit, quo promulgato, servatisque illius decretis pax inturbata coaluit: hinc pariter volo ac decerno, ut præfatum edictum rigide & sigillatim observetur, quique minus obtemperantes fuerint, velut publicæ quietis turbatores coerceantur.* Nec tamen hac indulgentia Ludovicus XIII. Rex Hugonottarum animos, etsi idem edictum rursus ac tertia jam vice Anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo innovasset, ad obsequium revocare poterat, uti infra ex Rupellensi tumultu conspiciemus.

§. CXII.

Facultatis Parisinæ oppositio adversus docendi licentiam Jesuitis concessam.

Eodem hoc anno die vigesima Augusti instantibus Jesuitis Ludovicus Rex diploma concessit, vi cujus occlusas ab annis quindecim Collegii Parisiensis Scholas recludere eisdem indulsit. Hi diplo-

Argentre coll. Jud. Facult. Theol. tom. 2. pag. 13. Juvenc. hist. Soc. l. 12. part. 5. p. 85.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

diploma ſupremæ Curiæ Patribus offerunt, ſupplices, ut illud ad acta referretur: Reſponſum eſt eis, factam quidem eſſe ſcholas aperiendi facultatem, ea tamen lege, ut intra ſemeſtre in corpus Univerſitatis Profeſſores cooptarentur. Verum obſtabat Sorbona, cujus Doctores die decima ſexta Septembris unanimi conſenſu decernebant, huic favori, omni conditione ſublata, nomine totius Univerſitatis obſiſtendum eſſe. Interim Regius Senatus juſſerat, ut litigantes partes cum ſuis Cauſſidicis comparerent. Præſtituta igitur die conveniunt omnes, & quidem Sorbonici Rectoris partes tuebatur Facultatis Decanus, aliique Doctores unacum Dacollio Advocato. Ex altera parte erant PP. Cotonus & Montholonius Jeſuitæ unacum Siburio Cauſſidico: Hi ſexta jam vice convenere, quin hac in cauſſa quicquam decideretur.

Joann. Serran. Hiſt. Franc. pag. 902.

§. CXIII.

Reconciliatio Cæſarem inter & Matthiam Hungariæ Regem Pragæ ſtabilita.

Recrudeſcebant interim indies contentiones inter Rudolphum Cæſarem & Matthiam Hungariæ Regem. Hic enim non modo Bohemiæ Regnum, ſed ipſam

Slavata chron. Khevenhill. part. VII. Calmet hiſt. univ. l. 150.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ipsam etiam Imperii coronam ambire videbatur: Leopoldus quoque Archidux, connivente Imperatore exercitum suum, quem occasione Juliacensis expeditionis collegerat, Passavium Bohemiæ vicinum oppidum traduxerat, non sine ingenti civium formidine: Verebantur enim Protestantes, ne Inquisitionis tribunal inveheretur, aut concessi ipsis favores revocarentur: Confluxerant quoque Pragam Mense Majo ad indictum Conventum utriusque partis Principes, atque inter eos præcipue Moguntinus, Colonienſis & Saxonicus Electores per Legatos suos, necnon Maximilianus & Ferdinandus Archiduces, præter Brunsvicensem Ducem & ambos Hassiæ Landgravios. Eo etiam suum Oratorem decreverat Bavariæ Dux. Actum est inter eos die quinta Maij de reconciliatione Cæsaris cum Matthia Rege, de Successione Regis Romanorum de compositione motuum Juliacensium, & demum de caussa Donawertensi: circa hanc post varias ultro citroque missas literas tandem conventum est, quod Bavariæ Dux hanc urbem pristinæ redderet libertati, expensis in hac expeditione factis prius Duci compensandis. Circa Juliacensem Ducatum fuerat decretum, quod hic ab Electore, aliisque Saxoniæ

Merc. Gallobelg. t. 6. p. 537. 585. l. 3. & 4. Bare. Hist. gen. d'Allemag. t. 9.

Sæc. XVII. A. C. 1610. Principibus unacum Brandeburgensi & Neoburgensi possideatur, atque administretur, salvo jure investituræ a Cæsare Saxoni concessæ: hæc tamen conditio non minus quam Principum conventus hoc anno Coloniæ habitus effectu caruit reclamante Neoburgico: Interim Henricus Julius Brunsvicensis Dux totum in eo studium contulit, ut firma pax inter Augustissimos Fratres sanciretur: nec defuit ejus conatui prosper eventus; his enim conditionibus reconciliatio feliciter peracta est. I. Matthias Cæsarem pro summo Imperatore, Bohemiæ Rege, Moraviæ Marchione supremo & Domus Austriacæ Capite haberet. II. Eidem Rex quotannis bis mille urnas vini & quinquaginta florenorum millia submitteret. III. Nec ipse nec præfatæ Provinciæ, inscio Cæsare, fœdera inirent. IV. Intra unius Mensis spatium copiæ utrinque dimitterentur. V. Quotiescunque contra Turcam bellum gerendum esset, illius Moderator Cæsar haberetur. VI. Etiam Germano milite Hungarica propugnacula defendenda permitterentur, pro more suppeditatis Cæsari ad horum defensionem necessariis. VII. Mutuam sibi invicem in reprimendis rebellibus operam conferrent. VIII. Rex & Fratres & agnati reliqui Tyrolensem Comitatum Cæsari

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Cæsari totum permitterent, utque omnibus venia daretur, maximopere adlaborarent. IX. Matthias per legatum flexis coram Rudolpho fratre genibus veniam ante biennium gestorum, & ducti per tumultum in Bohemiam exercitus deprecaretur: Jamjam Maximilianus & Ferdinandus Archiduces unacum Viscontio Comite Matthiæ Legato in eo erant, ut ad Cæsaris alloquium admissi de genibus veniam pro Rege peterent: Ast ut erat generosa Rudolphi mens, clementia victus, sua ipse manu deprecatorias Matthiæ literas lacerabat, dicens, *nolo, ut exemplum exstet, quempiam de Austriaca Domo eo deveniisse, ut Cæsarem flexis genibus coactus fuisset deprecari.* His dictis quasi omnis offensæ immemor cum illis de rebus aliis collocutus est. Cum autem inter Principes conventum esset, ut hæ conditiones ante Septembris finem utrinque acceptatæ chirographis eorum firmarentur, hinc illæ etiam die quinta ejusdem Mensis ab Electoribus & Principibus Pragæ congregatis ratæ habebantur. Verum hæc Fratrum concordia mox evanuit, Passavienſi tumultu postea exorto.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXIV.

Antistita Trebnizensis, fœdifraga.

Merc. Gallobelg. l. 34.

Eo tempore, quo Vratislaviæ Principes Protestantes ceterique Silesiæ Status præsentibus Cæsaris ac Matthiæ Hungariæ Regis Oratoribus sua celebrarent comitia, ex condicto quædam mulier nomine ac stirpe Maria Lukia scriptum quoddam eis exhiberi curabat: Hæc Patre Lutherano progenita sub sæculi Superioris exitum in nobili Trebnizensi cœnobio juvenis admodum nuncupatis Deo palam votis sacramentum dixerat, annisque aliquot evolutis simulatæ virtutis suffragio, priusquam oportuisset, in Antistitam renuntiata cunctas præter seipsam regere cœperat. Postea domestico soluta magisterio liberius vivendi nacta potestatem, quicquid illecebrarum lena, & fœminea procacitas dictabat, impune exequebatur: tandem vero cœnobii sui leges exosa, priusquam ætas & forma defloresceret, libidinosi æstus impotentia Virum nuptiasque quærere festinabat: convasatis igitur clam e monasterii spoliis, quibus dein muliebrem sibi mundum instrueret, auffugit, Antistitæ sacrum pedum, capitisque velum abjiciens. Ut vero sui perjurii fœditatem vela-

velaret, scripto quodam, ut memini- Sæc. XVII.
mus, Sacrilegi sui divortii causas Sta- A. C. 1610.
tibus exposuit. Erant autem hæ, I. quod per suam suorumque amicorum imprudentiam decepta in monasterium præcipitata fuerit. II. Externa singularis sanctitatis specie quasi excœcata Papisticorum errorum labyrintho, repugnante subinde conscientia, sese involverit, indies vero magis ad Idololatriæ cognitionem pervenerit, cum animadverterit, in Sacris literis prohibitam esse defunctorum memoriam, se multa latine, quæ non intelligeret, per nares potius, quam ex corde cantare obstrictam esse, hos vero cantus nil aliud esse, quam nænias anicularum, ad cunabula gannientium: III. quod deprehenderit, preces, jejunia, aliosque humanos ritus, plusquam Deum ipsum, observari, S. Cænam mutilari, conscientias confessione excruciari, & homines ad bona sua opera remitti. IV. Hos errores ex lectione Catechismi Lutherani detegere didicerit, proin speret, quod Deus ipsi condonaturus sit hunc lapsum. V. Quia Dei mandato conjugium indicitur, sterilique conjugio Mater filiorum lætans præferatur, hinc & ipsa nubere lege naturæ juberetur. Hæ erant momentosæ illius rationes: quoniam vero vix non omnes e septis

cœno-

Sæc. XVII. A. C. 1610. cœnobiticis prosilientes mulierculæ, id ridiculæ arrogantiæ habeant, ut e Sacris Paginis curiose lectitatis, & nequidem intellectis garrire & disputare gestiant, cum potius ad colum, pensum & fusos sedere, nere, & filere deberent, hinc & illa pari etiam ostentatione tritos ex D. Paulo textus, quibus jam Lutheri tempore Minsterbergensis Duciſſa, Dorothea Thanbergia, & Margarita Volernara deserti monasterii Freibergensis turpitudinem honestare nitebatur, coram Silesiæ Statibus venditabat, tandem suum scriptum his verbis concludens: *Igitur in nomine Sanctissimæ Trinitatis propudiosum honorem & putidam Abbatissæ pompam exui:* Postremo, ne quid sacrilega ejus fuga molestiæ pateretur, Protestantium defensionem ac patrocinium implorabat. Ceterum longe magis glorioſus erat a Calvini secta ad fidem Catholicam transitus Masencuriæ nobilissimæ fœminæ, quæ acri prædita ingenio sectæque suæ tenacissima, Sacras Paginas, ut ungues digitosque suos norat, ac purum Evangelium ubique crepans de Sacris literis, & Theologiæ arcanis jactanter disputare assueverat, cum vero, Molinæum Calvinistarum Antesignanum a Patre Gonterio devictum cerneret, priori anno hæresin Parisiis publice ejurabat:

rabat: obluctabatur quidem aliquamdiu internæ inſpirationi, ſe tandem victas daturam manus ſpondebat, ſi Gonterius, Evangelium Calvini opinionibus depravatum fuiſſe, probare, & Molinæum eo adigere poſſet, ut is Genevenſium etiam Scripturam rejicere cogeretur: Accipit conditionem Gonterius, afferuntur Biblia tum Catholica, tum Genevenſia, conferuntur inter ſe, & deprehenduntur hæc plena fraudis, malæque fidei, manca, mutila & corrupta. Spondet inſuper Gonterius, quod Molinæum ita urgere velit, ut concedere teneretur, *quod ſi Chriſtus in Euchariſtia pro delictorum remiſſione Sanguinem ſuum effudit, tum eoipſo ibidem Deo fiat oblatio:* atque eoipſo Genevenſia Biblia repudiare compelleretur: Hanc ergo in rem ex Bibliis Genevenſibus Sacerdos Catholicus hæc verba allegabat: *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis EFFUSUS eſt in remiſſionem peccatorum*, mox igitur Molinæus ſe capi ſentiens, ab ipſo Genevenſi Codice provocat, aſſeritque vocem illam *effuſus eſt*, pro *effundetur*, accipiendam, prout in Catholicis Bibliis legitur. Adimpleta conditione hæc Matrona promiſſis ſtetit, quæ in ſuſcepta fide magis roborata eſt, dum ejus Socia Domina de Sallagnac eun-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

eundem Molinæum, qui intra priora quinque Eccleſiæ ſæcula de Miſſa aliisque, quæ hodie Catholici credunt, in S. Patribus nil reperiri ajebat, egregie confutabat, citans Divum Cyprianum, qui refert decretum veterum Epiſcoporum Provincialium, quo cautum, ne quis Clericus tutorem teſtamento conſtituat, & ſi ſecus fecerit, *pro eo non offerretur, nec ſacrificium pro ejus dormitione celebraretur, quia apud Altare Dñi non mereretur nominari in Sacerdotum precibus, qui ab Altari Sacerdotes & Miniſtros avocare voluit.* Ex quibus verbis Molinæo objecerat, quod jam ante prima quinque ſæcula Aræ, Sacerdotes offerentes, Liturgia, Sacrificia, mortuorum ſuffragia, uſusque quosdam a Chriſtianorum conſortio excludendi &c. exſtiterint. Num porro Catholici ex hujus fœminæ, quam veritatis lumen revocavit, converſione, vel Calviniſtæ ex Lukiæ ſuæ, quam carnis libido e clauſtro extraxerat, apoſtaſia amplius gloriandi argumentum habeant, aliorum judicio relinquimus.

§. CXV.

Conſtitutiones a Paulo V. editæ.

Bull. magn. Conſt. 61. & ſeq.

Hoc anno Paulus V. ſummus Pontifex nonnullas edidit Conſtitutiones, qua-

quarum prima die decima Februarii ſta- Sæc. XVII.
tuit, ut Fratres Diſcalceati Ordinis Re- A. C. 1610.
demptionis Captivorum præter communia vota juxta Carmelitarum Diſcalceatorum ſtatuta deinceps votum nuncupent, quod nullo pacto dignitatem nec intra nec extra Congregationem ambire velint. Die autem octava Aprilis innovabat Pontifex excommunicationem in Bulla Cœnæ latam adverſus immunitatis Eccleſiaſticæ violatores. Cum autem cognoſceret, quod Clerici Regulares Sancti Pauli Decollati non modo propriæ Sanctificationi, ſed & animarum ſaluti aſſidue invigilarent, hinc die octava Maji eis ubique nova monaſteria erigendi facultatem indulſit, prævia Ordinarii licentia: Quoniam vero tam Perſidis quam Congi Reges ad implantandam fidem Catholicam Apoſtolicis Operariis liberum in eorum Regna ingreſſum pollicerentur, hinc Pontifex die trigeſima prima Julii provide decrevit, ut Religioſi linquæ Græcæ, Hebraicæ, & Arabicæ Magiſtros vel Regulares, ſi qui capaces fuerint, vel ſaltem ſæculares, donec Religioſi ſe aptos reddiderint, in ſuis Scholis habeant. Hujus decreti executio erat oppido difficilis ob varia impedimenta; unde hæc conſtitutio in paucis Germaniæ Conventibus in uſum deducta

Sæc. XVII. A. C. 1610.

deducta fuit. Die septima Julii Pontifex statuit, ut Fratres Joannis de Deo deinceps præter votum infirmis inserviendi etiam tria substantialia emittant, & veri Religiosi censeantur, cum tamen antea Clemens VIII. eis duntaxat votum de infirmis nuncupare concessisset.

§. CXVI.

Canonisatio B. Caroli Borromæi Cardinalis.

Bullar. Magn. Const. 67. Pauli V.

Inter anni hujus fausta vix non unice referenda venit Divi Caroli Borromæi festiva in Superos, Sancti cum titulo, recensio a Paulo V. facta. Postquam enim jam anno Christi millesimo sexcentesimo primo Clemens VIII. acta de vita & prodigiis Beati Caroli per S. R. E. Cardinales Sacris Ritibus præfectos, & tres Sacri Palatii Auditores rigide discuti jusserat, hi novam in præfati Cardinalis vitam & miracula inquisitionem esse instituendam censebant, qua facta, interim Clemente VIII. & Leone XI. vita functis, ut Canonisationis negotium resumeretur, Philippus III. Hispaniarum, & Sigismundus Poloniæ Reges, plurimique alii utriusque sexus Principes ac Præsules Paulum V. Leonis XI. Successorem impense rogabant: unde

unde ut nova hæc acta rursus exacte, ma- Sæc. XVII.
ture, atque ea, quam tanti negotii gravi- A. C. 1610.
tas depoſcit, integritate expenderentur, Rotæ Auditoribus commiſit, qui nulli labori ac induſtriæ parcentes, habitis octo Conſultationibus tandem anno priori die ſeptima Decembris ſummo Pontifici, & duodecima ejusdem Menſis die Congregationi Sacrorum Rituum referebant, conſtare de Beati Caroli Sanctitate, & prodigiis, omniaque ad Canoniſationem a Sacris Canonibus requiſita legitime fuiſſe probata. Quo facto tredecim Cardinales ad id Deputati denuo ſummo rigore omnes actorum apices, celebratis undecim Congregationibus, diſcutiebant, ac plane cuncta legitime probata eſſe cenſentes deſuper ſummum Pontificem certiorem reddebant. Hic ergo die trigeſima Auguſti hoc anno publicum, ut vocant, Conſiſtorium indixit, in quo Pinellus Cardinalis facta virtutum ac miraculorum relatione, ac recenſitis hucusque hac in cauſſa agitatis hujus Beati Apotheoſin urgebat: Die decima quarta Septembris rurſus habito conventu, Julius Roma Aulæ Conſiſtorialis Advocatus nomine præfatorum Regum pro maturando hoc negotio ſupplex perorabat: poſtea Pontifex rem ulteriori deliberationi relinquendam reſpondens, habito

Sæc. XVII. A. C. 1610.

hanc in rem sermone omnes hortabatur, ut eleemosynis, jejuniis, ac orationibus Spiritus Sancti gratiam implorarent. Porro convocabantur ad vigesimam primam præfati Mensis diem omnes, quotquot Romæ agebant, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Sedis Apostolicæ Notarii, Auditores, necnon Magister Sacri Palatii, Secretarii & Promotor Fiscalis, quibus præsentibus Pontifex cunctorum suffragia colligi jussit, demum vero de vita & miraculis Beati Caroli tam luculenter disseruit, ut nemine refragante omnes eum Sanctorum honoribus dignum apertis eorum suffragiis censerent. Tandem die prima Novembris Papa Beatum hunc Cardinalem Sanctorum Confessorum ac Pontificum albo, consueta solemnitate adscripsit, ejusque festum quotannis die quarta ejusdem Mensis celebrari præcepit: Huic suæ Constitutioni triginta tres Cardinales subscriptos legimus.

§. CXVII.

Variæ Decisiones jussu summi Pontificis emanatæ.

Decret. S. Congr. Rit. Decis. SS. Cong. Concil. & Episc.

Pleraque etiam dubia, quæ circa varios Ecclesiæ ritus occurrebant, hoc anno summi Pontificis auctoritate decisa

cisa ac declarata habentur, & primo quidem Sacra rituum Congregatio die vigesima tertia Januarii decidit, quod S. Reliquias in supplicationibus deferre pertineat ad Priorem Conventus, unde eæ sumuntur, in ejusmodi tamen processione Regulares digniorem locum Clero sæculari cedant, die autem sexta Martii eadem Congregatio declarabat, quod Canonici assistentes Episcopo præcedant Generalem ejus Vicarium, sintque ante ipsum incensandi, Protonotarii tamen Titulares non valeant sumere Paramenta de Altari pro Missa, sed in Sacristia: Pariter die octava Maji orto dubio Sacra Concilii Congregatio decidebat, quod Confessarii ab Episcopo approbati sive sint Regulares sive sæculares nullo pacto valeant Confessiones excipere extra Diœcesin Episcopi approbantis, etsi confitentes sint eidem Episcopo subjecti: decisum quoque die vigesima secunda ejusdem Mensis, quod Episcopus ad Lectiones Theologicas possit quidem Dignitates & Canonicos hortari, non tamen cogere: Rursus die decima Junii S. Episcoporum Congregatio contra quasdam Neapolitanas Moniales declarabat, quod licet eis sit concessum altare privilegiatum cum ea clausula: *ut ad illud quiscunque Sacerdos celebraturus sit* &c. his verbis Ordinario

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

nil sit derogatum, quin prohibere valeat, ne quis sine ejus licentia ibi celebret. Præterea in eadem Congregatione die vigesima quinta ejusdem Mensis, declaratum est, quod si quis certo sciat, datam sibi facultatem excipiendi Confessiones, tutus sit in conscientia, etsi Episcopus dicat, se non meminisse: si vero dubius sit de facultate sibi concessa, curet, ut ab eo absoluti iterent Confessiones, ipse vero deinceps abstineat ab audiendis Confessionibus absque nova Episcopi Licentia: pariter die secunda Octobris decisum est, quod Nuptias benedicere non valeant Canonici, sed tantum Archipresbyter, qui est Curatus: tandem dubio in Urbevetana civitate exorto die vigesima Novembris a S. Rituum Congregatione declaratum, quod nullo modo conveniat, ut Magister Capellæ in supplicationibus incedat cum Beneficiatis, sed incedat cum suis Cantoribus immediate ante ipsos Beneficiatos, vel in loco per Episcopum assignando.

§. CXVIII.

Cynthii Aldobrandini Cardinalis obitus.

Ciacon. ad vitam Clem. VIII.

Primam hujus anni diem Purpuratorum Collegium non sine planctu auspi-

auſpicabatur; viam enim æternitatis ingreſſus erat omnibus in paucis charus Cynthius Paſſerus patria Senogallienſis, Clementis VIII. ex Sorore Julia Aldobrandina Nepos, ab eodem Pontifice inſignibus & cognomine nobiliſſimæ ſuæ ſtirpis Aldobrandinæ cohoneſtatus. Juvenis Romæ humanioribus literis, & Philoſophiæ in Collegio Germanico, Patavii vero jurisprudentiæ vacabat, Doctoratus laurea decoratus: Pacis inter Auſtriacos & Polonos ſancitæ nuntius ab Aldobrandino Cardinale, cui in hac legatione fidelem operam præſtiterat, miſſus Univerſam Romam lætitia replebat. Pluribus poſtea menſibus evolutis a Clemente VIII. utriusque, ut vocant, Signaturæ Referendarius, Avenionenſis Legatus, & Cardinalis S. Georgii renuntiatur. Diverſis quoque præfuit Congregationibus, ubi non modo præſtantis ingenii ſpecimen dederat, ſed etiam in Senatu intrepido animo, magnoque Religionis fervore, quem ſingularis prudentia temperabat, ſententiam ſuam protulit. Tot autem inter publica Eccleſiæ negotia primas eo curas intendit, ut ſe Deo gratum, pauperibus munificum, & literatis Mæcenatem domeſticum exhiberet. Horum conſortio uſus in ædibus ſuis Academiam

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Ughel. Ital. Sacr. Bentivol. in Mem. hiſt.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

miam instituit, Viris doctrina præstantissimis longe celebratissimam: pauperes peregrinos sæpius invisit, varia eis præstitit obsequia, & erogato liberali stipendio eorum pedes lavit. Cubabat in paleis, cædebat corpus suum flagris, & consenescebat in precibus: tandem vero calculi doloribus confectus meritorum præmium in cælis recipiebat. Corpus ejus ad D. Petri ædem ad Eudoxiæ titulum delatum est, cui etiam Ecclesiæ totam suppellectilem suam sacram legabat.

§. CXIX.

Innocentius Bufalo Cardinalis mortuus.

Ciacon. t. 2. Amyd. in vita Jun.

Alter erat ex Purpuratis, qui hoc anno decesserant, Joannes Bubulus seu Busalo de Cancellariis Nobilis Romanus, qui stupenda memoriæ felicitate, ac ingenii acie clarus itidem in Collegio Germanico Philosophicis ac Theologicis disciplinis imbutus, Jurisprudentiæ lauream emeruit, atque a Sixto V. *Referendarius*, a Clemente VIII. Canonicus Basilicæ Vaticanæ nominatus, Narniensis & postea Bononiensis urbis Prætor, tandem vero Camerinensis Antistes creabatur: Agebat quoque Sedis Apostolicæ Nuntium apud Henricum

cum IV. Galliarum Regem, cujus benevolentia, ac potius meritorum suffragio Cardinalium Collegio a Clemente VIII. anno Christi millesimo sexcentesimo quarto cooptatus est: cum autem hoc Pontifice paulopost fatis functo Bufalus præter purpuram nihil, unde pro dignitate viveret, obtinuisset, Paulo V. Successori suam inopiam exponens, ab eo hoc inexpectatum tulit responsum: *Sumptus adæqua censui*, inde vero concepto animi mœrore paulatim contabuit, ac demum die vigesima nona Martii Romæ decessit, sepultus in suæ stirpis Sacello ad S. Mariam in Vico. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXX.

Hieronymi Pamphili Cardinalis extrema.

Hunc paulopost fato naturæ & fortunæ ferme pari sequebatur Hieronymus Pamphilus, nobilis Romanus, Innocentii X. Patruus, qui Sanctum Philippum Nerium Christianæ pietatis Magistrum faustissima sorte assecutus, in virtutum studio adoleverat, ac sacratioribus literis, præcipue vero jurisprudentiæ deditus tantum fecerat progressum, ut Gregorio XIII. regnante Romanæ Rotæ Auditor in dijudicandis causis præclara scientiæ & integritatis *Ciacon. l. c. Amyden. in vita Card.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ſpecimina ederet; his vero aliisque obſequiis applauſum tulit, præmium tamen ſperare haud valuit, eoquod domum Petri Aldobrandini, qui Clementis VIII. Nepos erat, obſequioſe non frequentaſſet; utpote non Aulæ obſequio, ſed impoſiti ſui muneris debito intentus: Ne ergo hic Pontifex Virum ſuo Nepoti vix cognitum purpura decorare videretur, ipſemet conſcientiæ ſtimulo adactus Aldobrandino Author exſtitit, ut Pamphilum aliquoties accerſeret, quo facto illum Clemens Papa eodem anno, quo Bufalum, Cardinalem Presbyterum, Paulus autem Quintus Urbis Vicarium creabat. Obiit autem Hieronymus Romæ die undecima Auguſti, in æde Virginis Vallicellanæ ſepultus, cui etiam Eccleſiæ, quicquid pretioſum in ſuo Sacello habuerat, teſtamenti tabulis reliquerat.

§. CXXI.

Decreta Synodi Diæceſanæ Metenſis.

Concil. Germ. t. 8.

Hoc item anno Annas Deſcars Cardinalis de Giury nuncupatus Metenſis Epiſcopus, ut Catholicæ fidei veritates priſtino reſtitueret ſplendori, die vigeſima prima Aprilis Metis Synodum Diæceſanam celebrabat, triginta

ginta tribus articulis absolutam: Condita fuere quamplurima, eaque saluberrima decreta, ex quibus tamen nonnisi singularia adducemus, & quidem primo Synodus abolevit *tonitrualia*, ut vocabant, festa profana, eoquod paganismum redolerent. Inhibuit etiam, ne ad ægros invisendos vel solandos hæretici admittantur, cum compertum fuisset, quod hi, Parochis absentibus, errorum venena hoc obtentu ægris propinarint. Interdixit quoque Laicis prædicandi officium, & conventicula, in quibus de Religione ageretur. Circa administrationem Baptismi prohibuit, ne Parochi unctiones faciant intincto pollice, sed bacillis stanneis aut argenteis in hunc usum comparatis, nec etiam nuda manu aquam ex pelvi, sed cochleari hauriant, minus vero Paganorum nomina Baptizatis imponant: Dein præcipitur Parochis, qui ratione sui Officii diebus festis aut Dominicis bis celebrant, ne in prima Missa ablutionem accipiant, nec imposterum purificatoriis ex serico utantur, & communicanti vinum purificationis non ex calice sed ex scypho deinceps præbeant. Prohibuit insuper Synodus, ne in Ecclesiis tympana, cytharæ aut alia ejus generis instrumenta audiantur, nec mulieres ad Altaris latera ita consistant,

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ut a Celebrante ad Aram conversо videri possent: graviter quoque invehitur Synodus in detestandum abusum in hanc diæcesin introductum, quo plurium puerorum confessiones simul excipiebantur, Parochos autem admonet, ne sint difficiles in concedenda suis subditis facultate, ut alteri Sacerdoti approbato etiam in Paschate confiteantur. Inter casus Episcopo reservatos comprehendit hunc, si quæ prolem suam exponit in Hospitalibus vel alio loco: denique præscribit, quantam retributionem Parochi pro Ecclesiasticis Officiis jure petere valeant.

§. CXXII.

Synodus Diœcesana Antverpiensis.

Concil. Germ. l. c. pag. 977.

Sequenti Mense Majo Joannes Miræus Antverpiensis Episcopus pariter Synodum habebat, in qua præter plura alia ad restaurandam Cleri sui disciplinam non minus proficua quam necessaria statuta Parochis commendatur frequens in doctrina Christiana institutio. Præcipit etiam Synodus, ut Laici minus docti cum hæreticis de fide non disputent, his vero importune instantibus respondeant, id sui non esse officii, sed ad Pastores & Doctores pertinere, ipsorum vero esse, monente D. Augustino,

lib. de dono Persev. cap. ult.

pro

pro illorum salute orare: pariter in eadem Synodo inhibitum, ne quis in præfata urbe & oppidis, Dominicis & festis diebus extra Ecclesiam Parochialem quocunque ex prætextu linqua vernacula concionetur, linqua vero peregrina non fiat concio ante horam decimam, quæ tamen ultra horam non protrahatur, gravissime insuper puniendos declarat Synodus, qui Cœnam Domini depingunt instar Cœnæ Calvinisticæ, scilicet, positis in lance panis frustis oblongis, aut offis rubro vino tinctis: quoniam vero illo tempore passim ab Iconomachis plurima Templa & Altaria fuerant profanata, conculcata & eversa, propterea omnes & præcipue eos, qui furore hæretico concitati ipsimet ejusmodi vastationibus operam aut ansam dederunt, ut ad festinam reparationem concurrant, hortabatur Synodus, ac per ædituum diebus festivis & Dominicis eleemosynas colligi jubebat. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXIII.

Synodus Augustana.

Non minori Religionis ac reparandæ disciplinæ studio accensus Henricus a Knöringen Augustanus Episcopus die tertia Octobris Synodum Provinci- *Concil. Germ. t. 9. Kham Hier. Aug. p. 1. sect. 10. c. 6.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

vincialem, qualis ab annis quadraginta quatuor habita non est, in Ecclesia Cathedrali celebravit: Convocabantur quidem Elvacensis Præpositus, Buxheimensis, Meminganus, & Gmindtensis Superiores, omnesque Commendatores, eorum tamen nullus comparuit, quorum contumacia ab aliis accusata Episcopus die quarta ejusdem Octobris, ea non obstante in Synodo procedendum decrevit. Ceterum non nova sed duntaxat vetera statuta Synodalia magno studio revisa, atque in novam magis commodam normam fuere redacta, quæ etiam publice ex suggestu, & quidem prima eorum pars præfata die prælegebatur, eo fine, ut cuncti diligenter attendentes, si quid ulteriori deliberatione indigere videbitur, indicarent, ac desuper sententias suas dicerent: Altera die mane pars secunda, & post meridiem tertia statutorum pars usque ad medium, residua vero tertiæ partis, die sexta præfati Mensis recitata fuere: Tum vero Episcopus jussit, ut cujuslibet classis quidam in locis sibi destinatis convenirent, percepturi, quæ ipsis circa fundationem Seminarii proponi curabit Episcopus; exponebantur etiam a diversis diversa gravamina, ad quæ resolvenda, ut singulæ classes unum ex se idoneum deputarent, Episcopus

scopus præcepit. Altera die, quarta & ultima Statutorum pars fuit prælecta: die autem octava Octobris præfati Deputati suas sententias, & judicia de hisce decretis Synodalibus ferebant, quæ Episcopus se cum suis Consiliariis perpensurum spopondit, simulque egit de subsidio ad Seminarium, necnon ad præsentes tumultus bellicos liberaliter conferendo. Tandem die nona Octobris Episcopi Vicarius contra eos, qui ad hanc Synodum vel omnino non comparuerunt, vel legitime sese non excusarunt, reclamabat, professus, quod hæc absentia nec Synodo nec Episcopi juribus ullo pacto fraudi esset, nec vicissim Episcopus per hæc Statuta ulli in suis exemptionibus & privilegiis quicquam derogare intendat. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXIV.

Principum ac Virorum illustrium obitus.

Hunc annum sibi ac vitæ suæ exitialem plures experiebantur illustrissimi Viri, quos inter Electorali dignitate conspicuus erat Fridericus IV. Comes Palatinus Rheni, qui die octava Septembris Heidelbergæ subitanea morte extinctus est, cujus Electoratus administrationem Joannes Comes Palatinus *Merc. Gallobelg. annal. tom. 6. l. 4. p. 611. & 636.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

nus Rheni Bipontinus adiit, Neoburgico Principe incassum reclamante: Exeunte eodem hoc Mense Eberhardus de Dünheim Episcopus Spirensis febri ardenti correptus Udenheimii mortalitatem exuit, die decima Octobris Spiræ in Ecclesia Cathedrali, funebri, magnifica tamen pompa, sepultus. Succesferat eidem Philippus Christophorus Sæternius, qui a defuncto Antistite Coadjutor jam superiori anno nominatus duodecima Octobris die consueto ritu publice Episcopus est renuntiatus atque inauguratus. Jam antea die vigesima secunda Julii Petrus Henriquez Fontanus Comes Mediolanensis Gubernator anno ætatis suæ octogesimo quinto vitam finierat, cujus corpus in Templum Sanctæ Mariæ Celsæ die vigesima sexta ejusdem Mensis delatum est; Successor ejus erat Joannes Velasquez Conestabilis Castilienſis, Vir pacis studiosissimus, cujus auspiciis pax superioribus annis inter Hispanos & Anglos firmata fuerat. Erat Fontanus Philippo III. Hispaniæ Regi fidelissimus, qui fortitudine, ac militari experientia, pace & bello summus, ingens sibi nomen comparabat; quippe in Belgio contra Gallos re feliciter gesta, atque occupata Cameracensi urbe, ad Dorlanum eos ingenti clade affecerat. Præterea

terea nimis tempestive Joannem Richardotum, verum pacis Angelum mors die tertia Septembris interceperat, eo tempore, quo ad componendas Juliacenses lites in Gallias missus inde revertebatur. Agebat regnante Parmensi Duce Belgii Gubernatore Præsidem Atrebatensis Senatus: postea supremus secreti Consilii apud Albertum Archiducem Brabantiæ Ducem Præses electus, huic & Hispano Regi in Belgicis rebus incredibilem industriam, dexteritatem, & fidem probabat, maximis quibusque negotiis pertractandis adhibitus; Anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo octavo Vervini cum Gallis & Hispanis pacem, & postea Hispanos inter & Anglos fœdus concluserat, Vir Religionis ac patriæ suæ amantissimus. Præterea præclarum dexteritatis suæ specimen ediderat, dum anno Salutis nostræ millesimo sexcentesimo septimo inter Hispanos & Batavos duodecim annorum inducias firmabat, non sine maximo totius orbis applausu. Sepultus est perhonorifice Bruxellis, ipso funus comitante Alberto Archiduce. His merito accensendus venit Philippus Canonius Fraxineus Parisiensis Curiæ Senator, qui Mornæo per Perronium devicto relictis Calvinianis ad Catholica castra tran-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

transiit, utilemque Regi suo & Venetis composito eorum dissidio operam navabat, obiit die vigesima septima Februarii.

§. CXXV.

Synodus Diœcesana Warmiensis & Grassensis.

Concil. Germ. l. c. Gallia Christia. tom. 3. p. 1096.

Cum Warmiensis Episcopatus intra viscera Prussiæ Ducalis situs diversarum hæresum morbis ad desperationem usque laboraret, Simon Rudnickii illius Episcopus hoc anno Mense Novembri Synodum habuit, cujus potissima decreta ad extirpandam hæresin, implantandam fidem Catholicam, & restaurandos Cleri populique mores collimant. Porro hujus Synodi acta biennio post typis edita prodiere.

Pariter Grassæ Synodum celebrabat Honoratus de Laurens Arelatensis, qui antea uxore ducta, in suprema Aquensi Senatu per viginti annos Regium caussarum forensium Actorem agebat, demum vero militiam Sacram professus, ab Henrico IV. ad Ebrodunensem Episcopatum nominatus est. Fuit is pietate & doctrina celebris, honorum contemptor, & Divinæ gloriæ vindex, qui spreta lecti molitia super straminea culcitram decumbens corpus variis afflictationibus domabat. Diœcesin pedes

pedes luſtrare ſolitus, reditus Eccleſiæ, ſibi ſuisque ſat parcus, larga in egenos manu effudit. Synodum Provincialem apud Graſſam hoc anno coegit, in qua antiquos Eccleſiæ mores & diſciplinam revocare aggreſſus eſt: hujus tamen Synodi acta perierunt, ipſe vero Epiſcopus Pariſiis die vigeſima quarta Januarii anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo duodecimo animam Deo reddidit, ſepultus apud Auguſtinianos. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXVI.

Princeps Condæus in Franciam redux.

Interim Condæus Princeps apud Mediolanenſes, ubi aſylum inveniebat tentata conjugis ſuæ honeſtas, adhuc hærebat. Hic fervente indignationis æſtu ſæpe incautius non modo in Belgio ſed & Mediolani declarabat, quod Franciæ ſceptrum ad ipſum utpote proximum Regii ſanguinis Principem devolutum eſſet, præcipue cum defuncti Regis connubium cum Maria Medicæa nullum fuiſſet. Inſuper ad exequendum hoc conſilium Fontanus Comes jam antea validam Hiſpanorum opem pollicebatur, cui tamen Princeps officioſe repoſuit, ſe non Franciæ ſolium, ſed Adminiſtratoris dignitatem ſibi debitam efflagitare. *Memoir. ſecret. part.* 11. & 12. *Merc. Gallobelg. t.* 6. *pag.* 3. *Gramont l.* 1. *Hiſt. Gall.*

Sæc. XVII. A. C. 1610. Præterea non deerant, qui Romæ Henrici IV. matrimonium cum Medicæa initum in dubium vocarent, ut novi Regis ſucceſſionem controverſam, & Condæi ſpem magis firmam redderent; quinimo Hiſpaniæ Orator, ut Papam ad diſſolvendum hoc connubium incuſſo timore urgeret, eidem referebat, quod Ledigerius Franciæ Mareſcallus cum duodecim peditum & Equitum duobus millibus Pedemontium ingreſſus, junctis cum Sabaudo viribus Mediolanum aggredi pararet, non ſine magno Religionis præjudicio, eoquod non modo præfatus Bellidux, ſed omnes ejus milites Calvini ſectæ addicti cunctas circum Regiones hujus hæreſis veneno infecturi eſſent, proin res ad eam redacta foret neceſſitatem, ut Papa ſuas Vires Hiſpanis jungeret: Verum nil inde territus Pontifex Breveſio Franciæ Legato declarabat, quod præfatum connubium omnino validum eſſet: inſuper a Bentivolio Cardinale de Condæi propoſito, die decima ſeptima Junii edoctus, eidem in mandatis dedit, ut Principem, ne tam frivolo obtentu Franciam perturbaret, hortaretur, cui etiam Condæus repoſuit, quod habita notitia de obitu Henrici Regis nil magis cordi haberet, quam in novi Regis ac Reginæ gratiam redire

dire. Ex his elucet falsitas, qua Author libri *de gestis Mariæ Mediceæ Administratricis* Bentivolium Bruxellensem Nuntium in invidiam trahere nititur, perinde acsi ipse Condæum instigasset, ut expulso novo Rege utpote illegitime nato Franciæ solium sibi vendicaret, quid enim vero minus simile est, quam hunc Cardinalem ob prudentiæ laudem adeo celebrem depingere, perinde acsi Condæum sollicitasset ad ea oblata, quæ tamen sibi a Fontano potentissimo Hispani Regis Ministro paulo ante facta Princeps generose recusaverat, cujus indoles Bentivolio haud incognita erat, proin probe prospicere poterat, quod si Princeps datum hoc sibi a Cardinale consilium revelaret, ipse non modo Franciæ, sed & maximam summi Pontificis indignationem incursurus esset, proinPauli V. gratia excluſus,& a potentissimo Rege oppressus, necnon sua existimatione, & ampla præprimis spe dejectus, tandem in Hispani Regis ditionibus exiguum tam indignæ actionis præmium emendicare cogeretur. Insuper vindicatur hujus Nuntii innocentia ex eo, quod legatione sua Belgica defunctus, Gallicam potius quam Hispanam selegerit, quod nec ipse unquam fecisset, nec Franciæ Rex, ejusque Ministri Nuntium factionis agitatæ ac rebellio-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

nis contra Franciam inſpiratæ Authorem unquam admiſiſſent, præcipue cum Cardinalis Corſinus ejus Succeſſor non ſine maxima difficultate admiſſus fuerit, eo duntaxat ex capite, quia natione Etruſcus proin de partium ſtudio & affectu erga Reginam Matrem ſuſpectus eſſet. Præterea Ludovicus XIII. Bentivolium vix ad Purpuram Romanam evectum ſtatim Romam ablegabat, ut ſua negotia procuraret, regnumque protegeret: illum etiam usque ad mortem ſua honorabat amicitia, omnemque movebat lapidem, ut is ad Pontificatum eveheretur, quo honore certe a Rege non affici ſolet ille, qui Regem a ſolio deturbare molitus eſſet. Denique Breveſius datis ad Papam literis teſtabatur, quod Bentivolius Condæi propoſito acriter ſeſe oppoſuerit. Verum hanc calumniam adverſus Bentivolium Authori expreſſiſſe videtur exulceratus in eum animus; cum enim eo tempore, quo Bentivolius in Franciæ Aula Nuntium agebat, hujus libri Author legatione apud Pontificem fungeretur, & ob turbidam indolem ſuam inter arma efferatam ingentes ibidem turbas concitaſſet, & ob eas Papa ejusque Nepos juſtam expoſtulandi anſam habuiſſent, hinc Bentivolius ex Pontificis mandato, & officii ſui debito de violen-

Lettr. de Breves a la Reine 17. Juill.

violenta hac agendi ratione apud Henricum IV. querebatur, a quo hic Legatus ſæpe acriterque objurgatus eſt, præcipue poſtquam præter omne fas Bentivolii epiſtolam ad Borgheſium Cardinalem Papæ Miniſtrum integro octiduo retardaſſet. Hæc igitur erat origo averſionis conceptæ in Bentivolium, nunc vero ad Hiſtoriæ ſeriem, unde digreſſi ſumus, revertamur. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Ceterum Condæus Princeps in Franciam redire conſtitutum habens, Mediolano Bruxellas die decima nona Junii venit, ubi ejus conjux atque Auſtriæ Archiduces ipſum ſollicite præſtolabantur. Comperto ejus adventu mox Pontifex Bentivolio in mandatis dedit, ut ſuo nomine Condæum ad obſequium Regi ac Reginæ præſtandum hortaretur, quod etiam Princeps Nuntio Apoſtolico pollicitus, voluit, ut uxor ſua, quam nequidem alloquio aut aſpectu dignabatur, mortuo jam Rege in Gallias reverteretur, ipſe vero altera die Mariemontium profectus, Bernio Franciæ Oratori declarabat, quod redire nollet, niſi prius de Reginæ gratia ſecurus eſſet: Hanc moram diſſuaſerat Orator: ceſſabat quoque Principis fluctuatio, poſtquam Reginæ literas clementia plenas die vigeſima ſeptima Junii præter plures alias a ſuis Amicis

Sæc. XVII. A. C. 1610.

scriptas receperat, & Beraltus Comes a Regina submissus eidem publicæ securitatis literas tradiderat, sponsione facta, quod Rex & Regina adventus sui desiderio flagrantes eum non sine speciali amoris & benevolentiæ testificatione essent recepturi. Ad hasce literas mox reposuit Princeps, se in Franciam non alio ex fine rediturum, nisi ut Regi, ejusque Matri integerrima fide serviret.

§. CXXVII.

Princeps Condæus Parisiis perhonorifice exceptus.

Memoir. secret. part. 12.

Jamjam Princeps Cameraco Peronnam venerat, ibidem a Matre sua exceptus; tandem comitantibus eum plusquam quingentis Nobilitatis primæ Viris lætus die decima quinta Julii Parisios ingrediebatur: Hujus magnificentiæ splendor, ac immodicus applaudentium jubilus perniciosæ unionis suspicionem Reginæ ingessisse videbatur, cui tamen Condæus immotam fidem, animumque ab omni factione alienum testabatur: Certabant omnes hujus Principis favorem & amicitiam, & quidem pro suo quisque affectu aucupari. Præ ceteris Bullionius Dux Calvinista, cognationis, qua invicem juncti erant, specie

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ſpecie, reducem Principem apertius, tantisque verborum lenociniis ſollicitabat, ut niſi Regii natales eidem animi conſtantiam, & ingenuas dotes inſtillaſſent, Viro in omnes fallendi artes inſtructo ipſe ſuccubuiſſet. Primo ariete Dux Condæi Religionem quatere aggrediebatur, poſtea Galliam Rectore deſtitutam, civilibusque diſſidiis turbatam repræſentabat, Calviniſtarum vires, ſi Regio Principe ſuffultæ forent, oſtentabat, ad eundem in Regem proclamandum ſat validas: dein invitat adducto Patris, Avique exemplo: allicit Calvinianæ Religionis gloria, quam Condææ ſtirpi hæreditariam vocabat, eamque ſi amplexus fuerit Princeps, omnes Reformatos ſtatim in ejus obſequium juraturos ſpondebat: inde vero Regni Regimen injuria ereptum, legitimo Principi reſtitutum iri, majora deinceps ſperanda fore proponebat. Verum Condæus fallacia ejusmodi Hæreticorum lenocinia ſpernere jam edoctus, intrepide repoſuit, quod ſumma ei ratio eſſet, quæ pro Catholica Religione faceret, ipſe autem perduellia ejusmodi conſilia deteſtaretur, proin firmum ratumque haberet, conſtanter in ea fide ſtare, qualem Deo, qualem Regi deberet, quamvis enim ſecum injurioſe actum eſſet, mallet tamen injuriam pati, quam ulciſci.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

cisci. His rationibus Condæus Princeps pernicioſa hæc eluſit conſilia; ſi enim Condæus Calvinianæ ſectæ & factioni nomen dediſſet, non modo Religio Catholica, ſed univerſum Franciæ Regnum, Rege adhuc infante, Principibus diſcordia inter ſe ſciſſis, Sectariis indies numero & potentia creſcentibus, atque hæreticis in Reges Catholicos innato odio accenſis eo certiore fuiſſet expoſitum exitio, quo periculoſius ab initio non rejectis etiam ejusmodi factioſis conſiliis, progreſſu temporis graviores in Regno turbæ fuiſſent ſuſcitatæ.

§. CXXVIII.

Ludovicus XIII. in Franciæ Regem Rhemis inauguratus.

Grammont. p. 15. l. c. Calmet Hiſt. Univ. l. 151.

Rebus in Francia ita conſtitutis de Ludovico Henrici IV. Filio pro more Majorum in Regem ſolemni ritu inaugurando agebatur. Hanc in rem ineunte Menſe Octobri Regina Mater cum Filio ſuo, necnon Margaritha Valeſia Regina, aliique Regiæ ſtirpis Principes unacum Franciæ Paribus ac primaria utriusque ſexus Nobilitate Rhemos contenderunt. Die igitur decima ſeptima ejusdem Menſis ſex electi Duces, qui novo Regi præſto eſſent, & manuum ſocie-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

societate pares, unde *Franciæ Pares* dicti, se exhiberent sustinendæ coronæ. His, aliisque Principibus, Joyosa Cardinali, & quinque Episcopis stipatus Rex Templum adiit, atque inter festivas populi acclamationes in Ecclesiæ foribus substitit: mox vero post peractas de more preces aperiuntur valvæ, introducitur Rex, atque Altari procumbens, Sacramentum, quod præfatus Cardinalis defuncti Rhemensis Archiepiscopi vices agens, tactis Evangeliis a Rege exigebat, dicit, pollicitus, quod *posthac Ecclesiæ Catholicæ Protector, hæreticos ditione sua abigere, privilegia Ecclesiæ sarta tueri, legesque populis ex æquo dare velit.* Inde Calvinistis iracundia, & in tempus suum quæsita rebellio. Dicto hoc jurejurando Rex inter Cleri, Nobilium & populi preces ensem evaginatum, sibique a Joyosa propinatum arripit, Deoque suum exercitum dicat: infertur hic ensis Altari, mox autem restituitur eidem pro tuenda Ecclesia, quod Primogeniti Ecclesiæ Filii munus est. Tum traditione annuli sese Rex cum subditis suis desponsat: dein sequitur more Majorum unctio, unctoque Regi Joyosa Cardinalis coronam Imperii Francici imponit, atque ad Solium deducit, ubi illum primo Cardinalis his verbis: *in*

Merc. secret. part. 13.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

hoc ſolio confirmet te Deus ſalutabat, mox ſecuto Procerum, totiusque populi applauſu. Dein Rex in ſignum Gallicæ libertatis ex cavea incluſas aviculas dimiſit, Sacroque ſolemni, depoſito diademate aſſiſtens, Chriſti Domini Corpus, ejusque Sanguinem ſub utraque ſpecie ſuſcepit, ac demum inclinata in veſperam die eadem comitantium pompa in Regiam reverſus eſt, ubi lineo induſio, ac tunica ex Sacri chrismatis contactu ſacrata exutus, altera die in Equitum Ordinem unacum Condæo Principe per Cardinalem adſcribitur, hunc favorem Joyoſa lubenter præfato Principi cedente. Poſtea Rex, ad Sancti Marculfi ædem deductus, explorato a Medicis morbo, ne quis rei Sacræ illudens ſtrumam mentiretur, hac peſte laborantes tangit. Demum exactis Sacris Lutetiam venit.

§. CXXIX.

Florimundi Puteani extremum ſupplicium.

Gramond. l. 1. Hiſt. Franc.

Turbabatur nonnihil publica hæc ac communis lætitia Florimundi Nobilis Galli ambitione ac protervia. Hic enim gente Puteanus, ac Vattani Dynaſta in Salinas hucusque incognitas aliquot abhinc annis infauſta proſperitate

tate inciderat. Nemini autem in Gal- Sæc. XVII.
liis præter Regem Salis vendendi pote- A. C. 1610.
ſtas conceditur, ſalisque mercatum duntaxat illi, qui hoc jus a Rege redemerunt, penſo annuo vectigali exercere permittuntur, quamvis furtive nonnulli, præcipue quibus in Galliæ finibus fiduciariæ fundorum poſſeſſiones ſunt, non raro ſalem vendere tentent, per hos igitur Florimundus ſuum duntaxat ſalem diſtrahi, atque a Regiis Redemptoribus nullum amplius emi voluit, atque emere dubitantes imperiis, quin & armis & verberibus adegit, tametſi terna dehortatione Miniſtri Regii eum increpaſſent, ac ni cæpto deſiſteret, vim ſe oſtenſuros minitarentur. Hic vero nihiloſecius perſiſtere præfracte, paullatimque non jam Dynaſtam ſe, ſed plane pro Rege, ferre, & pro libitu quævis agere cæperat. Cum ergo nec leges, nec minæ adverſus eum valerent, Rex cum præſidiaria cohorte valida Solæum contra hunc contumacem emiſit, qui etiam Vattanam urbem inopino impetu invaſit, nulloque negotio cepit, arcemque firmiorem quidem ſed nullo ferme præſidio munitam prius occupavit, quam adveniſſe credebatur: Capitur ibi Florimundus conſcientia perperam actorum gravius quam virium diffidentia trepidus, injectisque catenis

Lute-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Lutetiam Parisiorum abducitur, ac paulopost de Regii Senatus sententia capite damnatur, læsæque Majestatis reus non modo plectitur, sed & truncus in ardentem rogum injicitur, caputque palo suffixum Vattanæ exponitur, bonis fisco adscriptis, postea tamen a clementissimo Rege ultro inter Rei Cognatos distributis. Sic inopinæ Divitiæ Florimundo ultima mendicitas, & infamis ruina exstitere.

§. CXXX.

Dissertatio Baronii de Sicula Monarchia Hispani Regis jussu proscripta.

Ferreras cont. Hisp. art. 2. p. 177. tom. 11. Grammont. l. c. Abregé de l'hist. Eccl. tom. 3. Du Pin defens. de la Monarch. de Sicil.

Hæc dum in Galliis agebantur, Philippus III. Hispaniæ Rex adversus membrana Baronii Cardinalis pugnare cæperat: Hic enim in undecimo Annalium suorum tomo Hispaniæ Regibus nequaquam prærogativas Rogerio Siciliæ Comiti ab Urbano II. concessas competere asserebat: Erant autem hæ tres, ut nullus Pontifex Legatum in Siciliam invito Duce ablegare possit. II. Plenam legati potestatem circa jurisdictionem Papa concedat eidem. III. Nullus Episcopus aut alia Persona Ecclesiastica sine Ducis consensu e Regno evocetur: cum vero ætate Nicolai II. jam antea Comi-

tes

tes & Duces Siciliæ profeſſi eſſent, quod Apoſtolicæ Sedi debeant *Homagium*, ut vocant, *Ligium* pro Siciliæ Regno, ſub hac clauſula: *in Eccleſiis vacantibus Nos, & noſtri in Regno hæredes nulla habebimus Regalia, nullosque eo nomine fructus, reditus, proventus, & obventiones percipiemus*, Baronius autem hanc feudi legem usque ad Carolum V. Auſtriacum valuiſſe affirmarit, inde tanta in eum exarſit Hiſpani Regis indignatio, ut is hunc tractatum non modo proſcribere, ſed & flammis tradere decerneret: Hujus tamen ſententia usque ad Baronii & Henrici IV. Regis obitum dilata eſt; verebantur enim Hiſpani Proceres, ne iſte acriori calamo, hic autem Regia auctoritate ſua Baronii famam vindicarent. Tandem vero hoc anno die tertia Octobris proſcriptionis edictum prodiit, Panormi a Cardinale Joanne D'Auria Regni Gubernatore decima ſeptima Decembris promulgatum. Hanc ob cauſſam hæc diſſertatio in editione Antverpiæ, quæ urbs tum Hiſpano Regi parebat, facta non reperitur. Ceterum inſuperhabito hoc edicto non modo in ipſo Annalium opere, ſed repetito prælo hæc lucubratio ſeorſim excuſa fuit; vetito enim augetur librorum auctoritas, clariusque non raro alias obſcurus liber, accenſa ſupplicii flamma ſplen-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

splendescit, ejusque summo concitati non pauci privatim avidius inquirunt & perlegunt publice castigata.

§. CXXXI.

Bellarmini tractatus de Pontificis potestate *in Senatu Parisino proscriptus.*

Argentre collect. Jud. tom. 2. p. 19. Merc. Gallobelg. Annal. tom. 6. lib. 4.

Idem ferme fatum subiit Lutetiæ Parisiorum Bellarmini Cardinalis tractatus *de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus adversus Guilielmum Barclaium*; hoc enim anno Ludovicus Servinus Regiæ Curiæ Advocatus urgente Richerio hunc librum tanquam Regiæ Authoritati & Franciæ Regno nocivum denuntiabat, ac coram Parisini Senatus Patres totam illius Synopsin exponebat, præcipue in eo suggillans, quod a Gregorii VII. tempore plures Imperatores, Regesque per Pontifices & Concilia anathemate, nullo ex illis reclamante Principe, percussos recenseat, subjungens: *Quid hic Barclaius diceret? si hæc non est Ecclesiæ Catholicæ vox, ubi obsecro eam inveniamus?* Postea Servinus exagitabat doctrinam Bellarmini de potestate Pontificia indirecta in Reges hæreticos & eorum subditos a juramento fidei solvendos: hocque dogma minime tolerandum ajebat in Galliis, ubi Henri-

Henricus III. & IV. *pacificationis* edicta a Senatu confirmata promulgarunt, vi quorum exiſtimatæ Reformationis Sectatores tolerandi ſunt. Præterea exempla a Bellarmino allata de Jojada Pontifice, qui Athaliam Reginam exauctorari & Jojas Regem ſubſtitui juſſit, eluſurus ait, hanc duntaxat eſſe V. Teſtamenti Hiſtoriam noſtræ ætati non accommodam, hancque Reginam non legitimam, ſed Uſurpatricem fuiſſe: cum autem Bellarminus pariter adduxiſſet exemplum Childerici Regis per Zachariam Pontificem, ſubrogato Pipino, exauctorati, reſpondit Servinus, hoc rebellionis ab impiis Gallis concitatæ exemplum non eſſe in ſequelam adducendum. Carpebat inſuper Bellarminum, quod his Innocentii III. verbis: *nonnulli Principes nullum inter homines ſuperiorem agnoſcunt*, hæc verba, *excepto Romano Pontifice* de ſuo addiderit, cum tamen hic Papa dixerit, *Rex Francorum ſuperiorem in temporalibus minime recognoſcit*, quamvis antea idem Pontifex dixiſſet, *cum Rex ipſe Francorum in ſpiritualibus nobis ſubjaceat, tu Montpeſſulane & nobis eris ſubjectus &c.* Quoniam vero Bellarminus aſſeruit, quod ſi Imperator contra hæreticos gladium ſtringere nolit, etſi res ſit ad bonum ſpirituale neceſſaria, tunc Papa *cogat illum*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

4. *Reg.* c. 11.

cap. Venerabilem.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

illum censuris, & si non movebitur, exigente necessitate subditos ab obsequio solvet; eique imperium abrogabit: ex his verbis Servinus nuperi Regicidii rationem a Ravaillaco allatam Senatoribus obtrudendi occasionem arripuit, simulque hanc Bellarmini propositionem perstrinxit: *Quod iste sit Rex potius quam ille, non Dei specialis jussio, sed hominum voluntas fecit.* Postea Servinus fusa oratione exempla a Bellarmino allata confutans ac opposita Theologorum testimonia referens, tandem Curiæ Patribus supplicabat, ut indicta perduellionis pœna hunc librum typis imprimi, impressumque asservari, aut vendi prohiberent. Hæ Servini rationes tam efficaces Regiis Senatoribus videbantur, ut hunc tractatum tanquam falsa, erronea, detestanda, & seditiosa continentem die vigesima sexta Novembris publico edicto damnarent: cum ergo non pauca hujus libri exemplaria ad Senatum juxta ejus mandatum deferrentur, ideo decretum, ut ea in loco suppliciis destinato, publice per carnificem comburerentur. Præterea Richerius coram Facultate Theologica proponebat, quod priori anno P. Sebastianus Heisius Jesuita in suis Aphorismis doctrinæ Jesuiticæ, propugnare ausus esset, quod Jesuitis non minus conveniens sit, sese exauctora-

Abregé de l'hist. Eccl. t. 10. p. 233.

tionem

tioni Principum ingerere, quam contra pestem medicinam præscribere. Postea Ravaillaci confessionem exaggerans, livido dente in P. Gonterium itidem Jesuitam invehebatur, affirmans, quod hic in suis sermonibus cunctos suæ doctrinæ adversantes insectatus illos per ludibrium *Catholicos Regios* nominarit, perinde acsi hi novam in Ecclesia exortam sectam conficerent, idem quoque in Belgio a P. Heriberto Rosweido propugnatum fuisse (*), asserebat præfatus Facultatis Syndicus. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXXII.

Executio sententiæ a Parisiensi Senatu pronuntiatæ per Reginam impedita.

Hoc comperto Jesuitæ nil intentatum, inausumque relinquebant, ut hujus sententiæ executionem præpedirent, & Societatem æque ac Bellarminum ab hac infamia vindicarent. Expediendo autem huic negotio nullus aptior videbatur præter Sedis Apostolicæ Nuntium, qui etiam ad eorum preces Reginam accedens, hoc Senatus Decretum Pontificiæ auctoritati oppido injuriosum esse exponebat. Hæc igitur die prima De- *Argentre l. c. pag. 35. Gramont l. c.*

(*) In suo libro *de fide hæreticis servanda.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Decembris Harlæum Præsidem cum ceteris ad Luparam adesse jubens, eis exprobabat, quod edictum nuper promulgassent adversus Papam, cujus tamen benevolentiam in præsenti rerum vicissitudine impensius colere, e re Francici Status esset: insuper non sine indignatione minisque, eos abire, & rei componendæ media excogitare jubebat. Nil tale suspicatus Harlæus ceterorum Præsidum nomine rogabat, ut ipsa vel per se vel per Cancellarium Nuntii Apostolici querelas magis sigillatim explicare dignaretur: quocirca Cancellarius Præsidi retulit, quod Nuntius apud Reginam questus esset, in hoc edicto ejusmodi contineri verba, quæ summi Pontificis auctoritatem, ac universum Cardinalium Collegium tantopere læderent, ut Nuntius, nisi illud revocaretur, ex Francia se Romam reversurum minitatus esset. Reposuit ad hæc Præses, quod septem vel octo ex suis Collegis Nuntium jam accesserint, professi, quod hæc verba inconsiderate in edictum irrepserint: Hoc vix audito, confestim Regis Consiliarii instabant, ut Cancellarius mox horum nomina indicaret, atque in eos tanquam læsæ Majestatis reos inquireret, eoquod absque licentia cum extero Oratore contulissent. Tumultuantium fervorem tempestive

peſtive ſedabat Regina, aſſerens, huic malo remedium eſſe apponendum: cum vero torvo vultu aſpiceret Harlæum, hic eidem ita repoſuit: „Nuntius quidem Pontificiæ auctoritati injuriam „fieri queritur, Senatus autem cenſet, „Bellarmini aſſertionibus Regiam auctoritatem, poteſtatemque non modo diminui, ſed penitus everti, „Regisque vitæ apertas inſidias ſtrui: „indignus forem ſubditus, ſi gladium „Regis mei jugulo inferri cernerem, & „manum meam opponere mihi non liceret. Unicus hujus libri ſcopus eſt, ut „Reges ſuos impune occidendi medium „ſubditis propinetur: doctrina enim „de poteſtate Pontificis in Regem & Regiam veſtram Majeſtatem, Regni hujus „legibus toties eſt damnata, ut hujus „dogmatis aſſertores læſæ Majeſtatis „eſſe reos cenſeam. Affirmat Bellarminus, quod Papa Regem imbecillem „exauctorare, ſuisque Optimatibus Regni curam comittere poſſit. Si id verum, veſtra Majeſtas aut Regno exulare, aut ibidem permanendi facultatem a Papa petere cogetur, Rege „per ætatem adhuc ad gubernacula incapaci, niſi Filium ſuum ſuperiorem „ſe agnoſcere velit, ſceptrumque ab eo „tanquam homagio obſtricta tenere credat; Abſit tamen a me, ut quicquam „in

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

„in Ecclesiæ præjudicium asseram, in „hoc tamen nunquam Bellarmini sen„tentiam sequar, cujus audax præsum„ptio haud toleranda est, dum doctri„nam suæ oppositam, cunctosque Re„gis subditos, fidei Catholicæ adver„sari asserit: Vellem ex Bellarmini fau„toribus scisciatari, quis eum supremum „nostræ conscientiæ & Religionis judicem „constituerit, & an ipsi rationem desuper „reddere teneamur, nostrisque con„scientiis expediat, falsam ejus doctri„nam amplecti. Si Concilia nostram „doctrinam ut hæreticam damnassent, „nullum foret dubium: quod autem „unicus homo, & alienigena hujus „quæstionis nunquam ab Ecclesia dam„natæ, sed a quatuor nostris Regibus „defensæ judicem agere audeat, haud „tolerandum videtur. Perpendat e„tiam Regia sua Majestas tempus, quo „hic liber in Gallias irrepsit, nimirum „post Regis cædem; eo tempore, quo „Regni vestri hostes Gallicas vires, Re„gnante fœmina, infirmas esse crede„bant, id certe non ausuri sub imperio „Henrici IV. qui temerarium ejusmodi „latorem etiam Romæ unacum libri „Authore comprehendi jussisset. Has „pluresque alias ob rationes Senatus „edictum suum contra hanc lucubra„tionem promulgabat:„ His perceptis

Regi

Regina Regiique Principes ac Proceres aliquamdiu ſubſtiterant, quin vel verbum cum Nuntio Apoſtolico loquerentur: ſoluto autem congreſſu quidam Princeps Harlæum ſeorſim alloquens interrogabat, an non magis expedire cenſeret, ſummo Pontifici obſequii vinculo junctum eſſe? ad hæc reponente Harlæo, quod nil optatius foret, ſalva Regis auctoritate, Princeps ſubjunxit, quod multa ab eo fuiſſent prolata, quæ nævis ſuis haud carerent. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Enimvero Regina Harlæi rationibus parum convicta, urgentibus Nuntio Apoſtolico, & Patre Cotono præceperat, ut Curiæ Sententia in ſuſpenſo relinqueretur. Harlæus autem tædio ac ſenio confectus Pariſienſis Senatus Principatum depoſuit, ſubrogato in ejus locum Verduno Toloſanæ Curiæ ſupremo Præſide.

§. CXXXIII.

Facultatis Theologicæ judicium in favorem Edmundi Richerii Syndici.

Die decima quinta Octobris Edmundus Richerius Sacræ Facultatis Theologicæ Syndicus ſuum, ac totius Sorbonæ honorem & exiſtimationem vehementer fuiſſe læſam, præſente uni- *Argentre l. c. p. 15.*

Sæc. XVII. A. C. 1610. versa Facultate querebatur, eoquod quidam Jesuita coram duobus Magistris asseverarit, quod ipse ex cujusdam Baccalaurei Thesibus hanc: *Summus Pontifex immediate habet auctoritatem a Christo*, expunxerit: id igitur, si verum fuisset, ipse hanc thesin abradendo, & Facultas connivendo errorem in dogmate approbassent. Hujus vero facti falsitatem Richerius comprobatam reddebat ex eo, quod tam publice, quam privatim ad illa verba Matthæi 16. *Dabo tibi* &c. inculcarit, quod Salvator noster his verbis jurisdictionem duntaxat *pollicitus* sit, reipsa autem Joan. 17. Matth. 20. & Luc. 10. eam contulerit, dum totam Ecclesiam Episcopali & Sacerdotali Ordine constantem per se immediate ac servata proportione miserit, quæ missio fuit jurisdictionis collatio. Hoc suum systema postea Richerius (Gallus in Galliis Gallice sentiens) ex Act. cap. 20. & 2. Petri 1. necnon ex jure Canonico, & Thesibus Joannis Sarrazini olim a Facultate damnatis comprobatum reddebat, subjungens, quod duntaxat ex quorumdam Thesibus hanc expunxerit: *Unus & solus Pontifex immediate authoritatem habet a Christo, Episcopi autem ab illo, imo etiam Apostoli eam a D. Petro accepissent, nisi Christus in clavium collatione eum præveniisset.* His auditis

auditis ac perpensis Facultas aliunde hisce doctrinis præventa respondit, declaravitque, honorem Syndici ad universam Facultatem pertinere, ea vero, quæ hic Jesuita de propositione a Syndico deleta sparsisset, falsa & tam huic, quam Facultati, quæ nunquam præfatam assertionem expungi permisisset, injuriosa esse. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXXIV.

Ejusdem Facultatis Parisinæ declaratio contra Episcopos.

In iisdem Sorbonæ comitiis Gerardus Jacob Sacræ Facultatis Parisinæ Doctor exposuit, nonnullos esse Episcopos, qui Doctores Facultatis Theologicæ Parisiensis admittere nolint ad concionandum, nisi antea subirent examen, eapropter rogabat Facultatem, ut suis alumnis hac in parte laborantibus aliquid consilii ac opis ferre non gravaretur: maxime vero quando id in grave dedecus totius Facultatis Parisiensis, quam nonnulli hodie opprimere nituntur, vergere videretur. Hac re audita Facultas censuit literas esse concipiendas, & omnibus alumnis suis concedendas hujus tenoris: *Doctores Parisienses in vim sui gradus propter eruditissimas disputationes, & accuratissima exa-* *Argentre fol. 18.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

mina, quibus sexennium integrum in curriculo Theologiæ obeundo probantur, habent a Sancta Sede Apostolica potestatem legendi, docendi, concionandi & interpretandi Sacras Scripturas ubique terrarum & gentium, ac proinde illi omnes, qui Doctores Parisienses tot exantlatis laboribus arcere volunt a munere concionandi, nisi prævio examine, injurioſi videntur Sanctæ Sedi Apostolicæ, a qua prædicta Facultas maximam privilegiorum suorum partem derivavit.

Demum eadem die Magister Gualdus retulit, quod quemdam librum Gallicum sub hoc titulo: *vitæ Regula, mundi contemptus unacum pluribus aliis tractatibus*, pervolverit, in eoque nonnulla valde suspecta repererit, quæ etiam coram Doctoribus in hoc consessu publice recitabat: quibus auditis ac mature perpensis unaomnes censebant, hunc librum esse proscribendum, eoquod non pauca contineret, quæ Hæreticorum loquendi & sentiendi rationem redolerent: Provide autem eadem Facultas statuit, ne deinceps libri a paucioribus, quam duobus Theologis recognoscerentur, quia plurium judicium magis sanum & exactum, quam unius esse constat.

§. CXXXV.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXXV.

Halberſtadienſium Proteſtantium tumultus adverſus Catholicos.

Sub idem tempus Halberſtadii Proteſtantes illius diſtrictus comitia tum ob Juliacenſes ditiones, tum ob Brunvicenſium Ducem, urbemque celebrabant; præcipue vero ibidem agebatur de Halberſtadienſi Epiſcopatu, quem Proteſtantes non modo ſua ſecta infecerant, ſed etiam, ut deinceps omnes Canonicos Religione Catholicos ab eo excluderent, antiquata veteri jurisjurandi forma novam induxere, facta hanc in rem lege, quod omnes, qui deinceps ad hujus Eccleſiæ Collegium recipiendi eſſent, interpoſita juramenti fide Pontificis auctoritatem deteſtari, atque abjurata fide Catholica Lutheranam profiteri tenerentur: id quoque ſæpius adhibita etiam vi a Catholicis exigebant: quapropter Epiſcopus, qui tum Pragæ apud Cæſarem agebat, ſæpius adverſus impias haſce novitates reclamabat, incaſſum tamen, prævalente potentia Proteſtantium, qui homines liberos ad fidem nec bonorum ſpoliatione cogendos eſſe, duntaxat pro Evangelica doctrina venditant, dum id e re ſua eſſe cenſent. Tandem etiam

Annal. Boic. tom. 3. p. 3. lib. 2. Carafa comm. Germ. Sacr. p. 48.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

hic Episcopatus, qui antea Leopoldo Friderici II. Filio per pacem Pragensem erat traditus, Brandeburgico Electori in compensationem, pactis Westphalicæ pacis, adjudicabatur.

§. CXXXVI.

Petrus Victoria Palma Cayet mortuus.

Dupin. nouv. Bibl. Script. Eccles. Siecl. XVII.

Ad hunc annum Dupinus in sua Bibliotheca refert obitum Petri Victoriæ Palmæ, qui quamdiu Calvinianæ sectæ addictus erat, pro more illius ævi mutato nomine se Cayet, Cahier, seu Cajetanum appellitabat. Hic Montichardiæ in Turonia Calviniſtis Parentibus natus, cujusdam Turonensis Nobilis subsidio humaniores literas tanto profectu didicit, ut a sectæ suæ fautoribus Genevam ad Theologiæ Studia mitteretur, vivente adhuc Calvino, qui genio suo familiari afflatus vaticinabatur, hunc quondam suæ sectæ tum in cunis vagienti valde exitialem fore. Seligebatur ab ipso Henrico IV. tum adhuc Navarræ Rege, ut Catharinam Sororem suam recenti Calvini dogmate institueret, quo munere functus, atque eidem a Concionibus esse rogatus, sensim ipsemet de sectæ suæ veritate dubitare incæpit, variisque sermonibus liberius

berius prolatis, de Calviniano vaticinio paulopoſt complendo Hugonottis ſuſpicionem movit; unde hi, ut Eccleſiam ſuam a peſſima fæce liberatam fuiſſe gloriari poſſent, in vulgus ſpargebant, quod Cajetus Magicam artem profiteretur, & de erigendis proſtibulis libellum edidiſſet: Nec contenti, ut ipſum *Petrum Magum* vocitarent, inſuper ſub horum criminum obtentu in quodam Conciliabulo ipſum exauctorabant. Nemo unquam ipſo lætior erat, moxque ejurata Calvini hæreſi Pariſiis anno Salutis noſtræ milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto ad Romanæ Eccleſiæ gremium regreſſus eſt, aggratulante eidem ipſo ſummo Pontifice Clemente VIII. Demum ab Henrico IV. Rege Rector ac Orientalium linquarum Profeſſor renuntiatus, quinto poſt anno Doctoratus laurea decoratus eſt, eodemque tempore ſuæ converſionis rationes expoſiturus, librum vulgabat, cui titulus: *Adhortatio Chriſtiana & valde utilis ad Nobiles Gallos adhuc ab Eccleſia Catholica ſegregatos*, quem tamen tractatum Rotanus Calviniſta refellere nitebatur; Cajetus quoque hac occaſione vulgabat tractatum *de Euchariſtia, de vero ſenſu Miſſæ Sacrificii*, necnon *monita circa controverſa Religionis capita*. Anno autem poſt Chriſtum natum milleſimo

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

lesimo quingentesimo nonagesimo septimo librum, cui titulus, *Calvinus per seipsum damnatus* ex ejusdem scriptis collectum, Carolo V. ac universo Imperio nuncupabat: Quinto post anno publicam habuit disputationem ad quindecim dies protractam cum Petro Molinæo, quem Calviniſtæ a Cajeto devictum haud negabunt, cum de eo asserant, quod Cajetus se diabolo mancipasset, ea lege, ut in suis contra Calviniſtas disputationibus semper victor ac triumphans recederet. Utut autem sit, id pro comperto habemus, quod Cajetus circa hoc certamen publici juris fecerit. I. *Veram succinctamque expositionem quæstionum in hac disputatione agitatarum unacum responso ad calumniosum Calviniſtæ Molinæi libellum.* II. *Acta hujus Colloquii.* III. *Vindicias ac decretum veritatis adversus Archibaldum Scotum.* Præterea Cajetus alium adversus eundem suum Adversarium elucubrabat tractatum, sub hac inscriptione: *Caminus ardens pro evaporandis existimatis aquis Siloe, & corrobandis purgatorii flammis.* Denique inter Polemica ejus opera recensseri meretur illius *defensio Sacrificii Missæ per Syllogismos Christianos, & rationes ex Sacris literis petitas*: Scripserat hunc tractatum anno Domini milesimo sexcentesimo tertio. Præterea

de

de rebus suo ævo gestis concinnabat *Historiam de bello Hungarico inter Turcas & Christianos:* quinto autem ante obitum anno scripserat *Chronologiam Septenariam de Historia pacis inter Franciæ & Hispaniæ Reges:* postea vero *Chronologiam novennem circa bellum sub Regno Henrici IV.* Omnia hæc opera Gallico sermone prodiere; latino enim nonnisi suas elucubrabat *institutiones præcipuarum quatuor linguarum Orientalium, Arabicæ, Syriacæ, Armenæ & Ethiopiæ.* Tandem in Collegio Navarrensi, ubi per plures annos degebat, die vigesima Martii mortalitatem exuit, sepultus in Æde Sancti Victoris. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXXVII.

Francisci Fevardentii obitus.

Alter ex Scriptoribus Ecclesiasticis, qui hunc annum sibi funestum habuere, erat P. Franciscus Fevardentius patria Normanus ex Ordine Fratrum Minorum Theologus ac Facultatis Parisinæ Doctor, qui sermone & opere potens non modo Hæreticorum dogmata, sed & Catholicorum mores in suis concionibus acriter inlectabatur, ac fervente ligæ Gallicæ æstu linguam suam contra ipsos etiam Galliæ Reges Henricum III. & IV. vehementer, sed minus sobrie Parisiis *Labb. dissert. de Script. Eccl. tom. I. Dupin. l. c.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

rifiis acuebat, ubi etiam anno ætatis suæ sexagesimo nono die prima Januarii naturæ debitum solvit. Anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Opera Irænæi necnon libros Ruth, & Esther, Jonæ Prophetiam, & D. Pauli epistolam ad Philemonem, & S. Jacobi, Petri & Judæ epistolas eruditis commentariis illustrabat. Inter plures dogmaticas ejus lucubrationes præcipue celebratur illius *Theomachia Calvinistica*, in qua Calviniſtis quadringentos errores exprobrat. Auxerat etiam Alphonsi de Castro libros de Hæresibus: scripsit quoque Historiam de fundatione Templi & Abbatiæ Montensis ad S. Michaelem, & Homilias quasdam in Christi & S. Joannis Conceptionem, & in Jobum quædam etiam opuscula Sancti Ephrem, aliorumque gallice reddidit præter Postillas in Nicolaum Lyranum: denique præter plures alios tractatus edidit annotationes in tractatum Arnobii junioris de concordia gratiæ & liberi arbitrii.

§. CXXXVIII.

Societatis Scriptores hoc anno mortui.

Alegamb. Bibl. Script. Dupin. l. c.

Plures ex Societate Scriptores admodum celebres hoc anno fatis functos

ctos reperimus, atque inter eos haud infimus est Benedictus Pererius patria Valentinus, qui commentarios in Genesin & Danielis Prophetiam copiosa eruditione insignes edidit. Elucubrabat quoque selectas quæstiones in totam Scripturam præter tractatum de superstitionibus: Ubique elucet non modo sermonis puritas, sed & magna judicii soliditas & exacta notitia de Patrum opinionibus circa quæstiones agitatas. Optandum tamen foret, inquit Dupinus, ut calamo minus vago, atque intra limites difficultatum circa Sacræ Paginæ Historiam restricto usus, ad alienas quæstiones non excurrisset. Denatus est hic Author Romæ die sexta Maji, annos natus septuaginta quinque. Huic pari fato nec minori laude successit Matthæus Riccius natione Italus de Ecclesia Sinensi optime meritus, qui etiam primus exstitit, cui concessum jus ab Imperatore Vanleo in Pequinensi Regia sedem figendi, adjecto ad victum censu. Scripsit præter Mathematicas lucubrationes quamplurimas, explanationem doctrinæ Christianæ, brevem *de amicitia* Tractatum, alium librum *de Ethica*, necnon *morum præcepta Sinis antea inaudita.* Laudabat illum etiam os alienum Patris Eliæ Carmelitæ Excalceati in sua Legatione Ecclesiæ

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Lexicon Univers. Basil. lit. P.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

tom. 2. cap. 31. Tertius est Robertus Personius Somersetæ in Anglia natus, qui præsens & absens in hæreticis convertendis, & Catholicis in fide firmandis per triginta annos plurimum desudabat, ac propterea sæpius ad necem quæsitus, & pene ab hæreticis captus, cum corporis speciem animo suo heroico dignam haberet, non raro immissos satellites fallebat, fervente autem Anglicæ in Catholicos vexationis æstu ipse Romam auffugit, sæpius sub alieno habitu in messem suam reversus. Obtulit eidem Clemens VIII. Purpuram, quam tamen humili animo deprecatus est, ne, ut interpretabantur alii, se vel obtulisse ipse Pontifici, vel Regis Hispani de se judicium præcoci ambitione jactare voluisse crederetur. Decessit Romæ decima quinta Aprilis anno ætatis suæ sexagesimo tertio. Plurima non tamen suo sed alieno nomine ediderat, quorum catalogum Pater Alegambe contexuit: celebriora tamen sunt ejus tractatus *de Sacris alienis non adeundis*, *de Persecutione Anglicana*, *de Martyribus Anglis*, præter ejus *apologias contra edictum Reginæ Elisabethæ*, *Eduardum Coymum*, *Mortonum*, *Barloum*, *Kharkum Honmerum & alios*: Scripsit etiam adversus Jacobum I. Angliæ Regem, qui inde ira commotus illum *Paragraphistam* vel potius

Juvenc. hist. Societ.

Apol. Jac. I. ad Rudolph. & Principes p. 134. & 136.

potius *petulantem, fugitivum & perversum hominem non confutatione sed resti dignum* appellabat. Ceterum præter hos varia etiam scripta reliquerunt P. Henricus Samerius, Joannes Theodorici, Alphonsus de Castro, Joannes Voellus, Nicolaus Boanartius, qui Grotium confutabat, & Thomas Sanchez, cujus tres tomi de Sacramento Matrimonii omnem applausum tulere. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXXXIX.

Thomæ Bozii, Olivarii Hattemii & Elichii fata.

Patres Oratorii Romani pariter hoc anno lugebant mortem sui Sodalis Thomæ Bozii, qui Eugubii in Urbinatensi Ducatu natus, omnique ferme scientiarum genere excultus præcipue Historiæ studio insudabat: Edidit tractatum *de signis Ecclesiæ*, alium *de ruinis gentium & Regnorum*, ac denique adversus Machiavellum librum *de antiquo & novo Italiæ statu*. Præterea ingens parabat opus, scilicet *annales Antiquitatum*, morte tamen præventus nonnisi duos tomos absolverat: Exstant quoque illius lucubrationes *de Imperio virtutum, de robore bellico & jure Status:* *Joan. Nic. Pinac. I. pag. 93. Miræus Bibl. Script. Sæc. XVII. Andr. Bibl. Belg. tom. 1. l. 12. c. 23.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

tus: obiit die nona Decembris. Joannes Nicius illum in eo deprædicat, quod in ſcribenda hiſtoria non certis quibusdam finibus, ut Baronius, ſe continuerit, ſed liberum, & apertum ſibi campum eſſe voluerit. Præclaro etiam elogio libros S. Thereſiæ in ſuo opere *de ſignis Eccleſiæ* ſigno 57. commendabat. Deceſſit pariter vigeſima quarta Decembris Antverpiæ Olivarius Hattemius Ultrajectenſis, qui Lugduni Batavorum & Lovanii, Juſto Lipſio Magiſtro, præclarum in literis profectum fecerat, unde a Calviniſtis, quorum ſectam profitebatur, ad Eccleſiæ miniſterium vocatus quatuordecim omnino annos hoc munere defunctus eſt, tandem vero cognito errore ad Eccleſiæ Romanæ caſtra unacum uxore & liberis ſuis, quorum plerique vitam Religioſam profeſſi ſunt, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo tranſiit, ac propterea Lovanii idiomate patrio *Juſtificationem, cur a Calviniſtis defecerit, deque notis Catholicorum & novorum Evangelicorum*, necnon *Apologiam contra reformatæ Religionis Miniſtros* edidit, mortuus ibidem anno converſionis ſuæ tertio, ætatis vero trigeſimo octavo. Ad hunc annum referre lubet obitum Ludovici Elichii Mar-

Marpurgensis, qui disputatione *de magia Diabolica* ibidem habita a Protestantibus suis Doctoribus vehementer objurgatus, vastissimum, quod de hoc argumento conscribere parabat, opus absolvere præpediebatur, nihilominus librum edidit de *Dæmonologia*, *de Dæmonis cacurgia & lamiarum energia* Francofordiensibus liberis anno millesimo sexcentesimo septimo excusum, in quo Tandleri Wittembergensis Professoris tractatum *de fascino & incantatione* acrius perstrinxerat: cum vero exinde Protestantium invidiam in se concitasset, desertis eorum signis Catholicam fidem professus, tres libros, quibus titulus: *Innocentius sive de miseria*, Francofordiæ anno Christi millesimo sexcentesimo nono excudi curabat. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXL.

Andreæ Capellæ & Antonii Ricciardi mors.

His merito accensendus est Andreas Capella natione Hispanus patria Valentinus, qui relicto Societatis instituto ad Sacrum Cartusianorum Ordinem anno quingentesimo sexagesimo *Miræus l. c.*

Sæc. XVII. A C. 1610.

nono supra millesimum transiit, ubi virtute, doctrina & sanctitate conspicuus & in divinis Scripturis versatissimus, Theologus sublimis, & Prædicator egregius tantam nominis sui famam sibi conciliabat, ut sæpius Prior, & non modo sui Ordinis, sed & quorumdam Benedictinorum & Canonicorum Regularium Visitator, ac tandem Episcopus Urgellensis nominaretur, quam Ecclesiam viginti tribus annis rexit, ac tandem octogenario major die duodecima Septembris pie in Domino obdormivit: Scripsit *commentarios in Hieremiam*, *Sermones quadragesimales & Dominicales*, *Exercitia spiritualia*, *colloquium interius cum Christo* præter tractatum *de Passione Domini*. Huic adjungimus Antonium Ricciardium, patria Brixiensem. Erat is Vir eloquentiæ & Philosophicæ eruditionis laude conspicuus, qui gratam sui memoriam Reipublicæ Literariæ reliquerat præclaris ingenii sui monumentis, ex quibus præcipue commendantur ampliſſima duo volumina sub titulo *commentaria Symbolica:* edidit etiam tractatus *de Angelis*, *& de cognitione hominis*, præter dissertationem de Gallico vexillo *Auriflamma* dicto. Extat quoque ipsius *Historia Asolana* præter

ter tractatum de *idiomatum præstantia*; in quo libro Cimbricam seu Jütianam Hæbraica lingua præstare, evincere nititur. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXLI.

Scriptores ex Ordine FF. Prædicatorum hoc anno defuncti.

Inter plures ex Ordine Prædicatorum Scriptores, qui hoc anno decesserunt, paucos duntaxat, eosque celebriores recensemus, quos inter primus est Alexander Manerbius Brescianus in Historicis versatissimus. Scripsit Sylvam moralem seu allegorias animalium, Sylvarum, montium & fluminum, necnon expositionem in Ruth & Jonam, & commentarios de Religione. Elegantissimos quoque sermones edidit Pater Antonius Simeon Parisiis impressos: insuper præter tractatum *in Sphæram Joannis de Sacrobosco* Joannes Renard Flander universam elucubrabat Philosophiam. Contra recentiores vero Joannes Montagnolus doctrinam S. Thomæ egregie defendit, edito hanc in rem Neapoli libro jam diu expectato, & omnibus Studiosis summe necessario. Venetiis quoque & *Miræus l. c. Eckard Script. Ord. Præd.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

alibi excusæ prostant ejus defensiones Philosophiæ Angelico-Thomisticæ præter tractatum de valore & fructu Missæ: Præterea in sacris literis fese versatissimum probabat Ludovicus de Sotomajor, egregium Ordinis sui decus: scripserat enim eruditissimos commentarios in Cantica, in duas epistolas D. Pauli ad Timotheum, necnon in Psalmos quosdam, librum Job, & Evangelia Lucæ ac Joannis, obiit die vigesima nona Maji anno ætatis suæ octogesimo quarto.

§. CXLII.

Polycarpi Lyseri decessus.

Mem. Theol. Wirtemb. pag. 1. Adam vit. Theol.

Nonnullos etiam ex Lutheranis Scriptoribus hoc anno mors abstulit, quos inter præcipuum locum sibi vendicat Polycarpus Lyserus, qui cura Lucæ Osiandri Vitrici sui ad Tubingensem Academiam missus, vigesimo quarto ætatis suæ anno Doctoratus lauream obtinuit: triennio post ab Augusto Electore Saxonico ad Cathedram Theologicam & Pastoratum Wittenbergensem vocabatur, eo ipso tempore, quo quidam Lutherani Doctores propter Crypto Calvinismi suspicionem officiis suis

Sæc. XVII. A.C. 1610.

ſuis amoti ſunt: quocirca ipſe alieno periculo cautior factus, Concordiæ librum tueri toto ſtudio adlaborabat, vehementer tamen impugnatus a Joanne Major Melanchtonis fautore, cujus opera Lyſerus nil tale cogitans ſuo Officio ab Electore Chriſtiano abactus eſt. Brunswigam igitur confugere compulſus, ibidem ſexennio hæſit, tandem defuncto Chriſtiano I. Electore Wittembergam reverſus, ac Dresdæ ad Aulici Præconis officium ſelectus, per ſeptendecim omnino annos acres cum Michaele Hubero, & poſtmodum cum Gretſero contentiones habuit, quibus nonniſi ejus mors, quæ die vigeſima ſecunda Februarii contigit, finem impoſuit. Præcipuum illius Studium fuit Harmoniam Evangelicam a Chemnitio cæptam proſequi, quam tamen ipſe nec abſolvit nec ſecundo conatu proſecutus eſt, ita potius optandum foret, ut hic labor feliciorem operarium ac Succeſſorem inveniſſet. Refertur quoque de eo, quod, cum in Saxoniam primo veniſſet, Exorcismo Lutherano valde offenſus fuerit, dein vero conſuetudine emolitus, haud amplius repugnarit. Scripſit *Hiſtoriam Paſſionis Dominicæ, reſurrectionis, Aſcenſionis & miſſionis Spiritus S. Strenam contra Calviniſtas: Scholam,*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

lam, fornacem, Coloſſum, epulum, & cedrum Babilonicam adverſus Catholicos, Præfationem & defenſionem in Societatis Hiſtoriam Haſenmüllerianam contra Gretſerum, præter alia opuſcula adverſus Crellium, Huberum, Gleſelium &c. Celebrant etiam Lutherani ejus commentarium in Geneſin: obiit die vigeſima ſecunda Februarii annos natus quinquaginta octo.

§. CXLIII.

Emerici Katonæ, & Joannis Pappi interitus.

Czwiting. Hung. literat.

Interim naturæ debitum ſolvit Emericus Katona natione Hungarus, qui variis in locis Paſtoris munere functus, nonniſi triginta octo annos natus die vigeſima ſecunda Octobris e vivis exceſſit. Huic adjungimus Joannem Pappum Lindaviæ natum, qui inter Lutheranos inſignis Theologus auditur: Hic idem anno Chriſti milleſimo quingenteſimo nonageſimo ab Argentinenſi Senatu ad Emmedinganum colloquium præſente Jacobo Badenſi Marchione cum Piſtorio Catholico Doctore habitum ablegatus eſt, qui tamen melius manſiſſet domi, a ſuo Antagoniſta

nista tam egregie depexus, ut non modo Marchio in fide Orthodoxa, quam non ita pridem amplexus erat, firmaretur, sed etiam ipse, ac ceteri Præcones, qui suppetias laboranti ferebant, nil promptum, paratumque haberent, nisi quod Marchionem de partium studio accusarent. Obiit Pappus die decima tertia Julii. Plures illius lucubrationes exstant, quos inter celebrior est ejus *Epitome & Ecclesiastica Historia de conversione Gentilium*, necnon *descriptiones Germaniæ veteris, & omnium Regum & Prophetarum populi Judaici:* Posteris quoque reliquit disputationes in Augustanam confessionem, & concordiæ formulam, item *Parva Biblia, Homilias Academicas, & Hypothesin doctrinæ Christianæ* præter alia nonnulla. Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXLIV.

Larachium ab Hispanis secundo Marte expugnatum.

Dudum atrox bellum fervebat inter tres Principes Nazari Maroccii & Fezzæ Regis Filios, quos inter Sidanus Bucarum, & Xequm fratres suos prælio vicit, solus Patris sui Regnis potitus. Nullum aliud calamitatis re- *Ferreir. Cont. t. 11. art. 2. §. 97. Merc. Gallobelg. annal. t. 6. l. 4.*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

medium Xequo supererat, quam Philippi III. Hispaniæ Regis clementia, qua etiam impetrata Rex Xequo bis centies mille aureos numerari jussit, ea lege, ut in Africam trajiceret, suorumque Amicorum, quorum numerus & potentia haud spernenda erat, ope Larachium, quod antea Regi promiserat, unacum finitimis locis sibi subjiceret: Nec conatui prosper defuit successus; quippe brevi temporis intervallo urbem & arcem, & circumvicina loca in suam potestatem redegit, moxque de victoria Regem certiorem fecit, qui missis pluribus navigiis numeroso milite instructis, ductore Joanne de Mendoza novæ hujus felicitatis possessionem accipere maturabat; Jamjam classis haud procul ab Arcilla urbe in anchoris hæsit: interea vero Xequs, quoniam Larachiensibus suum de urbe Hispanis tradenda consilium aperire haud præsumeret, quod justis ab eo obtinere desperabat, incusso timore extorquere nititur, ac præprimis neglecti mandati sui obtentu Urbis Præfectum capite plecti jubet, postea suis Hispanorum suppetias admodum vicinas esse significat, quo comperto potissimi ad Xequi nutum obsequebantur. Sublatis igitur omnibus obstaculis die vigesima No-

Novembris classis in conspectum arcis Larachinæ venit, ubi Sancti Germanii Marchio suos de expeditione adhuc ignaros edocuit, pollicitus, quod juxta Xequi promissa hæc urbs adhuc hodie in Hispanorum potestatem innoxie ventura esset, proin bellum se incolis illaturos simularent, neminem autem, nisi resistentem læderent. Verum vix in lætitiæ signum Hispani aliquot explosferant tormenta, cum ipse Alcalda novus Urbis Gubernator claves Marchioni offerret, quo facto, Hispani toto impetu in urbem irruentes, omnia urbis loca occupant, civesque, qui concursitatione facta Hispanos aggrediebantur, prælio ad tertiam horam protracto repellunt, fugant, cæduntque: capta igitur urbe Marchio Hispaniæ Regis vexillum arci imponit, relictoque valido præsidio in patriam reversus, cum ingenti totius Nationis lætitia excipitur.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

§. CXLV.

Cæsaris Baronii Cardinalis epistola Paræneticа ad Venetos.

Fervente dissidio inter Paulum V. & Venetos, cum plurimorum calami tam in tuenda Pontificis jurisdictione, quam

Sæc. XVII. A. C. 1610.

quam propugnanda Reipublicæ libertate exercerentur, Baronius quoque Cardinalis, uti memoravimus, in Sedis Apostolicæ favorem scriptotenus suum ferebat suffragium: cum vero ex Apostolorum actis locum de Gentium vocatione & Baptismo: *Occide & manduca* ad causſam Venetorum, proin ad excommunicationem traxisset, acrius, quam par erat, a Joanne Marsilio, qui contra ejus suffragium scripsit, reprehensus fuit: Non deerat tamen Baronio læsi honoris sui vindex Gerardus Loppersius Frisius, qui Romæ edito opusculo, cui titulus: *Propugnatio sententiæ Cardinalis Baronii contra Marsilium Neapolitanum*, id omnino *per allusionem* Baronio licuisse demonstratum ibat. Ab eo tempore non modo scriptum hoc Cardinalis suffragium, sed præcipue ejusdem Paræneſis ad Rempublicam Venetam ab Eruditis ubique expetebatur, in eorum Scriniis reservanda: cum autem hodierno tempore hoc idem Historiæ Ecclesiasticæ monumentum sat rarum evaserit, ad calcem hujus tomi illud annectere libuit, his conceptum verbis.

Doleo vehementer quod hortaturus vos, quos plurimum diligo, nullis tamen

men salutationibus, quæ communicatoriis, ac pacificis literis, inter Catholicos, Catholica communione conjunctos, in concordiæ symbolum præfigi consuevere, more majorum, (S. Augustini *epist.* 162.) permulcere liceat: sed salutationibus interciſis, non aliter, quam si ad homines, extra Christianam Religionem errantes, Gentiles ipsos, scribendum foret, vobiscum agere fas sit: jubente id potissimum Domino nostro *Christo Jesu*, ut qui *Ecclesiam non audierit, sit nobis tamquam Ethnicus, & Publicanus;* cum tamen his infelicibus vos ipsos reddideritis infeliciores: siquidem non solum *Ecclesiam non audistis*, sed spreviſtis, contempsistis, ignominia summa affeciſtis, publicis datis litteris, omni execratione digniſſimis, quas tamquam ostentum, Ecclesia universalis exhorruit; & ut monstrum, excussit. Quis orthodoxorum, timens Deum, qui legat vestras litteras, contemptu plenas, non statim offensi Numinis zelo exæstuans, ex intimis præcordiis in Propheticum illud erumpat: *Obstupescite cœli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer*, cum *portæ inferi* adeo extollantur contra *regnum cœlorum*, quod est *Ecclesia*, ac ipsum Dominum? At sicut omnium, in Deum bellum gerentium,

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Matth. 18.

Jerem. 2.

Matth. 16.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

tium, certus est casus, ita nec dubia ruina, secundum illud sacrarum sententiarum:

Eccli. 27. *Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet.*

Cum igitur ea sit communis vox exclamantium in vos Orthodoxorum; silerene potuerunt S. R. E. Cardinales, ad quos non solum sui capitis, ipsius Rom. Pontificis defensio spectat; sed qui cujuscumque, pro Ecclesiastica libertate tuenda laborantis, suscipere patrocinium teneantur, ita ad eos Martyrii candidato scribente, & jam sanguinis voce clamante, S. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo: (*Cod. Vat. in app. epist. 8. Thomæ.*) *Qua conscientia dissimulatis injuriam Christo illatam in me, imo & in vobis, qui Christi vicem gerere debetis in terra? Nonne causa mea simul vestra est? imo penitus vestra, tueri videlicet tuentes Ecclesiasticam immunitatem?* Tanto igitur classico excitati, hortationem aggredimur, sed quæ me prius doloris jaculis feriat, & vos pungat reprehensionis aculeis ad salutem paratis; ita enim dictat exuberans dilectionis affectio, qua sitio salutem vestram in visceribus Christi. Unde & hujus series exhortationis emanat, nempe *de corde puro,*

1. *Tim.* 1.

puro, conſcientia bonæ, & fide non ficta.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Quamobrem occurrentes veſtræ manifeſtæ perditioni, hiſce vos (ut in re valde ſeria) divinis oraculis compellare compellimur:

Quare averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti. Attendi, & auſcultavi, nemo, quod bonum eſt, loquitur: nullus eſt, qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium. Ut viſus ſit optaſſe, quod fugiendum eſſet, maximum omnium malum. *Averſio* plane illa *contentioſa* eſt, qua diluenda peccata, ad pœnitentiam pateſacta, atque damnata verbis, ac ſcriptis, mira animi firmitate, imo dura obſtinatione, ac furenti pertinacia defendi dicuntur ab omnibus, dum omnium nomine Senatorum litteræ adverſariæ promulgantur, cum tamen probe noverimus, ſtudia iſta haud ab omnibus Senatoribus comprobari, imo prudentiorum ſententiis condemnari, atque lacrymis deplorari. Et quamvis adverſantes dicant: (quod *ibidem* ſubjicitur a Jeremia) *Sapientes nos ſumus,*

Jerem. 8.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

mus, & lex Domini nobiscum est: in eos ipse ista retorquet, dicens: *Vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum.* Ut merito illis, quos eadem peccata perstringunt, urgent, & damnant, timendum sit, ne eadem, quæ ibi subjicitur, divinitus immissa vindicta in exterminium gentis illius, vos maneat, ut feriat, perdat, atque consumat, quod Deus a vobis avertat. Contingat enim me prius vita fungi, quam ista adeo funesta videre. Sumus, sumus, sicut & fuimus semper, (testis est Deus) omnium vestrum amantissimi, & studiosissimi, semper memores charitatis vestræ, qua nos excepistis, cum Venetias venissemus, ut quantumlibet immeritus, & peccator, de vobis tamen mihi sit propemodum prædicandum, quod Apostolus ait de Galatis.

Galat. 4. *Sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum.* Memores & frequentes per dies singulos concursus, & accursus Ampliſſimorum Senatorum, atque Illustrissimorum Magistratuum, nos convenientium, & (secundum illud Joannis) *deducentium digne Deo,* cum & quadam amoris exuberantia coegistis, & extorsistis importune, *impertiri vobis*

Ep. Joan. 5.

Rom. 1.

vobis aliquid gratiæ ſpiritualis, in miniſterio verbi Dei, ut ſic penes vos noſtri Apoſtolatus, licet indigne perfuncti, remanſerint qualiacumque impreſſa veſtigia. *Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?* (ſic vos arguam verbis Apoſtoli.) *Utinam abſcindantur, qui conturbant vos*, & mergantur in profundum abyſſi, ipſum imum barathrum peccatorum, quod eſt diſciplinæ contemptus! Sic enim in ſacris oraculis ſcriptum eſt: *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Sæc. XVII. A. C. 1610. Gal. 5. Prov. 8.

Ad quod puniendum, ſive expiandum delictum, ſi ipſe peccans perpurgari nolit invitus, quod non accuſet, magis autem defendat: opus fuerit Eccleſiaſtico conflatorio cenſurarum, (*eſt ignis in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem*) ad combuſtionem peccatorum. In qua quidem fornace ſic ardet *ignis*, ut purget, non autem conſumat, niſi peccatum. Nam & Corinthius ab Apoſtolo in hanc eſt fornacem immiſſus, *in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*, ita plane ubi bono remedio utitur bene patiens, accidit juxta illud Proverbiorum: *Auſer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum:* Iſai. 31. 1. Cor. 5. Prov. 25.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

auser impietatem de vultu Regis, & firmabitur justitia thronus ejus; fiatque, quod & per Isaiam est pollicitus eidem populo suo, dicens: *Convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum, & restituam judices tuos, ut fuerunt prius, & consiliarios tuos, sicut antiquitus. Post hæc vocaberis Civitas justi, Urbs fidelis.* Ita quidem agitur res feliciter, si qui ad purgandum in conflatorium mittitur, non contradicat, nec augeat potius resistendo peccatum. Est enim tantæ officinæ opifex Deus, idemque *ignis* Dominus noster Jesus Christus: quod Malachiæ divinitus ostensum est, qui ait: *Ipse quasi ignis conflans*, & quod subdit: *Sedebit conflans, & emundans argentum.* Qui docuit ista suos Apostolos: *Omnia*, inquiens, *quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis*, & collaborat una cum ipsis. Nam hæc ad eos:

Isai 1.

Malach. 3.

Joan. 15.

Vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Præficiens vero operi Petrum, hæc ad eum: *Tibi dabo claves regni cælorum. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*, & respondens affore jugiter

Matth. ult.

Matth. 16.

ter præsentia sua, ait: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ego in medio eorum sum.* Sæc. XVII. A. C. 1610. *Matth.* 18.

Et conteſtans ſe etiam non ſolum cum ſuis, ſed & in ſuis eſſe, adjicit:

Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. *Luc.* 10.

Unde ſumma fiducia, qui divinitus ab ipſo ſucceſſore ſubrogatus eſt, Paulus, Pauli his potuerit ac debuerit uti verbis: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus?* Quibus eſt uſus verbis Apoſtolus, cum comminatus eſt ſupplicium Corinthii delinquentis, ut ſciret Eccleſia, ultori ſcelerum aſſiſtere Deum Epiſcopo, ejus honorare miniſterium, approbare auctoritatem. Hoc univerſorum ſanctorum Patrum conſilium probat: quod denique ſcriptor ſuorum temporum luculentiſſimus, Petr. Bleſ. *epiſt.* 146. *ad Cœleſtinum Pontificem* ſcribens, his verbis inſinuat: *Princeps Apoſtolorum adhuc in Apoſtolica Sede regnat, & imperat, & in medio eſt conſtitutus judiciarius rigor. Illudque reſtat, ut exerat in malficos, Pater, gladium Petri, quem ad hoc conſtituit ſuper gentes, & regna. Chriſti Crux antecellit Cæſaris aquilas: gladius Petri gladio Conſtantini, & Apoſtolica Sedes præ-* 2. *Cor.* 13.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

judicat Imperatoriæ poteſtati. Veſtra poteſtas a Deo eſt, an ab hominibus? Nonne Deus Deorum locutus eſt vobis in Petro Apoſtolo, dicens: Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis? Non ergo degenerat in hærede *Petri*, dignitatis Apoſtolicæ reverenda ſucceſſio.

Matth. 16.

Paulus igitur, itemque *Petrus*, vicem *Chriſti* agens in terris, ſuorum ſanctiſſimorum prædeceſſorum exemplo, ſalubre, idemque neceſſarium ad ſalutem remedium eſt operatus in vobis, jam in certum prolapſis interitum, quo Imperatores, & Reges eodem morbo duræ pertinaciæ laborantes, redditi ſunt priſtinæ ſanitati: & inter alios, qui penes vos curatus eſt, Fredericus Ænobarbus, diuturnus, & obſtinatus hoſtis Eccleſiæ: cupidusque idem Pontifex veſtræ ſalutis, ſalutaria vincula paravit, & per purgationem conflatorium amoris incendit, cum in vos, tonitrui inſtar cælitus lapſi, ad perterrendum, potius quam ad perdendum ſalubrem ſententiam excommunicationis intorſit, in ſacro illo, eodemque pleno fratrum confeſſu, uniuscujusque rogata ſententia. Tunc plane accidit ſecundum illud Propheticum:

Com-

Commota ſunt ſuperliminaria cardinum a voce clamantis, cum nimirum ſacro ſuffragio Reverendiſſimorum S. R. E. Cardinalium, eadem ſententia diverſis rationibus ſtabilita, diſertis verbis aſſerta, magna animi conſtantia confirmatur ab omnibus, & roboratur: quod ſcirent omnes, a *Deo* decretum, quod eſſet per ejus Vicarium promulgatum ſumma prudentia, atque ſcientia. Sic namque ipſi, rem tantam agentes majorum ſuorum exemplo, memores patriæ vocis, qua olim Romanus Clerus ita litteris contra ingruentes ſchismaticos, ſanctum allocutus eſt Cyprianus: (apud Cyprian. *ep.* 31.) *Abſit ab Eccleſia Romana, vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & nervos ſeveritatis, everſa fidei majeſtate, diſſoluere, &c.* Sicque priſtinum retinuerunt cum ſano Capite conjuncta membra vigorem. Factum eſt igitur, utque majorum exemplo fuerat faciendum, & facientibus bene ceſſiſſe ſciretur.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Iſai 6.

At hic (quod lamentatus eſt Jeremias) *defecit ſufflatorium, in igne combuſtum eſt plumbum. Fruſtra conflavit conflator, malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ*, & quod queritur Ezechiel, dicens: *Multo labore ſudatum eſt, & non exivit*

Jerem. 6.

Ezech. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem, Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata a sordibus tuis. Ego Dominus locutus sum. Quibus ita peccantibus alterum de duobus evenire solet, & quod terribilius illud, ut istiusmodi a Deo penitus deserantur, secundum illud divinum oraculum:

Jerem. 51. *Curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam.*

Ut sit maxima omnium illa comminatio, quam intulit in furore suo per Ezechielem:

Ezech. 16. *Requiescet indignatio mea in te, & auferatur zelus meus a te, & quiescam, nec irascar amplius.* Unde & deducta vulgata illa antiquorum ore sententia, a priscis etiam Gentilibus (Seneca *de divina Providentia cap.* 4. ex Demetrio.) *Nihil esse infelicius felicitate peccantium*, ab antiquis etiam Christianæ religionis tractatoribus (Origine in *Periarch.* Hieronymo *epist.* 33.) pariter usurpata. Alterum vero totum misericors, & peccantibus maxime utile: nempe ut qui in conflatorio Ecclesiæ sancto, pioque, ipsorum repugnante malitia, & adversante protervia, *mundari* non meruerunt, in aliam longe ardentiorem, manibus

nibus hostium præparatam, incensamque hostilibus flammis fornacem, comburendi mittantur; ut factum est populo Judæorum, cum eorum civitas cum templo in direptionem, combustionem; & desolationem; ipsi autem dati sunt in captivitatem Assyriorum, ad quos ista declamaverat, jussu Domini, Propheta sanctus: *Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem, ut succendam in ea ignem ad conflandum, sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam: & conflabo vos: & congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus &c.* quæ hæc, & alia ibi posita immensa mala! quæ tamen & exoptanda magis fuerint, quam relinqui miseros obstinate peccantes, majori ira *DEI* in æternum plectendos.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Ezech. 22.

At quid fuit, quod tu, *confringens jugum Domini, & rumpens vincula ipsius, dixisti: Non serviam?* cum ista convertantur in damnum tuum, sicut populo illi, qui *ligneas confringens catenas*, expertus est *ferreas*. Sic (inquiens Dominus) *malitia tua arguens te, & aversio tua increpabit te, & scito, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum*

Jerem. 2.

Jerem. 28.

Jerem. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Deum tuum. Vis ſcire, quam *malum?* Ex verbis *Domini* facile eſt ſubducere rationem. Qui conteſtatus, ne vel *unus ex puſillis, qui in eum crederent,* contemni deberet, eſt comminatus ſupplicium acerbiſſimum in eum, qui *ſcandalizaverit unum de puſillis:* adeo ut, ne in illud incurreret, expediret potius, *ut ſuſpenderetur mola aſinaria in collo ejus, & demergeretur in profundum maris.* Quæ rogo, pœna manebit peccantem in maximum, ſi ita horrenda, atque terribilis teneat eum, qui peccaverit in *puſillum?* unde merito tunc illud *Dominus* exclamavit: *Væ mundo a ſcandalis.*

Matth. 18.

Vis adhuc ſcire, quam *amarum?* Prophetica, veluti in te converſa, oracula intuere. Eſt namque ſermo DEI, *gladius utraque parte acutus,* ad feriendum, ſicut anteriora, etiam poſteriora: ut ubi par culpa, par feriat quoque vindicta. Jeremiam itaque audi, & paveſce dicentem: *Quæ habitas ſuper aquas multas locuples in theſauris, venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.* Præciſam namque te *pedali præciſione* a trunco, per excommunicationis ſententiam, conſtat. Poſthac bona quædam ſperanda? & mala quæ non timenda? a radice præciſo ramo, quis ulterius virror?

Apocal. 1.

Jerem. 5.

ror? Radix est namque, ex sententia Cypriani *epist.* 15. ipsa Romana Ecclesia, quæ plurimo germine se diffundens in arborem, in Catholicam crescat, e qua si præciditur ramus, arescit in ignem. Ipsa quippe omnium in terra mater, ut *Deus* in cælo Pater. Adeo, ut ejusdem sententia Martyris, *de unitat. Eccles. Cathol. habere non possit Deum Patrem, qui non habet Ecclesiam matrem* Romanam intelligens, dum ait, quod *in Petro una Christi Ecclesia, una Cathedra demonstratur.* Vides igitur, quam *amarum*, præcisam te ab Ecclesia, præcisam esse pariter a *Domino Deo tuo?* Sæc. XVII. A. C. 1610.

Hæc vero damna vestra duplicantur *mensura conferta, & coagitata*, si non sentitis ea, vestra colla prementia, sed, si contemnitis, centuplicantur ipsa, imo crescunt in infinitum, quæ tanta mala ut caveatis, hortamur, rogamus magis, & exoramus. *Luc.* 6.

Sed quoniam vos, ut olim *aversatrix Israel*, incredibili adversus *Deum* contendens pertinacia, adhuc insane dicebat:

Absque peccato, & innocens ego sum. Cum *Deus* ad eam: *Ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi.* *Jerem.* 2.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

Vos, inquam, *excusantes excusationes in peccatis*, imo defendentes, & redarguentes, qui juste redarguunt. *Deo* pugnaciter, & Ecclesiæ restitistis. Provoco vos ad prima Christianæ Fidei rudimenta, imo ad ipsius Naturæ cunabula, a quibus aberrantes, per devia ferri, inferrique in abrupta præcipitia sit necesse.

Psalm. 140.

Jure namque divino, atque humano, sacra a profanis esse debere distincta, & diversæ censeri penitus rationis, norunt omnes, adeo ut de his nulla dubitatio esse possit. Sacra autem, quam illæsa voluerit *Deus* in sua Ecclesia conservari, cum plurima suppetant ex *divinis Scripturis* exempla: unum, vel alterum tantummodo referemus, utsic breviter causam absolvamus. Quo enim ista cuique hominum magis paterent ad sensum, voluit *Deus* altissimi parietis interstitio, sacras ædes a profanis esse in templo divisas, usque adeo, ut nequaquam Regibus liceret illum a *Deo* constitutum terminum transilire, sed neque eidem appropinquare absque Numinis offensa gravissima. Hinc vehemens illa querela Domini in Ezechiele, adversus Reges Juda: *Fabricati sunt*, inquit, *limen suum, juxta limen*

Ezech. 43.

limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos, (& murus erat inter me, & eos) & polluerunt nomen ſanctum meum, &c. Si igitur non licuit Regibus appropinquaſſe termino præſtituto inter ſacra, & profana: quomodo in eum irrumpere, & ſuos intra ſacra ſepta erigere parietes licuiſſet? Ita plane erudiens Principes, longe diverſa eſſe inter ſe jura templorum, atque regnorum? Quod omnibus conſiderandum proponi volens *Deus*, ſic alloquitur Ezechielem: Sæc. XVII. A. C. 1610.

Tu autem, fili hominis, oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam: & erubeſcant, quæ fecerunt. Ita plane fiet, & vos iſta *metientes, erubeſcatis*, unde & magis pœniteat, non ſolum *limen, & poſtes, juxta* ſacrum parietem extruxiſſe, ſed ſacrum diſſipaſſe, & veſtrum erexiſſe, dum, quæ ſunt Eccleſiæ, jura pervaſiſtis. Quamobrem in vos illud accipite dictum ab Iſaia: *Erit vobis iniquitas hæc, ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubito, dum non ſperatur, veniet contritio ejus, & comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida, & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum* Ibidem. Pſalm. 30.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

rum aquæ de fovea. Sed ne fiant ista, hortamur, antevertite precibus, & pœnitentia.

1. *Cor.* 10.

Hæc de *muro* ex veteri Teſtamento, quæ *in figura contingebant illis*, in Novum transferenda eſſe ſpirituali ſenſu, monemur, ſed latiori menſura. Etenim in *Chriſti Eccleſia* non *murum* unum tantummodo dividentem inter ſacra, atque profana poſitum eſſe, ſcimus, ſed *murum & antemurale*, ut cecinit ſuo cantico Iſaias: *Salvator ponetur in ea, murus, & antemurale. Aperite portas, & ingrediatur gens juſta, cuſtodiens veritatem:* non autem profanans ſacra, divina conculcans, temerans ſancta, & diſſipans Sanctuarium, quæ, cum intus fuerit, jubetur projicii ab *Eccleſia*, ſecundum illud *Apocalypſis: Foris canes, & venefici, & impudici & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium: In quorum* ſortem conjicit idem Iſaias, *qui leges iniquas* ſtatuunt, dicens.

Iſai. 26.

Apoc. 22.

Iſai. 10.

Væ, qui condunt leges iniquas, & ſcribentes, injuſtitiam ſcripſerunt. Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,

ſtram, ne incurvemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis? Hæc tanta mala aggregata audivimus, exigente divina vindicta, in *condentes leges iniquas.* Sed quid, ſi addatur, præſcribi eas & non ſubditis? plane tyrannicum eſſe, uno omnes ore clamabunt. Et ſi apponatur, & ſacris? nomen ſacrilegorum non effugient. Quod tantum crimen, mox præcipuum ſenſit *Petrum* ultorem, cui non ſatis viſum, in ultionem ſacinoris, ejusmodi delinquentes ſententia anathematis ab Eccleſia ſeparare, ſed in terrorem credentium voluit eos *interfeciſſe ſpiritu oris ſui*, ita horribili delinquentium pœna ſanciens in *Eccleſia* diſciplinam, ne dicata ſemel, ſaltem mentis propoſito, dona *Deo*, quis impie auderet attingere. Quod plane eo redditur execrabilius ſcelus, ſi lege firmetur, ut jure fieri videatur, quod contra jus divinum etiam uſurpatur. Stent igitur altiſſimi, iidemque fortiſſimi dividentes ſacra a profanis, exaltati a *Chriſto* parietes, quibus Imperia ſunt divina lege diſtincta. ut, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo reddantur*, ne quid a Principibus adverſus perſonas *Deo* dicatas, vel bona eidem oblata, aut jura ipſi debita, vendicetur.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Actor. 5.

2. *Theſſal.* 2.

Matth. 22.

In

Sæc. XVII. A. C. 1610.

In quibus attendite, quotupliciter deliquiſtis, cum primo leges ſancieritis in non vobis ſubditos homines, *Deo* ſacros, deinde quod tuleritis eas adverſus loca ſacra, & res ſacras, nempe bona *Deo* dicata, ac quod denique jura ſacra, ut veſtra, ſtatueritis, penitus everteritis, & quidem non ſine magno periculo lædendæ Catholicæ fidei, in confundendo, imo evertendo ordinem Hierarchicum, a *Deo* in ipſa Eccleſia Catholica antiquitus inſtitutum, a *Chriſto* confirmatum, prædicatum ab Apoſtolis, aſſertum in Conciliis, roboratum traditione, cultuque receptum ab omnibus Orthodoxis Principibus, & aliis cunctis inferioris ordinis Chriſtianis. *Quæ* enim (inquit Apoſtolus) *ſunt, a Deo ordinata ſunt.* Invertitur quidem ordo Hierarchicus, ſi, quæ ſunt alterius, alter ſibi perperam ſumat. De hujusmodi enim idem Apoſtolus, qui fixos terminos ſacros transgrediuntur, hæc ait: *Ignorantes enim juſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti*, utpote redditi malo opere injuſtiſſimi.

Rom. 13.

Rom. 10.

Quid igitur vobis arrogatis de juribus Eccleſiaſticis ſancire leges, easdemque adverſas legibus Eccleſiaſticis, quan-

quandoquidem laicis inconceſſum ſit, etiam proficuas præſcribere de iſtis leges? Audite, quid in Romano Concilio, ſub Simplicio Papa, fuerit actitatum, ubi agens Baſilius vicem Odacri Regis, legem tulit, de non alienandis bonis Eccleſiaſticis: cui vos contrariam promulgatis, ut alienari omnino debeant. Interceſſit enim tunc Maximus, Bleranus Epiſcopus, qui converſus ad ſanctam Synodum dixit: *De me licuit laico legem dare?* Reſpondens ſancta Synodus, dixit: *Non licuit*, & recitata in Synodo ipſa lege, hæc de ea Bulalius, Epiſcopus Syracuſanus: *Scriptura, quæ in ſacro Concilio eſt recitata, nempe conſtitutio de non alienandis bonis Eccleſiaſticis, evidentiſſimis documentis conſtat eſſe invalida. Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamvis Religioſis, quibus nulla de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur umquam attributa facultas, videtur. Deinde, quod nullius Præſulis Apoſtolicæ Sedis ſcriptione firmetur &c.* Si iſtas nervoſas, adeo antiqui Patres noſtri, in Romano Concilio, adverſus laicos legislatores, dixere ſententias: tolerabimus nos latas a vobis leges injuſtas, atque damnoſas, Bona Eccleſiaſtica diſſipantes? tum latas a Regibus pro eorumdem conſervatio-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

vatione proficuas, ea tantum ratione, quod non esset laicorum, scribere Sacerdotibus leges, Patres continuo abrogarunt?

Quam autem fuerint cauti posteriores Orthodoxi Imperatores Occidentales, ne quid, inconsulto Romano Pontifice, statuerent in *Ecclesia*, etiamsi pro *Ecclesia*, deducantur in exemplum vertices illi sæcularis potentiæ, toto Orbe conspicui, Christianissimi Imperatores, Carolus Magnus, & Ludovicus Pius, qui summa religione colligentes in unum, diligentia sanctorum Monachorum, leges Ecclesiasticas suis admixtas, nonnisi eas prius recognitas ab Episcopis, probatas vero ab Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, edere præsumpserunt, prout ex *eorum Præfationibus* constat. Qui plane nihil antiquius semper habuerint, quam Ecclesiasticam libertatem, inprimis vero auctoritatem primariam Romanæ Ecclesiæ sartam tectam posteritati mandare. Hinc illud apud eos, *capitul. lib. 7. c. 265. 267. Constitutiones contra Canones, & decreta Præsulum Romanorum, seu reliquorum Pontificum, vel bonos mores, nullius sint momenti. Et inferius lib. 5. cap. 35.* de auctoritate Papæ super omnes Episcopos:

pos: *Comprovincialis Synodus retractetur per Vicarios Urbis Romæ Episcopi, si ipse decreverit.* Quod si quid criminosum, per Clericos committi contingeret, quid in eos agendum, censent, Carolus cum Episcopis, Romanum Pontificem consulendum, *lib.* 7. *epist.* 187. itidem, ne quid grave, inconsulto Rom. Pontifice, ageretur. Et, *si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam (ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit) incunctanter referantur.* Si hæc ergo, quæ in favorem Ecclesiæ sancita essent, non absque confirmatione summi Patris, Romani Pontificis, edere præsumpserunt Imperatores Christianissimi: qua fronte alii, quorumve exemplo, nisi Juliani Apostatæ, vel aliorum tyrannorum, adversarias sanctæ Ecclesiæ juribus leges scribunt, & promulgant? Audite post alios, ex Joanne Damasceno, *de imagine orat.* 2. quorum sit jura Ecclesiastica condere, cum post multa eodem argumento tractata, subjicit ista: *Regum est civilis administratio, Ecclesiastica vero constitutio, Pastorum, atque Doctorum.* Et inferius. *Non suscipio Regem, sibi Sacerdotium per tyrannidem vendicantem.* Et post enumeratos Imperatores Orientales, tyrannice rem agentes, subdit: *Non regiis re-*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

gulis, sed Patrum institutis, tam scriptis, quam non scriptis, Ecclesiam censeo constitui, & gubernari debere.

Sed audite optimi Imp. Basilii Macedonis verba, & exempla imitamini, ita in *VIII. Synodo Oecumenica* Catholicos laicos alloquentis. *De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute conversamini, quid amplius dicam, quam quia nullo modo nobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem movere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & universali Synodo adversari Hoc enim investigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui solvendi, & ligandi potestatem habent, qui Ecclesiasticas, & cælestes adepti sunt claves: non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, hoc est, benedici, qui ligari, vel a ligamento solvi egemus. Quantacumque enim religionis, & sapientiæ laicus existat, vel etiam si universa virtute intus polleat, donec laicus est, ovis vocari non desinet. Rursus Episcopus, quantacumque sit, irreverentia plenus, & nudus omni virtute, donec Antistes est, & veritatis verbum recte prædicaverit, pastoris vocationis, & dignitatis damna non patitur. Quæ ergo nobis ratio est, in ordine ovium constitutis, pasto-*

pastores verborum subtilitate discutiendi, & ea, quæ super nos sunt, quærendi, & ambiendi: Oportet ergo nos cum timore, & fide sincera hos audire, & facies eorum vereri, cum sint ministri Domini omnipotentis, & hujus formam possideant, & nihil amplius, quam quæ nostri ordinis sunt, requirere. Nunc autem, ut videmus, adeo multos malitia in insaniam accendit, ut obliviscentes proprii ordinis, & quod pedes sint, minime cogitantes, legem ponere velint oculis, non ut natura se habet. Et inferius: *itaque moneo, & exhortor omnes, qui tales sunt, ut maledictum, & alternum odium avertentes, & judicare judices desinant, attendant sibi, & secundum divinam voluntatem conversari contendant. Nam non quiescet supremum judicium, sed contra dissidentes divinus furor stillabit, & justam ultionem opere cunctis ostendet.* Hæc Basilius. Quæ paulo fusius ad verbum retulisse voluimus, ut tanti imperatoris exemplo intelligatis, quam reverentiam, & obedientiam rebus, ac personis Ecclesiasticis exhibere debeatis. Sed alia innumerabilia, eaque clarissima in hoc genere exempla, brevitatis causa, recensere prætermittimus.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Est autem illud omnino falsum, quod ad peccati excusationem affertis, id

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ipsum scilicet factitatum a vestris antecessoribus, qui se nemini subjicientes, quod proficuum Reipublicæ videretur, hoc statuerunt. At secus quidem illi, qui, quod scirent, legibus Ecclesiasticis inconcessum, nequaquam audebant decernere suis legibus, sed extorquendum putabant per Patriarcham, quod negandum sibi scirent a Rom. Pontifice. In hoc sane vobis modestiores, quod non auderent condere legem de his, quæ nossent ad forum Ecclesiasticum pertinere. Ut hæc autem evidentiori percipiatis exemplo, cum plures extent de his litteræ, unæ illæ, quæ & breviores, recitandæ hic erunt, Innocentii Papæ III. datæ *ad Patriarcham Constantinop. civem Venetum, nuper creatum,* cum ab iisdem Venetis, simulque Gallis, ipsa Constantinopolitana civitas est capta, anno millesimo ducentesimo quarto. Sic enim se habent, uti leguntur in *Codice Actorum ejusdem Pontificis:* qui ita incipit a ministerio sibi a Deo credito, in regimine universalis Ecclesiæ:

Jerem. 1.

Ad hoc (inquit) *Deus Apostolicæ Sedis Antistitem, qui plenitudinem habet Ecclesiasticæ potestatis, super gentes, & regna constituit, ut, juxta verbum Propheticum, evellat, & destruat, dissipet, & disper-*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

disperdat, quæ in agro Dominico, tuæ cul-turæ commisso, inutilia reperit, & nociva, juxta quod alibi sibi præcipitur a Domino per Prophetam: Dissolve cogitationes impietatis, solve fasciculos deprimentes. Nos igitur attendentes, juramentum illud, quia prorsus illicitum, non esse servandum, quod a te Venetiis constituto, fuit a Venetis violenter extortum, sicut tua nobis insinuatio patefecit, (ut videlicet neminem sis facturus Canonicum in Ecclesia sanctæ Sophiæ, nisi Venetæ nationis, vel qui continue per decennium Venetiis habitasset: quodque bona fide, modis omnibus, quibus poteris, laborabis, ut semper in Ecclesia S. Sophiæ sit de Venetiis Patriarcha, salvo tamen in omnibus Apostolicæ Sedis jure, auctoritate, reverentia, & honore. Licet hæc conditio staret adjecta, ut non sit in scriptis redacta) præsentium tibi auctoritate mandamus, & in virtute Spiritus sancti districte præcipimus, quatenus juramentum illud nequaquam observes, cum Sanctuarium Dei non sit hæreditario jure ab aliquibus possidendum, sed in omni gente, qui facit justitiam, acceptus est Domino: prævavens diligenter, ne post hoc Apostolicæ Sedis præceptum, in præmissis articulis iterum delinquas. Qui, si de cætero solos Venetos in Ecclesia S. Sophiæ Canonicos institueris, aut ad hoc impenderis operam qualemcumque, ut semper

Sæc. XVII. A. C. 1610.

in eadem Ecclesia sit Venetus Patriarcha, in ipsa non ponendo Canonicum, nisi juret, quod numquam alium de Venetiis eliget, aut recipiet Patriarcham, nulla deinceps ratione super his poteris excusari. Sed nec illud observes, quod absque juramento dicteris promisisse, ut neminem Archiepiscopum, præter Venetum, in tota facias Romania. Ne vero prætextu jurationis canonicæ, aut cujuscumque promissionis obtentu, talia de cætero præsumantur, aut si præsumpta sint, observentur: nos obligationes hujusmodi auctoritate Apostolica irritamus, sub interpositione anathematis prohibentes, ne quis ea observare præsumat: tibique præcipimus, ut id Canonicis sanctæ Sophiæ non solum instituas, sed etiam instituendo caute denuncies, quatenus hoc nefas valeant evitare. Licet autem plus debueris Dominum timere, quam homines, ne jurares aliquid propter homines contra Deum: si tamen in illo juramento per vim, & metum extorto, præscriptam adhibuistis cautelam, ut juraveris, salvo in omnibus Apostolicæ Sedis jure, auctoritate, reverentia, & honore: nos tibi, delictum humiliter confitenti, speciali gratia indulgemus, ut hujusmodi juramentum nullum tibi possit præjudicium generare, dummodo præceptum, quod salubriter tibi facimus ad salvandum jus, auctoritatem, reverentiam, & honorem Apostolicæ

licæ Sedis, contra cujus ſtatuta, ea, quæ ſunt jurata, redundant, fideliter exequaris. Cæterum & ſi præſcripta nobis a tuis Nunciis ſecreto fuerint annunciata: noveris tamen pro certo, quod quædam eorum certa relatione prius fuerant noſtris auribus pateſacta.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Hactenus *litteræ* Innocentii, quibus etſi non laudanda de majoribus veſtris annuncientur vobis, eos tamen reverentiores fuiſſe, ut, qui non auſi fuerint, ut vos facitis, de Clericis leges ſancire, ſatis apparet. Noveritis ex iisdem pariter, haud adeo novum, ut inſurgant Romani Pontifices vindices adverſus veſtros pro tuenda libertate Eccleſiaſtica. Ita quidem Innocentius.

Qui etſi adeo redarguit Patriarcham pœnitentem, ad Romanam Eccleſiam ſupplicem confugientem; qua reprehenſione, quibus comminationibus, & cenſuris exagitaſſet veſtros Præſules, quos non dixerim Epiſcopos tanto nomine indignos, ſed *mercenarios*, imo nec hoc nomine honeſtandos, cum nec ſibi fuga, ut aſſolent *mercenarii*, conſuluerint, ſed *lupos* potius nominandos, qui ſe *lupo venienti* conjunxerint, atque in gregis totius interneciorem miſcuerint? Quod nolim contumeliæ loco dictum accipiant:

Joan. 10.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

piant: mendax arguar, nisi hoc ipsum Evangelica auctoritate constiterit. Nam, cum præstent ipsi, quod *luporum est, lupos* dici debere non renuant. Est namque *luporum, oves dispergere*, ut testatur Evangelista: omnes autem schismaticos *dispergere*, *Christi Jesu* sententia illa firmatur, qua inquit: *Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum dispergit.* Quod jure in ejus Vicarium transferatur, ut *dispergere* æque dicatur omnis, qui *non colligit* cum Romano Pontifice. Nam audi Catholicæ Ecclesiæ tubam, S. Hieronymum *epist.* 57. scribentem *ad Damasum Romanum Pontificem: Quicumque tecum non colligit, spargit. Hoc est: Qui Christi non est, Antichristi est.* Pastorum vero est, *Christo* collaborare, pro ejus grege ex adverso consurgere; Principibus, plus æquo sibi sumentibus, sacerdotali vigore resistere, constantia infracta reprehendere. Quod & naviter ab aliis omnibus Romanis Pontificibus actitatum scimus adversus quoscumque Principes, ut continuo insurgerent legum Principum abrogatores, vel correctores. Ut fecisse S. Gregorius reperitur, *l.* 2. *epist.* 62. & *l.* 7. *epist.* 10. qui legem Mauritii Imperatoris, cogentem ad militam Monachos, nonnisi emendatam, promulgandam

Luc. IX.

dam curavit. Præstiterunt & hoc ipsum alii inferiorum Ecclesiarum Episcopi: & inter alios S. Ambrosius *epist.* 32. 33. & *edit.* acerrimus vindex Ecclesiasticæ libertatis, ne invaderetur ea aliquatenus a laicis, quamvis Imperatoribus orbis dominis. Qui & legem trium Augustorum, adversariam Ecclesiasticæ libertati, Mediolani tunc promulgatam revocari coegit, & edi omni errore purgatam. *Cod. Theod. lib.* 17. *Episcopus.* Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sed quid singulos memorem? Jam ex sacro Oecumenico Concilio inferamus hic testimonium, ne quid Principes suis legibus sibi arrogent contra leges Ecclesiasticas. In sacrosancto Calcedonensi Concilio, cum causa Episcoporum ageretur, Eustathius, Beryti Episcopus, sic compellavit judices cognitores: *Num secundum Canones Ecclesiasticos, an secundum leges Imperatoris causa dirimenda esset? Tunc iidem interlocuti judices, ista dixere: Sacratissimo domino orbis placuit, non juxta sacras Imperatoris litteras, & pragmaticas, res Sanctissimorum Episcoporum procedere, sed secundum Canones, a sanctis Patribus datos. Omni igitur cessante e sacris pragmaticis definitione, Canones de hoc capitulo editi legantur. Hæc judices cognitores, qui ad*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

S. Synodum converſi, hoc ipſum rogarunt. Utrum ei placeret, ex regulis Patrum, hujus cauſæ quæſtionem examinari, an ex ſacris pragmaticis? ſancta Synodus dixit: Contra Canones nihil pragmaticum valebit, regulæ Patrum teneant. Hæc ibi. Atque modo ſatis de his, quæ generatim ſpectant ad leges Principum, latas de rebus, perſonis Eccleſiaſticis. Nunc autem ſpeciatim (ut cominus rem agamus) deſcendamus ad eas, quas vos ſanxiſtis adverſus Eccleſiaſticam libertatem, quarum cauſa ab Eccleſia Catholica, ſententia excommunicationis, juſtiſſime exciſi eſtis.

Redarguimini inprimis *literis Apoſtolicis*, ſanxiſſe legem, qua cavetur, ne perſonæ Eccleſiaſticæ ſæculares, & Regulares, in bonis Eccleſiaſticis a laicis poſſeſſis, ſub quovis titulo, aut colore, jure prælationis, ſeu conſolidationis directi cum utili dominio, aut extinctionis lineæ, aut alia quavis cauſa, bonorum prædictorum proprietatem ſibi vendicare ulllo umquam tempore poſſint. Hoc eſt decretum in conſilio veſtro firmatum, quo jura humana, pariter ac divina ſubvertere nitimini. Nam cum & prædones ab injuſta poſſeſſione exturbare ſit vetitum, quomodo *Chriſto*

jus

jus acquisitum tollere prævaletis? Verum caput hoc ad emphiteuses spectans, superfluum fuerit attigisse, eo quod a vobis, veluti causa cadentibus, in *vestris* est *litteris* prætermissum, jam evicta causa vestro silentio: & quidem prudenter a male cœptis desistentibus, manus dantibus. Quod si in reliquis id ipsum præstitissetis, vere sapientium specimen, numquam oblivione delendum, posteris edidissetis, quibus tantopere frustra laboratis præscribere leges, Deo penitus adversarias. Sæc. XVII. A. C. 1619.

Exagitamini insuper *litteris Apostolicis*, per vos statutum, Ne quis Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, atque alias religiosas domos, Venetiis, & ubique locorum, dominio vestro subjectorum, sine vestra speciali licentia fundet, & erigat. Quam autem contra jus, fasque id præsumpseritis, quæ dicturi sumus, vos commonebunt. Clamat S. Ambrosius *epist.* 33. cum vel unam saltem Ecclesiam, in ampliſſima Mediolanensi civitate, Valentinianus, Orthodoxus Imp. expoſceret, & in negatam irrumperet, inquiens: *Domum privati nullo potes jure temerare; domum Dei existimas auferendam? allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Noli te grava-*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

gravare Imperator, ut putes in ea, quæ divina sunt, Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere; si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei, Deo: quæ Cæsaris, Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent; ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Iterum dicitur mandasse: Debeo & ego unam basilicam habere.

Matth. 22.

Hæc Ambrosius ad Valentinianum, Orthodoxum, & bene Catholicum Imperatorem, matris Justinæ tamen instantia, causam agentem Arianorum; qui, eo quod sibi unam Ecclesiam vendicare tentarit, licet dimiserit, cito citius expertus est, quod Sanctus fuerat comminatus, ut tyranni gladiis confossus, desierit imperare.

Quod S. Ambrosius in Occidente, id ipsum præstitit S. Joannes Chrysostomus in Oriente. Theodoretus *lib. 5. histor. cap.* 32. Cum Gaina tyrannus peteret, dari Constantinopoli Ecclesiam unam, & ad hanc concedendam Imperator inclinaretur Arcadius; restitit utrique Chrysostomus, Imperatori scilicet, quod promitteret, quod sub jure suo non esset repositum; & tyranno, quod

quod male peteret, quod non esset Imperatoris. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sed non solum id tanti professi sunt Sacerdotes, sed etiam ipsi modestissimi Imperatores.

Nam illa Occidentalis Imperii culmina, Augustissima æque, ac robore militari potentia, simulque doctrina rerum sacrarum conspicua, Carolus, & Ludovicus, cum faterentur, super Ecclesias nullum sibi vendicandum esse dominum, vere legitimi laudati sunt Imperatores, ut qui lege scripta professi sunt, non tantum in Ecclesiarum constructione, aliquod jus non esse concessum Imperatoribus; sed neque absque Episcopi licentia, domi suæ Oratorii construendi habere aliquam facultatem. Quod probe cognitum, *pragmatica sanctione* ita relinquere voluere testatum, *lib.* 5. *cap.* 182. his verbis: *Placuit nobis, (sicut ab Episcopis, & reliquis Sacerdotibus, ac Dei servis admoniti fuimus) ne capellæ in nostro Palatio, vel alicubi, sine permissu Episcopi, in cujus est parochia, fiant.* Si igitur nec capellam unam, & in suo Palatio ædificandi, absque licentia Episcopi, tanti Imperatores facultatem se habere testati sunt; quomodo ædificandi Ecclesias, & alia religio-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ligiosa loca, dandi licentiam, vel negandi, vos ita vobis arrogatis auctoritatem?

Verum habetis vos, qui magnopere gloriemini; habetis, quem ostendatis vestræ legis auctorem, Nicephorum Phocam, Constantinopolitanum Imperatorem, qui reperitur vestræ similem condidisse legem, quam ob ejus turpitudinem oportuit promulgasse elegantioribus fucatam coloribus. Ac plane talem vos imitatos esse hominem, est, ut ex hoc magnopere erubescatis, utpote monstruosum, fœdum, tam Græcorum, quam Latinorum historicorum, & Luitprandi, Episcopi Cremonensis, apud eum legatione perfuncti, stylo exagitatum, & ad summam turpitudinem denigratum, atque infamissime deformatum.

Hujus Imperatoris, inquam, *de his constitutio* extat, sed decurtata, apud Theodorum Balsamonem; integra vero in *Codice Juris Græcorum; libro secundo, Novellarum Constitutionum Imperatorum*, quam ob nimiam, deformem, & execrabilem prolixitatem, hic describere prætermisimus. Consulat ipse Lector, si libet, eximiæ turpitudinis monimentum, sed a Græcorum fontibus per vos, tam-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

tamquam a Solone atque Lycurgo depromptum. Quam quidem, tot coloratam fucis *Sanctionem*, quis ipso primo ejus intuitu, meretricio deceptus ornatu, contemnendam esse putarit? Sed mala, quæ secum plurima vexit, prudentiorem successorem reddiderunt Imp. Utpote quæ primum quidem auctori suo peperit clades immensas, paraverit Imperium funestissimum, & tandem eidem attulerit mortem acerbissimam. Sed nec finis malorum in nece promulgatoris, verum, quamdiu *Sanctio illa*, non sancta, sed impia viguit, (quod fuit spatium annorum viginti trium) vigens jugiter ipsa fuerit pestis totius Imperii: quod disertis verbis, testatus est, qui eam abrogavit, Basilius junior Imp. cujus *Constitutio* a Theodoro Balsamone sic breviter recitatur:

Divinitus constituta Majestas nostra, cum & a Monachis, quorum testata pietas, ac virtus est, & ab aliis multis cognoverit, legem a domino Nicephoro, usurpatore Imperii, de Ecclesiis Dei, religiosisque domibus latam, cum præsentium malorum, tum universalis hujus subversionis, atque confusionis causam, & radicem extitisse, velut non ad injuriam, contumeliamque dumtaxat Ecclesiarum, & religiosarum domorum, sed ipsius quoque Dei, conditam: cumque adeo reipsa

Sæc. XVII. A. C. 1610. *reipsa sic comparatum id esse compererit, (nam ex quo Lex ista robur habuit, nihil boni penitus in hodiernum usque diem statis nostræ contigit; sed potius e contrario nullum omnino genus calamitatis intermisit) statuit, per religiosam hanc Auream Bullam, cui subscripsit, legem illam, prius latam, ab hoc præsenti die cessare debere, ac deceps irritam, nulliusque momenti manere: conditis ante ipsam legibus, tam de Ecclesiis Dei, quam de Religiosis domibus, vim & robur suum obtinentibus, quas & illustris Majestatis nostræ, & pater ejusdem, & abavus, optime, ac religiosissime promulgarunt. Ut sancta, & immutabilis esset hæc Constitutio, propria manu subnotatam, aureo quoque sigillo subsignari jussimus, mense Aprilis, die quarta, indictione prima, Anno ab origine mundi sex millesimo, quadringentesimo nonagesimo sexto.* Est annus salutis nongentesimus octogesimus septimus. Audistis, majoris fuisse auctoritatis apud Imp. Basilium, aliquot Monachos, petentes ab eo legis sacrilegæ abrogationem, quam apud vos summam dignitatem tanti Pontificis, id sæpius *litteris* rogantis, & comminationibus postulantis? Toleraturus ergone ipse erat id genus legis vestræ, quæ, etsi non aliunde, ex sui antiqua origine magnam secum adferet infamiam; quam etiam,

etiam, ut omnium malorum fontem, succeſſor, pius Imperator obſtruxit?

Vultis & de his in Occidentalibus oris exemplum audire lugubre, hiſtoriam audite tetram, quanta ſecum adferat damna, una edita ab Imperatore *Sanctio*, adverſaria Eccleſiaſticæ libertati? Audite breviter, quæ malorum atrocitate, longiori ambitu circumducenda eſſet oratio. Valentinianus, ejus nominis noviſſimus Imp. anno Redemptionis 552. ubi, poſt proſtratum anno ſuperiori in Gallîis Attilam, legem illam ignominioſiſſimam tulit, qua Eccleſiaſticum tribunal penitus tolleretur, *Novell. Valent. tit.* 12. *de Epiſcop. judicio* 10. mox ſecundum illud Danielis: *Datum eſt ei robur propter peccata:* ejusdem Attilæ exciſa potentia adeo rurſum viruit, & refloruit, ut eodem anno exciderit Aquileiam, aliasque Galliæ Ciſalpinæ nobiliſſimas civitates attriverit, & niſi obicem paſſus eſſet Romanum Pontificem, S. Leonem, ejus ſemel accenſa flamma univerſa Italia conflagraſſet. Ita plane evidenti fuit demonſtratum exemplo, nihil aliud fuiſſe, præſcripſiſſe Imperatorem leges contra Eccleſiaſtica jura, quam hoſtes erigere, jam bello proſtratos, in exterminium totius Imperii, quod paulo antea fuerat victoriis clariſſimis illuſtra-

Dan. 8.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

tum. Nam & post eamdem latam legem, aliis, & his majoribus fuit cladibus labefactatum, Urbe ipsa a Genserico capta; nec desiere mala, quousque pessima illa, fons malorum omnium, Lex permansit. Audistis, quæ Oriens, quæ & Occidens clament, de *sanctionibus* adversus Ecclesiæ jura editis, tunc nimirum ruere Imperium, cum ipsæ vigeant. Et vos, qui ex Aquileiæ cineribus orti estis, cavete, ne ex eadem causa in cineres revertamini.

Jam transeamus ad aliam legem per vos male sancitam, de non relinquendis Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, bonis immobilibus, absque Senatus vestri licentia: cujus causa etiam commeruistis excommunicatione percelli. Ita plane vos estis in iis secuti eumdem execrandum Nicephorum Imp. in cujus *constitutione* verba ista legistis: *Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos, nec agros, nec loca, Monasteriis, aut gerocomiis, aut Xenonibus quomodocumque transmittere, adeoque nec alicui Metropoli, ut Episcopatui &c.* quam legem, ut Imperio damnosissimam, ut audistis, Basilius Imp. summa detestatione penitus abrogavit. Cujus vel tantum originem ostendisse, confutasse est; & abrogationem apposuisse est exposuisse palam opprobrio. At scimus pariter, & antiquitus

quitus vetitum legibus Imperatorum, ne quid caperent Clerici teſtamento viduarum. Reperitur enim Valentinianus, una cum Valente, & Gratiano, Imperatoribus, ſanxiſſe ejusmodi legem, *lib. 2. de Epiſc. & Cler. in Cod. Theodoſ.* ſed tamen non ſine Damaſi Papæ conniventia ad cohibendum ſcandalum, & avaritiam Clericorum, per S. Hieronymum *epiſt. 2. 3. 22.* ſæpe declamatam, & per S. Ambroſium, *epiſt. 31. 32.* & *ſerm. 7.* deploratam. Sed eam Marcianus Imp. *Novell. tit. 5.* ampliſſime revocavit, cum capta Urbs eſſet a Wandalis, quaſi ob iniquas leges Imp. tanta clades ab irato Numine inferretur. Illud demum ſic habeto (ne in his diutius immoremur) nullam hactenus promulgatam fuiſſe legem, eamque publicis tabulis indictam ad communem populi uſum, quæ contra jura Eccleſiæ eſſet, quin fuerit contrariis legibus abrogata. Stabuntne veſtræ? cum ſcriptum ſit: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur?* minime gentium. Vel ſtare non poterunt, quæ *ædificatæ ſunt ſupra petram*, leges Eccleſiaſticæ, ſuper Verbum Domini, ipſo cælo etiam firmiores? ſiquidem ſcriptum eſt: *Cælum, & terra tranſibunt: verba autem mea non præteribunt.* Stabunt, ſtabunt, inquam, verbo

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Matth. 15.

Luc. 6.

Matth. 24.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

verbo Domini consolidatæ, eo quod nec *portæ inferi prævalebunt adversus eas.* Porro per *inferi portas* interpretati sunt plures sanctorum Patrum, potentiam sæcularem Principum iniquorum.

Matth. 16.

His litteris Apostolicis præmissis, jam *vestras*, atque primum *illas ad Ecclesiarum Præsules*, a Duce datas, inspicimus. Quis existimare potuisset, tantum Ducem, tot, tantorumque beneficiorum recens a Sede Apost. perceptorum, adeo profunda teneri potuisse oblivione, quorum saltem vinculis contineri in officio debuisset, ne adeo ab ipsa pertinaciter resiliret? Recens memoria est, cum vobis, oppressis tyrannide Ottomannica, jacturam passis insulæ Cypri, amissuris proxime Cretam, inhiante tyranno ad extremam vestri dominii eversionem, Sedis Apostolicæ Præsul sanctissimus, Pius quintus, sacro fœdere summa potentia in summa difficultate divinitus concinnato adeo admirandæ victoriæ fuerit auctor, & retinendæ libertatis adjutor. Cujus erga vos adeo ingentis impensæ beneficentiæ, & munificæ largitatis transierunt onera ad successores, relicta adeo Ecclesia obærata, ut æris alieni dissolvendi reliqua nulla sit spes, oppignoratis redditibus Ecclesiarum. Cujus beneficii si memores, si grati (quod &

& Ethnici faciunt) fuiſſetis, quæque graviſſima ab eadem ſancta Sede vobis impoſita, perpeti potius, quam ab ea averſione ſchismatica ſcindi debuiſſetis. Audite, quæ vos immenſe redarguat, vere ſummo Principe digna, ipſo Carolo Magno ſententia, *Diſtinc.* 19. *cap.* 2. una cum aliis ſacris legibus promulgata: *In memoriam*, inquit, *B. Petri Apoſtoli, honoremus ſanctam, Romanam, & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas. Et licet vix ferendum ab illa Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.* Hæc ipſe. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Dux autem veſter, quia ad ſalutem, non ad interitum, promulgatum eſt in vos de illata excommunicatione decretum, nulla ſuæ ſalutis, vel ſuorum habita ratione, mox contumaciæ plenas, contemptu refertas, *eas ad Præſules litteras* dedit, quarum ſola memoria, veſtra poſteritas ſit ſuffundenda pudore. Sed quid erit? juxta Sapientem: *Id quod fuit:* quod & ita ſcriptum legitur in ſacris oraculis: *Sedes Ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis: Radices gentium ſuperbarum arefecit Deus, & plantavit mites pro eis ex ipſis gentibus.* Quod fecit, facturus eſt *Eccleſ.* 1. *Eccli.* 10.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

semper *Deus, apud quem* nulla *est acceptio personarum*, ut par pari ferrat vindicta delictum, nisi vincens *Deum* poenitentia intercedat. Ad quam capessendam ut vos adeo resilientes reddamus procliviores, provocandum est ad majorum exempla. Vobis innotescat, quantopere minorum quoque Episcoporum sint reveriti summi Duces utcumque latas excommunicationis sententias. Tempore Honorii imp. Bonifacius, Comes, dux totius exercitus, tantæ erat auctoritatis, ut ejus tantum nutu, universum Imperium contremisceret. Cum esset in Africa, atque Hippone sceleſtissimum hominem confugientem ad Ecclesiam, e liminibus raptum, detrusisset in carcerem, S. Augustinus hæc audiens ad ipsum perbreves mox *has litteras* dedit, (*epist. 6. in Append.*) quibus absque alia citatione, vel commonitione præmissa, sententiam excommunicationis intorsit:

Coloss. 3.

Miror, quomodo tam cito fidei murum aries ruperit inimici. Novi enim qua religione semper sis Ecclesiam Dei veneratus. Quo instigante, frater, hominem de Ecclesia rapuisti? Tuus si de tuo amico sorte præsumeret fugitivus, posset proculdubio intercessoris causa veniam promereri. Ergo si amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor

Dan. 4.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

donoſor regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bovem eſt ex homine commutatus. Non ut confundam te, hæc ſcribo, ſed ut filium meum chariſſimum moneo. Eccleſiæ igitur illæſum revoca, quem ut irreligioſiſſimum rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ a Clericis ne ſuſcipiatur, indixi; communionemque tibi interdico, donec peracta pro auſibus, vel errore, a me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto, corde contrito, & humiliato, dignum offeras ſacrificium Deo. Hæc *ad Bonifacium, Comitem*, Auguſtinus, erectus ad ultionem ſceleris vigore ſacerdotali. Quid ad hæc reſpondiſſe putas tantum Comitem, ducem exercitus, ſic ab Auguſtino flagris cenſuræ Eccleſiaſticæ verberatum? Audi redditam ad *eum epiſtolam*, his ipſis verbis:

1. Cor. 4.

Pſalm. 50.

Humilis ſaluto, quod primum eſt. Suſcepi autem tremens Sanctitatis tuæ verba, verberibus plena. Scio, quod veniæ præparatur, qui ab Auguſtino, perfectiſſimo Sacerdote, corripitur: nec debet Epiſcopo denegare, quod voluntas facit, aut caſus. Ipſe enim ſibi denegat curam, qui ſuam medico non publicat cauſam. Hominem ergo, piiſſime Pater, e limitibus Eccleſiæ raptum, tuis ſanctis aſpectibus juſſio mea, furorque ſubduxit. Alieno non ſunt facta iſta conſilio, Dei, & Sanctorum ejus, regimine vivo. Illum itaque virum, morte digniſſi-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

mum, quem (ut dixi) meus de Ecclesiæ foribus furor abstraxit, vitæ tuis jussionibus donamus illæsum. Agnosco culpas, indignæ meæ lacrymæ jungantur tuis fletibus justis, quo possit hæc nota, nigro inscripta titione, deleri. Ecclesiæ mihi introitus non negetur: illic spero veniam, ubi admisi culpam. Oblatio vero domus meæ (ut tua Sanctitas jussit) ad cælestis Regis mensam, ejus manibus offeretur.

Hæc Bonifacius, deferens in omnibus Sacerdoti, sicut & Stylico sancto Ambrosio, æque petenti reddi sibi delinquentem, ab altari evulsum, Cresconium, qui timore percitus, ob vindictam militibus divinitus illatam, qui suo jussu sacrilegium perpetrarant, per multos dies per pœnitentiam, (ut Paulinus in *vita S. Ambrosii*) eidem S. Episcopo satisfaciendum curavit. Addimus & tertium exemplum de Andronico, Præside Pentapolis in Ægypto, qui in eo quod *suum Edictum*, conviciis plenum, in Ecclesia suspendisset, a Synesio, Ptolemaidis Episcopo, collecta ibi Synodo, nulla prævia citatione commonitus, terribili anathematis sententia perculsus, & Magistratu abdicatus, magna animi submissione, pœnitentia prævia admitti ab Ecclesia, a qua exclusus fuerat, multum rogavit. Hæcque cum Arcadius imperaret in Oriente.

At

Sæc. XVII. A. C. 1610.

At quid ex plurimis paucos memorem clarissimos Præfectos provinciarum, cum & ipsi Imp. & Reges magnam inde sibi gloriam compararunt, quod a Pontificibus perculsi sententia anathematis, haud contumaces sint eisdem adversati; sed obsequentes eorum mandatis, ut ex qua pulsi erant, in Ecclesiam admitterentur, nihil prætermiserunt humilitatis officii, atque pœnitentiæ impositæ disciplinæ, ut qui primus inter eos initiatus, est Christiana religione, Philippus Augustius, (Eusebius, *lib.* 6. *hist. cap.* 27.) Theodosius Imp. & post alios multos, quos brevitatis causa, prætermittimus recensere, qui apud vos veniam ab Alexandro Papa humili obsequio promeruit, Fredericus; unde summam peperit sibi laudem, & conciliavit honorem. Sicut e contra illi ingentem contraxerunt infamiam, & ignominiosum adepti sunt nomen schismaticum, aut hæreticum, qui *contra stimulum calcitrantes*, reluctati sunt disciplinæ, exulantes ab Ecclesia, redditi etiam cælestis gloriæ exhæredes, *excusantes excusationes in peccatis*, & rejicientes culpam in Pontificis austeritatem: ut feciſſe reperitur, & suis ipse Dux vester testatus est *litteris*.

Actor. 9.

Psalm. 140.

Quibus quidem, primum de S. D. N. vehementer expostulans queritur.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

quod missus ad eum a se legatus, *ipsius aures reperisset occlusas.* At quid? Num quia exauditus non est, auditus non fuit? hoc certe nemo negarit, cum alioqui nec audiri meruerit, qui non obediturus advenerat, sed contradicturus Pontifici, ut exitus declaravit, secundum illud Oseæ:

Unusquisque non judicet, ut non arguatur vir: populus enim tuus, sicut hi, qui contradicunt Sacerdoti: profundum id malorum esse significans, cum non obeditur, sed *contradicitur Sacerdoti.* Ubi in eamdem sententiam S. Hieronymus, *in Oseæ. cap. Nunc quia in sceleribus perseverant, & impudenti Deum fronte contemnunt, audiunt: Non esse necesse, ut veniatis ad judicium, ut in vestris flagitiis arguamini: quia tantæ estis impudentiæ, ut nec convicti quidem pudorem habeatis, & verecundiam.* Hæc & alia S. Hieronymus.

Oseæ. 4.

Secundum ista & Nicolaus, sanctissimus Pontifex, *epist.* 27. & 55. prohibuit, Lotharium regem venire Romam, ad dicendam causam, ut quod non mereretur audiri, qui hactenus sæpe monitus, mandatis Pontificiis audire contempsisset; licet promisisset sæpius, se omnibus præceptis Pontificiis pariturum. Nam in *epistola* ipsius Nicolai *ad Ludovicum, & Carolum, Francorum*

corum Reges, (*epist.* 9.) hæc post multa: *Ipse quidem Lotharius nobis, & vobis per Imperiales Legatos mandavit, quod Romam vellet venire. Cui interdiximus, & omnino interdicimus, ut iter talis, qualis nunc est, non arripiat, eo quod S. R. E. talem respuat, & contemnat, & in hoc perseveret, quod late in toto diffusum est orbe.* Quod scilicet uxore abjecta, pellicem introduxit. At quid æquius videri posset, quam si Rex reus suam præsentiam Judici exhiberet? Sed quia admonitionibus Pontificiis non obtemperasset, rejicitur, ut indignus, qui conferat audiendus ad Apostolicum thronum. Subdit demum: *Quod si*, inquit, *contra propositum nostrum forte præsumpserit venire Romam; minime, cum qua cupit honestate, vel hic suscipietur, vel hinc profecto regredietur.* Quid igitur expostulat Dux, missum a se Legatum *occlusas reperisse Pontificis aures*, cum ob spretas tot antea præcedentes admonitiones ejusdem summi Pontificis, nec ipse Dux, exemplo Lotharii regis, admitti debuisset in Urbem? Ita quidem, si tanti prædecessoris exemplo, sanctitate, atque scientia eminentissimi, res tractanda fuisset: ut nihil sit penitus, quod queri possitis, etiam si legatus vester, nullatenus fuisset auditus.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Vel

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Vel si agendum fuisset exemplo Alexandri Tertii, Romani Pontificis, *qui* Legatos Regis Angliæ missos excusaturos regem ipsum, quod mandatum non dedisset de inferenda nece S. Thomæ, Cantuariensi Archiepiscopo, (quod revera non fecerat) negatus est tamen illis ab ipso Papa auditus, *quousque* juratoria cautione adhibita, ex parte regis promisissent, Regem ipsum omni observantia, & obedientia subiturum judicium in omnibus Apostolicæ Sedis, ejusdemque in omnibus sententiæ pariturum. Qua ratione, neque vester Legatus admitti debuisset ad audientiam, quem sciret Pontifex non ad parendum, & jurandum obedientiam, sed ad refragandum, & contradicendum, a vobis missum esse.

Quoniam vero peculiare est malis Principibus, qui Apostolicæ Sedis *judicium* vitare conantur, aliquid excipere, quo vel saltem contemptum pariant judicanti, ut illud maxime, quod nimia celeritate præcipitaverit sententiam, potius quam ex præscripto *Canonum*, servato ordine judiciario, tulerit. Fuit olim ista querela Michaelis Imperatoris adversus eumdem, de quo *supra*, Nicolaum Pontificem; qui redarguens ipsum, ostendit, satis esse, absque aliquo servato juris ordine, summo

mo Pontifici, si quomodocumque rem compertam habuerit, & quomodolibet delinquentes Principes commonuerit; & si non parerent, absque alio ordine judiciario, in contemptores, vel contumaces, excommunicationis sententiam ferat: idque factitari solitum ab ipsis, si quid adversus Principes emerserit contentionis. Adeo ut nulla possit legitima esse querela adversus S. D. N. Paulum V. qui in eos commonendo multus fuerit, & nihil omnino profecerit. His itaque dilutis objectionibus, jam quæ post hæc in *iisdem* Ducis *litteris ad Præsules* subjiciantur, videamus.

Sunt plane hujusmodi, quod ab exordio nascentis Ecclesiæ, ab his, qui se Catholicos profiterentur, contumaciores esse datas, nullus inveniet: quippe quæ acerbissimo sint refertæ contemptu. Sed quæ in execrabiles *contemptores* Paulus Apostolus ingerat, & vos pertingant, audite: *Videte*, inquit, *ne superveniat vobis, quod dictum est in Prophetis: Videte contemptores, & admiramini, & dispergimini, quia opus operor ego in diebus vestris, opus, quod non credetis, si quis enarraverit vobis.* Nempe quod desinetis esse, quod estis, dum male quæritis esse super *Ecclesiam*, quæ efficere non potestis. De vobis namque eadem pertractantibus, illud divinitus

Actor. 13.

Abac. 1.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

nitus ſcriptum oraculum eſſe ſciatis: *Qui habitat in cælis, irridebit eos: & Dominus ſubſannabit eos.* Hi namque uti vos adverſus *Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*, nempe præſidentes ipſis Sacerdotes, illa dicebant: *Dirumpamus vincula eorum: & projiciamus a nobis jugum ipſorum.*

Quid adverſus ſummum Sacerdotem ſibi arrogat quisque, quantumlibet ſummus Princeps? Etenim cum tenera laicus tantum ſit *ovis*, eſt ex grege *Petri*, ſeu potius *ovis* fœtus: Siquidem quod *Chriſtus dixit ad Petrum: Paſce oves, paſce agnos:* per *oves*, rectores Eccleſiarum interpretati ſunt Patres: per *agnos*, ex eis *in Chriſto genitos* reliquos Chriſtianos. Audi compellantem te, (quisquis es transgrediens terminos tuos) Apoſtolum *Paulum*, & dominium tuum, juſtis limitibus adeo coarctantem, ut extra eos, qui ſunt *tibi ſubditi*, nullam in reliquis te habere ſententias poteſtatem, ut eos judices. *Tu quis es*, inquit, *qui judicas alienum ſervum? domino ſuo ſtat, aut cadit. Si alieni ſervi* abripitur tibi Apoſtolica denunciatione judicium: quomodo præſumere poteris alterius fori, non tibi ſubjectum ſaltem, judicare clericum? quomodo Diaconum, vel Sacerdotem, quomodo Epiſcopum, & (quod horrendum

Joan. 21.

1. Cor. 4.

Rom. 14.

dum dictu) quomodo tua sententia condemnabis, & non horrescs Archiepiscoporum, vel Patriarcharum sententias *judicare*, ac denique (quod monstrum, atque portentum Luciferi est) *dices in cœlum conscendam, supra astra Dei, exaltabo solium meum*, judicabo judicia Vicarii Christi, latas ab eo sententias nullas esse, propria denuncians auctoritate definiam, quod & fecisti. Sed sic elevatus, certum casum expaveſce, qui subditur: *Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci*, adeo ut magno te scias periculo, sicut magno piaculo, divina tentasse, tribunalque divinitus constitutum, *super cœlum exaltatum*, ejus retractando sententiam, pervasisse. Sed audi te absterrentem Apostolum: *Nescitis, quia Angelos judicabimus: quanto magis sæcularia?* Venerandumque est *Angelis*, quomodo Principibus non reverendum, quod contempsisti tribunal, & contumeliis affecisti. *Danielis* thronum circumstabant *Angeli* vindices: *Petri* cathedram deseret custodia *Angelorum* ulciscentium, quidquid peccatur in eam?

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Isai. 14.

Ibid.

1. *Cor.* 6.

Dan. 13.

Sed nulla gravior pœna peccati ipso peccato, quo & nullum gravius impietate, quam parit contemptus, & alit. Nam audi S. Martyrem, Cyprianum *epist.* 65. ubi redarguit Diaconum, contem-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

temnentem Episcopum: *Hæc sunt*, inquit, *initia hæreticorum, ortus, atque conatus schismaticorum, male cogitantium, ut sibi placeant, ut Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia recluditur, sic altare profanum foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinationem, atque unitatem Dei rebellatur.* Porta igitur est hæc, quam aperit falsa justitia, ex qua progressus patet in hæreses, ex contemptu: de quo idem *epistol.* 69. *Inde enim schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesiæ præest, superba quorumdam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur. Quis enim hic est superbiæ tumor, quæ arrogantia animi, &c.*

Sed quantum te deserat, & procul abhorreat justitia, quam præsumis, ut omnes intelligant, quæ sunt abs te posita contra sententiam Apostolicæ Sedis, hic reddamus: Ais in primis, *contra omnem rationis formam litteras Apostolicas esse conceptas, & adversus id quod divina Scriptura, Patrum doctrina, & sacri Canones docent, esse conscriptas. Sententiam vero excommunicationis iisdem Apostolicis litteris promulgatam, non solum injustam esse, & indebitam, sed etiam nullam, nulliusque momenti illegitime fulminatam, nullo juris ordine servato.* Ista leguntur

guntur in illis totidem verbis expressa. Sed singula percurramus. *Contra omnem rationis formam*, & scita sacrarum legum *litteras* adversus vos ab Apostolica Sede datas affirmas. Hic cogimur inviti in memoriam revocare, quæ per vos, & vestros ministros, perperam perpetrata, diu multumque dissimulata sunt ab Apostolica Sede; deplorata tamen semper, dum nulla penitus emendatio sequeretur: quæ, si ex *sacrorum* præscripto *Canonum*, res agendæ fuissent, guttas pluviæ, fulmina anathematis superassent. Quot vidimus Romæ miseros exulantes Episcopos, vobis subditis civitatibus præfectos, dira persecutione vexatos, cum obrutam revocare in lucem tentarent Ecclesiasticam libertatem? Quot Clericorum inferioris ordinis perlatæ sunt jugiter querelæ, de foro Ecclesiastico intercepto, expilatis bonis Ecclesiarum, sublatis juribus, invasis Ecclesiis, violato sacro asylo frequenter? Qui annunciatus frequentior *Apostolicarum litterarum* contemptus, ipsius vero inprimis *Bullæ, in Cœna Domini promulgari solitæ*, violatio, & cum violatione despectio? Prætermittimus verba contumeliosa, falsa dicteria, acuta scommata, irrisiones, & invectivas, quibus jugiter exagitare consueverunt vestri Sanctæ Romanæ

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Eccleſiæ Clerum, iſthæc jugiter perpeti aſſuetum, non parcentes ei, qui *Chriſti* loco, ipſius voluntate, primarium thronum obtinet, ſummo Pontifici: ut pudeat nos iſta referre, quæ vos inferre delectet. Hæc, & alia id genus plurima, ſæpe ingeſta, & audita frequenter, ſunt pacifice, & æquo animo adeo tolerata a prædeceſſoribus clementiſſimis, ut ipſis jam ſua ipſorum patientia verteretur opprobrio, cum a nonnullis, adverſus eos zelo DEI æſtuantibus, illud Dominicum jactaretur: *Simon, dormis?* Attamen paſſi ſunt potius inſimulari torporis, quam periclitari in Sede Apoſtolica tolerantiam; expectantes cum Apoſtolo, ſi *quando daret* vobis *Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcentiam a laqueis diaboli:* ubi vero cognitum eſt, etiam firmitate legum, per vos veſtra obfirmata eſſe peccata: haud amplius tolerantiæ tempus viſum eſt, ſed diviſionis, & combuſtionis, *dicente meſſoribus* patrefamilias illud Evangelicum: *Tollite zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.*

Marci 14.

2. *Tim.* 2.

Matth. 13.

Hic perpendite, an *contra omnem rationis formam*: (quod obtenditis) *diuturnamque Scripturam, ac doctrinam Patrum, & ſacros Canones*, cuſtos ſacrarum legum, Romanus Pontifex, poſt diu diſſimu-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

simulatum patientiæ somnium, tandem vindex evigilaverit: cum contra omnes militent *rationes*, divina aspirent oracula, *Patres* faveant, consentiant *sacri Canones*, quorum vos omnium contemptores omni destituti sacrarum legum præsidio, in illud absurdum impegistis, dixerim & monstruosum, utpote hactenus a Catholicis intentatum, a schismaticis tantummodo, & ab hæreticis usurpatum, ut laici cum sitis, (quod neque sibi Episcopi in Conciliis arrogarunt,) pronunciare audeatis, ipsam in vos *promulgatam excommunicationis sententiam* a summo Pontifice, *esse injustam*, *indebitam*, *nulliusque momenti*, atque *illegitimam*, utpote (quod subjicitis) *nullo servato juris ordine* latam.

Unde tanta vobis auctoritas, ut *judicetis* Judicem universorum, quem nullum hactenus Concilium, legitime congregatum, ausum est *judicare*, cum ab eo omnia Oecumenica Concilia accepere auctoritatem, ut absque ejus sententia, ipsa nec Oecumenica dici, aut indici potuerint, nec in eis sanciti *Canones* alicujus fuerint firmitatis? in quibus & frequenter sit conclamatum: *Prima Sedes a nemine judicatur*: & Pontifici dictum: *Tua te sententia purga, & damna.* Ista cum fuerint hactenus summa religione custodita: quomodo laici hominis

Sæc. XVII. A. C. 1610.

sententia labefactantur, ac penitus infringuntur?

Isai. 37. 4. *Reg.* 19. 2. *Par.* 32.

Quis audens ista, non cum *Ezechia* mox illud exclamet: *Blasphemiæ filiorum hæc?* Et sicut ille *Rabsacis litteras* impias attulit in templum, *& expandit eas coram Domino:* ita quicumque fidelis, in cujus manus eædem ipsius Ducis *litteræ* contumaces, atque protervæ pervenerint, legeritque horrendas *blasphemias*, effusas in contumeliam Apostolicæ Sedis, & contemptum ejus, qui in ea a *Christo*, per *Spiritum sanctum*, magno miraculo positus sedet, *Petri* successor, *Christi* Vicarius, Paulus V. inferat eas in Basilicam *Petri*, admoveat confessioni ipsius, ibidemque expandens eas, illatam tantam contumeliam ejus Cathedræ clamet, & deploret injurias, ipsum invocet suæ ipsius, quam a *Christo* regendam accepit, Ecclesiæ defensorem? ultores insuper appellet, sanctissimos conditores *Canonum*, & defensores ipsorum, Ecclesiæ Rom. Pontifices, & Sanctos omnes, in quorum omnium despectum, præsumpta tanta abs te esse noscuntur? Qui cum adeo contempseris thronum, in quo habita ratione connexionis membrorum cum capite, ipse *Christus* insedit, noveris summo damno tuo in *petram* impegisse, de qua primum sit dictum in *Psalmo*?

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Psalmo: Absorpti sunt juncti petræ judices eorum. Et a Domino de eadem: *Qui cecididerit super lapidem istum, confringetur, super quem vero ceciderit, conteret eum*, ea nimirum confractione atque contritione, de qua jam dixerat *ibidem* verbis illis apertissimis: *Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus. Petra* autem ipsa, quovis impetu agitetur, verbo Domini confirmata, nullam sit umquam passura jacturam. Verane sint ista, periodus millenorum, ac sexcentorum annorum Christi regnantis edocet, qua innumeris impetita contrariis *petra* ista, ferro, & igne tentata sæpissime, nullam ipsa senserit, sed plurimam intulerit, lacessentibus læsionem.

Psalm. 140. *Matth.* 21. *Ibid.*

Quomodo autem ausus es pronuntiare *illegitimam, injustam*, ac dicere, *excommunicationem esse nullam*, quæ auctoritate non caruerit pronunciantis, cui nec alia necessaria defuerint ad actum legitimum conducentia: unde omnes istæ tuæ de nullitate exceptiones necesse sit evanescere? cum inducatur pariter necessario ex præmissis, nullo pacto dici posse, eamdem *esse sententiam excommunicationis nullam*, vel *injustam*, sed omnibus esse consentientem Ecclesiæ juribus, & exemplis: quam neque *indebitam*, (ut inique asseris) *illegitimamve*,

Sæc. XVII. A. C. 1610.

mamve, (ut male infers) aut *nullius esse momenti*, (ut manifestissime erras) asserere quisquam poterit, nisi cui fides Catholica male oleat, & sit Primatus ipsi *Petri* contemptui, existimetque cum hæreticis recentioribus, Romanæ Ecclesiæ privilegia non esse a *Christo*, sed ab Imperatoribus, cum Patres, & sanctissimi Martyres, Irenæus *lib. 3. c. 3.* & Cyprianus *de unitate Eccles.* qui Fabiani locum, *Petri* locum appellat, *ep.* 52. Optatus Milevitanus *lib. 2. contra Parmen.* sanctus Hieronymus *epist.* 57. 58, 85. sanctus Augustinus, *epist.* 165. *& cont. ex Mar. cap.* 4. *& contra partes Donati*, Fulgentius, sanctus Leo Magnus *epistol.* 55. 89. *& in homiliis frequenter*, Gelasius *Cod. de summa Trinitat. & fide Cath.* 4. Joannes Papa, & Martyr. in *epist. ad Justinianum*, Vigilius *ad eumdem*, Gregorius Magnus *lib.* 4. *epist.* 32. & denique omnes, quorum fastidio est immensum numerum recensere, omnes, inquam, tam Occidentales, quam Orientales, confessi sunt Patres, auctoritatem a *Christo* acceptam ad Romanos Pontifices, per *Petrum* esse transfusam eorumdemque omnium una, eademque sit sententia, Primatum Romanæ Ecclesiæ per *Petrum* a *Christo* descendere. Unde omnes semper negarint ipsi Romani Pontifices, præsertim vero Gelasius,

lasius, Bonifacius, Nicolaus, & alii posteriores, neque per Synodos, neque per Imperatores, Romanam Ecclesiam esse, quod est, caput omnium Ecclesiarum, & super omnes auctoritate pollentem, sed tantum *Christi* promissione, quod & omnes sunt professi Successores ipsius, ac denique omnes, quotquot nomen Catholicum meruerunt, ut ista negasse, sit omnino ab Ecclesia Catholica exulasse, & cum hæreticis Novatoribus collegisse, quorum mentis obtusæ argumenta repereris abundanter in *Annalibus Ecclesiasticis confutata.* Sæc. XVII. A. C. 1610.

Christi igitur privilegio, roborato *Petri* Apostolatu, eadem promissione, universa ejusdem est roborata successio, de qua *ad Anastasium Imperatorem* Gelasius post alia, de iisdem digniſſime, sicut justissime prædicata: *Impeti*, inquit, *possunt humanis præsumptionibus, quæ divino sunt judicio constituta, vinci tamen quorumlibet potestate non possunt:* præfatus hæc antea: *Et si cunctis generaliter Sacerdotibus, & recte divina tractantibus, Fidelium convenit corda submitti: quanto potius Sedis illius Præsulis consensus est adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus Divinitus summa velit præeminere?* Cujus despectus quanti sit criminis, inde inferas, quod etiam minimorum Episcoporum, censuris Ecclesiasticis rem a-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

gentium contemptus, sic afficit contemptores, ut indignos eos reddat ipso nomine Christiano. Nam accipe, quæ Gregorius Magnus, *lib. 9. epist. 39. prop. fin.* inquit, quem & citat Nicolaus Papa *epist. 9. Si vero sunt, qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, qui Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ variis existimant conatibus solvere, &c.* Quod si obtentus *necessitatis* nec sufficit, ut quis invalidam, vel *nullam fuisse excommunicationem* dicere possit, quo eam contemnat: utique multo minus si *injusta* fuerit, sponte sua contemnere aliquis debet.

Est plane vulgata illa scriptorum omnium recepta sententia, excommunicationem, sive justam, sive injustam, esse timendam, ac minime contemnendam: quod, velut firmissimum axioma, Ecclesiastica custodivit antiquitas. Ut, quod jam ab omnibus ubique & semper probari possit assertum, nulla prorsus habenda sit ratio, si quivis magni nominis homo his quidpiam contrarium visus sit asseruisse: quem penitus contemnendum esse, his verbis docet Vincentius Lirinensis *contr. hæres.* magnæ existimationis antiquus Theologus, dicens: *Ille est verus & germanus Catholicus, qui*

qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui divinæ religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit, non hominis cujuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, sed hæc cuncta despiciens, & in Fide fixus, & stabilis permanens, quidquid universaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id solum sibi tenendum, credendumque decernit: quidquid vero ab aliquo deinceps uno, præter omnes, vel contra omnes Sanctos, novum, & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere. Via hæc regia, ambulandum per eam: declinans vero per contemptum ad dexteram, vel sinistram, magnam sibi, in quam incidat, foveam parat. Inobedientia enim pariens contemptum, reatum contrahit quovis alio graviorem, siquidem divina Scriptura testatur: Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Contra vero summa est laude digna simplicitas justi, qui timens culpam, ubi non est culpa, innocentiam integram servat, & gratiam auget. Hinc laudatur pietas Theodosii Imperatoris Augusti, qui non justam tantum, sed quæ nulla penitus erat, utpote excommunicatio lata ab homine petulante, cujus nulla erat prorsus excommunicandi auctoritas 1. *Reg.* 15.

Sæc. XVII. A.C. 1610.

ctoritas ita exhorruit, ut neque cibum sumere umquam sustinuerit, quousque ab eodem, a quo ejusmodi nulla excommunicatio progressa esset, benedictionem consequeretur. Sed audi brevem ipsam historiam memoria dignam, quam Theodoretus *lib.* 5. *hist. c.* 37. recitat his verbis: *Vir quidam excolens vitam Monasticam, animo paulo audaciore præditus, ad Imperatorem, rei cujusdam petendæ gratia, accedit. Quod cum sæpius fecisset, Imperatori Ecclesiastica interdicit communione, vinculoque Ecclesiæ ei injecto, decedit. Imperator autem fide comprimis excellens, ad palatium veniens, cum tempus instaret convivii, & omnes convivæ adessent, dixit, se non prius capturum cibum, quam Ecclesiæ vinculo solveretur. Proinde unum ex familiarissimis ad Episcopum mittit, ut potestatem faciat ei, qui ipsum ligaverat, vinculo solvendi. Cum autem Episcopus respondisset, non debere cujusquam vinculum admittere, significasset que, eum solutum esse, non tamen solutione illa contentus fuit, donec ille, qui eum ligaverat, magno cum labore conquisitus, communioni illum restituisset. Hujusmodi erat Imperatoris erga leges divinas fides.* Hactenus Theodoretus, & quidem factum repræsentans laude dignissimum: siquidem totum impensum est pietati, quidquid ex nimia scrupulosita-

lositate videri poterat esse progressum. Sæc. XVII.
Odoratus est autem in sacrificio *Dominus* A. C. 1610
odorem suavitatis, qui pro ipso adversus
barbaros, atque tyrannos pugnans, ipsi *Genes.* 8.
integrum, atque floridum conservavit
Imperium, atque feliciter propagavit.
At jam, quod ad Ducis *litteras* spectat, satis.

Quod autem pertinet ad *litteras* Senatus, contra eamdem excommunicationem publice datas *ad populum:* quod in eodem argumento versentur, eadem remaneant confutatæ responsione. Ceterum simillimum plane id genus *litterarum* esse scias illi, quod male usurpatum a Michaele, Imp. a Nicolao, summo Pontifice, *epist.* 9. ita describitur, & condemnatur: *Tantis erat epistola verbis contumeliosis, imo blasphemiis respersa, ut scriptor ejus nonnisi in gutture colubri calamum tinxisse putetur, & dictatoris labia pro dictionibus venena fuisse videantur: adeo ut si cujuspiam simpliciorum cor penetrent, (non enim hæc aures prudentium suscipiunt) hunc continuo necent, nimirum tanto miserabilius, quanto mors animæ magis, quam corporis, per illum virulentum hausturn admittitur.*

Ex quibus ut aliqua promamus, ac simul promendo eadem confutemus antidoto, necando, quod possit necare, venenum: habetur in eis inprimis, quod mor-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

mordeat Clerum, & fugillet pios, nimirum querela, *quod* (ut ajunt) *sagacitate Ecclesiasticorum, & simplicitate piorum, quarta jam pars esset alienata Venetis dominii bonorum immobilium.* Sententiam plane dignam non religiosissimo vestro Senatu Veneto, sed Anglicano conventu, qui apud vos est, ubi in odium Catholicorum fidelium ejusmodi solent effutiri dicteria. Unde dicere cogas: *Anathema in medio tui est, Israel:* Necesse, quod parere aliquid boni possit, imo non est malum, quod ex ea malorum fœcunda propagine germinare non valeat. Quis aliquando Orthodoxorum detraxit concionatori, suadenti fidelibus eleemosynas frequentare? Manichæum hunc fuisse oportuit, ejusmodi impietate respersum, qui nolit suaderi debere fidelibus, quod *divinis Scripturis* faciendum, frequentioribus sententiis sermo divinus inculcat. Sed & quis Catholicorum inventus hactenus, qui bona sua erogantes, sive in restitutionem collabentium Ecclesiarum, sive in ædituorum alimoniam, quod factum liquet a quamplurimis viris sanctis, hos ut vos, *simplices* nominarit, quos Redemptor noster, eo quod negotiari utiliter sciverint, *prudentes appellat?* ut qui didicerint pecunia trajectitia cælum emere, & redimere temporariis æter-

Josue 7.

Matth. 24.
Luc. 12.

æternitatem: & transferre *thesauros in cælos, ubi neque erugo, neque tinea demolitur*, atque *facere* sibi *amicos de mammona iniquitatis*, a quibus *in æterna tabernacula recipiantur*. Quibus & competat nomen non adulterinæ, sed veræ simplicitatis, qua *Job simplex, & rectus, ac timens Deum* laudatur, & *Daniel*, quod *in simplicitate liberatus est de ore Leonum*, & *Pauli* Apostoli admonitione doceamur, dicentis: *Qui tribuit, tribuat in simplicitate*. Sancta plane *simplicitas*, non quæ penes vos sonat fatuitatem, qua sugillatis omnes, qui bona sua reliquerunt Ecclesiis: qua contumelia, suo damno, Mauritius Imp. S. Gregorium legitur perstrinxisse.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Matth. 19. *Matth.* 6. *Luc.* 12. & 18. *Luc.* 16. *Job.* 1. 1. *Mac.* 2. *Rom.* 12.

Addis insuper de viris Ecclesiasticis, quod otiose fruantur bonis Ecclesiarum, partis populi totius sudoribus: sed cum neminem excipiatis, cum sint ex iis complures, quos certum est digne in Evangelio laborare, ad *Deum* pro populo *puras levare manus*. satis apparet, *oculum esse nequam*, ante quem *totum corpus* appareat *tenebrosum*, cum nec intueri possit, nec distinguere *filios lucis* a filiis tenebrarum. Sed pœniteat vos hac in re esse imitatos Julianum Apostatam, qui iisdem incessabat calumniis servos *Dei:* qui & sicut est *Deum* expertus ultorem, vos pariter sentie-

1. *Tim.* 2. *Matth.* 6. *Joan.* 12.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

sentietis execrandi sceleris vindicem, qui lædentibus servos suos acerbissime comminatus est, dicens? *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Sed hæc leviſſima sunt, & nullius fere momenti, respectu eorum, quæ *inferius* mox adversus omnes Ecclesiasticos evomuistis, quæ etsi vera fuissent, vestris *publicis litteris* nequaquam spargenda erant in vulgus, sed omni reverentia contegenda, cum noveritis, *filios Noe, retrorsum incedentes*, & caute obtegentes *verenda patris*, benedictionem esse consecutos, *Cham* autem perpetuo *maledictum*, cujus vos exemplum sectatos par pœna condemnet, nisi vera pœnitentia crimen diluat, quod faciendum hortamur.

Zachar. 2.

Geneſ. 5.

Quod si vos adeo severi exactores, paucorum delicta convertitis in universos, plane graviſſime inde peccatis, cum uno fasce justos comprehendatis cum injustis, eosdemque pari affectos ignominia, pari censeatis dignos esse supplicio: ut omnes quidem in vos exclament, tantæ arbitros iniquitatis. Si vero adeo sancti videri vultis, ut pati non possitis, quempiam Ecclesiasticorum extra disciplinam *sacrorum canonum* evagari: laudarem zelum, si esset *secundum scientiam*, quæ docet naturæ exemplis, admixta segeti *zizania* crescere,

Rom. 10.
Matth. 13.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

scere, & donec ventiletur, grano palearn esse commixtam, monetque ex aliis innumeris *Scripturæ divinæ* sententiis, & quod potissimum est, docet exemplo *Christi*: summæ *Sapientiæ Patris*, quod in numero *duodecim Apostolorum*, passus est unum ex iis *furem esse*, & proditorem, atque sacrilegum, insigniorem cæteris peccatorem, qui fuerint aliquando, vel in æternum futuri essent: ne quis adeo miraretur, vel scandalum pateretur, si forte contingeret in ejus Ecclesia, quemlibet duodecim sacrorum ministrorum, instar *Judæ*, reperiri omnium sceleſtissimum, quod absit, ut possit asserere quispiam. Sed & si vere, absque calumnia diceretur, ad *Christi* exemplum, quo tuto contineremur asylo, esset legitime provocandum. Non tamen ista dicimus, ut ejusmodi delinquentes salvos esse velimus, sed acerrime puniri per suos judices, vestros concives, Præfectos Ecclesiis, sub vestro dominio constitutos Episcopos, ab ipsis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus vestrates electos, ut cum non per alienos, sed per vosmetipsos cuncta administrari videritis, fineretis cuicumque foro, jura habenti distincta eidem esse salva.

Joan. 12.

Sed his omissis illæ ipsæ *litteræ*, quibus adeo multipliciter, & enormiter pec-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

peccatum est, tamquam *e portis inferi* proditæ, in ultionem expansæ ad *Petri* confessionem, in oblivionem perpetuo silentio complicatæ, sciſſæ in redargutionem audaciſſimæ sciſſionis, uti, mendaces, & contumaces, calumnioſe Romanam Eccleſiam impetiſtis, eamdem excipiant digne ſententiam, qua his ſimiles *litteras* Michaelis Imp. blasphemas, & calumnioſas, Nicolaus Pontifex *epiſt.* 9. condemnavit igni tradendas, his pronuntiatam ab ipſo verbis: *Decernentibus, nobiſcum, & ſimul conſiderantibus* (*al. conſidentibus*) *iisdem ſanctiſſimis fratribus, & Coepiſcopis noſtris, ipſam epiſtolam* (ſeu potius ipſas epiſtolas) *in ſtipite videntibus cunctis ſuſpenſas, vaſto ſuppoſito foco, ad vituperium veſtrum, coram omnibus nationibus, quæ penes Memoriam S. Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus: quatenus his rite patratis, diſcat pius, quæ amet, & crudelis, quod timeat.* Hæc Nicolaus: quæ & facta ſunt ſub ejusdem Nicolai Pontificis ſucceſſore Hadriano Pontifice, tam de *litteris* Imperatoris, quam de Photii Patriarchæ. Maneat ergo ſuo robore conſtans ſententia Nicolai, qua in contumaces, & calumnioſas *litteras* Michaelis Imp. eſt judicatum, & præjudicatum, in veſtras, illis ſimiles, & alias, quascumque ejus-

ejusdem generis *litteras* contigerit exa- Sæc. XVII.
rari: quas semper respuit, nec lectione A. C. 1610.
quidem dignas existimavit antiquitas veneranda. Hinc de his *ad Cornelium* Cyprianus *epist.* 42. *Viderint, qui vel furori suo, vel libidini servientes, & divinæ legis, & sanctitatis immemores, jactitare interim gestiunt, quæ probare non possunt, & cum innocentiam destruere, ac expugnare non valeant, satis habent, fama mendaci, & falso rumore maculas inspergere. Certe quod Præpositis, & Sacerdotibus congruit, danda est opera, ut talia, cum a quibusdam scribuntur, per nos respuantur. Porro hæc fieri debere ostendimus, si quando talia quorumdam calumniosa temeritate conscripta sunt, legi apud nos non patimur.* Hæc acerrimus vindex existimationis Apostolicæ Sedis, & qui sederet in ea Rom. Pontificis, Martyr glorioſissimus, Cyprianus. Ac de *vestris literis* hactenus.

Quoniam autem fortasse contigerit, ut aculeata *Paræneſi* vos queramini a nobis esse perstrictos, ad illam provoco vos *sacrorum Proverbiorum* sententiam: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis:* in memoriam revocando, quod scripsit lacrymans Jeremias, inde videlicet populo florentissimo, & civitati amplissimæ excidium proveniſſe, quod (ut ipse inquit.) Prov. 27.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Prophetæ non aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent. Unde maximi loco emolumenti ducere debeatis, si hortando, monendo, rogando, & arguendo, vestra ad curationem peccata detegimus, quorum, dum latent, sit prorsus desperanda sanatio. Quamobrem, ut dicam cum Apostolo: *Eamdem scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium, videte canes, videte malos operarios & concisionem.*

Thren. 2.

Phil. 3.

Nempe cavete hæreticos, quos, & habetis inter vos habitantes, & eisdem conniventes, pravos Catholicos *concisionem* suadentes, nimirum ab Ecclesia Catholica scissionem. *Qui scindit, scindatur ipse*, acclamatum est sæpe in Conciliis Oecumenicis, secundum illud Propheticum: *Quæ fecit, facite illi.* Nempe ut qui *scidistis* Ecclesiam *Dei*, patiamini ipsi in Republica vestra scissuram. Admoneat vos periculum vestrum, exterreat perditio vestra. Periculum, inquam, quod *Deus* ob leviorem populi in Sacerdotem contemptum, convertit iratus in regnum, sanctam ipsam, quam instituerat, Rempublicam inter hæreticos. Audi scribentem *ad Rogatianum Episcopum*, S. Cyprianum, glorioſissimum Martyrem, *epist.* 65. & ista ex divino oraculo sic deducentem: *Cum Samuel Sacerdos a Judæorum populo, ob*

Jerem. 50.

sene-

senectutem, sicut tu modo, contemneretur, Sæc. XVII.
exclamavit iratus Dominus, & dixit: Non A. C. 1610.
te spreverunt, sed me spreverunt. Et ut
hoc ulciscetur, excitavit eis Saul regem, 1. *Reg.* 8.
qui cum injuriis gravibus affligeret, & per
omnes contumelias, & pœnas, superbum
populum calcaret, & premeret, ut contemptus Sacerdos de superbo populo, ultione
divina vindicaretur, dum ipsorum Rempublicam, sua *Deus* plantatam manu, mutavit in regnum. Hæc vos pericula vitanda moneo.

Exterreat vero vos magis, quam dixi timenda, perditio vestra. Nam cum gravius peccatum gravius supplicium jure exigat, & utique cum insolentius, & contumelioſius agitur in Sacerdotem, graviorem consueverit *Deus* inferre vindictam: quæ igitur manere putatis vos damna, qui adeo enormiter peccastis in eum, qui loco *Petri* sedet in Apostolica Sede, *Christi* Vicarium: Imo in *Christum* ipsum peccastis, *Joan.* 19.
dum ejus *tunicam inconsutilem*, (quæ est Ecclesia) schismate conscidistis. Sit vobis in exemplum *Saul*, cum contempto *Samuele*, ejus spretis jussis, vendicavit sibi, quod Sacerdotalis muneris esset, quem & passus redarguentem, ut abeuntem retineret invitum ipsius *scidit pallium* recedentis, cum & de ul- 1. *Reg.* 15.
tione mox accepit oraculum, *Samuele,*

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ad ipsum dicente: *Scidit Dominus regnum, Israel a te hodie.* Et quod ea sententia non esset quavis pœnitentia revocabilis, ista horrore plena verba subintulit: *Porro triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam.* Et quantumlibet *dixerit Saul, peccavi:* non fuit dignus audire, ut *David* reprehensus a *Nathan*: Et *Deus transtulit peccatum tuum,* nec *vidit* post hæc amplius *Samuelem*, perditionem ipsius frustra *lugentem.* Quæ ipsa in exemplum perfidorum Principum, jura Ecclesiæ invadentium, Damascenus adversus Iconomachos agens, inducit, *Orat.* 2. atque ait: *Regnum est civilis administratio: Ecclesiastica vero constitutio, Pastorum, atque Doctorum. Impetus iste latronum est, fratres. Saul scidit pallium Samuelis, Et quid ei contigit? Abscidit regnum ejus Deus. Abscidistis*, & vos, & conscidistis in frusta tot scissionibus, quot inobedientiis contumacibus, *Christi tunicam* in Romano Pontifice. Quid non timendum? vel non pavendum? Fiat, rogo, *Deus* ipse misericors, & placabilis vobis, in omnibusque propitius, sicut cum Jeremias comminatus est populo, dicens: *Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua:* & tamen eodem contextu *inferius* subdit: *Obducam cicatricem tibi, & a vulneribus*

Ibidem.

2. Reg. 12.

Joan. 19.

Jerem. 10.

Psalm. 76.

ribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Non enim *oblivisetur misereri Deus.* Expiate igitur culpam, crimen abluite lacrymis pœnitentiæ. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Erigite insuper animos, *rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis*, quando non commiscuistis vos schismaticis, sed arctissimo glutino unitatis, Romanæ inhæsistis Ecclesiæ: obque id passi gravissima a Longobardis, & a contribulibus vestris, quo nomine ab Honorio Pontifice, datis *ad Comprovinciales Episcopos litteris*, Veneta Respublica, *Christianissima* ab eodem fuerit appellata, (habetur 8. *Tom. Annalium hoc anno* 63. *prope finem*) insigni gloriæ titulo, nonnisi de Romana Ecclesia bene merenti conferri solito. Sed & præter egregium titulum, quid præterea fuerit eadem Respublica Veneta, virtutis merito, ab eadem Sede Apostolica consecuta, gloriose prædicat Gregorius Septimus *lib. 2. epist. 39.* sic scribens *ad Dominicum Ducem, & populum Venetiarum: Scitis enim, quia præ multis terrarum partibus, divina dispensatio terram vestram Patriarchatus honore sublimavit, cujus dignitatis eminentia, ex suipsius nominis, & officii prærogativa, adeo augusta, & rara est, cum non amplius, quam quatuor in toto mundo reperiantur.* Et inferius: *Post* *Hebr. 10.*

Sæc. XVII. A. C. 1610. *Apoſtolicam Sedem, omnibus, quæ ſunt in Occidente, gentibus clariores exſtitiſtis.* Unde autem tanta vobis gloria, Pontificiis monimentis adeo celebrata, niſi ex ſchismatis odio implacabili, & Romanæ Eccleſiæ pace, & unitate tenaciſſima comparata? Propagata vero felicioribus, ſicut & majoribus incrementis, cum itidem majores veſtri, veſtræ Reipublicæ decus, & ornamentum in ſummo diſcrimine conſtituti, cum dubia lance ſuſpenſus penderet orbis, & Principatus illi viderentur penitus interituri omnes, qui audaciſſimo Principi, ſchismatico Imperatori Friderico Ænobarbo, adverſus Romanam Eccleſiam, contra Alexandrum Pontificem, non jungerentur: iidem veſtri generoſiſſimi prædeceſſores, vere *Chriſti* fideles, *in ſpem contra ſpem credentes, elegerunt affligi cum populo Dei* potius, quam regnare cum Eccleſiæ Romanæ hoſte obſtinatiſſimo, *Pharaone.* Sicque juncti tunc fœdere cum Longobardis, facti ſunt omnes ſimul Romanæ Eccleſiæ defenſores, ſchismatis vero fortiſſimi everſores, honeſtiſſimo patefacto aditu ad ſuam ipſorum Rempublicam Chriſtianiſſimam augendam, conſervandam, ac ſolidandam. Quibus a Domino tunc datum eſt, ut in ipſorum primariam Venetam civitatem trophæa inferren-

Rom. 4.
Hebr. 11.

tur

tur partæ victoriæ, quando & facti sunt ipsi nobilissimi cives tanti Pontificis exceptores, exhibitores etiam triumphi, omnium præstantissimi, sed munificentissimi in expensis, promptissimi in obsequiis, in custodiis solertissimi. Unde sibi celeberrimam à mortalibus cunctis, immortalemque gloriam compararunt, illustrata tunc mirifice eadem civitate manubiis Augustalibus, magis vero Pontificiis aucta fulgoribus, & sacris locupletata muneribus, e penu cælesti largissime; *Deo manum suam aperiente*, profusis: honoris insuper titulis consignata perennibus, illis vero præcipuis, ex quibus præstantissimi cives ejus jure nominati sunt, schismatis eversores, unitatis Catholicæ defensores, pacis conciliatores, fundatores quietis Romanæ Ecclesiæ susceptores, ac protectores. Sæc. XVII. A. C. 1610. *Psal.* 144.

At quinam modo audent insurgere ejusdem Reipublicæ hostes audacissimi tantæ gloriæ eversores, ut contrariis factis tenebrosa obducant ista caligine, aspergantque ignominiis, quæ tot, tantisque sudoribus parta, sanguine comparata est avitam gloriam? Cum autem consueverint in quavis bene instituta Republica, juniores æmuli esse majorum, nec pati ab antiquioribus suis esse degeneres, quos & factis egre-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

giis ſuperare contenderint: quinam modo *ſpiritus vertiginis* exagitavit *Principes* ſapientiæ, ut ab Eccleſia Romana, (quod pro monſtro habendum) adeo pudenda contradictione defecerint? Potuitne iſtud fieri, ut a *Petro* ſcinderetur ſchismate *Marcus*, a patre filius, a magiſtro diſcipulus, ac miniſter aſſiduus, & ubique fidelis? Qui enim olim maximo lucro veſtro, nonniſi, odio ſchismaticorum, reliquit a ſe fundatam Eccleſiam Alexandrinam; maximo quidem damno veſtro, ſi ſic perſtiteritis, (quod *Deus* avertat) vos relinquet, & *Petro* fixus inhærens, ejus Vicario aſſidebit, & aſſurget in opus, contra ſchismaticos, & hæreticos collaborans.

Iſai. 19.

Aliena vos pericula moneant, conſuevit poſt ſciſſionem deſolatio ſequi. Donatus in Africa ſchisma conflavit, a quo Donatiſtæ denominati fuere, qui ubi incurabiles redditi frequentiori lapſu, dati ſunt omnes, juſto *Dei* judicio, una cum Africana Provincia, Wandalis primum, atque demum in excidium ſempiternum Arabibus. In Oriente, non ſolum quam diximus, Alexandrina, ſed & reliquæ Sedes Patriarchales, ubi ſchismate ſe ab Eccleſia Romana ſciderunt, ſciſſæ ſunt pariter a protectione divina, datæ omnes in captivitatem, & ignominioſiſſimam ſervitutem nefandæ Tur-

Turcarum genti, sub cujus jugo ferreo hactenus indies magis magisque teruntur: in primis vero Græci ipsi, auctores schismatis, exigente pœnas divini acerbitate judicii ut palea, sub plaustro ferrato teruntur, & conteruntur, quousque desinet esse *nervus ferreus cervix* eorum. Ad quod tam grande malum antevertendum, egregie laboravit suo tempore, quo sumpsit exordium Photianum schisma Basilius Imp. qui in divino illo consessu Octavæ Oecumenicæ Synodi, Spiritus sancti gratia congregatæ, ad præsentes ibi schismaticos egregiam habuit *orationem*, quam adhuc integram conservant *Acta Synodica*: ex qua, aliqua saltem hic ut describantur, a nobis exigit importune rerum, & temporum oportunitas. Audite, quæso tunc illis tantum, sed nunc vobis ipsis Imperatorem, divino prorsus afflatum Spiritu, perorantem. Sæc. XVII. A. C. 1610.

Vos quoque, inquit, *qui curatione indigetis, ac medela opus habetis, pretiosa membra Christi, & si nescio, quomodo a malo dæmone detenti, a capite, nempe a Romano Pontifice, separati estis: Vitis vera, quæ propter contentionem importunam, imo vero injustam, in amaritudinem conversa es: Amici, & proximi nostri, etsi propter odium irrationabile ex adverso appropinquantes, & stantes, ac unitatem respuentes.* Psalm. 37.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

Suscipite admonitionis sermonem, non autem confundor dicere eum deprecationis. In id enim nos adduxit misericordia, quam circa vos habemus. Scrutamini intima conscientiæ vestræ, & invenietis vos male ab Ecclesia esse disjunctos. Novissima hora est, & Judex præ foribus, fratres: ne præoccupemur, ab ejus Ecclesia sequestrati, & longe ab illius gloria projiciamur. Nihil turpe ducamus passionem manifestare, & vulnus ostendere, ac locum pœnitentiæ, & medicinæ requirere, atque intra atrium salvantium fieri, ne confusionem, obedientiam arbitrando, confusionis æternæ sumamus experimentum. Qualis autem hæc est confusio, fratres procidere Deo, & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui Ecclesiæ, & spiritualibus istis Patribus procidunt. Confusio quidem revera est, & maximus pudor, imo vero in Deum dimicatio, nolle unumquemque proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Christum, & lucrari, & se, & multos. Si autem omnino hoc confusionem arbitramini, ego cui Imperii superposita est corona, forma vobis efficiar hujus optimæ humilitatis. Ego, qui imperitus, & insipiens sum, bonum initium ero vestrum, qui sapientes estis, & scientia clari. Ego, qui in peccatis volutatus sum, primus vobis typus fiam, qui mundi estis, & virtuti operam datis. Ego primus memet super pavi-

pavimentum projicio, purpuram, & diadema parvipendens: aſcendite ad genas meas, & ſuper oculos meos incedite, nec reputetis magnum, Imperatoris calcare ſcapulas: nec revereamini pedibus tangere verticem, cui ſemper imponitur a Deo donata corona: omnia pati promptum habeo, & agere promptius, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam, & maximam claritatem conferre videntur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ, tantum ut videam communionem, unitatem, & unam Eccleſiarum feſtivitatem, tantum ne animæ detrimentum patiar, & gaudeat ſuper me ille omnium inimicus, diabolus, captivum ſumens, quod mihi deſiderandum eſt, tantum ſpei meæ lampas inſperate non extinguatur, per quam feſtinabam communi illuſtrari lætitia, & gaudio.

Neſcio, quid erat ſatagendum, & efficiendum, & non feci, vel qui proponendi admonitionis, & deprecationis ſermones, & non propoſui, Vos de cetero videbitis. Innocens enim ſum a perditione veſtra. Si vero & ad magnum, & horrendum illud judicium futuræ diei vos remittitis, quaſi pro vobis rationem daturos: noſcite, quia bene novi, quia nullus vobis juſtitiæ ſermo, ſive hic adeſt, ſive illic aderit, niſi quantum in hac controverſia inventum exſtiterit.

Verum ſi vultis ante illud Judicium, conſcientiæ veſtræ interrogare judicium; dice-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

dicetis amplius nihil, quam quod ab Imperio noſtro dicitur. Deponite igitur contentiones, fratres, & reſumite amorem fraternitatis: fugite diſſenſionem, & unitatem amplectimini: odium avertite, & dilectionem in ſinum recipite: ſtate cum probabilibus, & capiti compaginamini. Recipite per obedientiam, divinæ communionis gratiam, & nihil ob ſæcularia ſitis ſolliciti. Sunt enim ad compatientiſſimum Imperium noſtrum ſuſceptionum modi diverſi, per quos conſolabimur, & inceſſanter, quæ ſecundum ſæculum vobis oportuna fuerint, faciemus. Rurſus multimode certabimus obſecrantes, rogantes, & omne ingenium commoventes ad ſpirituales Patres noſtros, & Patriarchas, ut diſpenſent quid eorum, quæ inſunt animo veſtro, tantum ne temere contra ſalutem veſtram agatis, &c.

Hæc, & alia plura Imperator ad ſchismaticos Epiſcopos, ſententia Romæ Pontificis excommunicatione damnatos, hactenus in ſchismate permanentes. Iſta ſi ſpernitis tanta charitate, atque animi demiſſione pronunciata ab Orthodoxo Imperatore, & ejus contemnitis lacrymas, hoſtium proculdubio eritis audituri cachinnos, & ab æmulis ejusmodi ex *divina Scriptura* jactari ludibria, & ſubſannari improperiis iſtis: *Hæccine eſt urbs perfecti*

Thren. 2.

fecti decoris, gaudium universæ terræ? A- Sæc. XVII.
peruerunt super te os suum omnes inimici A. C. 1610.
tui, addentes: *Quomodo facta est mere-*
trix, civitas fidelis, plena judicii? Ex-
probrantes insuper cum derisione, de- *Isai.* 1.
liria in ætate decrepita Reipublicæ se-
nescentis, annisque jam reliquam spe-
rantis, & quidem inexcusabilibus ra-
tionibus. Nonne delirium est, adver-
sus *Deum* mortales bella suscipere, & con-
tra divinam institutionem, audere lai-
cos *Dei* ministris, Sacerdotibus domi-
nari? Deliramentum quis esse negave-
rit, non curare, imo summe contem-
nere, habere loco joci, imo & lucri,
ab Apostolica Sede, ab ipsa Catholica
Ecclesia, excommunicatione esse præ-
cisos? Deliratio nonne plane omnium
maxima est, sperare extra Ecclesiam
consequi posse salutem? At insuper
quam grande illud delirium, Eccle-
siam Romanam, de vestra Republica
semper bene merentem, conciliatricem
Principum in sacrum fœdus in bello so-
ciam, in pace matrem, erga filiam pro-
pensiorem, beneficentia largiore pan-
dentem sinum frugum, eamdem ab e-
jusdem filiæ amplexu divellere, ac diro
schismate separare? cum id nihil aliud
sit, quam ejusdem Reipublicæ nervos
succidere, & caput amputare? Sed de-
lirium plane risu dignum quis neget,
velle *contra stimulum calcitrare*, & ob-
stina-

Sæc. XVII. A. C. 1610.

ſtinato animo urgere, ut fronte feriat duriſſimam petram, atque confringat? At non delirantis ſenis tantum, ſed furentis inſania animi ſignum illud eſt evidens, pro titulis gloriæ, infame ſchismaticorum nomen conſequi laborare, ac demum illud pudendum, quod ipſi adjacet, hæreticum. Sed & illud quidem grande delirium apparet omnibus, quod ſub velamine libertatis, nectantur vincula ſervitutis, connexa peccatis, teſtante id *divina Scriptura*, quæ evacuari non poteſt, quod *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, & quod *funibus peccatorum ſuorum* peccans quisque ligetur, contra vero contemnatur vera libertas, quæ ſanctæ religionis cupiat vincula ſalutaria, quibus tantum obligata, libera conſiſtere poſſit, ac tuta fortis, & permanens glorioſa, ſecundum illud Eccleſiaſtici, ita monentis: *Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum.* Et ſequitur: *Erunt tibi*, inquiens, *compedes ejus in protectionem fortitudinis, & haſce virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ, & vincula illius alligatura ſalutis.*

Joan. 8. *Prov.* 5. *Eccli* 6.

His vero, & aliis id genus objectantibus veſtræ gloriæ æmulis, & adverſariis, Respublica ipſa longiori ſenio effecta prudentior, mente ſana, corde ſapiens ipſius nempe ſanior pars civium, quod *Anna Heli*, juſte iſta reſpondeat: *Nequa-*

1. *Reg.* 1.

quam

Sæc. XVII. A C. 1610.

quam delipio: ſed *mulier infelix nimis ego ſum; nec reputet* me *quis quaſi unam de filiabus Belial.* Nolens ipſa, & invita patior iſta, politicorum preſſuris ſuffocata novantium. *Reſpiciat* jam *Deus* ignominiam meam, & judicet.

At hic tandem finis eſto. Sed doleo vehementer, quod absque *Valete. Joannes* enim Apoſtolus id vetat facere, & cum eo omnis ſimul Eccleſia, quæ indignos ſalutatione juſte judicet eos, qui non communicantes Romanæ Eccleſiæ, omnis penitus ſalutis expertes. Quod nolim putetis ſymbolum eſſe odii. Abſit. Quisnam eſt, qui magis præcipiat, & inculcet inimicorum dilectionem, ipſo *Joanne?* Neminem odit Eccleſia, quæ *inimicos diligendos eſſe* monet ſcriptis, & ingerit verbis, ſed quæ a *Deo* (ut ipſa teſtatur) *charitatem* acceperit *ordinatam*, quæ ſunt *Dei*, diligat ipſa, & peccata, quæ ſunt extra, & contra *Deum*, odio perſequatur. Hinc Auguſtinus *epiſt.* 203. ſcribens *ad Maximinum, Donatiſtarum ſchismaticorum anteſignanum*, eadem ratione deteſtatus in ipſo dirum ſchisma, inter alios titulos, quibus honorare fas eſt hominem, extra Eccleſiam poſitum, nominat *dilectiſſimum. Teſtis eſt mihi Deus, quomodo vos omnes cupiam in viſceribus Jeſu Chriſti, & hoc oro* cum Apoſtolo, Epheſios commonente, ut in Eccleſia Catholica ſitis *unum Corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis*

epi. 2. Judæ.

Matth. 5.

Cant. 2.

Phil. 1.

Epheſ. 4.

Sæc. XVII. A. C. 1610.

nis veſtræ. Extra quam connexionem, & unitatem, nulla cuiquam penitus poterit eſſe ſalus, ſed lugenda ſemper absque redemptione damnatio. Faxit *Deus*, ut *S. Spiritus* gratia, difflata illa *caligine*, qua *obtexit Deus in furore ſuo filiam Sion*, arrideat nobis prior illa veſtra ſerenitas, & *ſidera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum*, in firmamento Eccleſiæ fixa reſplendeant in æternum, ſecundum illud Propheticum: *Stellæ dederunt lumen in cuſtodiis ſuis, & lætatæ ſunt, vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus: & luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.* Amen.

Thren. 2.

Jud. epiſt.

Baruch. 3.

Sit autem vobis *Parænæſis hæc* (ut ſic perorem cum Auguſtino ad *Donatiſtas epiſt.* 162.). *Correctio, ſi velitis, teſtis vero, ſi nolitis.*

Hæc Baronii oratio ad Romanæ Curiæ genium concinnata a variis fuit impugnata, ac recentior quidam Author hæc addit: *Utinam Baronius privatis ſtudiis minus inſerviiſſet, nec ſe tam fervidum opinionum Ultramontanarum defenſorem declaraſſet.* Abreg. de l'hiſt. Eccl. Tom. 10. art. 5. §. 1.

INDEX

INDEX
TOMI LIV.

A.

Achmetes Turcarum Imperator pacem cum Cæsare inire statuit, 97. 101. Catholicis Religionis suæ libertatem concedit. 409.

Adekirchen Ambrosius Ord. FF. Prædicat. Concionator Colonienſis, se strenue contra Lutherani cujusdam mendacia tuetur. 526.

Albertus Archidux Belgii Princeps pacem cum Batavis firmat, 310. Religionem Catholicam in Belgio tueri studet. 472.

Aldobrandinus Cynthius Passerus Cardinalis, ejus obitus & elogium. 548.

Anglia, ibidem conjurationis rei extremo supplicio afficiuntur, 1. Catholicos denigrant Angli, 409. adversus Regem suum queruntur, 414. Catholicos ejiciunt. 524.

Anglicanarum Virginum inſtitutum a Jeſuitiſſis diverſum. 467.
Auguſſola Baſilius Carmelita, ejus obitus. 272.
Antichriſtus, Papam eſſe Antichriſtum, Calviniſtæ tanquam fidei articulum præſcribunt. 230.
Aquaviva Claudius Societatis Generalis, pro oratione quadraginta horarum indulgentias pro Societatis Templis impetrat, 139. an hæ extincta Societate ceſſare videantur? 140. prohibet, ne Jeſuitæ doctrinam de licito Regicidio deinceps tradant. 530.
Aquisgranenſes Calviniſtæ adverſus ſuos Magiſtratus tumultuantur, 491. Jeſuitas dire divexant, 493. Catholicorum Templa deſtruunt. 493.
Arminius Jacobus, ejus obitus. 460.
Arnaldina Maria Angelica Portus Regii monaſterium ad priſtinum fervorem revocat. 464.
Avenionenſis Synodus. 34.
Avila Franciſcus Cardinalis moritur. 89.
Auguſtiniani PP. ſervato interdicto Venetiis excedunt. 64.
Auſtriaci Proteſtantes ſectæ ſuæ libertatem a Matthia Rege extorquent, 299. 302. armis eum petunt, 403. quædam pacta ab eo extorquent, 405. etiam plebæius Ordo hanc libertatem obtinet. 495.

B.

Balduinus Guilielmus Jesuita, de Anglica conspiratione insimulatus capitur, 529. agnita innocentia liber dimittitur. 530.
Bancroftus Cantuariensis Pseudo-Archiepiscopus Blackwellum ad præstandum juramentum sollicitat. 183.
Barbarinus Maphæus a Paulo V. Cardinalis creatur. 88.
Barteius Fridericus Jesuita, ejus opera & obitus. 453.
Barnefeldius de pace cum Catholicis & Fœderatis agit 178.
Baronius Cardinalis Pontificium interdictum contra Venetos tuetur, 69. ejus liber refellitur: *ibid.* Papam placare satagit, 147. moritur, 238. de ejus Annalibus, aliisque ejusdem operibus, 240. Literatorum judicium de illis, 243. ejusdem Paræneſis ad Rempublicam Venetam, 603. Beatificationem S. Ignatii Loyolæ promovet, 462. ejus Dissertatio de Sicula Monarchia jussu Hispani Regis proscribitur. 572.
Bastides Genevensis proditionis conscius laqueo suspenditur. 408.
Basilius trucidato Demetrio in Moscoviæ Ducem eligitur. 87.
Basta Georgius Cæsaris Bellidux bellum contra Turcas continuari suadet. 102.
Bastida Jesuita prædeterminationem Physicam impugnat. 35.

Bathorius Gabriel a Proteſtantibus Tranſylvaniæ Princeps ſalutatur, 329. ejus vitæ ſtruuntur inſidiæ. 496.

Bearnia, ibidem Henricus IV. Galliarum Rex fidem Catholicam reſtituit. 308.

Belgii bellum contra Fœderatos Ordines, 110. de induciis agitur, 176. eæ promulgantur, 179. pax firmatur, 310. induciæ ſtabiliuntur, 313. Religionis libertas indulgetur. 411.

Bellarminus Robertus Cardinalis, Jacobi I. Angliæ Regis apologiam refellit, 33. pro interdicto Veneto ſcribit, 69. Blackwellum Anglum ob præſtitum juramentum redarguit, 185. ejus reſponſum accipit, 189. ejus tractatus de Pontificis poteſtate in Senatu Pariſino proſcribitur. 574. falſa ejus doctrina a Servino confutatur, 575. petente Regina & Nuntio Apoſtolico hæc ſententia fuit ſuſpenſa. 577.

Belnenſis Reginaldus Senonenſis Archiepiſcopus moritur, 135.

Bentivolius Cardinalis Condæum Principem ad Regis obſequium hortatur, 565. illum ad rebellionem ſollicitaſſe falſo arguitur, 563. ejus innocentia vendicatur. 564.

Bertrandus Ludovicus Beatorum faſtis a Paulo V. adſcribitur. 461.

Bibliotheca Ambroſiana Mediolani erigitur. 446.

Black-

Blackwellus Angliæ Archipresbyter impositum juramentum exsolvit, 181. 183. a Bellarmino desuper corripitur, 185. eidem respondet, 189. ejus fata & obitus. 368.
Blasphemi in Galliis severe puniuntur. 376.
Bochius Joannes, ejus opera & obitus. 454.
Botskaius Transylvaniæ Dux veneno necatur, 103. ei invitus subrogatur Sigismundus Ragotsius. 186.
Bovius Antonius Carmelita Jesuitis favens suadet, ne ipsorum sententia damnetur, 43. contra Sarpium Papam defendit. 69.
Bovius Thomas, ejus opera & obitus. 593.
Bufalus Innocentius Cardinalis, ejus elogium, & obitus. 550.
Buoninsegni Thomas Ord. FF. Præd. ejus opera, & obitus. 456.
Burdegalensis Senatus Surdisium Cardinalem molestat. 82.
Bus Cæsar Fundator Congregationis de doctrina Christiana, 264. pie in Domino obit. 265.

C.

Calvinistæ occasione Veneti discidii suam sectam invehere nituntur, 163. Rupellis conciliabulum habent, 229. crassi eorum errores, 230. in suum Regem tumultuantur, 121. 256. contra Tridentinam Synodum declamant, 257. Jesuitas exagitant, 258. sectæ suæ libertatem in

Galliis extorquent, 532. Vide *Protestantes*; & *Lutherani*.
Cajetanus Bonifacius Purpuratorum Collegio a Paulo V. cooptatur. 88.
Camos Marcus Antonius, ejus scripta & obitus. 133.
Capella Andreas, ejus opera & mors. 595.
Caponius Aloysius a Papa Paulo V. creatur Cardinalis. 343.
Capuccini PP. servato interdicto Venetiis excedunt. 64.
Caranza Michael Carmelita, ejus opera, & obitus. 279.
Carmelitæ Excalceati in Persidе fidem Catholicam propagant. 411.
S. Carolus Borromæus a Paulo V. Cælitibus adscribitur. 544.
Catholici in Anglia ad profitendam sectam pœnis coguntur, 21. a Lutheranis Donawerthæ inique vexantur, 74. fœdus ineunt, 401. Religio Catholica Constantinopoli & in Persidе augetur, 409. in Belgio exerceri permittitur, 411. Sacerdotes ex Anglia repelluntur, 524. Turcas debellant. 525.
Cattaneus Sebastianus Ord. FF. Præd. ejus opera & obitus. 456.
Cayet Petrus Palma Calvini sectam ejurat, 586. Molinæum devincit, 588. ejus opera & obitus. 586. 588.
Copinus Renatus, ejus scripta & obitus. 131.

Coalcho Simon Carmelita, ejus ſcripta & mors. 136.
Caeffetau Nicolaus Dominicanus Summam D. Thomæ Aquinatis Gallice reddere, a Regina rogatur, 273. laborem interrumpere monetur. 274.
Colonienſis Senatus mendacis cujusdam Lutherani proterviam plectit. 527.
Columna Aſcanius Cardinalis, ejus elogium, & obitus. 333.
Concilium Tridentinum, ejus promulgatio a Clero Gallicano fruſtra petitur, 80. 257, Mechlinenſe, 253. Colonienſe, 278. Yprenſe, 436. Conſtantienſe, 438. Mechlinienſe, 463. Vide *Synodus*.
Condæus Princeps in Franciam redire ſollicitatur, 561. ad ſalvandam uxoris ſuæ pudicitiam Bruxellas auffugit, 565. a Galliarum Rege comprehendi jubetur, 565. Pariſiis excipitur, 566. ad defectionem ſollicitatur. 307.
Congi Regis Africani Orator Romam defertur, homagium Pontifici delaturus, 288. ibidem moritur. 289.
Congregationes S. varia dubia reſolvunt, 116. diverſa decreta condunt. 447.
Congregationes de Auxiliis coram Papa habitæ, 34. & ſeqq.
Conſtantienſe Concilium. 438.
Corradus Joannes ex Ord. FF. Prædic. ejus ſcripta & obitus. 133.

Critonus Georgius ſententiam, qua Papam eſſe Conciliis ſuperiorem dixit, revocare cogitur. 274.
Cucquius Henricus, ejus opera & obitus. 451.
Czechovicius Martinus Socinianus, ejus obitus & opera. 375.

D.

Deckerus Joannes Jeſuita moritur. 454.
Delrio Martinus, ejus vita, opera, & obitus. 355. 356.
Demetrius Moſcoviæ Dux, a Moſcovitis divexatur, 84. e feneſtra proſilit, 85. trucidatur, 86. ejus corpus ludibrio exponitur, 87. illius uxor omnibus ſpoliata in patriam reverti cogitur. 87.
Donawertha, ibidem Lutherani Catholicos infeſtant, 75. Cæſaris mandata vilipendunt, 76. proſcribuntur, 78. Cæſaris mandatum ſpernunt, 208. Cæſaris Delegatum peſſime habent, 209. contra Cæſarem edictum promulgant, 210. tumultuantur, 211. Catholicos vulnerant, 212. Cæſaris clementiam implorant, 213. novos tumultus concitant, 216. rurſus ad mitiora alliciuntur, 217. Cæſaris Delegatos divexant, 218. proſcribuntur, 219. cives denuo contra Cæſarem & Magiſtratum inſurgunt, 221. Urbs a Bavaris obſeſſa deditur, 282.

Principes & urbes Lutheranas in opem vocant, 282. Urbs pactis conditionibus Bavariæ Duci traditur, 224. ab omni moleſtia præſervatur, 224. ſeditionis auctores capti abducuntur, 226. a Suevicis Ordinibus proteguntur, 229. eorum Prædicantes velut Mercenarii auffugiunt. 225.

Dreſſerus Matthæus, ejus opera, & obitus. 284.

Duasquius Claudius, ejus opera, elogium, & mors. 359.

Duella ſevere in Galliis prohibentur. 376.

Duhamel Ludovicus Dominicanus, ſuas propoſitiones cenſuris notatas explicat. 267.

Dumeta Degenhardus Carmelita, ejus ſcripta & obitus. 136.

Dunheim Eberhardus Spirenſis Epiſcopus moritur. 558.

E.

Elichius Ludovicus, ejus opera & obitus. 593.

F.

Fachinetus Antonius Cardinalis ejus vita, & obitus. 90.

Farratinus Bartholomæus a Paulo V. creatur Cardinalis, 88. moritur. 95.

Fauxius conjurationis reus laqueo ſuſpenditur. 3.

Ferdinandus Etruriæ Dux Hiponenſem urbem Turcis eripit, 233. moritur, 406. ejus elogium. 407.
Feuardentius Franciſcus, Minorita, ejus vita, opera & obitus. 589.
Fontanus Henriquez Mediolanenſis Gubernator, ejus elogium, & obitus. 558.
Franciſca Romana a Paulo V. Sanctarum faſtis adſcribitur. 330.
Fraxineus Canayus ad fidem Catholicam revertitur, 559. moritur. 560.
Fridericus IV. Palatinus Elector, ejus obitus. 557.
Fridericus Wirtembergenſis Dux, ejus obitus. 334.
Forgatſius Franciſcus a Paulo V. Cardinalium Collegio adſcribitur. 253.

G.

Gagliardus Achilles, ejus opera & obitus. 280.
Galazza Petrus, ejus vita, ſcripta, & obitus. 136.
Gallicanus Clerus bonorum Eccleſiaſticorum reſtitutionem obtinet, 79. Concilii Tridentini promulgationem fruſtra urget, 80. incaſſum appellationibus ad Senatum obſiſtit. 81.
Galli docent, Papam eſſe Conciliis inferiorem. 277.
Gallius Ptolomæus Cardinalis, ejus vita, & obitus. 236.

Garne-

Garnetus Henricus Jesuita de conjuratione in Angliæ Regem accusatur, 4. capitur. *ibid.* interrogatur, 57. de modo accusationem eludendi agit, 5. 6. ejus responsa ad Judicum interrogata, 7. ejus doctrina de æquivocatione, 11. extremo supplicio afficitur, 10. 11. ejus facies in spica comparuisse dicitur. 11.

Garsia Joannes a Paulo V. creatur Cardinalis. 88.

Geneva, proditio adversus hanc urbem conflata detegitur, 407. Genevenses severe proditores plectunt. 408.

Gentilis Albericus, ejus scripta & obitus. 273.

Gepickius Laurentius Culmensis Episcopus contra Protestantes tuetur Jesuitas. 119.

Giessensis Academia erigitur. 232.

Gontherius Jesuita imprudens ejus sermo ad Regem, 503. a Richerio carpitur. 577.

Gonzaga Carolus Nivernensis Dux ab Henrico IV. Galliarum Rege ad Papam pro præstando homagio ablegatur. 344.

Gonzaga Ferdinandus Cardinalium Collegio adscribitur. 253.

Gonzaga Vincentius Equestrem Ordinem instituit. 347.

Grienwellus Jesuita de conjuratione in Angliæ Regem conflata Patrem Garnetum edocet. 6.

H. *Hal-*

H.

Halberſtadienſes Calviniſtæ, Catholicos ad ſuam ſectam cogere, & Canonicos a ſua Eccleſia expellere aggrediuntur. 585.

Haitfeldus Haraldus ejus ſcripta & obitus. 461.

Harlæus Pariſini Senatus Præſes contra Bellarmini librum declamat, 578. officium ſuum deponit. 581.

Havenſius Arnoldus, ejus opera & mors. 455.

Hayus Joannes, Jeſuita, ejus opera & obitus. 280.

Heiſſius Sebaſtianus Jeſuita, ejus doctrina denuntiatur. 576.

Henricus IV. Galliarum Rex Venetos cum Papa reconciliare nititur, 140. hanc in rem Joyoſam Cardinalem Venetias ablegat, 141. Reconciliationis opus feliciter perficit, 162. Venetos de fidei periculo & Calviniſtarum inſidiis admonet, 164. pacis interpretem inter Catholicos & Belgii Fœderatos agere geſtit, 180. fidem Catholicam in Bearnia reſtituit, 308. Religionis libertatem Catholicis in Belgio concedi petit, 311. duellantes & Blasphemantes ſevere caſtigari præcipit, 376. Religionis libertatem Conſtantinopoli & in Belgio urget, 409. 411. Proteſtantibus auxilia ſubmittit, 487. totam Germaniam & Italiam

Italiam bello opprimere parat, 497. Hispaniarum Regi indignatur ob Condæum Principem, 499. hujus Principis conjugem perdite amat, 499. Condæum capi jubet, 500. Reginam inaugurari præcipit, 501. ad perlustrandos festivos apparatus curru per urbem vehitur, 504. a quodam Sicario trucidatur, 505. ejus vita, virtutes, & vitia. 506.

Henricus Montpenserius Dux, ejus obitus. 322.

Henriquez Henricus Jesuita Molinisticum errorem impugnat, 366. ejus opera & mors. 367.

Hippona urbs, a Catholicis occupatur. 233.

Hispani Fœderatos bello lacessunt, 110. Pontificem ad reconciliationem Venetorum inducunt. 157. 158.

Horusca Joannes, ejus opera, & obitus. 361.

Hungari rebelles Turcis se associant, 96. Hungariam devastant, 97. pacem præpediunt, 97. eorum comitia Posonii habita, 291. Protestantium Hungarorum petulantia, 291. cum Austriacis fœdus ineunt, 292. Matthiam in suum Regem salutant, 293. sectæ suæ libertatem extorquent, 292. 293. 302.

I.

Jacobus I. Angliæ Rex conspirationis reos plecti jubet, 2. juramentum fidelitatis a Ca-

a Catholicis præſtari jubet, 13. ſancito edicto Catholicos vexat, 21. eos ad ſectæ Anglicanæ exercitia pœnis cogit, 22. ſuum juramentum contra Papam tuetur, 27. Papæ diploma refellit, 184. ſuum juramentum vindicare nititur, 190. confutat Bellarmini epiſtolam ad *Black*-vellum, 203. adverſus Tirænium Comitem libellum divulgat, 325. a ſuis ſubditis male habetur, 414. ſupremam poteſtatem ſibi vendicat, 414. ſeſe defendit adverſus ſubditorum querelas, 417. Sacerdotes Catholicos e Regno ſuo ejicit. 524.

Jeſuitæ Franciæ Regem de conſpiratione in Angliæ Regem conflata admonent, 4. quando juxta ipſos æquivocatione uti liceat? 11. docent, tantum certitudine morali eſſe verum, quod Paulus V. ſit verus Pontifex, 45. Venetiis amphibologia Magiſtratui illudere conantur, 64. perpetuo exilio mulctantur, 71. querelæ contra eos, 72. ex Gedanenſi & Torruenſi Templis ejiciuntur, 118. de tumultu ab eorum ſcholaribus concitato accuſantur, 122. a Venetis variorum criminum rei proclamantur, 154. controverſiæ de auxiliis ſuſpenſionem obtinent, 170. a Perronio proteguntur, 172. frivole victoriam canunt, 174. compeſcuntur, 175. a Polonis vituperantur, 258. e Tranſylvania

nia pelluntur, 329. Conſtantinopoli Miſſionem exercent, 409. Pariſiis Scholas aperire prohibentur, 426. cur e Tranſylvania ejecti fuerint, 496. de Regicidio accuſantur, 514. imprudentes eorum ſermones, quibus in ſe Regicidii ſuſpicionem accerſunt, 503. 515. 516. eorum doctrina de licita Tyranni occiſione, 521. Scholas aperire prohibentur, 533. quorumdam doctrina reprobatur, 574. 576. 581. Richerium accuſant. 582.

Ignatius Loyola Beatorum faſtis adſcribitur. 461.

Interdictum, vide, *Veneti.*

Joannes Guilielmus Juliacenſis Dux moritur. 394. tumultus ob ſucceſſionem exoriuntur. 395.

Joyoſa Cardinalis Venetos Pontifici reconciliare nititur, 141. Senatum ad mitiora reducit conſilia, 145. Papam etiam ad cedendum inclinare ſatagit, 146. medium circa Jeſuitarum revocationem proponit, 147. nullam in componendo hoc diſſidio ſocium admittit, 157. Reconciliationis negotium plene perficit. 162.

Joyoſa Angelus, Cappuccinus, ejus obitus. 321.

Jubilæum pro obtinenda pace indicitur. 316.

Julia-

Juliacum, a variis Competitoribus invaditur, 395. Neoburgenſi & Brandeburgico vindicatur. 483. 485.

K.

Katona Emericus Hungarus, ejus opera, & mors. 600.
Kechermanus Bartholomæus, ejus ſcripta & obitus. 460.

L.

Lantes Marcellus, Cardinalium Collegio a Paulo V. cooptatur. 88.
Larachium urbs ab Hiſpanis expugnatur. 601.
Lemoſius Thomas Baſtidam Jeſuitam exagitat. 36. 37.
Lenius Joannes Baptiſta a Paulo V. Purpura decoratur. 343.
Leopoldus Auſtriæ Archidux Juliaci ditionem ſequeſtrare jubetur, 395. a Proteſtantibus præpeditur, 396. ejus exercitus profligatur. 482.
Liga Catholicorum, & Proteſtantium. 401.
Lipſius Juſtus, ejus vita, ſcripta, & obitus. 124.
Littletonus Hunfredus P. Garnetum prodit, 4. Vigorniæ plectitur. 10.
Lokowitſius Cancellarius literis Majeſtatis ſubſcribere renuit. 393.

Lom-

Lombardus Armachanus Archipræsul diploma pro definienda quæstione de auxiliis conficit, 42. ejus diploma minus probatur. 42.
Lotharingus Carolus Cardinalis ejus obitus. 248.
Ludovicus XIII. Henrici IV. Filius Rhemis in Franciæ Regem inauguratur. 568.
Lukia Maria Abbatissa Trebnizensis, insignis Apostata. 538.
Lutherani Donawerthenses contra Catholicos tumultuantur, 74. eorum Prædicantes populum ad seditionem concitant, 75. sectæ suæ libertatem a Mathia Archiduce extorquent, 98. Cæsaris jura invadunt, 106. contra Poloniæ Regem populum concitant, 121. eorum Prædicantes gregem suum deserunt, 225. Vide *Protestantes*, & *Calvinistæ*.
Lyserus Polycarpus, ejus scripta, & obitus. 598.

M.

Macziejovskius Bernardus Cardinalis, ejus obitus. 331.
Maffæus Horatius a Paulo V. Cardinalis creatur, 88. moritur. 441.
Maleficium, quo Carolus Cardinalis de Lotharingia erat infectus. 249.
Manerbius Alexander Dominicanus, ejus scripta & decessus. 597.

Margotius Lanfrancus a Paulo V. Purpura Romana decoratur. 343.

Mariana Jesuita, ejus liber Romæ proscribitur, 425. ejus liber *de Rege & Regis institutione* Parisiis damnatur. 521.

Marquardus Augustanus Episcopus Catholicos Donawerthanos a Lutheranis oppressos propugnat. 77.

Marsilius Joannes Bellarmini librum de interdicto Veneto confutat, 69. Romam venire jussus se excusat. 69.

Masencuria Nobilis Franciæ Matrona e Calvini secta ad fidem Catholicam revertitur. 540.

Mathias Austriæ Archidux Protestantibus sectæ suæ libertatem spondet, 98. rebelles Hungaros in gratiam recipit, 100. Protestantibus Hungaris sectæ suæ liberum exercitium indulgere cogitur, 292. in Hungariæ Regem eligitur, 293. obsistit Cæsar, 294. cum Cæsare reconciliatur, 294. in Hungariæ Regem inauguratur, 304. a Protestantibus bello petitur, 403. eos profligat, 404. vi coactus eis sectæ libertatem indulget, 404. Cæsari Pragæ reconciliatur, 535. concordiæ articuli. 536.

Mauritius Sabaudus a Paulo V. Cardinalis creatur. 253.

Mauri ex Hispania ejiciuntur ob nefanda eorum scelera. 474.

Maxi-

Maximilianus Bavariæ Dux, ei a Cæsare proscriptionis executio contra Donawerthanos demandatur, 209. 218. suos Legatos eo decernit, 215. male habentur, 218. 220. Urbem obsidet, 222. & occupat, 224. seditiosos cives perbenigne habet. 225.

Mazartus Anselmus Cardinalis, ejus Zelus pro definienda controversia *de Auxiliis*, 247. ejus obitus & elogium. 246.

Medicea Maria, Franciæ Regina inauguratur, 501. occiso Henrico in Regni Administratricem eligitur, 509. Calvinistis sectæ libertatem indulget. 532.

Möllerus Martinus, ejus scripta & obitus. 136.

Mollinæus Calvinista a fœminis confutatur. 540.

Montagnotus Joannes, Dominicanus, ejus scripta & mors. 597.

Moravi sectæ libertatem a Mathia Rege extorquent. 405.

Morinus Petrus, ejus elogium, opera, & obitus. 352.

Moscovia, vide *Demetrius*.

Müllerus Georgius, ejus petulantia, 285. ipsius opera & obitus. 286.

N.

Neyus Joannes Franciscanorum Generalis pacem inter Catholicos & Fœderatos con-

conciliat. 177. ampliora mandata proferre jubetur, 178. octimestres inducias obtinet. 178.
Nicolai Philippus, ejus scripta, & obitus. 374.
Ninnius Ferdinandus, Cardinalis, ejus elogium & obitus. 440.

O.

Oldcornus Jesuita capitur, 4. cum Garneto in carcere de conjuratione loquitur, 5. coram Judicibus interrogatur, 7. Vigorniæ extremo supplicio afficitur. 9.
Olivarius Hattemius, ejus scripta & obitus. 593.
Oratio quadraginta horarum, de ejus institutione & indulgentiis 138.
Ordo Equestris a Mantuano Duce instituitur. 347.
Orlandinus Nicolaus Jesuita Annalium Scriptor moritur. 136.

P.

Pamphilus Hieronymus Cardinalis, ejus elogium & obitus. 551.
Pappus Joannes, ejus mors & opera. 601.
Paulus V. circa juramentum Catholicis ab Angliæ Rege impositum consulitur, 17. ab eis præstari non posse respondet, 18. a Rege ejus diploma refellitur, 27. Bellarmini responsum ad Angliæ Regis apologiam proscribi jubet, 33. de Prædeter-

terminatione Physica agi jubet, 34. pro definienda hac controversia diploma Pontificium confici præcipit, 40. magnam habet contentionem cum Republica Veneta, 44. queritur de usurpata jurisdictione Ecclesiastica, 47. Reipublicæ Oratores excipit, 49. Venetos interdicto subjicere statuit, 53. anathematis & interdicti diploma promulgat, 54. huic interdicto quidam sese subjiciunt, alii reclamant, 62, Romæ pauperibus subvenit, 108. Varias Constitutiones edit, 113. ad procurandam Venetorum reconciliationem sollicitatur, 147. Jesuitarum revocationem urget, 148. desuper a Perronio objurgatur, 149. cedit huic admonitioni, 151. 158. reconciliationis articulos approbat, 159. captivos Sacerdotes a Venetis traditos recipit, 162. pacem cum Venetis ratam habet, 163. de violentia Sarpio illata falso accusatur, 169. controversiæ *de Auxiliis* decisionem differt, 170. suspensionis diploma promulgat, 174. Catholicos Anglos a præstando juramento dehortatur, 181. Cardinales creat, 252. Constitutiones edit, 262. pro obtinenda pace Jubilæum indicit, 316. de Abbatia quadam cum Venetis contendit, 317. eorum Patriarcham ab examine eximere renuit, 319. Franciscam Romanam Cælitibus adscribit, 330. varias

edit Conſtitutiones, 348. 350. Ludovicum Bertrandam & Ignatium Beatorum faſtis adſcribit, 461. varia condit decreta, 543. B. Carolum Borromæum Cælitibus accenſet, 544. varias declarationes edi jubet. 546.

Pax inter Cæſarem & Turcas, 98. 101. & inter Catholicos & Proteſtantes. 489.

Pazzis S. Maria Magdalena Carmelitana, ejus opera & obitus. 281.

Pererius Benedictus Jeſuita, ejus opera & mors. 591.

Perronettus Dionyſius Carmelita, ejus ſcripta & obitus. 457.

Perronius Cardinalis pro conficiendo diplomate acta Concilii Tridentini diſcutere jubetur, 41. Papam ad reconciliationem cum Venetis ſollicitat, 147. Jeſuitarum revocationem obſtare dolet, 149. nova dignitate augetur, 163. impedit, ne Moliniſtica doctrina damnetur. 172.

Perſonius Robertus Jeſuita, ejusdem libri, & deceſſus. 592.

Petrus a Matre Dei Carmelita Excalceatus, ejus elogium, opera & obitus. 370.

Philippus III. Hiſpaniæ Rex pro Pontifice arma parat, 72. Catholicis libertatem Religionis in Belgio concedi petit, 311. Mauros e ſuis Regnis ejicit. 474.

Piſtorius Joannes Nidanus Durlacenſem Marchionem & quosdam Prædicantes ad fidem Catholicam revocat, 277. moritur, ejus elogium. 278.

Po-

Poloni adverſus Sigismundum Regem ſuum tumultuantur, 256. contra Tridentinam Synodum & Jeſuitas declamant. 257.
Portus Alexius Carmelita, ejus ſcripta & obitus. 457.
Portus Regius, Moniales ad priſtinum diſciplinæ rigorem revocantur. 464.
Pravus Sebaſtianus, Dominicanus, ejus ſcripta, & deceſſus. 368.
Preces pro Rege in Miſſa fundendæ, 78. quadraginta horarum ante quadrageſimam. 138.
Proteſtantes Poloni contra Regem, Synodum Tridentinam, & Jeſuitas declamant, 256. Regem ſuum bello premunt, 257. profligantur, 260. Ragotſium contra Regem ſollicitant, 261. ab eo repulſam ferunt, 261. ſuæ ſectæ libertatem a Matthia Rege extorquent, 292. 299. 302. iniqua in comitiis poſtulant, 305. conventicula habent contra Cæſarem & Catholicos, 307. Bearnenſes Henrico IV. Galliarum Regi reſiſtunt, 308. in Belgio Catholicis Religionis libertatem denegant, 313. violato Cæſaris jure Bathorium in Tranſylvaniæ Principem nominant, 329. Bohemi liberum ſectæ ſuæ exercitium ſibi concedi poſtulant, 379. nova adhibent molimina, 381. invito Cæſare Pragæ conventum celebrant, 382. contra Cæſareos arma parant, 388. falſos rumo-

res ad tegendam ſeditionem ſpargunt, 384. in comitiis rurſus Religionis libertatem petunt, 385. apertam vim contra Cæſarem adhibent, 387. literas Majeſtatis extorquent, 389. arma parant contra Cæſarem, 388. minas Cæſari intentant, 390. ejus auctoritatem deprimunt, 392. novos tumultus Juliaci concitant, 394. fœdus contra Cæſarem & Catholicos ineunt, 401. Regem ſuum armis impetunt, 403. profligantur, 404. quædam pacta a Mathia extorquent, 405. 495. Cæſaris fecialem comprehendunt, 483. Leopoldi exercitum profligant, 483. conventus agunt, 484. varias ditiones fœde devaſtant, 488. contra ſuos Magiſtratus tumultuantur, 490. & Principum indulgentia ferociores evadunt, 533. Catholicos ad ſuam ſectam cogunt, 585. vide *Calviniſtæ*, & *Lutherani*.

R.

Rocalius Seraphinus Cardinalis, ejus elogium & obitus. 442.

Ragotſius Sigismundus a Proteſtantibus in TranſylvaniæDucem invitus eligitur, 106. Principatu cedit, 107. a Polonis incaſſum ad ſeditionem contra Regem ſollicitatur. 261.

Rainol-

Rainoldus Joannes, ejus opera, & obitus. 282.

Ramirez Joannes Ord. FF. Præd. varios edit libros, 456. moritur. *ibid.*

Ratisbonenſia Imperii comitia, 305. iniqua Proteſtantium poſtulata, 306. diſſolvuntur. 307.

Ravaillacus Henricum IV. Regem occidit, 504. quæſtioni ſubjicitur, 511. nullos complices detegit, 512. extremum ejus ſupplicium. 517.

Rebellus Ferdinandus, illius ſcripta & obitus. 366.

Renatus Benedictus, ejus fata, opera & deceſſus. 363.

Rhodomanus Laurentius, ejus opera & mors. 137.

Ricciardius Antonius varia relinquit ſcripta, tandem decedit. 595.

Riccius Mathæus Jeſuita, ejus opera & deceſſus. 591.

Richerius Edmundus Pariſinæ Facultatis Syndicus contra Jeſuitarum doctrinas declamat, 576, ſuum honorem ab eis læſum queritur, 581. ejus exiſtimatio a Facultate Theologica vindicatur. 582.

Roma, Tyberis inundatione deſolatur, 107, ibidem Thuani Hiſtoria præter alios libros affigitur. 423. 425.

Rudolphus II. Imperator pacem cum Turcis inire ſtatuit, 97. 101. pacis articuli, 102. Donawerthanos rebelles proſcriptionis pœna coercere fruſtra nititur, 208. Bavariæ Duci hujus pœnæ executionem demandat, 209. eos in rebellionis pœnam incidiſſe declarat, 214. proſcriptionis executionem differri jubet, 215. ejus patientia nimium ab eis fatigatur, 217. pœnæ executionem denuo Bavariæ Duci demandat, 218. clementiam ſuam rebellibus Lutheranis offert, 219. adverſus Matthiam arma parat, 294. cum eodem reconciliatur. 295. concordiæ artículos firmat, 296. Proteſtantibus ſectæ ſuæ libertatem importune petentibus reſpondet, 379. 381. 383. nova comitia Pragæ indicit, 385. Proteſtantes, ut eos ab armorum vi revocaret, excuſat, 385. iniquis eorum poſtulatis reſiſtit, 387. coactus literas Majeſtatis concedit, 388. a Sileſiis ad eandem conceſſionem minis adigitur, 390. Juliacum ſequeſtrare jubet, 395. a Proteſtantibus prohibetur, 397. Saxoniæ Electori Juliacum vendicat, 488. Matthiæ reconciliatur. 534.

Rupiſocaldius Franciſcus Cardinalium Collegio a Paulo V. adſcribitur. 253.

S. *Sar-*

S.

Sarpius Paulus Servita Venetæ Reipublicæ Theologus, Papæ interdictum aggreditur, 66. ejus liber Romæ prohibetur, 70. ejus auctoritas apud Venetos iminuitur, 166. a Sicariis vulneratur, 167. a Republica ſtrenue defenditur. 168.

Scaliger Joſephus Juſtus, ejus elogium, opera & obitus. 449.

Schach-Abbas Perſarum Rex Carmelitas Excalceatos excipit. 410.

Serrarius Nicolaus Jeſuita, ejus opera & obitus. 453.

Servantius Georgius, Dominicanus, ejus opera, & obitus. 368.

Sigismundus III. Poloniæ Rex a Proteſtantibus moleſtatur, 121. Jeſuitis favet, 121. Varſoviæ comitia indicere cogitur, 123. a Proteſtantibus vexatur. 256.

Sigismundus Joannes Brandeburgicus Juliaci ſucceſſionem ſibi vendicat, 394. arma parat, & Ducatum invadit. 396. 399.

Simeon Antonius ex Ord. FF. Prædicatorum, ejus opera & obitus. 597.

Sottomajor Ludovicus, Dominicanus, ejus ſcripta & deceſſus. 597.

Spinola

Spinola Bellidux, ejus expeditio contra Fœderatos Ordines. 110.

Spinola Horatius Cardinalium Collegio a Paulo V. accenſetur. 88.

Suarez Jacobus, Franciſcanus, ejus Conciones a Pariſienſi Facultate Theologica cenſuris notantur. 270.

Suevici Ordines Lutheranos Donawerthenſes protegere ſatagunt. 227.

Surdiſius Cardinalis jurisdictionem Eccleſiaſticam adverſus Senatum tuetur, 82. a Senatu vexatur, 83. a Rege defenditur. 84.

Synodus Diæceſana, Metenſis, 552. Antverpienſis, 554. Auguſtana, 555. Warmienſis & Graſſenſis, 560. Vide *Concilium.*

T.

Tauriſius Franciſcus Cardinalis, ejus obitus. 337.

Teraillius Nobilis proditionem adverſus Genevenſes molitur, 407. capite plectitur. 408.

Thuanus Jacobus, ejus Hiſtoria Romæ proſcribitur. 421.

Tiræni us Comes Catholicæ Religionis ſtudio ex Hibernia profugit, 325. a Jacobo I. Angliæ Rege vehementer edito libello vexatur. 326.

Tontas

Tontas Michael a Paulo V. creatur Cardinalis. 341.

Torres Ludovicus a Paulo V. creatur Cardinalis, 88. moritur. 444.

Turcæ a Cæſareis profligantur, 96. pacem cum Cæſare ineunt, 101. Hypponenſem urbem amittunt, 233. multiplici clade a Chriſtianis afficiuntur, 525. a Perſis cæduntur. 525.

V.

Valerius Auguſtinus Cardinalis, ejus vita, ſcripta & obitus. 92.

Veneti cum Paulo V. magnam habent contentionem, 45. unde ſit orta? 46. ſuas rationes opponunt, 49. reſpondent ad Papæ literas, 53. interdicto ſubjiciuntur, 54. ad interdicti diploma Dux & Respublica reſpondet, 58. ſe coram ſuis ſubditis excuſat, 60. ſuam agendi rationem vindicat, 61. Eccleſiaſticis præcipit, ut Pontificium diploma promulgari inhibeant, 62. quidam ſeſe ſubmittunt, alii huic interdicto ſe opponunt, 63. multi Scriptores contra Venetos, alii contra interdictum ſcribunt, 65. de illis cum Papa conciliandis agitur, 140. Jeſuitas revocari nolunt, 151. contra eos vehementer declamant, 152. varia eis objectant crimina, 155. reconciliationis articulos proponunt, 159. de modo

modo reconciliationis agunt, 160. captivos Sacerdotes per Franciæ Oratorem Pontifici tradunt, 162. de periculo fidei admonentur, 164. cum Papa de quadam Abbatia contendunt, 317. aliam litem movent contra eundem propter eorum Patriarcham, 319. ne hic se examini sistere cogatur, postulant. 319.

Verallus Fabritius a Paulo V. creatur Cardinalis. 343.

Vicecomes Alphonsus Cardinalis, ejus obitus. 341.

Ulrici Caspar, ejus obitus, & scripta. 375.

Ultrajectenses Calviniſtæ contra suum Magistratum tumultuantur. 490.

Universitas Parisiensis quasdam propositiones damnat, 267. 270. ne D. Thomæ Aquinatis Summa in gallicum idioma vertatur, impedit, 273. varia condit decreta, 345. sese Jesuitarum Scholis opponit. 426, 533. doctrinam de licita Tyranni occisione damnat, 520. Marianæ librum proscribit, 521. Richerium Syndicum contra Jesuitas propugnat, 581. Ejus Doctores sine Episcopi examine concionandi facultatem habere, declarat, 583. librum quemdam damnat. 584.

Vossius Gerardus, ejus vita, scripta & obitus. 459.

W. *Ward*

W.

Ward Joanna Maria Jesuitissarum Fundatrix, 467. ejus Institutum penitus supprimitur. 468.

Wieland Joannes Donawerthanus Præco contra Catholicos tumultuatur. 75.

Wintherus Thomas & Robertus conjurationis rei laqueo suspenduntur. 2.

Wolfgangus Neoburgi Dux de successione in Juliacensem Ducatum contendit. 394.

X.

Xavierres Hieronymus Ord. FF. Præd. Generalis Cardinalium Collegio a Paulo V. adscribitur, 253. ejus elogium, & obitus. 339.

Y.

Yprensis Synodus. 436.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ERRATA *Sic corrige.*

Pag. 12	ſupereſſe		ſuperaſſe
14	ſubitosque		ſubditosque
112	eorum		earum
145	Principi	*adde*	ſubjicere
187	ullam		ullum
208	coerceri		coercere
215	*affecti*		*effecti*
308	revocaer		revocare

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA,
TOM. LIV.

Th 54
5178

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN